

فرهنگ خاورشناسان

شرح حال و خدمات انستیتوت

ایران شناسی و مستشرقین

تألیف

ابوالقاسم حجاب

بسر مایه

شرکت طبع کتاب

حق چاپ محفوظ

تبر ماه ۱۳۱۷

چاپخانه شرکت طبع کتاب - تهران

تمثال مبارك والا حضرت ولا يتعهد

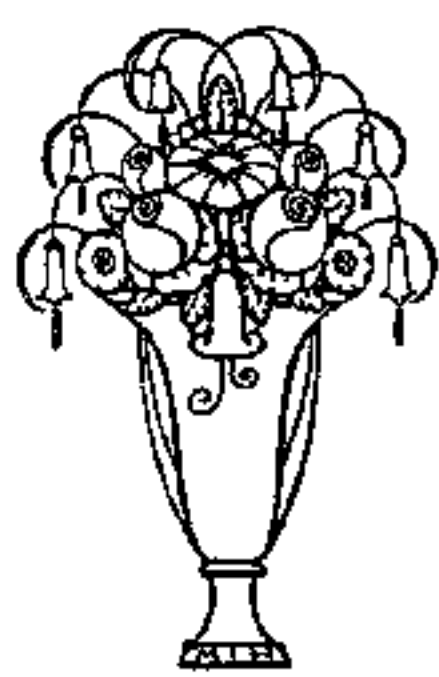
برچیده از کتابخانه دیجیتال هندوستان <http://dli.iit.ac.in>
باز تکثیر از کتابخانه کتاب فارسی <http://www.KetabFarsi.com>

❁ (عكسها و تصاویر كتاب) ❁

صفحه

صفحه		صفحه	
۱۴۷	دكتور فوريه	۱	تمثال مبارك و الاحضرت و لایعهد
۱۴۸	فران	۳۹	اعضاء كنجره فردوسی و هیئت
۱۴۴	فریمان	۴۰	دانشمندان و مستشرقین
۱۴۶	فریتز ولف	۵۰	عكس مؤلف كتاب
۱۴۹	فمار دینر	۵۲	آرن
۱۴۱	فما یگر	۵۹	اتسوئیچی اشیکاوا
۱۴۴	ژیلس	۶۱	بدریخ هرزنی
۱۴۵	فملازر	۶۳	برناردشو
۱۴۷	فموندریهر	۶۴	برتلس یو کینی
۱۴۹	فیندا	۶۶	بیوان
۱۵۲	فیدی	۷۰	بولوت نیکف
۱۵۴	فوستاو اوبون	۷۲	بریکتو
۱۵۸	هاکن	۷۹	پرو کلمن
۱۶۰	هارتمان	۸۷	کارایل
۱۶۳	هفنینک	۹۰	شاتو بریان
۲۶۴	هلموت	۹۴	گریستن سن
۱۷۰	همل	۹۵	کتسو
۱۷۳	هور ویتز	۹۶	هانری کردیه
۱۷۵	هو تسما	۹۸	کراچکو فسکی
۱۷۶	هو ار	۹۸	کومن
۱۷۹	هومبالت	۱۰۴	دگرت
۱۸۲	ژان کاپارت	۱۰۴	دگویه
۱۸۴	ژان ریپکا	۱۰۹	درنورس
۱۸۶	ژار میر برکی	۱۱۴	دوزی
۱۸۹	یونگر	۱۱۵	درینک و اثر
۱۹۴	کال	۱۱۸	دو پلکس
۱۹۵	کرن	۱۱۸	دوئی و ندادک
۱۹۸	کرنکو	۱۱۹	ادوار دبرون
		۱۲۲	ادوار دشاوانس

صفحه		صفحه	
۲۷۵	ربر کلیو	۲۰۲	گر مای
۲۷۷	رماسکویچ	۲۰۳	کوهنل
۲۷۸	روردا	۲۰۶	لامارتین
۲۸۲	زاخاو	۲۰۸	لندبرگ
۲۸۳	سار «زاره»	۲۱۳	لوی پروسال
۲۸۷	شنگل	۲۱۴	لیتمان انو
۲۸۷	اشمیت دوغون	۲۱۸	ماگر
۲۸۹	سباستیان	۲۱۹	ماهلر
۲۹۲	سیمن	۲۲۲	ژرژ مار
۲۹۴	اسنوگهور کرتر	۲۲۵	مارگلیوٹ
۳۰۰	استن کنو	۲۲۷	مازیت بی
۳۰۹	سیلو ستر د ساسی	۲۳۱	هانری ماسه
۳۱۳	تاوریه	۲۴۳	موزیل
۳۱۵	تولستوی	۲۴۸	نولدکه
۳۲۰	واسکودگاما	۲۵۲	الیویه
۳۲۲	ویسر	۲۵۴	اوربلی
۳۲۳	فوجل	۲۵۷	پدرسن
۳۲۷	ونسینک	۲۵۸	پول بللیو
۳۳۰	وینسن	۲۶۱	پیرنتی
۳۳۳	وستنفلد	۲۶۱	پیرسن •
۳۳۵	ینی	۲۶۶	پوشکین
۳۳۶	ژنر شتین	۲۶۸	کانر میر
		۲۷۳	ریشاردسن

بنام خداوند بخشنده مهربان

آغاز کتاب

در این عصر خجسته که ستاره سعادت در آسمان کشور باستانی ایران تابان و از
پرتو حمایت یگانه قائد محبوب و سرپرست توانا خسرو جوان بخت ترقی خواه رعیت نواز .

اعلیحضرت اقدس همایون شاهنشاه پهلوی

که همواره دولتش پاینده و اختر بختش تابنده باد . همین عزیز ما از نعمت
امنیت بهره ور شده و این کشور در سایه پرچم عظمت و نیروی این شاهنشاه بزرگ
با اقتدار قدمهای رسا بجانب ترقی و کمال برداشته ، هر يك از هموطنان در راه پیشرفت
همین خود با شاهنشاه مهربان خویش یکدل و دمساز و در پناه مکرمت این سرپرست
توانا در فراهم نمودن وسائل سعادت ملی هر کدام بادیگری همدستان و همراز شده
نه تنها توجه خاص شاهانه بآبادانی کشور و بسط هنر و صنعت و اقتصادیات این مرز
و بوم بوده بلکه به پیشرفت علم و دانش بیش از همه چیز اهمیت داده و فرهنگ این
کشور در اثر دانش دوستی این شاهنشاه عالی همت بلند نظر رواجی شایان بخود
گرفته چنانکه هر کس از ارباب فضل و کمال در خور دانش و بینش خویش در صدد
بر آمده از هر راهی که می تواند خدمتی بعالم دانش و کمال بنماید .

اینک این بنده نتوان ابو القاسم سحاب هم خواست بنوبت خود بقدری که میتواند
خدمتی بدنیای علم و ادب تقدیم دارد لذا این کتاب را که بنام « فرهنگ خاورشناسان »
و مشتمل ترجمه و شرح حال و ذکر خدمات علمی و آثار ادبی بسیاری از مستشرقین

و ایران شناسان و حارمی نام بسیاری از معارف و بزرگان شرق و شامل نام کتب و آثار علمی ایشان است با نگارشی ساده و روان و با نظم و ترتیبی سهل و آسان تدوین نموده و از خود بیادگار گذارد.

در حقیقت طبع و نشر این کتاب تشویقی است که از دانشوران غرب و مستشرقین شده و نقادان و تشویقی است که از طرف معارف این کشور نسبت به آنان بعمل می آید.

بِسْمِ تَبَارُكٍ وَتَعَالَى

مقدمه

خاورشناسان و خدمات ایشان بعالم اسلام و شرق

موضوع خاورشناسی دیرگاهی است که بین اروپائیان پیدا شده و در اثر این حس کنجکاری و تحقیق دانشمندان اروپا و اساتید شرق شناس یا مستشرقین مغرب زمین خدماتی شایان بعالم شرق نموده اند چه بسا مؤلفات و مصنفات علمای اسلامی و آثار حکما و فلاسفه و افکار ادبا و بزرگان مسلمین در اثر جافشانی و فداکاری دسته از آن دانایان معارف پرور و دانش دوست از زوایای خمول و تاریکخانه های غفلت و نسیان پا بدایره شهود و عیان نهاده و در اثر شیوع و انتشار بدسترس عموم در آمده چنانکه جمعی از این خادمین عالم بشریت مصنفات و تألیف فلاسفه و حکما و دانشمندان ریاضی و طبیعی و آثار و سیر یا گفتار مورخین و ادبا و دانشوران اسلامی مشرق زمین را بزبان خود ترجمه با متن آنان را تصحیح و طبع و توزیع کرده و در نشر آن تشریک مساعی و بذل همت نموده اند

می توان گفت که آغاز خاورشناسی از دوره جنگهای صلیبی شروع گردیده و اروپائیان در اثر این سفر اجباری و جنبش اضطرابی که بجانب شرق نموده اند از همان روز بواسطه این حرکت قسری و جهان گردی و دنیا نوردی نتیجه شایان گرفته و به کنجینه های نهان و اسرار نهفته شرق و دانش اسلامیان پی برده آن را نمونه و سرمشق یا سرمایه علم و هنر خود قرار داده و در اثر آن مراتب و درجاتی را طی نموده و

بمقاماتی رسیده اند که هم امروزه مشهود است و بدین جهت محسود تمام ملل روی زمین بلکه استاد و پیشرو تمام افراد بشر در علم و عمل شده خود را بهتر و دانش و آگاهی و بینش بدینا معرفی نموده اند .

نگارنده مجلدات شش گانه دوره کتاب **مفتاح الاعلام** خود را که در شرح تراجم و گزارش احوال هزار ها رجال و مشاهیر و دانایان و معاریف بزرگ عالم اسلامی بطور اجمال یا تفصیل تدوین نموده و با اینکه در ذیل ترجمه جمعی از ایشان نامی از مستشرقین و دانایان خاور شناس غرب زمین بمیان آورده و از خدماتی که آن دانشوران بجامعه اسلامی و آثار علمای مسلمین تقدیم داشته اند یاد آور گردیده و در کتب اعلام خود نگاشته است و نیز در ضمن **دوره فرهنگ** نام بزرگان بسیاری از ایشان را نام برده و در دیگر تذکره های خود یاد کرده معذک باندیشه آورد که کتاب هفتم آندوره را مخصوص تراجم و نام خاور شناسان نماید و فرهنگی نو در زبان شیرین پارسی تدوین کند که متضمن نام و شرح احوال مستشرقین و دانشمندان شرق شناس غرب باشد که این بنده تا کنون بنام و نشان یا آثار ایشان آگاه شده و از مناسبت مهمه مؤثقه که پیشتر آن کتب و نشریات مصری عربی و آثار خامه اسامید و نویسندگان دانای آن سر زمین و یا نگارش شخصی مستشرقین کنونی است گرد آورده در این مجموعه جمع و تدوین کرده و بر ترتیب حروف الفبای لائین تنظیم نماید تا این که این خدمت هم در مورد خویش بجامعه ایران و فرزندان این کشور نافع و مفید آمده و از این راه بنده رانیز بیشکشی در خور خود بمعارف این سر زمین تقدیم شده باشد

« ان الهدایا علی مقدار مہدیہا » ضمناً خدمتگذاران و یاسداران بیگانه را که از لحاظ دانش دوستی با ما بیکانه بوده و علاقمند بادبیات و تواریخ و کتب و سیر ما میباشند بهموطنان خود معرفی نموده و خدمات ایشان را در ضمن گزارش حال هر کدام مورد بیان آرد لذا این مجموعه را بنام **فرهنگ خاور شناسان** موسوم و مقدمه ایرا که برای این مجموعه نگاشته تا حدی از نگارش دانشمندان مصری مانند « جرجی زیدان » در کتاب آداب اللغة و از آثار دیگران

اخذ و اقتباس نموده و شمه هم از تبع و تحقیق خود را بدان علاوه و اینک بتمهید
مقدمه شروع مینماید

مستشرقین پیشین و کارهای ایشان

یکی از عوامل مهمه احیای زبان شرقی و موجبات عمده ترقی و نهضت
ادبیات و معارف اسلامی توجه و بذل عنایتی است که از دانشمندان اروپا نسبت بیاد
گرفتن این زبان و اهمیت دادن بآن شده علمای مزبور در اثر تحقیقات و کنجکاویها
و نشر کتب شرقی و ترجمه و تدریس آثار و نگارش دانشوران اسلامی بالاخره
در نتیجه عمل کاوش و تنقیب و جستجو و حفاری در خرابه ها و اطلال و رسوم
و آثار قدیمه این سرزمین زبان شرقی و معارف و ادبیات آن آگاهی تمام یافته ردر
موارد لازمه خدماتی را که توانسته در این باب انجام داده اند.

اقدام و اهتمام اروپائیان در این خصوص نه تازه شروع شده بلکه از دوره
قرون وسطی و مائه ششم و هفتم هجری با زمان وقوع جنگ های صلیبی و آمدن
آنها بشامات و فلسطین بوده که در اثر آگاهی و اطلاع ایشان از تمدن مسلمین
باین عمل مهم مبادرت نموده اند قبل از نهضت جدید اروپا و پیدایش عصر تجدد
Renaissance اروپائیان بهوش آمده و از خواب سنگین جهالت دیرینه خویش در
نتیجه این اقدام بیدار شده بلکه میتوان یگانه عامل نهضت اروپا را همین جنبش
اضطراری آنها و تحصیل و مطالعات ایشان در کتب و آثار تمدن شرقی دانست که
بواسطه چنین انتباه از کتب و آثار و صنایع و بدایع و ابتکار و اختراع اساتید و
دانیان شرقی استفاده نموده در صدد تکمیل و تممیم هر قسمتی از مخترعات برآمده
هوش و استعداد خود را در پیشرفت هر نوعی از هنر و صنعت بکار واداشته تا بدین
پایه و مایه رسیدند و افتخارانی را از راه دانش و هنر و اختراعات و ابراز لیاقت
و قابلیت برای خویش احراز داشته سربلندی و اعتبار خود را بتمام مردم دنیا
آشکار نمودند

دانشمندان فنی عملیات مستشرقین را در کار هائی که انجام داده یا خدماتی که کرده اند بدو قسمت نموده :

۱ - مداخله مستشرقین بنقل و ترجمه علوم طبیعی و ریاضی که در آغاز نهضت جدید اروپا بدان قیام نموده اند و این دوره بتواند دوره نقل علوم موسوم گردیده .

۲ - اشتغال دانشوران مذکور در بررسی و تحقیق و تتبع و تحصیل آداب و رسوم ملل شرقی و مطالعه مستشرقین در ادبیات شرق ، زبان و تاریخ مردم خاور زمین است که از آن بدوره تبع و تعلیم و مطالعه و تحقیق تعبیر شده

اما دوره نقل و ترجمه - باید دانست بطوریکه مذکور شد اروپائیهایی پیش از مسافرت خود بجانب شرق در ظلمات جهل و حیرت گرفتار بوده و در گرداب جهالت و نادانی غوطه می خوردند لیکن بعد از جنگ صلیبی که چشم و گوش آنها باز و دنیای متمدن و نورانی را دیدند که بنور دانش و علوم اسلامی منور بود از همانوقت زبان شرقی بویژه زبان عربی را اهمیت داده و از آغاز قرن یازدهم میلادی بفرافرفتن زبان عربی اهتمام نموده خواستند که از دانشهای طبیعی و طب و فلسفه اسلامی آگاه شده و از نتایج آن بهره ور گردند بدینجهت از همان زمان کتب مهمه فلسفی و طب و حکمت و طبیعیات و ریاضی و ادب و تاریخ اسلامی را از هر جا که آوردند و بعد از آگاهی از محتویات هر يك آنان را بزبان لائینی و دیگر زبان معمول به آن زمان نقل و ترجمه نمودند کتب ابن سینا و ابوبکر رازی و دیگران از مواد عمده برنامه تحصیلی ایشان گردید

در مواقع آمیزش و اختلاط ایشان با مسلمین و مشاهدات ترقی و تعالی حیرت آور ملل مشرق زمین و مجد و عظمت عالم اسلام آنروز که نه تنها شرق را فرا گرفته بود بلکه در کشور اسپانیا و سواحل شرقی و شمالی افریقا هم دانش و فنون اسلامی کار فرما شده این خلطه و آمیزش موجب بیداری و تنبه اروپائیان گردیده درصدد برآمدند که خود را از ظلمت جهل نجات داده و با فروغ دانش و نور بینش

وحشت کده اروپا را روشن و نورانی نمایند و از کسب علوم بسعادت و شرافت انسانیت و رسوم و آداب ملیت و قومیت نائل آیند تا از راه دانش و آگاهی قدرت و توانائی یافته منابع ثروت دنیا را دارا شوند و سیادت و بزرگواری و افتخار و سرمایه داری خود را بجهانیان ثابت نموده که سیادت ایشان در تمام روی زمین کار فرما شود.

نخستین کسی که زودتر از همه مترجمین و تافلین بکار ترجمه و نقل مبادرت نموده و در این راه شهرتی زیادتیر از دیگران برده پاپ سیلوستر دوم (۱) است که در آخر قرن دهم میلادی میزیسته در این قرن بود که در چین هم عده کثیری از فحول شعرا و دانشمندان در دوره و عهد دولت (تانگ) فقهور چین پیدا شده ژاپونیها هم در همین اوان درصدد اصلاح زبان و تهذیب آداب و رسوم اجتماعی خود بر آمده مابین ایشان شعرا و نویسندگانی وجود یافت و نقاشان و کاوش کنندگانی در حفاری و غیره بظهور رسیدند

بعد از پاپ مذکور هرمان Herman متوفی در ۱۰۵۴ میلادی هم باینکار اقدام نموده قسطنطین افریقی و دیگران هم با او در این باب شریک مساعی نمودند در قرن دوازدهم که طلیطه و قرطبه و غرناطه و غیره از بلاد اسپانیا که مسلمین در آنجا حکومت داشتند مسیحیان در آنحدود آمد و شد نموده و خواستند که از کتب علمی و زبان و مآثر و آداب اسلامی بهره ور شده و استفاده نمایند لذا در صدبرآمده مقداری از آن کتب و آثار را بقدر امکان بزبان خود در آورده نقل و ترجمه نمودند و از پیروی بمحتویات آن راه سعادت و نجات را بدست آورده بشارع ترقی و تعالی وارد و کلیه هنر و فنون بدست ایشان افتاد.

و این دوره برای ایشان نمونه همان زمان بود که دولت اسلام باعلی درجه

۱ - Pape Sylvestre (Gerbert) از ۹۹۹ تا ۱۰۰۳ عنوان پاپی داشته تولد او در ایلاک شده پاپ مذکور شاهزاد مای دینوی (لائیک) را باحترام معبدالله مجبور می نمود .

تمدن و حضارت رسیده سیادت خود را در دانش و علوم بی‌آلا نترین پایه رسانیده بود و در نقل و ترجمه کتب و دستاویز و دانش و اساطیر دیگران اهتمام می نمودند چه آنکه المنصور خلیفه عباسی (۱۵۸-۹۵) و هرون الرشید (۱۹۸-۱۴۸) و مأمون (۲۱۸-۱۷۰) در خلیفه نامی اسلامی و جانشینان ایشان در بغداد که مرکز دانش و فنون بود دانایان و مطلعین بزرگی را از قبیل یعقوب بن اسحاق کندی و خاندان حسین بن اسحاق و نوبختیان و بختشیوع طیب و ثابت بن قره و ابن مقفع و دیگران را وادار نمود که صدها کتب حکمت و فلسفه و طب و طبیعیات و افسانه و ریاضیات را از زبان لاتینی و سریانی و نبطی و یونانی و سانسکریت هندی و کلدانی و فارسی بزبان عربی ترجمه و برای استفاده و بهره گیری در دسترس عموم مسلمین بگذارند.

در حقیقت بغداد بگانه شهری بود که توجه عموم جهت کسب و دانش و درنگ اطلاعات بدان شده و نیز از هر جا برای تحصیل معاش و فرا گرفتن صنایع و فنون با آنجا روی آورده علم و تجارت و کسب و صناعت و ادب و هنر در آنجا بحد کمال رسیده و بیت الحکمه در این شهر بنا شده بود که کعبه آمل دانشمندان آن روز دنیا شمرده می شد.

مردم غربی زبان - فارسی - رومی - نبطی - ترک - صقلی - هندی برتری حبشی - زنگی و غیره در بغداد گردآمده مابین ایشان از مسلمین - مسیحیت - یهود - صائبی - سامری - مجوس - بودائی و دیگران از هر گونه کیش و دین انجمن مینمودند از جمله مردمی که عمل نقل و ترجمه کتب و ادبیات و فنون اسلامی را پیروی نموده و بدان بذل توجه کرده ریمون Raymond عالم روحانی و اسقف طلیطاله بوده که در اواسط قرن دوازدهم کتبی چند از افلاطون تیبوری - ایلار - یوحنا اشبیلی - کندی سالفی - هرمان دلماتی - مرقس (مارکوس) صلیطلی و دیگران را نقل و ترجمه کرده و آنها را بزبان لاتینی در آورده و از این راه زحمات زیادی را متحمل شده بود

ژیراردی کریمن (Girarb de Cremon) (ژیرارد کریمونی) بیشتر از همه در این خصوص تشریک مساعی نموده و همت خود را بکار نقل و ترجمه مبذول داشته چنانکه نوشته ابد او در حدود هشتاد جلد کتاب مربوط به علوم قدیمه از مؤلفات مهمه حکما و دانشمندان یونان و فلاسفه و علمای اسلامی را در منطق و فلسفه و ریاضیات و نجوم و طبیعیات و کیمیا و غیره نقل و ترجمه نموده و بسیاری از آثار دانیان یونان و عرب و ایران مانند فارابی - ابن قره - بنی موسی خوارزمی - کندی فرغانی و دیگران را از زبان عربی بلاتینی در آورده و بیشتر کتب مؤلفه این دانشمندان مسیحی مأخوذ از آثار و مؤلفات آنان است.

ژیراردی کریمن کتاب (التصریف) خلف بن عباس زهرای را که در طب و جراحی است ترجمه نموده و از طرفی سلاطین و حکومت های اروپائی آن زمان بآثار علمی و ادبیات و علوم اسلامی اهمیت داده نهایت اهتمام را بکار بردند که بدین واسطه ملت خود را از مدنیت و دانش و ادب اسلام بهره ور و برخوردار نمایند آنها همان عملی را نمودند که هر قائل و زعیمی برای نهضت و جنبش ملت خود در اخذ و اقتباس دانش و مدنیت مینماید - علاوه بر این سلاطین آن روزی اروپا و اولیای امور آن حدود با کسانی که باین گونه کارها میل و اشتیاق داشتند و دست به این قبیل امور میزدند کمک و همراهی کرده مساعدت های مادی و معنوی در باره ایشان مینمودند نخستین کسی که در این راه مساعی جمیله بخرج داده و در باره نهضت اروپای جدید بذل همت نموده فردریک دوم (۱۷۹۷ - ۱۷۴۲) (Friedrick[2]) بود در سال ۱۲۵۰ هجری وفات یافته آلفونس (Alphonse) پادشاه کاستیل معروف (قططیله - قشتال) اسپانی که از شاهان دانش دوست و معارف پرور بوده اطبای دربار خود را از پزشکان ممتاز و طبیبان نخبه عرب انتخاب نموده مانند مأمون خلیفه عباسی ناقلین و مترجمین زیادی گرد آورد و ایشان را بترجمه و نقل کتب و آثار سیر اسلامی و ادار نمود

استادان مذکور کتبی را که بزبان عربی نوشته شده بود بزبان اسپانی و لاتینی

ترجمه و نقل نموده و مورد استفاده می‌گذاشتند کتاب مجسطی از کتب منقوله آلفونس (متوفی ۱۲۸۴) است که کپرنیک (Copernic) ستاره شناس معروف لهستانی (۱۴۷۳ - ۱۵۴۳) آن را مورد تتبع خود قرار داده و بسیاری از دقیق و نکات نجوم و فلکیات را که بوی اختصاص یافته بود از آن رو مکتوف نمود.

طولی نکشید که آوازه عملیات آلفونس در سایر کشورهای اروپا پیچیده شاهان و فرمانداران آن سرزمین این روش ستوده و مفید را که موجب ترقی و پیشرفت کشورهای خود میدانستند پیروی نمودند

بدین لحاظ اروپائیان قسمت عمده دوره فرورسطی را بنقل آثار و ترجمه و تفسیر افکار و نگارش قلمی دانشوران اسلامی گذرانده و شماره کتبی را که دانشمندان اروپا در این دوره از کتب مسلمین و آثار ایشان نقل و ترجمه نمودند در حدود سیصد کتاب با متجاوز بوده چنانکه قریب نود جلد کتاب در طب ترجمه و نقل شده که از آن جمله کتب طبیب ابوعلی سینا و محمد بن زکریای رازی و دیگران بوده و نیز بالغ بر چهل کتاب در نجوم و کیمیا (شیمی) بدستیاری و کوشش بزرگان اروپا و بذل مساعی دانشمندان مغرب زمین بترجمه و نقل رسیده و مندرجات آن سرمشق کار و نمونه عمل اروپائیان گردید هم اکنون متوالیاً کتب مفیده را علمای اروپا بزبان های مختلفه ترجمه و طبع می نمایند

دوره تتبع و تعلیم اروپائیان

در السنه شرقی و درس زبان

بدو این نکته را باید متذکر شد که بکنفر مستشرق در طرز تحصیل زبان شرقی و خواندن و نوشتن آن چگونگی و نه باید وقت و هم خود را مصروف نماید تا اینکه بتواند کتاب و خطوط دیگران را خوانده و از آن استفاده کند

برای هر مستشرقی ممکن نیست که در تمام احوال دروس خود را از معلم و استاد بیاموزد و اگر چیزی فرا گرفت فیه آنرا درست نمی تواند زیرا که معلم

بسیاری از اصول و معانی کلمات را ممکن است که نداند و تنها اعتماد او بر وزن کلمات و تکیه او بر آن چیز هائی است که استماع نموده بنا بر این مدار تعلم برای او کثرت خواندن و فهم معانی خواهد شد و او بر خود لازم میداند هر چه را که خواند معنی آنرا بفهمد

از اینجهت مششرق در باب شناسائی زبان و نحو و صرف و دیگر قواعد و اصول ادبی و توفیق کلمه و ترکیب آن ناچار است که زحماتی فوق العاده را متحمل گردد چنانکه او در آغاز خواندن نظرش در فهم موضوع و نتیجه کلمات و عبارات است در حقیقت هر مستشرقی در فهم معانی و خواندن خطوط شرقی متاعبی زیاد دیده و حاصل زحمات و اخذ بعضی از نتایج مهمه او است که او را در درجه استادان شرق شناس قرار می دهد خاور شناسان در فهم کلمات شرقی و قرائت آن اغلب از حروف لاتین استفاده جسته کلمات را بحروف لاتینی نوشته و میخوانند و با این احوال هم ممکن است که دچار اشتباه شوند

در آغاز کار غرض اصلی اروپائیان و اهمیت و اهمیتی که در باره نقل و ترجمه کتب اسلامی بخرج میدادند همان ترجمه و نقل علوم طبیعی و فلسفی و ادب و اخلاق جهت استفاده و سرمشق بوده و میخواستند که در موقع نهضت نتایج آن را گرفته باشند و نیز اشتغالی را که دیگر بار برای خود فراهم نمودند جهت تحقیق و فرا گرفتن ادبیات لغت و زبان بوده و قصد داشتند که بدینوسیله امور مذهبی و اسلوب تجارت را فرا گرفته موجب ارتباط خود را با دیگران فراهم نمایند و هم از این راه منابع ثروت را پیدا نموده و سرمایه علمی و صنعتی جهت خود گردآورده از تبع و تحقیق در علوم شرقی و بیروی آن اسباب از جهندی و سعادت غرب را تدارک نمایند و نیز همین کار بود که باعث اهتمام ایشان با موختن زبان های شرقی غیر از زبان عربی از فارسی و ترکی و هندی و سریانی و عبری شده و اشتیاق آنها در این خصوص زیاد گردید تا اینکه متدرجاً زبانهای مزبور را فرا گرفته از خواندن خطوط و آثار و کتب و اخذ صنایع و هنر آنان بهره ور شدند

علاوه بر این اروپائیان جهت تحقیق بعضی از اصول مذهبی و مراجعه بنصوص و تصریحات اصلی و وضع قوانین و احکام مدنی و امور اجتماعی خود ناچار شدند علوم مربوطه بقرآن مجید را تحصیل نموده و اصول زبان عبری و عربی را جهت فهم مطالب قرآن و تورات اخذ نمایند بدین لحاظ تحصیل زبان عربی و عبری را مقدمه فرا گرفتن تمام زبانهای شرق شمرده که پس از آلت جهت پیشرفت امور تجارنی و طرح روابط با ایران و ترک در تحصیل زبان فارسی و ترکی هم اهتمام نمودند با علل و موجبات فوق علمای یهود را بایستی که از قدیمترین مستشرقین شمرده زیرا که در دوره قرون وسطی جمعی از دانشمندان آن قوم در علوم مختلفه و فنون متنوعه پیدا شده و خود راسر آمد و برتر از دیگران نمودند و بعد از خروج عرب از اندلس و زوال دولت ایشان از اسپانیا آنان بنشرو بسط دانش و هنر کوشیده معلومات خود را به مرض نمایش گذاشتند

در قرن پانزدهم میلادی درس زبان عبری بهترین وسیله بین تجمع مدنیت عرب و السنه اروپائی گردیده سپس تحصیل لغات و زبان یونانی در مدارس عالیه اروپا جزء دهتور تحصیلات شد و دانشمندان در تدریس زبان یونانی برای فهم مطالب کتب یونان که از قسطنطنیه بجانب ایشان حمل شده بود اقدام نمودند (این عمل بعد از دخول عثمانی بقسطنطنیه و فتح آن بدست سلطان محمد فاتح در سنه ۱۵۴۳ حصول یافت) مردم هم برای فهم آن کتب ناچار شدند که زبان یونانی را تحصیل نمایند .

زبان عبری که کلید سایر لغات سامی است برای فهم اصول مسائل مذهبی و درک مطالب لازمه دنیائی مورد اهمیت قرار گرفته اروپائیان برای فهم السنه دیگر از آن زبان کمک خواسته و در قرن پانزدهم هر عالمی که بعد کمال رسیده و میخواست اجتهاد خود را برساند لازم بود که بزبان عبری هم آشنا شده و بتواند مطالب لازمه را از کتب عبری اخذ نماید با لافل يك زبان از زبان های مهمه دیگر بداند . از جمله کشوریکه در آن موقع بترویج زبان عبری و آموختن آن اهمیت

داده ایتالیا بود زیرا در قرن ۱۵ مردم این سر زمین با زحمتی زیاد بیاد دادن این زبان اقدام نموده اساتید و آموزگار برای تدریس زبان مزبور بدیگر کشورهای اروپا روانه علاوه بر این دربار پاپ در رم هم در همان موقع در صدد ارسال مرسلین و اعزام مشرین و مبلغین برآمده عده زیادی از ایشان را به مشرق زمین روانه نمودند.

مباین مسیحی در این مأموریت ناچار بودند که زبان عربی را فرا گرفته و برای استفاده و تکمیل اطلاعات با زبان عبری همدرش وردیف نمایند از این راه هم اندیشه جماعت مذکور با موختن دو زبان عربی و عبری مصروف شده در واقع خاور شناسی از اینجا شروع گردید و حس کنجکاوی و تحقیق در میان مسیحیان بوجود آمده و روز بروز در صدد توسع آن بر آمدند.

بنا بر مذکورات فوق میتوان گفت رم و واتیکان یا دربار پاپ در تشویق خاور شناسی فضیلت سبقت داشته اند چنانکه بعدها هم مطابع و چاپخانه ها برای طبع و نشر کتب عربی و فارسی ایجاد و تأسیس کرده متدرجاً کتب مهمه شرقی را جمع و در کتابخانه واتیکان تمرکز دادند و آنچه را که قابل اهمیت و مورد استفاده و اقتباس بود نقل و ترجمه نموده در طبع و نشر آن مساعی جمیله بکار بردند.

در این موقع فرانسه هم از ایتالیا پیروی کرده و بدربار رم و پاپ اقتدا نمود. فرانسوای اول (۱۵۵۳ - ۱۴۹۴) اسقف ژوشتمین ژنو را برای فرا گرفتن زبان عربی و عبری در ۱۵۱۹ و ادار نموده و در ریمس باین عمل قیام کرد و همان کاری را که ایتالیا و پاپ در آغاز کار نموده بودند فرانسه هم بدان روش پیوسته مطابع عربی ایجاد و چاپخانهها تأسیس نمود. ملل دیگر اروپا هم از آن پیروی کرده در این راه سعی و کوششی بسزا و زحمتی قابل ملاحظه را متحمل گردیده در مقابل نتایج مهمه گرفتند.

موضوع شرق شناسی اگر چه در اول برجال مذهبی و کشیشها و سرپرستان و اساقفه و مبلغین اختصاص داشته لیکن طولی نکشید که این عمل دانشی مستقل و علمی عمده و اساسی گردید و تنها غرض از آموختن آن فرا گرفتن زبان و تحصیل

لغات شرقی و آگاهی از آداب و رسوم ملل مشرق زمین بود این دانش بتدریج جزو دستور جامعه ها و برنامه دارالفنون و دانشگاههای مهمه علمی هر جا شده در اخذ و تحصیل آن اهتمام نمودند.

مستشرقین قدیم و کارهای ایشان از آغاز شروع بکار تا آخر قرن هیجدهم و اوایل قرن ۱۹

بطوریکه قبلاً نگاشته آمد دانش خاور شناسی و استشرق در اواخر قرون وسطی شروع شده و در قرن ۱۷ نضج و رسیدگی یافته متوالیاً راه کمال را طی نمود.

آربانیوس [Arbanus] در ۱۶۱۳ در لیدن نخستین کتاب اصول و قواعد دستوری (صرف و نحو) زبان عربی را انتشار داده در ۱۶۲۵ میلادی کتب (المکین) ابن عمید وزیر معروف دوره دیالمه را با ترجمه لائینی بطبع رسانید قرآن مجید را هم بزبان لائینی ترجمه و طبع نمود در تعقیب آن اروپائیان شرق دوست هم همین کار را در باره لغات و ادبیات زبانهای دیگر شرقی از: فارسی - کلدانی حبشی - ژاپونی - تبتی - ترکی - هندی بعمل آورده و هر کدام از آن ها بنوبت خود در هر زبانی که بمذاقتشان شیرین آمد بنسای تتبع و تحقیق را گذاشته و تدقیقات لازمه در آن زبان و دساتیر نمودند

خاور شناسی اروپائیان

ما در اینجا مجدداً برای توضیح مطلب مینگاریم که: یکی از علل و موجبات خاور شناسی اروپائیان جنگ های صلیبی و توجهی بوده که از آن بجانب معرف و علوم شرقی معطوف گردیده و در اثر این توجه دانشمندان مسیحی توانستند که از

پرتو دانش علمای اسلامی استضاء نموده پایه مدنیت و حضارت خود را روی این تمدن عالی قرار دهند .

از طرفی در همانوقت که پرچم اسلام هر جا در اهتزاز بوده و مسلمین به بیشتر بلاد و کشورهای مشرق و غرب حکومت و فرمانروائی مینمودند علمای مذهب مسیح و یاپهای آن زمان از این قوه و نیروی عجیب و پیشرفت حیرت آور متوحش شده خواستند در برابر دینت اسلام آهام مزایا و مرجحاتی جهت دینت خود تهیه نمایند لذا پاپ گریگورس ۱۳ و اربانیوس Arbanus ۱۸ دروسی جهت تعلیم زبان شرقی ترتیب داده و خواستند که وعاظ و مبلغینی را تکمیل نموده بشرق روانه دارند تا امور ارشاد بیشتر و عمل دعوت و تبلیغ را انجام دهند محصلین سیار و مدرسه تقابلات و نمایندگان مذهبی جزء این امور بوده

هنوز سال ۱۶۲۲ میلادی نیامده بود که مسیحیان مدرسه مخصوصی بزبان شرقی تأسیس و آنرا بنام «مدرسه ایمان» معرفی نمودند و آن اول مدرسه بود که برای دعوت و تبلیغ تأسیس گردید.

علت دیگر این عمل را موجبات سیاسی تحرده اند بدین معنی برقتیکه دول اروپائی از خواب جهالت بیدار شده و تمایل خود را بجانب سیاست آشکار نمودند و مرام مذهبی خود را به مرام سیاسی و موجبات تجارتمندی و استعماری تبدیل نموده و کشورهای اروپا در صد تأسیس و تشکیل مدارس السنه شرقی برآمدند و هر کدام در این باب بدیگری سبقت گرفتند.

اول کسیکه فتح این باب نمود کلپر Colbert وزیر لوئی چهاردهم (۱۶۱۷-۱۶۸۳) بود او نخستین کسی است که برای پیشرفت این غرض سیاسی مدرسه در پاریس افتتاح نموده و به مدرسه (جوانان) موسوم داشت و مقصود او یاد دادن لغات و السنه شرقی بود تا اینکه مترجمین و دعوات سیاسی تهیه نموده و تبلیغات فرانسه را در مستعمرات و در کشورهای شرقی اثمار دهند.

در این مدرسه زبان فارسی و عربی و هندی و ترکی را تدریس مینمودند و

مدرسه مزبور خدمائی پسندیده و مفید نسبت بشرق تقدیم نموده ادبیات و معارف و لغات شرقی را بخوبی و شایستگی یاد داده و اولین کتابی را که از کتب شرقی در اروپا نشر دادند الف لیله و لیله عربی بوده پس از آن در نشر کتب فارسی کوشیده و آن را وسیله از برای فرا گرفتن و استفاده نمودن از زبان فارسی قرار دادند

موقعیکه انگلیسها هندوستان را تحت استعمار در آورده و در حدود و ثغور این کشور پهناور نفوذ یافتند آنان احتیاجی زیاد بیاد گرفتن و خواندن لغات و زبان آنجا پیدا کرده و خواستند تا باحوال مردم آن سرزمین آگاه شوند لذا پرده از رخسار بسیاری از لغات قدیمه از بین رفته و پراکنده آن بر داشته زبان سانسکریت و اسرار دیانت بود او مذهب بر اومه را معلوم و مکشوف نمودند.

دانش خاور شناسی نوترین جامه خود را جز در اواخر قرن هیجدهم میلادی بتن پوشیده و در این وقت بسیاری از لغات معدوم شده و نابود را مانند لغت پهلوی و زبان زند کشف نمودند و این اکتشافات توسط دانشمندان علوم آثاری و شرق شناس مشهور (انکتیل روبرت) انجام گرفت

در آغاز قرن ۱۹ میلادی انقلاب عجیبی در دانش خاور شناسی بظهور رسید و آن وقتی بود که رازهای نهانی و اسرار و رموز باستانی مصر بدست عالم آثاری معروف (شامپولین) مکشوف گردید و بعد از آن زبان آشوری که هزارها سال مطموس و متروک شده بود مجدداً اظهار وجود نمود.

حکومت های اروپا از همانوقت مبدائی گزاف برای تحقیقات علمی و کارشهای آثار تاریخی مصرف نموده هیئت های اکتشافی علمی برای بحث و تحقیق بجانب کشورهای شرقی و درس احوال آنها اعزام و روانه گردیدند و بسیاری از آثار و مدرسه و مطموس را که بسالیان دراز زیر خاک مانده و نام و نشانی از آنها نبود آشکار کرده معالم پیشینیان و مآثر باستانی آنان را دیگر بار بین مردم این زمان نمودار و عیان گردانیدند.

اروپائیان توجهی زیاد و عنایتی مخصوص نسبت ب جستجو و تحقیق آثار قدیمه و جمع اشیاء نفیسه نموده و میخواستند که حتی الامکان از آنها بدست آورده و بمعرض نمایش گذارند یا بواسطه عمل حفاری اطلاعاتی تحصیل نموده و در مورد استفاده بیاورند برای این حکومت ها مدارسی خاصه بود و جمعیت و انجمن های عدیده تشکیل گردید که سالیانه ملیون ها لیره جهت بدست آوردن کتب قدیمه با آثار باستانی و زبان های مرده و متروک یا زنده و معمول مانند زبان فارسی کنونی و عربی و ترکی و غیره مصروف مینمودند.

امروزه در پاریس و شهرهای دیگر مرکزی و غیر مرکزی کشور اروپا دانشگاههای مهمه و آموزشگاههای عالیہ ایست که آنها کعبه آمال و قبله مقصود مستشرقین بوده و در این مؤسسات السنه حیه و باستانی شرقی تدریس میشود - من جمله آموزشگاه (کلژ دو فرانس) بنگاهی است که خاور شناسان زیادی را بیرون داده و استادانی عالی مقام و دانشمند از آن فارغ التحصیل شده اند که زبانهای شرقی را تدریس مینمایند و همواره بولهای زیاده بی اندازه برای خدمت بداش و فائده عالم بشریت خرج میشود و مدرسه زبانهای زنده که امروزه از بزرگترین مدارس خاور شناسی گیتی بوده مدتها است که در پاریس دائر و بر پا و مورد استفاده دانشجویان مردم دنیا است .

دانش خاور شناسی دانشمندی را استخدام نموده و بکار واداشت که سرمایه زندگانی خود را تمامی در راه اکتشافات و کشف نقاب از رموز و اسرار شرق و آگاهی یادگار ملل قدیمه مصروف داشته جهت انجام این خدمات جان فشانی میکنند و در دنیا خدمتهائی نموده اند که تاریخ شرح آن را با خطوط برجسته طلائی در صفحات خود جا داده .

شامیولیون در شهر رشید (یکی از شهر های مصر) بالاترین عمل برجسته يك نفر عالم آثاری را انجام داده - فلوربت - هانری رونلس - هنیکس و دیگران از علمای آثاری کهانی هستند که بامور حفاری حدود عراق (بین النهرین) و قسمت

کلدان و بابل قیام نموده اند و عملیات هر کدام در مورد خود نشر و انتشار یافته است. این اشخاص بواسطه دانش زیاد و اطلاعات کافی و فضیلت و معلومات آثاری خود بزبان آشوری اطلاع یافته و رموز و دقایق آن را حل نمودند

مستر بورنوف و جمس وار و مستر مولر و (لاسن) از اشخاصی هستند که بتمدن هند خدمت نموده و بزبان قدیم و لغات باستانی آنجا آگاه شده زبان سانسکریت را خوانده و یاد داده اند

وسانیلاس جولین از جمله دانشمندانی است که با آثار چینی مطلع گردیده و دانشمند بزرگ (انکتیل دوربرت) کسی است که بلغت زند و پهلوی باستانی در فارس اطلاع یافته و تمام آنها از دانشمندان خاور شناس قرن نوزدهم اند.

دولت ایتالیا بواسطه تماس زیاد که بعرب و اسلام داشته قبل از سایر دول و ملل اروپائی دولت عرب و اسلام را شناخته و خود را بملتی تجارتنی که صاحب جنبش اقتصادی در سواحل و قسمت های ناشناخت عربستان است معرفی نموده علاوه بر همه ملت مزبور ملتی مذهبی بوده و موقعیتی عالی را همواره در عالم از جنبه دیانتی داشته چنانکه دائماً رم مرجع عمومی تمام مسیحیان و نصاری دنیا بشمار آمده با این وصف بعید نیست که ملت ایتالیا قبل از دیگران در تحقیق حالات ملل شرقی و لغات و السنه آنها شروع نموده باشد

میتوان گفت که ملت ایتالیا اول ملتی است که باب خاور شناسی و استشرق را بروی اروپائیان باز نموده و مدارس مخصوص برای پیشرفت و بسط و توسعه این دانش بنا کرده و تمام توجه خود را در این راه مخصوص زبان عربی و علوم و معارف اسلامی داشته

ایتالیا طرفدار و کمک کار نهضت خاور شناسی شده و مساعدت و همراهی او در این باب بعد کمال رسیده و مقصود آن کثرت تماس و جلب استفاده از دانش و علوم اسلامی بود :

موقعیکه خورشید فن چاپ طلوع نمود ، و فن مزبور توسط گوتامبرگ

Ceyutenberg اختراع شد (۱۴۶۸-۱۳۹۷) و دنیای دانش و علوم بنور آن منور گردید ملت ایتالیا جلوتر از همه ملل بطبع و نشر کتب شرقی اهتمام نموده اولین بار کتاب « قانون ابن سینا » بدستیاری ایشان در اروپا بطبع رسید.

هنوز برای خانواده میدسی و بعضی خاندان دیگر مزایا و فضیلتی زیاد از جهت دستیاری و کمک بنهضت استشرافی عربی اسلامی است.

چاپخانه های اروپا از آغاز پیدایش خود تا کنون بسیاری از کتب شرقی مخصوصاً کتب عربی را بطبع رسانیده و این مؤسسات خیریه ضمن سایر مفاخر قرن بیستم نبوت خودگویی افتخار را ربوده اند.

اخیراً مطابع لیدن هلند - اکسفرد - لپزیک - رم و غیره در اروپا بچاپ کتاب های شرقی و نشر آن اهتمامی زیاد نموده و در حقیقت دلیل و هادی ما بجانب شناختن آثار و مفاخر علمی نیاکان اسلامی ما از تمدن و حضارت یا ترتیب دانشی و تقدم مادی و معنوی گردیده و همیشه این چاپخانه ها در امور پسندیده و عملیات خیریه خود تا کنون ادامه داده اند از جمله کار عمده ایشان که از روی حقیقت میوه و نمره تمدن غرب است بنسگاه (مجله دائرة المعارف اسلامی) صادره لیدن میباشد که مرکز مذکور دارای بهترین کتابخانه و حاوی آثار مدنیت اسلامی و تمدن عربی و ثقافت مسلمین است و مجلات آسیائی فرانسه - آلمان - امریکا - انگلیس و غیره هم همیشه از معارف و علوم و تمدن و آثار شرق بسط اخبار و نشر افکار می نمایند از غرایب امر آنکه کتب مطبوعه در چاپخانه های ملی و مطابع اروپا و امریکا چندین برابر زیادتر از آنهاست که در تمام کشورهای اسلامی یا شرقی بطبع میرسد و این خود دلیل است که توجه و میل اروپائیان بمعارف اسلامی زیادتر از توجه ما بر آنست فراتسویها پیش قدم تر از سایر ملل در باره تأسیس مدارس خاور شناسی بطرز و اسلوب علمی جدید بوده و آنها اول کسانی هستند که سنگ اول مدرسه (معارف شرقی) را گذاشته اند که آن (مدرسه جوانان) است که قبلاً ذکر آن بمیان آمد - پس از آن (مدرسه زبانهای زنده و قدیم) است که امروزه اولین مدرسه این قبیل از

مدارس دنیا است و این وقتی است که ما هلندرا از قسمت مزبور استثنا کنیم که انجمن علمی با تاویا را در سال ۱۷۷۸ میلادی جهت انجام این منظور تشکیل نموده ولی وضعیت این انجمن بطوری نبوده که عنوان مدرسه بر آن اطلاق شود و نیز هلنداول کشوری است که کتب زیادی از عربی و فارسی در آنجا طبع شده و چاپخانه مخصوصی باین حروف در لندن تأسیس گردیده .

متدرجاً خاورشناسی سیاسی در اروپا بروز نموده و اهمیتی زیاد پیدا کرد بویژه موقعیکه اندیشه استعمار طلبی در دماغ طالبین آن جا گرفته و این فکر بین سیاسین اروپا پدیدار گردید سیاسین غرب اصل سیاسی دانش مذکور را وسیله پیشرفت مقصود خود قرار داده و انجمنهایی چند برای اجرای این منظور تشکیل نمودند و در اثر آن چرخهای امور بکار افتاد (نیمه قرن ۱۶) سپس جستجو و تحقیق و بحث و تدریس احوال و اوضاع بصورت دقیقی جلو گرفته تا اینکه اروپائیان بوسیله آن بتوانند غرض سیاسی خود را انجام دهند .

قدیمی ترین انجمن مجمع علوم و فنون هانند بود که در جاوه تشکیل شده ۱۷۷۸ و بعد از آن انجمن با تاویا در ۱۷۸۰ تشکیل گردیده سپس انجمن آسیائی بنگاله مولود ۱۸۸۴ است و انجمن آسیائی بمبئی که مولود ۱۸۰۵ بوده .

تمام انجمن هائیکه در کشورهای شرقی (آسیا) تشکیل شده جهت اجرای مقاصد سیاسی بود که بدان اشاره رفت و انجمن هائی هم در برابر آن از ۱۸۲۲ بعد در اروپا تشکیل یافت که از همه مهمتر انجمن پاریس در تحت تأسیس سیاسی معروف بوده سپس انجمن افریقای جنوبی - انجمن تورات و آثار - انجمن بودا - انجمن آسیای وسطی - انجمن چینی - انجمن آثار مصری - انجمن ژاپونی - انجمن فارسی (ایرانی) - انجمن دولتی آسیا تمام انجمن های مذکور از طرف انگلیس ها تشکیل گردید .

در قرن نوزدهم مستشرقینی عالی مقام پیدا شدند که قسمت عمده روزگار خود را در بحث علوم و آثار شرقی و اکتشافات مربوطه بآن مصروف نموده و اظهار

خدمت کردند که سامی - وستفالد - هائری رنسن - دیسک - فلوگل -
کلابرت الکتیل روبرت جونس - موهل - دریدا - کوئوالد - دیکلسن - نور نمبرک
خانیکوفی دانشمندان بزرگ انگلستان - آلمان - فرانسه - سوئد - دانمارک و سایر کشور
های متمدنه از آنجمله بوده اند

دانشمندان خاورشناس قرن بیستم را تعدادی زیاد است که ضبط آنها بتمامی ممکن
نیست و مجلداتی لازم دارد که اسامی و شرح حال و ذکر عملیات و خدمات ایشان
نگاشته آید ولی اشخاص معروف و مهم آنها: گیدی - بروکلیمان - براون - گوولد
ذیهر - نیکلسن - موسل هرگروئی - دگویه - هالیفی - اولدنبرک و غیره
می باشند

اینها هر کدام مانند ستاره های درخشان در آسمان دانش خاور شناسی
نور داده و تجلی نموده اند و عمده بحث و تحقیق ایشان در زبان فارسی و عربی و
ادبیات آن بوده و مابین ایشان کسانی هستند که هر يك زیاده از ده جلد کتاب در
ابتدای تألیف نموده و بعضی کتب مزبور را از عربی یا فارسی بزبان خود ترجمه کرده
یا شرح نوشته اند .

امریکائیا و خاور شناسی

امریکائیا با اینکه پس افتاده تر از دیگران در دانش خاور شناسی بوده اند
معذلت و قتیکه متوجه محسنات این علم شده در طلب آن بنوبت خود جنبشی شکفت
نموده و امروزه آنها در این راه کوششی زیاد و مساعی فوق العاده دارند چنانکه
واشنگتن انجمنهای عدیده برای پیشرفت این عمل تشکیل گردیده و بین ایشان عدده
زیادی طالب این دانش و اطلاع شده و با اروپا رقابت و همسری مینمایند .

ولی مهم ترین خاور شناسان امروزی اول مستشرقین آلمان و هلند است و
بعد از آن انگلیس و فرانسه خواهد بود علمای آلمان و هلند قویترین دانشوران
شرق شناس بقلم رفته و در نطق عربی و فارسی و گفتار با این دو زبان از دیگران

توانانند مجله مشهور مستشرقین آلمان از حیث مطالب و خبر و مزایا بزرگترین مجله خاور شناسان اروپا بشمار میرود.

کنگره مستشرقین از آغاز تشکیل تا کنون

عادت علمای خاور شناس بر این جاری شده که هر ساله کنگره عمومی دائر نموده و در آنجا نمایندگانی از تمام دول که تماس و اصطکاک با دانش خاور شناسی و استشراق دارند جمع میشوند و در امور علمی و ادبی شرق تبادل افکار و اظهار نظر مینمایند این کنگره از دیر زمانی تا کنون دائر بوده و اولین کنگره علمی که برای انجام عمل خاور شناسی تشکیل شد کنگره ۱۸۷۳ پاریس بود که در آن دانشمندان آگاه و خبیر و علمای بخرد و منورالفکر و جامع از تمام جهات جمع آمده پس از آن کنگره دوم در ۱۸۷۶ در لندن و کنگره سوم در ۱۸۷۷ در پطروگراد و ۴ در ۱۸۷۸ در فلرانس و ۵ در ۱۸۸۱ در برلن و ۶ در ۱۸۸۲ در لیدن و ۷ در ۱۸۸۶ در وین و کنگره ۸ در ۱۸۸۹ در استکهلم و کنگره نهم در ۱۸۹۲ در لندن و دهم در ۱۸۹۴ در ژنو و یازدهم در ۱۸۹۷ در پاریس و دوازدهم در ۱۸۹۹ در رم و سیزدهم در هامبورگ ۱۹۰۲ و ۱۴ در ۱۹۰۵ در الجزایر و ۱۵ در کوبنهاگ و ۱۶ در ۱۹۱۲ در اتن و ۱۷ در اکسفرده بدینگونه تا کنون هر ساله کنگره و جلسات آنها ادامه یافته و بعضی از نمایندگان شرقی هم در این کنگره های علمی از ترکیه و مصر و غیره شرکت نموده اند

کنگره هیجدهم آن بود که بعد از صلح بین الملل تشکیل شده و نمایندگان متفقین : انگلیس و فرانسه و روس و ایتالیا در آن حاضر نشدند و در اینجا موجبات اضطرابی که اهم آن پیش آمد جنگ عمومی بود بین روابط کنگره ها مانع گردید و کنگره هفدهم بریاست ما کدونالد انگلیسی تحت نظر رئیس جامعه اکسفرده تشکیل شده ولی نتوانست بواسطه جنگ و کدورت هوای سیاسی وظیفه خود را انجام دهد.

کنگره ۹ آخرین جلسه مستشرقین بود که از ۲۳ الی ۲۹ سبتمبر ۱۹۳۵ در رم تشکیل شده و در این جلسه آقای تقی زاده از طرف دولت شاهنشاهی ایران عنوان نمایندگی داشته و در جلسه حاضر گردید و بزودی در این سال ۱۹۳۸ کنگره ۲۰ مستشرقین تشکیل خواهد شد.

خاور شناسان و تشکیل انجمن ها

قدیمی ترین مستشرقیکه بخیال فرا گرفتن و شناسائی اصول و قواعد زبان عربی بر آمده پوکوک « Pocock » و در بلو « D. Herblot » جانشین او است که در ضمن این کتاب نام و گزارش خدمات آندو نگاشته خواهد شد و نیز (ریسکی Reiske و دانشمند همزمان وی توماس کارلیل انگلیسی معروف است « T. Carlyle » که پروفیسور و استاد زبان عربی در دانشگاه کمبریج بوده هم از آن جمله وایت « White » اسکفردی و دمبای « D. om Bay » اطربشی و نیوهرالد « Nibo Hralde » آلمانی و سوزا « Souza » برتغالی و روزاریو « Rozario » ایتالیائی را باید شمرده مخصوصاً مستشرق اخیر خود را با آثار صقلیه (جزیره سیسیل) مشغول نموده و از آثار و معالم اسلامی آنجا تحقیقات لازمه بعمل آورده.

کسی نمیتواند منکر فضیلت و مزایای ایشان بشود دوزی Dozi هلندی و سبیب C gibbe انگلیسی و نیکلسن Nicholson انگلیسی و دیسلان Deselane فرانسوی از آنها هستند و توماس ارنولد Arnold هلندی دانشمندانی میباشند که حیات خود را برای بحث در امور ملل اسلامی وقف و مآثر و مفاخر شرق را در ادوار مختلفه تحت تحقیق آورده در نشر آن صرف وقت و بذل مساعی نموده اند.

زحمات هر يك از این خاور شناسان در مورد خود قابل اهمیت و تقدیر شده و اکتشافات ایشان در هر باب سزاوار تمجید و تکریم است.

خلاصه در اواسط قرن هیجدهم افکار عمومی بجانب خاور شناسی متوجه و احساسات ایشان بطرف تصرفات ادبی ادبیات مشرق زمین گرائیده و تمایل آنها بمرااتب پیش از پیش گردید هنوز این قرن با آخر نرسیده بود که فرانسویها مخصوصاً دو

این راه مساعی خود را بعد کمال رسانیده و کتب شرقی را در مخازن و کتابخانه های پاریس جمع آوری کرده و مدرسه زبان های زنده شرقی را در ۱۷۹۵ تأسیس نمودند فرانسه در اوایل قرن ۱۹ فرودگاه و مرکز توجه محصلین علوم شرقی شده دانش آموزان بسیاری از آلمان و اتریش و ایتالیا و سوئد و سایر نقاط برای فرا گرفتن معلومات شرقی از سیلوستر دسای (Sylvestre de Sacy) بطرف پاریس توجه کرده بانهایت شوق و ذوق در اخذ این دانش مبادرت نمودند و بیشتر خاور شناسان که در نیمه اول این قرن بمرتبه کمال رسیده اند از شاگردان این مدرسه و تربیت شدگان دسای بشمار میروند.

در این بین دولت روسیه هم باین خیال افتاد با ارتباط سیاسی و تجارتنی که نسبت بشرق داشت مردم را در فرا گرفتن السنه شرقی تشویق نماید لذا تزار روس اساتیدی متخصص در این فن از فرانسه خواسته و در صدد برآمد که در پتروگراد مدرسه مانند مدرسه فرانسه جهت تعلیم زبان ملل شرقی تأسیس نماید.

در اوایل قرن ۱۹ در اروپا هیئت و انجمنهایی بنام انجمن شرقی تشکیل گردیده و علاوه بر این **انجمن آسیائی پاریس** نیز از طرف فرانسویها در ۱۸۴۲ تشکیل شد و مؤسس آن شیخ المستشرقین دانشمند علوم آثاری سیلوستر دسای بوده انگلیس ها هم در این بین از فرانسویان تقلید نموده و در ۱۸۴۳ انجمنی به این نام تشکیل دادند آنها هم باروابط خاصی که بشرق داشتند میخواستند که مانند ایشان استفاده های مادی و استفاده های معنوی هم نموده باشند لذا بیشتر از دیگران در این باب بذل مساعی نمودند و وسائلی برای پیشرفت آن اتخاذ کردند.

آلمان ها نیز در سال ۱۸۴۴ دست باین کار زده انجمنی تشکیل دادند و در جمع و نشر کتب شرقی از هر گونه ادب و فنون و ترجمه آن بزبان آلمانی اهتمام نمودند گذشته از این هر انجمنی برای خود مجله ترتیب داده و عملیات اعضای انجمن را که در این راه انجام میگرفت ضمن صفحات مجله انتشار میدادند اکنون مجموعه و سالنامه های هر مجله مجلداتی زیاد بزرگ و سودمند گردیده و محتویات آن خلاصه

عملیات مستشرقین است زحماتی که افسراد هر انجمن از آغاز پیدایش خود تا کنون انجام نموده و خدماتی که در باره السنه شرقی و ادبیات بجا آورده محتوی و متضمن است و مجلات مزبور هنوز هم مرتباً انتشار می یابد.

انجمن های آسیائی

بطوریکه مذکور گردید برای تتبع و تحقیق زبان ملل شرقی و دقت و تدقیق در آثار ادبی و دانشی مشرق زمین از طرف دانشمندان غرب مجامع و انجمنهایی درست شده. بحث و کاوش و گنگناش و تعقیب زیبایی بعمل آمده و در هر جا انجمنها و هیئتی تشکیل گردید.

قدیمی ترین انجمن آسیائی انجمن باتاویا پای تخت جاوه هندوستان بود که در سال ۱۷۸۱ تشکیل شده و بر تمام انجمن ها پیشی دارد و پس از آن انجمن آسیائی بنگالی بوده که مؤسس آن سردو ویلیام جونس است که آنرا در سال ۱۷۸۴ در کلکته تشکیل داده و مرام و مقصود انجمن را در باره « بحث در تاریخ آسای طبیعی و سیاسی و آثار صنایع و علوم و ادبیات » نمود.

انجمن آسیائی بنگالی خلاصه تحقیقات و حاصل اطلاعات خود را در چند مجله انتشار داد و جلد اول آن در سال ۱۷۸۸ و آخرین جلدش در سال ۱۸۳۶ انتشار پذیرفت.

علاوه بر این مجله دیگری موسوم بمجله انجمن آسیائی بنگاله بوجود آمد که شماره اول آن در ۱۸۳۲ انتشار یافته و تا کنون هم مرتباً شماره های متوالی آن انتشار می یابد.

در سال ۱۸۰۴ انجمنی بنام انجمن ادبی آسیا در بمبئی تحت ریاست سر جیمس ماکنستوس تشکیل شده و نیز انجمنی بمانند آن در سال ۱۸۴۵ در مدرس بوجود آمد و بعد از آن انجمنها های دیگری در جهات مختلفه هندوچین

پیدا شده که از انجمله انجمن سیلان و انجمن شانکهای میباشد.

انجمن آسیائی انگلستان

قبلاً هم اشاره شد که در ۱۸۲۳ انگلیس هـ.ا انجمنی آسیائی تشکیل دادند اینک توضیحاً می نگارد که انجمن آسیائی دولتی انگلستان در سال مذکور تشکیل شده و نام آنرا بانگلیسی :

The Royal Asiatic Society for Great Britain and Ireland .

نامیدند - سال بعد امریه دولت برای ابقای این انجمن صدور یافته و در

۱۸۲۸ بودجه معینی برای ترجمه کتب و مؤلفات شرقی موسوم به Oriental

Translation Fund (بنگاه ترجمه و نقل شرقی) تخصیص دادند

انجمن مذکور بترجمه و نقل مؤلفات و کتب و آثار شرقی و طبع و نشر

آن مبادرت نموده نشریات این انجمن در مدت ۳۷ سال بالغ بصد مجله گردید

و اکنون هم با کمال جدیت اوقات و همت اعضای آن بدین کار مصروف میشود

انجمن آسیائی انگلستان در سال ۱۸۳۴ مجله تاسیس نموده که هر سه

ماه یکدرتبه شماره از آن در مجلده ضخیم انتشار مییابد قسمتی از خلاصه تحقیقات

انجمن هم در این سال منتشر گردید که تمامی موضوع آن روی قضایای شرقی و

گذارش هندی و چینی و فنیقی و آشوری و غیره نگاشته شده بود

انجمن آسیائی انگلستان در سایر نواحی هندوستان و چین شعب و فروعی

برای خود ترتیب داده و آنها هم مانند انجمن اصلی مرام و مقصود خود را باتباع و

تحقیق و نشر آثار و مؤلفات شرقی گذرانده بنام خاور شناسان خدمات مهمی را بدنیای

دانش تقدیم مینمایند.

ناپلئون بناپارت و اهتمام او در شناسائی

آثار شرقی

ناپلئون بناپارت (Napoléon Bonaparte) (۱۷۶۹ - ۱۸۲۱) بنوبت خود - در ترویج و پیشرفت ادبیات اسلامی و شناسائی زبان شرقی در فرانسه عاملی مؤثر بوده .

این فاتح بزرگ هنگامی که به مصر رفت در آنجا آثاری از خود بیادگار گذاشته و در مراجعت از مصر بفرانسه هم در این باب بیشتر اهمیت داده و مردمی را بعمل شرق شناسی و اکتشاف خواندن خطوط مصری و شرقی وادار نمود .

از جمله رجال هنر و همفکران بزرگ و نامی او در پیشرفت این مقصود

شامپولین فرانسوی بود (Jean François Champollion) (۱۷۹۰ - ۱۸۳۲) بوده که رموز و اسرار قلم مصری و حروف قدیمه و رسم الخط معروف به هیروگلیف (Hierogliphe) را کشف نموده و بواسطه انجام این خدمت مهم توجه عموم را بجانب شرق و ادبیات و تاریخ آن معطوف گردانیده دول اروپائی و اشخاص علاقمند باین قسمت متدرجاً در صدد برآمده جهت پیشرفت کار مردمی را بحفاری و کاوش آثار تاریخی و خرابه شهر های قدیمه وادار نموده در دست آوردن گذارش و اخبار و تواریخ و رسوم دول و ملل مصر و بابل و آشور و کلدیه و فنیقیه و ایران در نقاط مهمه تاریخی آن مانند تخت جمشید و شوش و خرابه های ری و همدان و نهاوند و دامغان مساعی زیاد بخرج دادند

دراثر این عملیات بسیاری از ندانسته های تاریخی آشکار و هویدا شده اغلاط و اشتباه تاریخ بواسطه کشفیات مزبور تصحیح گردید علاوه بر اطلاعات عمده قدیمی قبل از میلاد اطلاعاتی جدید راجع بمسائل تاریخی بعد از میلاد مخصوصاً در قسمت تاریخ ادوار اسلامی بدست آمده و کتب جدیدی روی اطلاعات مزبور با اسناد و

مدارك معتبره تاريخى تدوين شده اشتباهات تاريخ بعد امکان مرتفع گردید .
در آغاز قرن نوزدهم مستشرقين با ديانات و علوم شرقى مخصوصاً بزبان عربى
اهميت زيادتر داده و اهتمام ايشان در نشر و ترويج مآثر علمى و ادبى شرق و نقل
و ترجمه يا تحصيل و تدريس آن زياد شد و در بين آنها اشخاصى پيدا شدند .
که هر کدام ذوق و سليقه خاصى از خود بروز داده و در زبانى از زبانهاى شرقى روى
مذاق خود بتمتع و تحقيق گرايدند و از همه مهمتر مستشرقين مغرب بودند که بلغت
و زبان عربى اشتغال گزيده و چون علوم و فنون و حکمت و فلسفه و بيشتر ادبيات
باين زبان بود در فرا گرفتن و آموختن آن بيشتر اهتمام نموده و عمليات ايشان روى
مقاصدى چند که اهم آنها موضوعات ذيل بود انجام گرفت :

۱ - نشر کتبى که بزبان عربى نگاشته و تأليف شده - ۲ ترجمه کتب مزبور
بزبان خود يا نقل آن با تحقيقات و تتبع در احوال مؤلفين و مصنفين - ۳ تأليف
و تصنيف از ادبيات و زبان عربى و فارسى و ساير زبان شرقى زبان خود - ۴ تهيه و
تدوين فهرست و طبع و تصحيح کتب موافق سليقه و ذوق عصرى بعضى از مستشرقين
تنها غرض خود را روى يکى از اين امور مذکور انجام داده و برخى بين يکى يا دو
چيز از آن با همه امور جمع نموده اند مثلاً **دساسى و کاترمير** و معاصرين او در نيمه
اول قرن نوزدهم يك رشته تحقيقات کرده و بعد از او ديگران و همکارانش تتبع
و تحقيقات ديگرى را انجام داده اند چنانکه نوايح مستشرقين از نيمه قرن نوزدهم
تا کنون امورى مهم و قابل تقدير را بمورد اجرا گذاشته و در اين راه مساعى جميله
بکار برده و مقاصد بزرگترى را پيشرفت داده در مدارك آثار و طبع و نشر و ترجمه
و نقل زيادتر از پيشينيان اهتمام نموده اند .

خاور شناسان در قسمت اخير بسيارى از مباحث علمى خود را بوضع فهرست هاى
مهمه و تأليف فرهنگ هاى مفيده در علوم مختلفه و فنون شرقى قرار داده و غرض
ايشان آسان نمودن راه کشف و تحقيق و تقليل مدت مراجعه و تسهيل کسب
معلومات هر گونه اطلاعات بوده تا هر کس بتواند هر چه را بخواهد در مؤلفات و مضنفات
مختلفه بسهولت پيدا نمايد .

مخصوصاً در قرن اخیر علمای مذکور در قسمت علوم و فنون و شرح حال
 علما و ادبازحمت‌ها کشیده و دائره المعارف‌های اختصاصی اسلامی و شرقی گرابها
 و نافع تألیف و تدوین نموده اند .

از جمله کار مهم ایشان جمع آوری احادیث نبوی است که آنها در چهارده
 مرجع از مراجع اهل سنت بوده مستشرقین آنها فهرست کرده و طریقه کشف و حل
 را معلوم و طرز بدست آوردن هر حدیثی را سهل نموده و از جمله فهرست‌ها برای
 قرآن مجید ترتیب داده و کشف الایات‌ها تنظیم نموده اند که هر کدام در مورد خود
 فوق العاده با اهمیت و از خدمات ذی قیمت است .

دائرة المعارف اسلامی نیدن که حاصل مساعی و رنج دست و نتیجه
 افکار و فداکاری نه نفر از مشاهیر مستشرقین؛ **ونساک** A. J. Wensinck هوتسمالندی
M. Th. Houtsma و **ارنولد** T. W. Arnold **هفنلیچ** و **باسیه** Henri Basset و
پروونسال Levi Proença **شاده** A. Schaade **هارتمان** Hartmann آلمانی
کیب (iyibbe) است و آنها در نوبت خود بهترین خدمات را بمعارف و دانش اسلامی
 تقدیم نموده اند جزء این خدمات است .

خاور شناسان شرق دوست تنها در علوم و معارف شرقی این خدمات را انجام
 داده بلکه در هنر و فنون اساتید شرق و هنروران این سر زمین تبعات و تحقیقاتی
 شایان نموده در نقاشی و صنایع ظریفه و معماری و حجاری و مجسمه سازی و دیگر
 هنرهای شرقی تحقیقاتی عمیق بجا آورده و در هر قسمت کتابها نوشته و مؤلفانی
 ترتیب داده و کلاکسین (مجموعه) ها از عملیات یدی و آثار هنری نقاشان و
 خطاطین و مصورین جمع آورده و هر کدام را نسبت بزمان و موقع خود طبقه
 بندی نموده اند .

زحمات هر **تسفلد** Herzfeld و **گودارد** Godard و **مارتن** Martin و
کوهنل Kühnel و **سار** Sarre و **دیماند** Dimand و **ساکسیان** Saksian و **ارنولد**
Arnold و **پزارد** Pézard و **ویت** Wiet در مورد تشخیص صنایع و فنون شرقی

مخصوصاً در باره نقاشی ایران زیاده قابل تقدیر و تقدیس است و نمونه از نثبات و زحمات ایشان را میتوان از کتاب (تاریخ نقاشی در ایران) ترجمه و اقتباس نگارنده از کتاب «التصویر فی الاسلام عند الفرس» دکتر زکی محمد حسن مصری بدست آورده و ملتفت شد.

نگارنده در این کتاب فرهنگ علاوه بر شرح حال خاور شناسان مغرب زمین تراجم مختصر یا مفصل عده زیادی از علما و متبعین و ناشرین کتب و دانشمندان علم الآثار (آرکئولوژی) و جهان گردانی که برای گردش و اکتشاف باجهت بدست آوردن آثار باستان و تحقیقات تاریخی ملل شرق با سیار مشرق زمین آمده در این کتاب نام برده و از کتب و نواریخ شمه از گزارش هر کدام را باندازه ایکه توانسته بدست آورده و در این مجموعه در ردیف نام خاور شناسان بشریب حروف الفبای لاین تدوین نموده و بقدر امکان تراجم آنان را در ضمن نام هر یک گنجاییده است تا این کتاب بیشتر مفید آید.

بدیهی است که در این باب بیشتر نظر متوجه میهن عزیز خود ایران بوده و مستشرقینی را که نسبت بمیهن ما و آثار و کتب این سرزمین تحقیقاتی نموده یا در باره مؤلفات و آثار ادبی و تاریخی ادبا و شعرای ایران خدماتی کرده یا نسبت با آثار علمی و نتایج افکار دانایان و بزرگان ما کاری را انجام داده یا در اوضاع جغرافیائی این کشور چیزی نوشته یا در تاریخ گذشته و باستانی ایران زمین تتبع و تصحیح کرده مورد مطالعه قرار داده و در شرح زحمات و خدمات ایشان مبادرت نموده و آنها را بمردم ایران و هموطنان عزیز خود معرفی کرده و بدین واسطه ما در اینجا دو مقصد عمده را انجام خواهیم داد:

اولاً عده کثیری از دانشمندان مغرب زمین و اهمیت دهندگان بزبان و آثار اسلامی و ادبیات شرق و ایران را بهموطنان خود معرفی نموده و نالیاً بهم کیشان خود مینمایانیم که دیگران تاچه اندازه با آثار گذشتگان و اسلاف ما اهمیت داده و زبان و ادبیات و بزرگان ما را احترام میگذارند تا در نتیجه از این راه در خاطر ایشان

جوشی پیدا شده و از وجود آنها جنبش و کوششی بروز نماید و بدینگونه نسبت بزرگان و پیشقدمان خود بی اعتنا نمانده و آنها هم مانند دیگران بیاس احترام گذشتگان و حفظ و ترویج آثار علمی و ادبی و تاریخی آنان اهتمام نمایند.

در خانه متذکر میشود قسمتی که مربوط بایران و ایران شناسان است در این مجموعه بیشتر نسبت باشخاصی متوجه است که از دوره تهاجم و استیلای مغول باین سر زمین آمد و شد نموده اند

این نکته پرواضح است که اروپائیان از آن زمان ببعده بخصوصاً در دوره صفویه تا کنون توجهی خاص بایران زمین پیدا نموده و با ما بنای روابط و آمد و شد را گذاشته و ضمناً بفکر شناسائی مشرق افتاده و دانشمندان اروپا از همانوقت داخل تحقیقات گردیده سیاحان و مکتشفینی متوالیاً بجانب شرق اعزام داشته و آنها سفر نامه هائی ترتیب داده و گزارش سیاحت و مشاهدات یا مطالعات خود را تدوین نموده و بمورد و طبع و انتشار گذاشته اند.

خلاصه نتیجه زحمت و تقدیر مستشرقین است که از قرن ۱۹ ببعده افکار مردم غرب و پیروان مذهب مسیح نسبت بشرق تغییر نموده اندیشه و اوهم سوئی را که سالها از طرف کشیشان و رهبانان پیشین در خاطر عوام جا گرفته و در وجود ایشان تزریق شده بود مخصوصاً نسبت باسلام و مسلمین و پیشوایان و دانایان شرق بدین بودند بواسطه ترجمه و طبع و نشر و ترویج این کتب و آثار و ادبیات و افکار آن اندیشه ها تبدیل شده و اکنون غریبها بانظر خوش بینی تمام این ادبیات و آثار را حسن استقبال مینمایند

و نیز این نکته را متذکر میگردد که غرض اصلی نگارنده اصولاً تاریخ نویسی نبوده بلکه منظور ترتیب فهرست مخصوصی برای شناسائی و تذکر خلاصه عملیات خاور شناسان و خدمتگذاران بآثار ادبیات شرقی است و روی این مقصود از هر جا که توانسته اسامی و شرح کارهای آنان را تهیه و جمع آوری نموده و در این وجیزه تدوین مینماید، و حتی الامکان سعی و کوشش این بنده بر آن است که

نگارشات خود را بپاخذ تنگناشته و مسطورات این مجموعه را روی تحقیقات اساسی و قابل اعتماد و اطمینان تدارك نماید.

چیزی که خوشبختانه در مورد جمع آوری این کتاب برای نگارنده مدد و کمک کارگردید این بود که دولت مرفی وقت برای تشویق و ترویج دانش و ادب موضوع جشن هزارمین سال ولادت حکیم ابوالقاسم فردوسی استاد بزرگ سخن و زنده کننده زبان ایران را بمیان آورده و برای شرکت در این جشن عده کثیری از خاورشناسان و مستشرقین و دانشمندان هر سر زمین بایران دعوت شده و بیشتر ایشان بوطن ما ورود نموده و در جشن مزبور شرکت کردند و علاوه بر آگاهی از گزارش حال فیض دیدار ایشان هم فراهم آمد.

در این وقت نگارنده بوزیر معارف وقت جناب آقای (حکمت) ضمن مراسله تذکر داده که مقرر فرمایند از هر يك از مستشرقین ترجمه حالی بخط خود ایشان یا عکس هر کدام گرفته شود از حسن اتفاق این تقاضا پذیرفته آمده و اوراقی از طرف اداره انطباعات وزارت معارف تهیه و باقاپان مستشرقین داده شد هر کدام شمه از گزارش حال و شرح زندگانی خود را نگاشته و بوزارتخانه تقدیم نمودند

نگارنده اوراق اصلی را گرفته و بفارسی ترجمه نموده و بر عداد تراجمه احوال مجموعه خود افزوده سپس از اداره مزبور تقاضا گردید آنچه را ممکن است بوسایل مقتضیه از شرح احوال بقیه مستشرقین دیگری که بایران نیامده اند تدارك فرموده و در وست رس این بنده بگذارند چنانکه بعد از بازگشت مستشرقین عده از نقاط مختلفه ترجمه احوال خود را بوزارت معارف ارسال و مورد استفاده گردید

آقای غلامعلی رعیدی آذرخشی کفیل اداره انطباعات که جوانی جدی و معارف دوست است در این باب هم با این جانب موافقت نموده در انجام مقصود مساعدت فرمودند و از این لحاظ تا حدی موفقیت حاصل و من بنده بشوق آمده که در انجام مرام خود بیشتر اهتمام نمایم و نیز از آقای عبدالله رهنه کفیل فعی اداره انطباعات امتنان دارم که بنوبت خود در ضمن جمع آوری این کتاب و کسب

اطلاعات لازمه کمک‌هایی فرمودند و هم‌تشرک خود را از همراهی استاد دانشمند آقای دکتر رضا زاده شفق اظهار مینمایم که اول نسخه این کتاب را تحت مطالعه و بررسی در آورده و در آن اظهار نظر نمودند :

بعد از پایان جشن فردوسی متوالیاً موجبات ازدیاد روابط بین ادبیات شرقی و غربی و ادبیات شرق و غرب فراهم آمده و وزارت معارف در تشیید مبانی ارتباط و تربید جلب توجه مستشرقین و دانشمندان بجانب این سرزمین مساعی جمیله مصروف نمود و امید است که این مجموعه ما هم بمورد خود در تربید و تشیید این ارتباط مؤثر گردیده و منظور اقتد .

در آخر یاد آور میشود که در این فرهنگ نگارنده سه اصل و فایده مهم را در نظر گرفته و در حقیقت این مجموعه حاوی دانش سه گانه :

Biographi

شرح حال

Bibliographie

کتاب شناسی

Biologi

عام بآثار زندگانی

میباشد که در آن عده بسیاری از دانشمندان خاور شناس و علمای غرب و جمعی کثیر از علمای اسلامی شرق و شماره زیادی از کتب و نگارشات فضلا و دانشمندان شرق و غرب بطور مجمل یا مفصل و یا بطرز فهرست گنجانیده شده که برای آگاهی و اطلاع و بدست آوردن نام و آثار هر کدام با خلاصه تاریخ ولادت و وفات ایشان چه بسا مشکلات را آسان خواهد نموده و ارتباط طلب و احتیاج را از مراجعه بمدارك و ماخذ زیادیکه نگارنده تحمل آن را نمود بی نیاز میدارد :

بمنه و احسانه

بهمن ۱۳۱۵ ابوالقاسم سبحان

در پایان مقدمه اشاره بجهش هزارمین سال ولادت فردوسی و شرکت عده از مستشرقین در آن جشن و آمدن ایشان باین سر زمین شده اینک در اینجا اسامی و عنوان ایشان با نام و عناوین عده از فضلاء معروف ممالک شرق و غرب که در جشن مزبور شرکت نموده و بر حسب دعوت رسمی وزارت معارف بایران آمده اند ذیلا نگاشته ترجمه احوال مستشرقین مذکور را در این کتاب بمورد خود ایراد و تراجم فضلا و دانشمندان مشترکین جشن را هم در دیگر کتب و تذکره های خود شرح داده است .

اسامی و عنوان مستشرقین و دانشمندانیکه

در جشن هزارمین سال ولادت فردوسی شرکت نموده اند

- ۱ - آشیکاما (آسوجی) Ashikaga معلم ادبیات دانشگاه توکیو
- ۲ - آقا اوغلو (دکتر محمد) - معلم صنایع شرق نزدیک دانشگاه اتازونی
- ۳ - انگلساریا (Anklesaria(B,T.) (بهرام گور از پارسیان هند)
- ۴ - اسحق محمد نماینده هند
- ۵ - اوربلی Orbeli نماینده دولت شوروی روسیه
- ۶ - اونوالا (UnvalaJ.M.) نماینده پارسیان هند
- ۷ - برتلس Bertels نماینده شوروی
- ۸ - بیک سباستیان Beck sbastian استاد شرقیه برلن نماینده آلمان
- ۹ - بلوتنیف Bolotnikov نماینده شوروی

۱۰ - پاگلیارو (اتونی نا) Pagliaro استاد تاریخ مقایسه السنه و معلم زبان
ایرانی رم نماینده ایتالیا

۱۱ - درنیک و اتر (زان) Drinkwater (J) شاعر انگلیسی نماینده انگلستان

۱۲ - زهاوی (جمیل صدقی) نماینده عراق

۱۳ - راس (سردینسن) Ross (Sirdenisen) مدیر مدرسه علوم شرقی

لندن، نماینده انگلستان

۱۴ - رضوی پروفیسور محمد طاهر استاد کالژ پریزیدنس (نماینده هند)

۱۵ - روماسکوویچ Romaskewitch نماینده شوروی

۱۶ - ریپکا Rypka نماینده چکوا اسلواکی

۱۷ - پروفیسور زاره Sarre (Dr. Fre.) دکتر فردریک نماینده آلمان

۱۸ - سلجوقی لسان الدین افغانستان

۱۹ - عیادی (عبدالحمید) استاد تاریخ اسلام دانشگاه ادبیات (نماینده مصر)

۲۰ - عزام (عبدالوهاب) استاد فارسی جامعه مصر (نماینده مصر)

۲۱ - فریمان Friman نماینده دولت روسیه

۲۲ - فحیم پیرا کدارویچ Barjaktar-vitch معلم دانشگاه بلسگراد

نماینده یوگوسلاوی

۲۳ - کریستنسن ارثور Cristensen Arthur استاد دانشگاه کوینهاگ -

(نماینده دانمارک)

۲۴ - کوپرلی زاده فواد بک نماینده ترکیه

۲۵ - کوهنل (دکترارنست) Kuhnle (Dr, Ernest) مدیر آثار قدیمه اسلامی

موزه های برلن (نماینده آلمان)

۲۶ - کتنو (Dr. G.) Contenau نماینده فرانسه

۲۷ - گدار M.Gjodard مدیر اداره باستان شناسی وزارت معارف و موزه

۲۸ - گوثر Fr. Mot' Gunther مدیر مؤسسه امریکائی صنایع و حفاریات

ایران و امریکا (نماینده امریکا)

۳۹ - لاحق نماینده افغانستان

۴۰ - ماسه Massé (Henri) استاد مدرسه ملی السنه شرقی نماینده فرانسه

۴۱ - مار Pr.Marr نماینده شوروی

۴۲ - محمد حیب استاد تاریخ دانشگاه علیگر (نماینده هند)

۴۳ - مینورسکی (روسی) نماینده فرانسه

۴۴ - نهادیک (علی) نماینده ترکیه

۴۵ - نوشیروان (سردار دستور) نماینده پارسیان هند

۴۶ - هادی حسن نماینده هند

۴۷ - هاکن J.Hackin استاد مدرسه لوور (فرانسه)

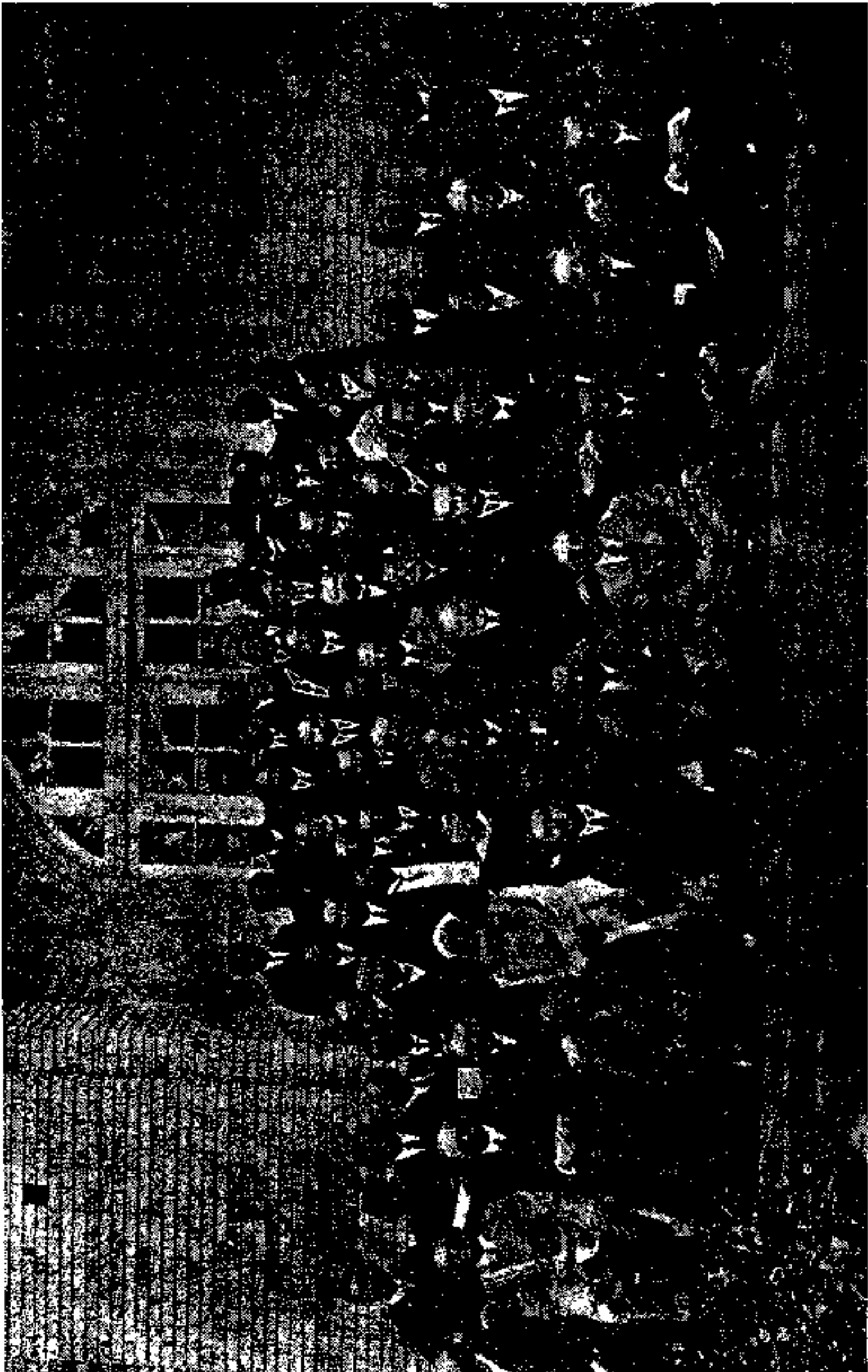
۴۸ - هر و زنی Hrozny (Pr.Dr,B) چکو اسلواکی

۴۹ - یار فیش کیویچ ژنرال فرمانده لشکر مرکزی ورشو و رئیس انجمن

ایران و لهستان (نماینده لهستان)

تصویر آقایان مستشرقین فضیله ایرانی عضو کنگره فرودسی

- صفا اول نشسته (ازچپ بر است) ، آقای سیامتیان بك (آلمان) - آقای كوثر (امريكا) - آقای آفاو غلو (امريكا) آقای صدیق اعلم
 رئیس دارالانشاء كنگره - آقای عباس اقبال - آقای هانری ماسه (فرانسه) - آقای ملك الشعراء بهار - آقای كمالی .
 صف دوم نشسته (ازچپ بر است) : آقای مؤمن الملك - آقای وحید الملك - آقای یروفسورزاده (آلمان) - آقای کریستن سن (دومارك)
 آقای دستور نوشیروان (هندوستان) - مادام گدار - آقای فروغی رئیس الوزراء سابق - آقای حاج محترم السلطانہ اسفندیاری رئیس كنگره - آقای یاسنو خف
 سفیر كبر دولت شوروی - آقای یروفسور بوتلس (شوروی) - آقای حكیم الملك - آقای كشتو (فرانسه) - آقای عزام (مصر) - آقای دیرینك واتر (شاعر انگلیسی)
 صف سوم ایستاده (ازچپ بر است) ، آقای رشید یاسمی - آقای رضوی (هند) - آقای بلتنی كف (شوروی) - آقای رهنما - آقای آتسوحی
 اشیکاگا (ژاپن) - آقای سریدینین وراس (انگلستان) - آقای نظام الدین (هندوستان) - آقای اعصابزاده - آقای فوادیک کیرلی زاده (ترکیه) آقای دکتر
 شفق - آقای جمیل صدفی ذهابی (عراق) - آقای سعید نفیسی - آقای بدیع الزمان - آقای میرزا یانس - آقای وحید دستگردی - آقای شعاع
 الدوله بیا - آقای دکتر ولی الله خان - آقای مینوی
 صف چهارم ایستاده (ازچپ بر است) ، آقای رحیم زاده صفوی - آقای اورنگ - آقای علی نهادیک (ترکیه) آقای حسینی (هندوستان)
 آقای محمد اسحق (هندوستان) - آقای ریکا (چکوسلواکی) - آقای حکمت وزیر معارف - آقای احمد حامد صراف (عراق) آقای
 مایل نویسرکانی
 صف پنجم ایستاده (ازچپ بر است ؛ آقای بهنبار - آقای میرزا عبدالعظیم خان گرکانی - آقای فریمان (شوروی) آقای نصر الله فلسفی
 آقای یروفسور مار - آقای مینورسکی (روس) - آقای همای - آقای هاکن (فرانسه)
 صف ششم (ازچپ بر است) آقای اونوالا (پارسیان هند) - آقای اوربلی (شوروی) - آقای مایر (فلسطین) آقای رومانسکو بیچ (شوروی)
 آقای خلیلی - آقای قویم الدوله - آقای فرانسوا ملك كرم - آقای تقوی - آقای كسروی - آقای بهرام گور (پارسیان هند)
 صف آخر (ازچپ بر است) ، آقای جواهر الكلام - آقای كوهنل (آلمان) - آقای پاگلیاردو (ایتالیا) آقای عبدالعجید عبادی (مصر)

۱ . سحاب مؤلف فرهنگ خاورشناسان

A

۱- ابل رموزا Abel Remusat

دانشمند خاور شناس است که در باره سلاطین مغول بررسی نموده و اطلاعاتی بدست آورده و نامه‌ای را که ارغون خان مغول (۱) بعنوان فیلیپ بلل Ph. Le Bel نگاشته و بفرنگ فرستاده و آن نامه در مخازن فرانسه بوده او کشف نموده و نشر داده و تحقیقات علمی دیگری هم راجع بشرق کرده

ژان اشمیت J, Schmidt نامه مزبور را بفرانسه ترجمه نموده

یکی از خاور شناسان آلمانی هم بنام آبل ABEL است که سببه معلقه را

انتشار داده .

۲- آدلر Adler

استاد خاور شناس که بادییات شرق خدمت نموده و آثار بزرگان شرق را اهمیت

داده در طبع تاریخ ابی الفداء (۲) مبادرت جسته اصل تاریخ مذکور را مسیود و ورژه فرانسوی

۱ - ارغون خان پسر اباقا خان مغول ۶۸۳-۶۹۰ در ایران سلطنت نموده ۲ - ابی الفداء

عادل‌الدین اسمعیل بن علی حموی صاحب کتاب المختصر فی اخبار البشر و تقویم البلدان می‌تواند

۶۷۲ متوفی ۷۳۲ است

M-Deverger در ۱۸۳۷ و دیگران ترجمه نموده اند.

۳- آدریل Adril

خاور شناس که اطلاعات مهمه از عربستان بدست آورده و کتابی در موضوع

عربستان کنونی نوشته در پاریس سال ۱۸۶۸ بطبع رسانیده

۴- اهلوارد W. Ahlwardt

۱۸۳۷ - ۱۹۰۹

ویلهلم اهلوارد خاور شناس معروف پروس آلمان ولادت او ۱۸۲۸ میلادی

وفاتش ۱۹۰۹ بوده اهلوارد بین تمام خاور شناسان اشتهار یافته در تاریخ اسلام

بررسی و تتبع زیاد نموده خدمانی از ترجمه و طبع و نشر انجام داده و کتاب تاریخ

الفخری (ابن طقطقی) را در سال ۱۹۸۶ میلادی بچاپ رسانیده، این مستشرق از

کتاب عربی کتابخانه برلن فهرستی ترتیب داده و طبع نموده و توجهی خاص

بشرف قصابد عربی و کتب قدیمه اسلامی داشته و تاریخ عربی که از مؤلفی نامعلوم است

در ۱۸۸۳ بچاپ رسانیده و کتاب (العقد الثمین) دواوین شعراء سته جاهلین را در

گریفسوالد چاپ و بآن مقدمه بزبان انگلیسی نگاشته و دارای ذیلی است که مشتمل

محتویات پاریس و غوتا و لیدن میباشد.

کتاب (مجموع اشعار العرب) را در ۳ جزء که جزء اول آن اصمعیات

و بعضی قصابد لغوی است با فهرست و شروح (۱۹۰۳) در لیزیک چاپ نموده - جزء

دیگر مشتمل اراجیز عجاج (۲) و غیره است که در لیزیک (۱۹۰۳) بچاپ رسیده

جزء سوم مشتمل دیوان رویه (۳) بن عجاج و ابیات مفرده منسوب باو است که

چاپ نموده.

اهلوارد دیوان ابی نواس (۶) را از نسخه های بایگانی برلن و وین گرد آورده

۱ - ابن طقطقی فخرالدین محمد بن تاج الدین [صفی الدین - جلال الدین] ابوالحسن علی بن

طباطبائی طوی صاحب تاریخ « آداب السلطانه » ۶۶۰ - ۷۰۹ ۲ - عجاج - عبدالله بن رویه

بضم راه و سکون همزه از شعرای مشهور عرب است ۳ - روبه بن ابی الشعیه شاعر عربی متوفی

۱۴۵ صاحب دیوان است ۴ - ابی نواس - حسن بن هانی اهوازی صاحب دیوان معروف متوفی ۱۴۵

مقابله و تصحیح نموده و در گریسفوالد بچاپ رسانیده و کتاب (فتوح البلدان بلاذری (۱) بدستیاری او و (دکویه) خاور شناس بچاپ رسیده قصیده تأبط شرا (۲) را با شرح آن چاپ نموده

۵- آلبرتوس شولتنس Albertus. Schultens

دانشمند خاور شناس که کتابی در آثار عرب جمع و تألیف نموده و مجموعه از اشعار قدیمه عربی در آن گرد آورده کتاب او با ترجمه لائینی (۱۷۴۰) درلیدن بچاپ رسیده .

این خاور شناس تاریخ مختصری از یمن نوشته که از تاریخ اسی الفداء و تاریخ سنی ملوک الارض حمزه (۳) اصفهانی و نوبری (۴) و طبری (۵) و مسعودی (۶) ترتیب داده با ترجمه لائینی در ۱۷۴۷ چاپ نموده

۶- الئاریوس Aléarius

آدم اولئاری (اولئاریوس) کنایدار شاه کشور قدیم هویشتن (در جنوب دانمارک و شمال آلمان) که در ۱۰۴۳ هجری (۱۶۳۷) م زمان سلطنت شاه عباس (۷) ثانی صفوی با سفیری از طرف شاه برای قرار داد تجارت ابریشم بایران آمده بود باین سر زمین ورود نموده و کتابی بنام سیاحت نامه خاک مسکو و تاتار و ایران نوشته کتاب او تحت این عنوان است (Voyage de Tartarie et de la Perse) در امستردام بچاپ رسیده

الئاریوس ۱۶۳۷ بار دبیل رفته کتب کتابخانه مقبره شیخ صفی الدین اردبیلی (۸)

۱- بلاذری احمد بن یحیی بن جابر صاحب کتاب فتوح البلدان متوفی ۲۷۹ . ۲- تأبط شرا نایت بن جابر متوفی ۵۳۰ که مردی بصیر و دانا بوده

۳- حمزه بن حسن اصفهانی صاحب تاریخ سنی ملوک متوفی ۳۵۰ - ۴ شهاب الدین احمد بن عبدالوهاب صاحب نهاية الادب متوفی ۳۷۷ . ۵- ابوجعفر محمد بن جریر صاحب کتاب تاریخ اخبار الرسل والملوک و تفسیر کبیر متوفی ۳۱۰ - ۱۰۷۶

۶- علی بن حسین مسعودی متوفی ۳۷۴ صاحب مروج الذهب و اخبار الزمان ۷ شاه عباس دوم ۱۰۵۲ - ۱۰۷۶ فرزند شاه صفی بوده ۸- فرزند سید جبریل موسوی ۶۵۰ - ۷۳۵ چند پادشاهان صفویه

را دیده و در کتاب خود مینویسد صدها کتاب خطی بزبان عربی-فارسی-ترکی در کتابخانه مذکور موجود است که از حیث صورت و معنی جزء نسخ نادره و نفایس دنیا میباشد (دائرة المعارف لیدن ص ۷۸۶)

۷- الفرد گیوم Alfred Guillaume

از نویسندگان و خاورشناسان این دوره است که قسمت چهارم کتاب تراث - الاسلام راجع بفسفه والهیات اسلامی را نگاشته و استاد دانشمند توفیق الطویل مصری عضو انجمن نشر علم آن را بعربی ترجمه کرده و تازگی در مصر چاپ شده

۸- آمارف کاردی Almarof cardeas

دانشمند آگاه بکتب و آثار علمی اسلامی که کتب خطی جامعه غرناطه را فهرست نوشته و چاپ نموده و در نگارش و تألیف هم دارای آثاری است.

۹- آماری A. Amari

خاورشناس معاصر که کتاب تاریخ الفخری آداب السلطانیة ابن طقطقی را به فرانسه ترجمه نموده و آنرا بکتاب خطی کتابخانه مراکش بدست آورده در ۱۹۱۰ بطبع رسانیده در تاریخ اسلامی بررسی نموده و دائرة المعارف اسلامی لیدن نام او را E. Amari Mile مینویسد

۱۰- آماری W. Amari

میشل آماری مورخ خاورشناس ایتالیائی سفرنامه ابن جبیر (۱) سیاح معروف اسلامی را بصقلیه (جزیره سیسل) که در شرح سیاحت خود نگاشته است، آماری در سلطنت گیوم لیدن ترجمه و (۱۸۴۶) در پاریس بچاپ رسانیده و در خصوص کتابخانه عربی صقلیه و مائر تاریخی آن کتاب نوشته هم کتابی بنام di Siciba dei Muslmani نگاشته که آنهم چاپ شده.

۱۱- (آمدروز) Amèlineau

خاور شناس انگلیسی معروف معاصر که خدماتی گرانبها بعالم دانش و ادب

اسلامی نموده و کتاب تاریخ الوزراء (هلال بن محسن صابی ۱) را در لیدن چاپ و تصحیح کرده، در دائرة المعارف اسلامی لیدن مینویسد: آمدروز اصل تاریخ را از نسخه خطی اکسفرده که از اول تا سال ۳۶۳ نوشته شده با مقدمه نشر داده ۳۰۸ جرجی زیدان در تاریخ آداب اللغة (ص ۳۲۳ ج ۲) مینویسد که تاریخ الوزراء صابی مانند آثار دیگر او در شرف انحاء و افناً بود و چیزی نمانده بود که حوادث روزگار این کتاب را بدیگر آثاری ملحق کند لیکن آمدروز مستشرق انگلیسی این کتاب را از نسخه خطی کتابخانه غوطا در ۱۹۰۴ با شرح و ملاحظاتی تصحیح نموده کتاب مزبور تمام تاریخ الوزراء نبوده و قسمتی از آنست که نواقص زیاد دارد و این نسخه در حدود ۵۰۰ صفحه و منتهی بسال ۳۰۳ میگردد.

آمد روز ذیل تجارب الامم علی بن مسکویه (۲) و ذیل آن تألیف ظهیرالدین (۳) رودراوزی را که از ۳۹۶ تا ۳۸۹ هجری است تصحیح نموده و این نسخه (۱۳۳۴) هجری قمری در مصر بطبع رسیده
این خاور شناس اصل جلد ۶ تجارب الامم را تصحیح نموده و سال ۱۳۳۲ هجری در مصر بطبع رسیده

۱۳ - (آملینو) Amélineau

خاور شناسی که در باره مصر تحقیق زیاد نموده و از وضع جغرافیائی و گزارش تاریخی آن سرزمین آگهی یافته و از معلومات خود کتابی بنام جغرافیای (۲) مصر ترتیب داده و طبع نموده

۱۴ - (اناندا کماراسوامی) Ananda Coomaraswamy

خاور شناس معاصر اسرینگائی که روزگاری بررسی صنایع و هنر آسیا و شرق

۱ - هلال بن محسن صابی - از اولاد ابراهیم صابی است که منشی و صاحب رسائل بوده و تاریخ الوزراء را نوشته ولادت او سال ۳۵۶ و فاتهش ۴۴۸ است

۲ - علی بن مسکویه - ابوعلی خازن بن احمد بن محمد بن یعقوب اصفهانی صاحب تاریخ تجارب الامم متوفی ۴۲۱

۳ - ظهیرالدین - ابوشجاع محمد بن حسین رودراوزی - اوزی وزیر مقتدی عباسی متوفی ۴۸۸

۴ - Géograpyphe de-L, Egypte

گذرانده در موزه صنایع مستظرفه بستن (اتازونی) دست بکار است ،
 اناندا برای شرکت جشن ولادت هزارمین سال فردوسی بایران دعوت شده
 دانشمندی است که بزبان ایرانی و هندی توانائی و تسلط زیاد دارد .

۱۴- (انگلمان ابراهام) Anclemant Ebrahim

خاور شناس که بعلوم اسلامی اهمیت داده و در طبع کلام الله مجید اهتمام
 نموده قرآن کریم را در هامبورگ با مقدمه لاتینی در ۱۶۹۴ بچاپ رسانیده
 و خاور شناس مقدمی است که بین خاورشناسان مشهور است و در اواخر قرن هفتم
 زندگانی مینموده

۱۵- (اندرسن) Anderson

دانشمند خاور شناس سوئدی که از مسلمانان چین بررسی نموده و در احوال
 ایشان و سایر مسلمین گزارشی نگاشته و از اطلاعات حاصله خود کتابی ترتیب داده
 و چاپ نموده و از طرف دولت ایران باعطای نشان علمی درجه اول مفتخر شده، در
 جشن فردوسی هم شرکت کرده

۱۶- (اندراس) Andreas

از ادبای ایران شناس است که از شهرهای ایران و نام و گزارشات آنان نگارشانی
 دارد و مخصوصاً در باره آذربایجان ایران يك رشته بررسی و تحقیق نموده و دائرة
 المعارف اسلامی لیدن ضمن واژه « آذربایجان » شده کنجکاری های او را نگاشته ،

۱۷- (اربانیوس) Arbanus

دانشمند خاور شناس هلندی در قرن ۱۷ میلادی که خدمتانی عمده بمعارف
 اسلامی نموده و صاحب تصنیف و تالیف زیاد است

اربانوس در ۱۶۱۳ میلادی اول کتاب صرف و نحو زبان عربی را نشر داده
 و قرآن کریم را بزبان لاتینی ترجمه نموده و قسمتی از تاریخ «المکین» جرجس بن
 عمید خلاصه تاریخ طبری و گزارش خلفای مصر را بزبان لاتینی ترجمه کرده و برای
 چاپ اول «قرن ۱۷ میلادی» در لیدن مبادرت گزیده ، و در خاور شناسی بدیگران
 جق پیشی دارد ، حکایات قصص را بچاپ رساننده چاپخانه لیدن را تأسیس و حروف

عربی را تهیه نموده که تا کتون باقی و زیاده از بیست زبان شرقی در اینجا بچاپ
میرسد (المقتطف ج ۶ - ۱۹۳۷)

۱۸ - اردمان (Ardeman)

خاور شناس که در اطراف کتاب شاهنامه فردوسی و احوال ابن استاد سخن
بررسی نموده^۱ بطوریکه ویلهلم پرچ (۱) فهرست نویس کتب خطی فارسی کتابخانه
برلن نقل نموده، آمده آن بواسطه جستجو و تحقیق معلوم داشته، نسخه قدیمی شاهنامه که
در کتابخانه مسکواست یگانه نسخه ایست که از روی نسخه اصلی کتاب شاهنامه نگاشته شده

۱۹ - اراندنک V. Arendonk

ون اراندنک خاور شناس دوره اخیر است که درباره ابن حجر عسقلانی نکار شانی دارد
و در احوال آن دانشمند تحقیقاتی نموده، با آثار و کتب اسلامی علاقه داشته و
دزای خدماتی است.

۲۰ - ارماند پیر (Armand Pierre)

۱۸۷۱ - ۱۷۹۵

فرزند کوسین دی پرسوال خاور شناس معروف است که او هم مانند پدر از
خاور شناسان بوده

ولادت او در ۱۷۹۵ و فاتهش در ۱۸۷۱ واقع شده این دانشمند هم در طبع و
نشر کتب اسلامی و آثار علمی و ادبی و تاریخی دانشمندان اسلام سعی و اهتمام
نموده و کتابی در سه جلد راجع به خط عربی قبل از اسلام در ۱۸۴۷ در پاریس بچاپ
رسانیده و بخواندن خط کوفی و خطوط قدیمه مانند پدرش دانا و توانا بوده
و خدماتی برجسته دارد

۲۱ - ارموند (Armond)

خاور شناس آلمانی که زبان عربی را فرا گرفته و فرهنگی بزبان عربی و آلمانی
در دو جلد ترتیب داده و بررسی کافی در اصول و قواعد دستوری عربی نموده صرف
و نحو کتاب فرهنگ اودر گین در ۱۸۸۹ بچاپ رسیده

۱ - W. Pertsch

۲ - ابن حجر - ابوالفضل احمد بن علی بن حجر هبشی عسقلانی متولد ۷۷۳ - متوفی ۸۵۳ صاحب کتاب
الدرر الکامه

تور الکو، ژ. ارن خاورشناس معروف معاصر سوئدی است ولادت او ۷ مه ۱۸۷۹ در دونم (۱) محلی از ایالت استرکتی (۲) سوئد و اکنون در استکهلم ساکن و در موزه باستانی ملی بکار مشغول است.

آرن

۱۹۲۹ نموده و بایران در ۱۹۳۰-۱۹۳۲ مأمور

شده، کنفرانس (سخن رانی) ها در ممالک مختلفه عالم از سوئد - فرانسه - انگلیس - روسیه و غیره داده و شرکت در نمایشگاه صنایع اسلامی مونیخ ۱۹۱۰ کرده از صلیب احمر در ۱۹۱۶ مأموریتی برای بازدید اردوهای زندانیان آلمان و اتریش و مجارستان پیدا نموده نگهبان و بازرس موزه باستانی ملی عصر آهن و کلاکسیون قیاسی سوئد و شرق در ۱۹۱۴ و قبرستان و اندل و ظروف گلی و نقاشی شده و راجع بعصر حجر ایالت هنان در چین (۱۹۲۵) و ماقبل تاریخ اروپای شرقی و بالکان شمالی در ۱۹۲۶ و سوئد و روسیه متجدد در ۱۹۲۹ مأموریتها یافته در مسافرت هیئت علوم آثار قدیمه سوئد بایران ۱۹۳۲-۱۹۳۳ هم او همراه بوده و مقالاتی راجع با آثار قدیمه بزبانهای روسی و سوئدی و فارسی و چینی و عتیقات جلگه ترکمن و بسیاری از آثار دارد در راجع بعصر مفرغ در ایران هم شرحی نگاشته و در این باب مطالعات کرده (از روی شرح حالی که خود او نگاشته اقتباس شد.)

۴۳ - (ارنولد) T'Arnold

توماس ارنولد خاورشناس معروف هلندی که جزء اعضای نه گانه مؤلفین و نگارندگان دائرة المعارف اسلامی لیدن و صاحب مؤلفات و تحقیقی زیاد در کتب و مآثر اسلامی است و کتاب الدعاية الاسلاميه (۱) را در دو جلد نوشته و قسمت فنون اسلامی کتاب (یادگاری های اسلام) را با انگلیسی نگاشته و در خصوص خط عربی و بسکار بردن آن در کتیبه ها و حواشی ابنیه و منسوجات مطالبی را شرح داده و عکس برداری نموده و این قسمت را استاد عالی مقام دکتر زکی محمد حسن مصری بعبری ترجمه و چاپ نموده

۴۴ - اگوست ارنولد A F Arnold

دکتر فرنیس اگوست ارنولد خاورشناس مشهور آلمان و استاد دانشگاه هال که مجموعه نفیس و دلپسند از مؤلفات علماء و بزرگان اسلام برای دانشجویان شرقی این مدرسه ترتیب داده و موسوم به منتخبات عربی منقوله از کتب خطی بایگانی در کتابخانه های علمی اروپاست این کتاب تحت عنوان ذیل بدو جزء در

شهر نال چاپ شده ۱۸۵۳... Cbrestomalia Arabica...

۴۵ - آروینگ W. Arvingue

۱۷۷۳ - ۱۸۵۹

واشنگتن آروینگ نویسنده مشهور و خاورشناس امریکائی که از بزرگان ادبای آنجا بوده، آروینگ در ۱۷۷۳ در نیویورک متولد و در ۱۸۵۹ در همان حدود وفات نموده و تاریخ مقدس زندگانی پیغمبر اسلام علیه التحیه والا کرام را نگاشته و در این تاریخ بسیاری مطالب از تاریخ ابی القداء گرفته و بزبان انگلیسی نقل و ترجمه نموده، کتاب آروینگ را میرزا ابراهیمخان شیرازی در ۱۲۷۰ هجری فارسی ترجمه و نسخه بخط خود برای شاهزاده فرهاد (۲) میرزا معتمد الدوله تحریر نموده که

(۱) Preaching of Islam

(۲) فرهاد میرزا . معتمد الدوله فرزند عباس میرزا ولیمهد مولد ۱۲۳۳ متوفی در

۱۳۰۵ هجری قمری نگارنده کتاب زبیل و شرح خلاصة الحساب و کتاب جام حم در جغرافیا و قنقام و غیره که نگارنده شمه اراحوال او را در کتاب تاریخ شصت ساله مدرسه سپهسالار نگاشته است .

نسخه ترجمه را اخیراً جناب آقای حاج سید نصرالله تقوی رئیس دیوان عالی تمیز (۱۳۴۴) در چاپخانه مجلس با مقدمه و خاتمه به چاپ رسانیده

۴۶- اتسوئیجی اشیکاما Atsuzji Ashikaga

اتسوئیجی

دانشمند ایران شناس ژاپنی که در دانشکده ادبیات دانشگاه دولتی توکیو استاد ادبیات است اتسوئیجی هر زبان و خطوط مختلفه قدیمه و صنایع ایران مطالعه و بررسی زیاد نموده و بطوری که خود او نوشته اخیراً در پاریس زبان اوستارا فرا گرفته و عقیده دارد که مدیته قدیم ایران در تمدن قدیم ژاپون تأثیری زیاد نموده و برخی از صنایع ایران اقتباس شده.

اتسوئیجی از فضلاء و ایران شناسانی است که در جشن فردوسی بایران آمده و وعده

داده که در بار گشت خود کتابی از ایران کنونی و پیشرفت آن بیجاپ رساند

۴۷ (آزو) Azoo

استاد خاورشناس معروف است که در ترجمه و طبع کتب اسلامی کوشش نموده و کتاب احسن التقاسیم مقدسی (۱) را با ترجمه انگلیسی بدستیاری را نکلبنک (۲) از ۱۸۹۷ تا ۱۹۰۱ چاپ کرده و در تصحیح و مقابله آن با چندین نسخه مبادرت گزیده.

۱- مقدسی بشاری شمس الدین ابو عبدالله محمد بن احمد صاحب کتاب احسن التقاسیم

فی معرفه الاقالیم متولد ۵۷۴ متوفی ۶۲۶ هجری است.

B

۲۸ - بابِلون Babelon

۱۸۵۴ - ۱۹۲۴

استاد خاور شناس و نویسنده آگاه فرانسوی که در تاریخ عرب و اسلام بررسی نموده و کتابی در تجارت اعراب و مسلمین در شمال اروپا نگاشته کتاب او (۱۸۸۲) در پاریس بچاپ رسیده ، او عالم با آثار قدیمه و سکه شناسی بوده است تولد وی در حدود سارای (۱) فوتش در پاریس (۱۹۲۴) بوده و عضویت آکادمی کلمبیه شناسی و خطوط ظریفه را داشته (۱۸۹۶)

۲۹ - بادکر Badeker

خاور شناسی که در تاریخ مصر و اوساع قدیم و جدید آن کشور اطلاع کافی فراهم نموده کتاب از پیتن Agypten را در باره مصر نگاشته

۳۰ - بادجر J P. Badger

جرجس پرسی بادجر استاد خاور شناس مشهور انگلیسی صاحب کتاب (ذخیره علمیه) بدوزبان انگلیسی و عربی که در علوم و ادبیات عربی تحصیل نموده و زبان عربی را بخوبی فرا گرفته و کتاب فرهنگ عربی و انگلیسی مفصلی نوشته که در هر فرد انگلستان از ۱۸۸۱ تا ۱۸۸۹ بچاپ رسیده و این مؤلفه قابل اهمیت و مورد استفاده و مفصلترین فرهنگ عربی و انگلیسی است .

۳۱ - باژ Bage

خاور شناسی که کتاب الفیض المدید فی اخبار النیل السعید ابوالعباس منوفی (۲) را منتخب نموده و در پاریس در ۱۸۳۷ بچاپ رسانیده

۳۲ - بالزاک Balzac

۱۸۵۰ - ۱۷۹۹

نویسنده فرانسوی که دانا بزبان و ادبیات فارسی بوده تولد او در الگوام (۳)

۱ - Saray

۲ - منوفی - ابوالعباس سعید منوفی مصری (۸۴۷ - ۹۳۱)

۳ - Angoulem

در ۱۷۹۹ و سرکش در پاریس وقوع یافته، در ادبیات نگارشی مفید دارد که طبع شده و بیشتر سبک مؤلفات او در کدی ساده است.

بالتازک در ترقی ادبیات و زبان بذل مساعی نموده اشعار و قطعات شیخ سعدی (۱) شیرازی را اخذ و اقتباس و بزبان فرانسه نقل و ترجمه کرده

۳۳ - باریه دیمینارد Barbier de Meynard

۱۸۲۷-۱۹۰۸

خاور شناس معروف فرانسوی که در ۱۸۲۷ میلادی در مارسیل متولد شده و در سال ۱۹۰۸ وفات یافته

دیمینارد خاور شناس عالی مقامی است که فارسی و عربی و ترکی را فرا گرفته و خدماتی پسندیده بمعارف اسلامی و تاریخ و علوم و ادبیات شرق نموده ترجمه و طبع عده زیادی از کتب را انجام داده، این دانشمند کتاب تاریخ مروج الذهب مسعودی را هم بفرانسه ترجمه نموده و در پاریس از (۱۸۶۱-۱۸۷۸) بچاپ رسانیده (رساله المنقذ من الضلال) حجة الاسلام محمد غزالی (۲) را هم بفرانسه نقل و چاپ نموده و فرهنگی بزبان ترکی و فرانسه ترتیب داده که چاپ شده و نیز فرهنگی تاریخی و جغرافیائی ادبی بفرانسه از کشور ایران و نواحی آن جمع و تألیف کرده

که عنوانش این است : Diction. Géogr. His. et Litt de la perse
این فرهنگ (۱۸۶۱) در پاریس چاپ شده مؤلف اصل آنرا از کتاب معجم البلدان با قوت حموی (۳) و آثار دیگران ترجمه و اقتباس نموده
کتابی در اشعار فارسی گرد آورده که چاپ شده و مقالاتی زیاد در مجله آسیا راجع بشرق نوشته و نشر داده و تاریخ هرات معین الدین را ترجمه و در مجله آسیا

۱ - شیخ سعدی مصلح الدین سعدی بن عبدالله شیرازی صاحب گلستان و بوستان و غیره متوفی ۶۹۰ هجری

۲ - غزالی حجة الاسلام محمد بن احمد طوسی نویسنده کتاب احیاء العلوم متولد ۴۵۰ و متوفی ۵۰۵

۳ - یاقوت - ابو عبدالله شهاب الدین صاحب معجم الادباء متولد ۵۷۴ متوفی ۷۲۶

بچاپ رسانیده این خاور شناس در احوال شیخ سعدی شیرازی بر رسی و مطالعه نموده وبوستان شیخ را بفرائسه ترجمه کرده .

۴۴- بارژس کاهن Barjes Cahen

مسیویبارژس کاهن فرانسوی دانشمند عربی دان مارسیل که در یاریس عضو روزنامه برجیس بوده و در نگارش و طبع و نشر این جریده دستیاری نموده

برجس کاهن تاریخ بنی زبان تونس (۱) محمد بن عبدالله (۲) را با کتاب نظم الدرر والعقیدان فی بیان شرف بنی زبان (ملوک تلمسان) در سال ۱۸۵۲ ترجمه و طبع کرده و منتخبات دیگری از کتب عربی از قبیل فیض المدید منوفی و تاریخ بنی جلاب حاج سید محمد ادریسی (۳) را ترجمه و طبع نموده

این خاور شناس با برسلارد Brosselard در ترجمه کتاب بنیة الرواد فی ذکر الملوك من عبدالواد ابن خلدون (۴) مبادرت نموده و اصل عربی آنرا با ترجمه بعنوان :
Hist. des Beni Abd el Wad Rois de Telemsan

از سه جزء در دو مجلد در الجزائر از سال ۱۹۰۴ - ۱۹۱۱ و ۱۲
نشر داده اند

۴۵- (بارکر E. Barker)

از خاور شناسان کنونی انگلستان استاد علوم سیاسی دانشگاه کمبریج که قسمت جنگهای صلیبی کتاب ثراث الاسلام و تأثیری را که اروپا در این جنگ از تمدن اسلام برده و استفاده نموده بمورد نگارش در آورده و رساله او را استاد علی احمد عیسی مصری عضو انجمن نشر علم مصر بعربی ترجمه کرده و ضمن کتاب نامبرده بچاپ رسانیده .

۱ - بنی زبان از سلسله شاهان اسلامی مغرب زمین بوده مدتی در تونس حکومت نموده اند

۲ - محمد بن عبدالله بن عبدالجلیل متوفی ۸۹۹ میلادی صاحب نظم الدرر

۳ - حاج سید محمد ادریسی محمد بن محمد بن عبدالله متولد ۴۹۳ متوفی ۵۶۰ هجری

۴ - ابن خلدون یحیی بن محمد برادر عبدالرحمن صاحب مقدمه متولد ۷۳۴

متوفی ۷۸۰ هجری

۳۶ - بارن Barn

۱۸۷۶

خاور شناسی است که از ایران و قفقاز و ترکیه آسیا اطلاعاتی زیاد بدست آورده و در ۱۸۷۶ ایران و قفقاز و ترکیه را سیاحت کرده و سفرنامه از مسافرت خود بدین حدود ترتیب داده و چاپ نموده .

۳۷ - بارون وزن Baron Rozon

خاور شناس روسی که در آثار دانشمندان شرقی و علمای اسلامی مطالعه و تحقیق نموده بویژه در باره ابن الندیم (۱) صاحب کتاب فهرست نگارستانی دارد

۳۸ - بارث M. Barth

خاور شناس آلمانی که دیوان قطامی (۲) شاعرا را پیدا نموده و بآن مقدمه و ملاحظاتی بزبان آلمانی قرار داده و سال ۱۹۰۳ در لیدن با متن شرح عربی بیچاپ رسانیده و خدمات دیگری هم در معارف اسلامی کرده

۳۹ - بارتلمی سن هیلر Barthélemy St. Hilaire

۱۸۰۵-۱۸۹۵

خاور شناس معروف و مورخ دانا بتاریخ اسلامی که کتاب (محمد و قرآن) را نگاشته در پاریس سال ۱۸۶۵ بیچاپ رسانیده و اعتقاد فلسفه یونانی در کلتز فرانس و وزیر امور خارجه فرانسه بوده بارتلمی در پاریس سال ۱۸۰۵ متولد و ۱۸۲۵ وفات نموده و تحصیلاتی عالی کرده مخصوصاً بفرآ گرفتن زبانهای شرقی اهتمام داشته و مترجم مؤلفات ارسطو و آناز دیگران است کوستارلوبون در کتاب تمدن عرب خود بنگارش بارتلمی استشهاد نموده و گفتار او نزد نویسندگان اهمیت و اعتبار دارد

بارتلمی کتاب علم الطبیعه ارسطورا از یونانی بفرانسه ترجمه و مقدمه مفصلی در نود و پنج صفحه برای آن نوشته و دانشمند محترم جناب احمد لطفی وزیر معارف

۱ - ابن الندیم - محمد بن اسحق بن یعقوب بن الندیم وراق بغدادی صاحب فهرست متوفی ۲۸۵ هـ قطامی ۲ - عمر بن شیم ابن عمر و تعلبی معاصر اخطل و عبد الملك مروان متوفی ۷۱۰ میلادی

سابق مصر آنرا به عربی ترجمه کرده و در مطبعه دارالکتب مصری قاهره سال ۱۹۳۵ م-۱۳۵۳ هـ بچاپ رسانیده

(۴۰) (بارتولد W. Barthold)

خاور شناس روسی است که کتاب علمی و نفیس در جغرافیا و تاریخ ترکستان روس نوشته کتاب او با انگلیسی ترجمه و در ۱۹۲۸ انتشار یافته .

بارتولد بتاریخ مغول مراجعه نموده و گزارش آسیای مرکزی و ترکستان دوره استیلای مغول را تحت مطالعه آورده از چنگیز و فتوحات و یاسای او مؤلفاتی ترتیب داده و از ملل شرق و سلسله چنگیز و تیموریان نگارشاتى دارد که دائرة المعارف اسلامى لیدن از آن نقل نموده

این استاد کتابی در جنگهای اتسز (۱) و سنجر (۲) بنام :

Turkestan Wepokhu Mongolsh Nashestw

نگاشته که مواد آنرا از نسخه خطی بنگاه زبان شرقی سن بطرگراد ترتیب داده و در باره اتسز تحقیقاتی نموده (دائرة المعارف اسلامى لیدن ع ص ۴۲۶ ج ۱)

۴۱- باسه R. Basset

خاور شناس معروف ناشر ادبیات اسلامی که یکی از قصاید ابن سید الناس اندلسی (۱) (مدح رسول خدا) را در اوزان ۱۸۸۶ بچاپ رسانیده و نویسنده

کتاب Revue de l' Hist. des Religions

است که در تاریخ مذاهب نگاشته و در ۱۹۰۲ چاپ نموده این استاد یکی از نه نفر اعضای دائرة المعارف لیدن است که کتاب مجموعه حکم را بهمنوان

Le Tableau de cébès, ver. Arabe d'Ibn Miskweih etc.

در الجزائر در سال ۱۸۹۸ بچاپ رسانیده .

کتاب مجموعه حکم مجموعه است که این مسکویه معروف از حکمای ایران و

(۱) علاء الدین اتسزین قطب الدین محمد خوارزمشاه که دولت سلجوقیان را منقرض

کرد متوفی ۵۵۱

— ۲ — سلطان سنجر پسر ملکشاه سلجوقی که از (۴۹۸-۵۲۵) شاهی نموده

(۳) ابن سید الناس - محمد بن محمد بن احمد اندلسی متولد در ۶۶۱ هـ

متوفی در ۷۳۴ صاحب کتاب هیون الاثر و تیره بوده

غرب و یونان نقل نموده و در قسم اول آن بر کتاب فارسی (جاودان خسرو) اعتماد نموده و از آن اخذ کرده ، کتاب مذکور را محمد بن محمد دارچانی برای سلطان جهانگیر مغول بفارسی ترجمه نموده

۴۴- باتیسیه Batissier

دانشمند آگاه بآثار تاریخی اسلامی است که از بناهای تاریخی مصر و قاهره بررسی نموده و در صنعت معماری ابنیه عالیه اسلامی و دیگران تاریخی مفصل نگاشته و در ۱۸۸۰ میلادی بطبع رسانیده این خاورشناس از علمای آثاری بشمار رفته

۴۴- بور Baur

خاورشناس آلمانی که زبان عربی را فرا گرفته و از حال تا بطن شرأ تحقیقاتی نموده مقاله ها در طرز رفتار و زندگانی و اشعار او نگاشته در مجله شرق آلمان سال ۱۸۵۶ چاپ و نشر داده

۴۴- بیر (r. Bear

ژرژ بیر مستشرق که خاور دوستی خود را آشکار نموده و همواره خدماتی شایسته بمعارف اسلامی و شرق کرده و قسمتی از کتاب مقاصد الفلاسفة غزالی را که در منطق و حکمت الهی و طبیعی است در ۱۸۸۸ درلیدن بچاپ رسانیده

۴۵- بکر Becker

دانشمندی که در تاریخ اسلام جستجو و تحقیق نموده و اثر مطالعات خود کتابی بنام کتاب « در اسلام » نگاشته که مورد نظر و توجه کنگره دائره المعارف لیدن و دیگران شده این کتاب بچاپ رسیده و از کتابهای مفید است .

۴۶- بکنال M. Ma W. Bechtal

۱۸۷۵ - ۱۹۲۶

«سترماریدوک ویلهلم بکنال خاور شناس معاصر زمان نویس متتبع در علوم اسلامی که در ۱۷ آوریل ۱۸۷۵ متولد شده پدرش کشیش شلورد در حدود سنولک بوده و تحصیلات خود را در آموزشگاههای اروپا فرا گرفته سه سال در شرق نزدیک

روزگار گذرانیده و با مردم آنجا زندگی نموده زبان عربی را یاد گرفته و عادات اهالی آن حدود را آموخته، یکسال در لبنان بوده و از آنجا بمصر رفته سپس بخدمت نظام حیدر آباد هند نشف جسته .

مؤلفات او رمان و حکایات عدیده - کتاب سعید و صیاد - بیت الاسلام - حکایات زمین مقدس - پسران نیل - وادی شاهان - زبان پردگی ترك در جنگ
آخرین مؤلفه این مستشرق کتاب معانی القرآن است که در سال ۱۹۳۰ چاپ و انتشار یافته و در سال ۱۹۳۶ بوده

۴۷ - بیجن Bedjan

خاورشناس که کتاب تاریخ ابن عبری (۱) را طبع و نشر داده و خدماتی زیاد دارد

۴۸. بدریخ هرزنی Bedrich Hrozny

تولد او در ۶ مه ۱۸۷۹ در لیتواچکو

اسلواکی شده و از خاورشناسانی است که در قسمت اسیراوژی (دانش آشوری) هتینولژی (دانش هیئت‌ها) مطالعه در خطوط میخی و فلسفه قدیم شرق تخصص یافته

او پروفسور دانشگاه شارل پراگ و عضو

سنگاه علمی پاریس و رئیس شعبه سنگاه تربیت

شرقی پراگ است

بدریخ هرزنی

عملیات او مطالعه در زبان هیتی -

بررسی بکتاب خطی و ترجمه‌های متن هیتی - قانون هیتی کتیبه های هیتی - ترجمه کتابی از زبان اسپانیولی میباشد

او ناشر مجله شرقی چکو اسلاوکی بنام ارشیوا اریانمال (۲) است

۴۹. J. Belot بلو

۱۸۲۲ - ۱۹۰۴

بلویوحننا مبلغ مسیحی بود که در ۱۸۲۲ متولد و سال ۱۹۰۴ در بیروت وفات نموده و در زبان عربی و فارسی تحصیلات کرده ، این دو زبان را بخوبی فرا گرفته و مؤلفاتی از خود ترتیب داده ، کتاب الفوائد الدّریه او بر زبان عربی و فارسی فرهنگی خوب و نافع است چنانکه نوشته اند ابتدا این کتاب را پرکوس مسیحی جمع کرده و بلویوحننا قسمتی بر آن علاوه نموده و نتیجه او را تصحیح و تمامی در ۱۸۹۵ چاپ کرده این استاد فرهنگی دیگر در فراسه و عربی نوشته که در ۱۸۹۵ بچاپ رسیده و کتابی بنام نخب الملح دارد که آنرا از کتب عربی انتخاب نموده

۵۰. J Benrice بن ریس

۱۸۷۳

ژان بن ریس صاحب کتاب ملك البیدان فی مناقب القران است که این کتاب را به عربی و انگلیسی نوشته و فهرستی برای آن ترتیب داده درلیدن سال (۱۸۷۳) بچاپ رسانیده ، بن ریس در کتب و آثار اسلامی مطالعه زیاد نموده و در زبان عربی تسلطی تمام داشته .

۵۱. Bernard Don برناردن

خاورشناس آگاه بکتب و آثار اسلامی و نگارش داشوران مسلمین ایرانی و ترك و عرب که فهرست کتب عربی و فارسی و ترکی چاپهای اسلامبول و مصر و ایران را ترتیب داده و کتب موزه آسیائی بطر و گرادرا فهرست نموده در ۱۸۶۶ میلادی بچاپ رسانیده در این کتاب کتبی زیاد از چاپهای قدیم و چاپ نو ایران را نام برده و وصف نموده

۵۲. Bernard Cshaow برناردشو

۱۸۵۶

نویسنده معمر امروزی انگلستان و دانشمند و ادیب معروف بریتانیا که سال

۱۸۵۶ در دوبلن از خانواده پرتقالی متولد و دوره کودکی را در دوبلن گذرانیده در بیست سالگی برای تکمیل تحصیل بلندن رفته و دانش خود را بکمال رسانیده

ژرژ برناردشو

مردمی اور اطرفدار دین اسلام شمرده اند، برناردشو در ضمن نگارشات خود از اهمیت دین اسلام و بزرگی و عظمت مؤسس این دین، بین افکاری عالی بروز داده و آرا به مورد انتشار نهاده و بواسطه اطلاعات شرقی زیاد که دارد او را از خاور شناسان داسته اند

برناردشو در روزنامه (لیت) (۱)

ادب کلیسیایی پیش گوئی مفصلی در باره

پیشرفت دین اسلام نموده و در رساله

ادب کلیسیایی (ندای کار) عقیده خود را نسبت بدین اسلام اظهار نموده و این رساله اخیراً در بمبئی به چاپ رسیده :- برناردشو کارلیل، رگوته و گلیسون - و دیگران که در باب مذهب اسلام و حقیقت دین محمدی و اوصاف و خصایل فاضله آن برگوار گزارش و نگارشی دارند بنظر احترام توجه نموده و ایشانرا تجلیل و تکریم میکند و صاحب عقاید فلسفی و آراء و افکار اقتصادی قابل اهمیت است و در این موضوع کتاب نوشته، برناردشو آثاری زیاد دارد دوره زندگی او متجاوز از هشتاد سال است و اکنون هم با روحی تازه و نشاطی تمام بکار تصنیف و تالیف مشغول است و مطالعاتی عمیق نموده جامعه بشریت را با این سن از افکار جوان خود بهره مند مینماید

یکی از آثار او کتاب «در جستجوی خدا» است که اخیراً بفارسی ترجمه و چاپ شده. آثار دیگر او که از شاهکارهای ادبی و فلسفی وی شمرده میشود کتاب

(سنت ژون) و کتاب راهنمای زن میباشد .

۵۳ - برن هارت Bernhardt

۱۸۸۱-۱۸۱۰

دانشمند روسی که در آلمان متولد شده و زبان شرقی را نزد مشاهیر خاورشناسان فرا گرفته و در ۱۸۲۹ از طرف دولت روسیه برای تعلیم در دانشگاه (خارکوف) دعوت شده سپس در کتابخانه آسیائی پتروگراد بکار اشتغال گزیده و نظارت آنرا در عهده گرفته و علاوه بر آن امور موزه امپراطوری را متصدی شده
برن هارت را مؤلفاتی چند در تاریخ ایران و تقسیمات شرقی اسلامی مانند تاریخ قفقاز و خزر و گرجستان و غیره است و در آثار شرقی باستانی از مسکوکات و نقود عربی و ایرانی و خطوط اسلامی و تشخیص آن مهارت یافته و ماهر قلمی او را در حدود صد و پنجاه کتاب و رساله نوشته اند
دانشمند مذکور فهرستی از کتب خطی شرقی مضبوط در کتابخانه پتروگراد ترتیب داده که در ۱۸۵۳ بطبع رسانیده و فهرست کتب عربی و فارسی و ترکی دارد که در اسلامبول و مصر و ایران طبع شده و در آثار آسیائی موجود است این فهرست در پتروگراد سال ۱۸۶۶ بطبع رسیده

۵۴ - فرانسوا برنیه F. Bernier

۱۶۲۵-۱۶۸۸

خاورشناس جهانگرد است که در قرن هفدهم زندگی می نمود و ولادت او بسال ۱۶۳۵ در اتر فرانسه بوده این خاورشناس با « تاورنیه » سیاح معروف به هندوستان و دهلی رفته و طبیب شاه جهان پادشاه مغول بوده و سفرنامه برای خود ترتیب داده .

سفرنامه برنیه که از ۱۶۰۷ تا ۱۶۷۷ نوشته مکرر بچاپ رسیده در این سفرنامه ابنیه و آثار کاخهای شاهان مغول و دیگران که در هندوستان دیده مفصلاً شرح داده .

کوستاولونون در تاریخ تمدن عرب خود از نگارش ویاد داشت های او استفاده نموده و در جای دیگر شرح حال فرانسوا برنیه بدینگونه نگاشته شده
برنیه طبیبی فرانسوی بوده و بعد از گرفتن گواهینامه طبابت بدربار دهلی رفته
طبیب شاه جهان اورنگ زیب پادشاه هند از خاندان مغول شده و در ظرف دوآرده
سال که برنیه در آن حدود اقامت نموده اطلاعات زیادی از اوضاع کشور پهناورهند
بدست آورده و سفرنامه خوبی نگاشته و فات او در ۱۶۸۸ بوده

۵۵- برتلس یوگینی Berteles Youkini

۱۸۹۰

خاورشناس روسی که سال ۱۸۹۰ در روسیه متولد شده و بعد از رشد تحصیلات خود را در دانشکده علوم شرقی دانشگاه پتروگراد انجام داده. ۱۹۲۰ در دارالفنون شرقی وارد خدمت شده، ریاست بخش زبان ایرانی را بعهده گرفته و زبان فارسی را خوب و ساده و روان حرف میزند
خاورشناس مذکور از آن تاریخ در دانشگاه لنین گراد بتدریس زبان فارسی و تاریخ ادبیات ایران مشغول شده و مؤلفانی زیاد دارد که در حدود ۲۰ مجلد آن بچاپ رسیده بیشتر آثار مؤلفه او در ادبیات فارسی و گزارش شعراء و نویسندگان ایران است

میو یوگینی برتلس

برتلس با ادبیات زبان فارسی بویژه ادبیات تازه این کشور اهمیت زیاد داده و در کتاب تاریخ ادبیات «ایران» آخرین تألیف خود در ادبیات کمونی فارسی جستجو و بررسی زیادی نموده و بسیاری از ادبیات امروزه را نشر داده
برتلس در جشن هزارمین سال ولادت فردوسی جزء فضلاء و مستشرقین با ابراف دعوت شده و در مهر ماه ۱۳۱۳ در کنگره جشن مذکور شرکت نموده

او در تالار گنجره جشن فردوسی « بنگاه دارالفنون » در موضوع یزدان و اهرمن سخن رانی کرده و برخی از شاهکار های ادبی فردوسی را در تأیید این موضوع تدارك نموده بود « نگارنده در اجمن سخن رانی او حاضر و از گفتار این دانشمند بهره مند شدم »

برتلس راجع بفردوسی و شاهنامه و اصول مهم آن و وزن اشعار و اهمیت اجتماعی و زمان فردوسی و اینکه با چه فکر و نیتی بنظم شاهنامه پرداخته بیان و تقریراتی آشکار و ساده مینماید و این ترجمه مطابق نگارشات خود است

۵۶- برتولد لوفر Berthold Loufer

خاور شناس معاصر آلمانی اسکالر (۱) و نویسنده کتاب سینتوپرایانکا (۲) است که در این کتاب از ایران تفصیلی نگاشته و تحقیقاتی دارد مستشرق مذکور اکنون در موزه تاریخ طبیعی شیکاگو مشغول و در آثار شرقی مطالعاتی زیاد نموده در ایلینوا (۳) انازونی اقامت و سکنی دارد.

۵۷- بیوان A.A. Bevan

خاور شناس انگلیسی معاصر که از آگاهان ادب و علوم شرقی و صاحب مؤلفات و آثار است این دانشمند در مجمع عربی علمی دمشق و دیگر مجامع علمی و ادبی اروپا عضویت دارد

در فهرست کتاب فروشی بریل نام و تصویر او آمده، از خدماتی که بیوان انجام داده نشر کتاب جریر و حقیقه شاعر در سه جلد است که آنرا از

بیوان

۱۹۰۵ تا ۱۹۱۲ چاپ نموده و کتاب القالی را در ۱۹۱۳ بالمفصل زفحشری بطبع رسانده .

۵۸- بیکف Bichof

خاور شناس که قنصل دولت آلمان در حلب بوده و در زبان عربی مهارت پیدا نموده و صاحب نگارش و تألیف شده و کتاب تحفة الانبياء فی تاریخ حلب الشهباء را نگاشته در پاریس سال ۱۸۸۰ بچاپ رسانیده .

۵۹ بیکه FBiguet

فك بیکه دانشمند خاور شناس است که زبان عربی و تاریخ اسلامی دانا شده و قصیده العقیقه را که در مدح رسول اکرم (ص) سروده شده بزبان فرانسه ترجمه نموده و مقدمه علمی بران نگاشته و در ۱۹۱۳ بچاپ رسانیده .

۶۰ بلاشار P. Blanchard

بیربلاشار دانشمند رجال نویسی دنیا که تراجم بزرگترین اشخاص ملل کیتی را فراهم و تألیف نموده و از رجال شرق مردانی زیاده را شناخته و ترجمه آنان را در کتاب خود نگاشته و کتاب او در چند جلد بچاپ رسیده و یک جلد آن در کتابخانه مجلس شورای ملی ایران موجود میباشد .

۶۱- بلاسیو Blassiaus

خاور شناس که عضو مجمع علمی عربی دمشق و از دانشمندان مطلع معاصرو صاحب نگارش و آثار است .

۶۲- بلو Blau

خاور شناس که مقالاتی در قسمت عربستان در قرن ششم و مطالعه و شناسائی ملل نگاشته و نگارش او در مجله انجمن مستشرقین آلمان مکرر درج و چاپ شده و کتب و مؤلفات زیاد دارد .

۶۳- بلونت L. A. Blunt

لیدی آ. بلونت ، خانم انگلیسی خاور شناس است که بشرق مسافرت نموده نجد و عربستان را گردش کرده عادات و اخلاق مردم آن سرزمین را بررسی نموده و

کتابی بقلم خود نگاشته گوستاو لوبون فرانسوی از آثار خامه او استفاده نموده و برای اثبات مدعای خود بمطالب مزبور استشهاد کرده، در دائرة المعارف لیدن ضمن تراجم خاندان ابن الرشید وال سعود از نگارش این خانم استناد زیادی شده و او را لیدی بلونت خوانده اند، بلونت کتابی در احوال قبائل بدوی فرات نوشته در لندن ۱۸۷۹ بچاپ رسیده

۶۴ دیوار DeBoer

نویسنده تاریخ فلسفه اسلام است.

کتاب او بعنوان ذیل (۱) در لندن سال ۱۹۰۳ بچاپ رسیده و او از شرق شناسان دانا بحکمت و فلسفه اسلامی است.

۶۵ — بالفور Balfore

خاور شناس معروف انگلیسی است که در خصوص بسیاری از کتب و آثار اسلامی بررسی نموده و کتابهای فارسی و عربی راجع به مطالعه آورده، کتاب سفرنامه قسطنطنیه و بلغار و روسیه را که مکاربوس انطاکی حلبی بطریق عربی نوشته و با انگلیسی و روسی ترجمه نموده بالفور را بزبان انگلیسی در آورده و ضمن دو مجلد « ۱۸۲۴ چاپ و انتشار داده و صاحب مولفات و آثار دیگری است.

۶۶ الکسیس بولوت نیکف A Bolotnikoff

استاد معاصر روسی که در « کترم »

روسیه ۱۸۹۴ متولد شده بولوت نیکف « ۱۹۱۶ دوره دانشگاه عالی مسکو را تمام نموده و فارغ التحصیل شده در ۱۹۲۲ میلادی داخل مطالعه و بررسی گردیده.

قسمت های تاریخی و ادبی راجع به نظر و مذاکره در آورده و در رشته های ادبی و تاریخ مدارس و دانشگاه های مسکو عنوان استادی یافته.

و عضو هیئت نویسندگان روسیه و مدیر

روز نامه ادبیات است و مصنفانی زیاد دارد که در فلسفه و تاریخ و ادبیات نگاشته و کتبی چند نوشته که مربوط بزبان کنونی و دوره جدید حکومت شوروی است . بولوت نیکف در احوال حکیم عمر خیام نیشابوری تحقیقاتی نموده و در شرح حال و گزارش احوال این فیلسوف و استاد ریاضی دان بزرگ ایرانی کتابی قابل ملاحظه نوشته خاور شناس مزبور در احوال فردوسی صاحب کتاب حماسه شاهنامه هم کتابی نگاشته و از دانشمندان است که در ردیف خاور شناسان برای جشن ولادت هزارمین سال فردوسی بایران دعوت شده و در کنگره شرکت کرده و در این جشن عنوان ریاست سوبتیک روسیه را دارا بوده .

۶۷ بووا Lu Bouva

لوسین بووا خاور شناس که تاریخ سلطنت مغول را تحت مطالعه در آورده و کتابی بنام سلطنت مغول بعنوان « l'empire Mongol » نگاشته این کتاب ضمن مجلداتی ترتیب یافته و دوره تاریخ عمومی جلد هشتم آنست که مسیو کاوریناک (۱) نشر داده بعلاوه از تاریخ تیمورلنگ و جاشینان تیمور را هم نگاشته و از نهضت تیموری و پیشرفت ادبیات فارسی و ترکی و ترقی علم حقوق و توحید و سایر علوم ضمن کتاب خود شرحی بمورد نگارش آورده

۶۸ بووات M. Buuvat

خاور شناس فرانسوی مقیم پاریس که صاحب مقامات علمی و تحقیقات زیادی در شرق بوده و در مجمع علمی دمشق عضویت دارد و خدماتی نموده

۹۶ بورگارده فرانسوا Bourgarde Francoi

۱۸۶۶-۱۸۰۶

صاحب کتاب « مسامره قرطاجنه » « افسانه های کارتاژ » که مناظره راجع بقرآن و انجیل بین قاضی و مفتی و راهب رادر کتاب خود گنجانیده و کتاب او در پاریس ۱۲۷۶ به چاپ رسیده این شخص در آثار اسلامی مطالعه نموده و اطلاعاتی پیدا کرده

جیمس هانری پریستد استاد خاورشناس امریکائی که در شهر روکفر سرحد نیوی امریکا در ۲۷ اوت ۱۸۶۵ متولد شده و در ۱۸۸۸ از جامعه ترنوستون (۱) فارغ التحصیل گردیده در مدرسه فلسفه علیا شیکاگو تحصیل نموده و بگواهینامه دانشگاه (پیل) حائز شده و در ۱۸۹۴ بیابانه استادی علوم نایل گردیده و بعد از دو سال درجه دکتری فلسفه را از دانشگاه برلن گرفته و از کودکی شیفته علوم و ادبیات شرق و تاریخ و آثار آن بوده و پیش از پایان سال ۱۸۹۴ بعنوان دانشیاری تدریس علم آثاری دانشگاه شیکاگو و تعلیم تاریخ شرقی انتخاب شده تا ۱۹۲۵ عنوان استادی علوم داشته و در این تاریخ مدیر دارالانار شرقی (موزه اریانتال) شده و بریاست هیئت آثاری معین در مصر و سودان از (۱۹۰۵ تا ۱۹۰۷) باین عنوان مشغول بوده و جریان امور هیئت را دارا شده در ۱۹۱۹ رئیس قسمت لغات شرقی و نیز در ۱۹۱۹ مدیر مؤسسه شرقی دانشگاه شیکاگو شده

انجمن دولتی آلمان در ۱۹۰۰ با او قرار دادی برای مسافرت علمی به موزه های اروپا نموده که از کتب مصری استنساخ و جمع و برای تألیف فرهنگ مصری حاضر نماید و نیز کتیبه و نقوش و آثار مصری موزه های مذکور را مطالعه و تحقیق نماید پریستد در ۱۹۱۹ بنگاه شرقی دانشگاه شیکاگو را تأسیس و تنظیم نموده و بکمک روکفلر سرمایه دار معروف این بنگاه را اولین بنگاه های آثاری ساخته

پریستد اندیشه خود را ببحث و تحقیق بقایای انسان قدیم و تطوّر زندگانی آن و تدریس تاریخ اولیه قرار داده نخستین کاری را که بانجام رسانیده این بود که او برای اداره نمودن این بنگاه از ۱۹۱۹ تا ۱۹۲۰ بعنوان ریاست هیئت آثاری بشرق آمده و در شرق پنج هیئت تشکیل داده و عملیات او از دریای سیاه تا مصر علیا اعتماد یافته و هیئت مذکور پنج مرکز در آسیای صغیر و فلسطین و غیره تشکیل و آثار مصری و رموز خط هیروگلیف و حفاریات را تعقیب و مراکز چندینی را تحت کاوش و تنقیب در آورده

بريستند آنوقت نویسنده مسئول نشریات بنگاه شرقی بوده و در تمام این موارد از روکفلر و یسرش باو همراهی شده در حدود ده ملیون دلار از جانب کنگره برای تأسیس موزه شرقی و مؤسسه آثاری قاهره تخصیص یافت.

بريستند در ۱۹۲۷ نظر روکفلر را متوجه احتیاج فلسطین نموده موزه آثاری و جمع آوری آثار مهمه فلسطین را لازم شمرده دو ملیون دلار برای تأسیس موزه آثاری آنجا مصرف گردید.

بريستند در ۱۹۱۹ رئیس جمعیت شرقی امریکا شده و در ۱۹۲۷ رئیس انجمن تاریخ امریکا گردید ولیکن از ۱۹۲۵ بواسطه فراغت و پرداختن بکار هیئت‌های اعزامی آثاری شرق نزدیک از تدریس دست کشیده همواره در انجام عملیات و دادن کنفرانسها و کارهای برجسته حفر و کاوش بوده، بسیاری از آثار گرانبها و اشیاء و گنج‌های نهانی را کشف نموده. تا اینکه روز دوم دسامبر ۱۹۳۵ وفات یافت

از مؤلفات مشهور بریستند کتاب آثار مصر از ۱۹۰۵ تا ۱۹۰۷ و تاریخ مصر ۱۹۰۶ و تاریخ قدماء مصریین و تطوّر افکار و تبدل آراء مذهبی است که در (۱۹۱۲) بچاپ رسیده و «عصور قدیمه که در ۱۹۱۵ بزبان عربی ترجمه شده و تاریخ اروپا (عصور قدیمه و قرون وسطی) که بکلمک و همفکری روبنسون در اصول مدنیت و غیره نگاشته

۷۱- برزین نیکلاویچ Brezine Nikolavich

استاد خاورشناس روسی که با ادبیات و زبان شرقی دانا شده و نویسنده کتاب «راهنمای مسافر در شرق» است.

این دانشمند مکالمات عربی را بطرز لهجه مردم بین‌النهرین و سوریه و مصر کتّب ترتیب داده و محتوی مطالب سودمند است. کتاب مذکور در مسکو سال ۱۸۵۷ به چاپ رسیده و نویسنده آنرا مؤلفات دیگری هم هست که جمع آوری نموده

۷۲- بریکتو A. Brieteux

۱۸۷۳-۱۹۲۷

اگوست بریکتو چنانکه خود او نگاشته ولادت او در فلماں علیا ۲۳ دسامبر

۱۸۷۳ وفات او در سال ۱۹۳۷ بوده

بریکتو تحصیلات عالیّه نموده و زبان فارسی و عربی را فرا گرفته، دکتر در فلسفه و ادبیات فارسی شده، بریاست بنگاه عالی تاریخ و ادبیات شرق و مدیری دروس زبان نائل گردیده و فهرستی برای مؤلفات مکتب خطی او نپرسینه لیتز ترتیب داده (۱۹۰۸)

و از آثار او (کتاب در مملکت شیر و خورشید) است که در سال ۱۹۰۸ در بروکسل چاپ شده و لسانی پاسکیناد راجع بشهر تبریز تأثرهای مضحک شرح و مقدمه الدرادی فارسی که در بروکسل ۱۹۱۹ چاپ شد و الحزمه مطالعه در اصوات عربی که ۱۹۳۲ نچاپ رسیده ملکم خان (۱۹۳۲) در ۱۹۲۳ صفحه ایضاً در باره میرزا جعفر قراجه داغی که در ابرهم ۱۸۳۴ در ۱۸۶۶ طبع شده مقدمه و شرح فردوسی استخراج از شاهنامه لیتز

بریکتیو

و بروکسل که در ۱۹۳۵ طبع شده - فردوسی ترجمه رستم و سهراب که مشغول تهیه آن بوده - حکایات فارسی که سال ۱۹۱۰ در ۵۲۸ صفحه طبع رسیده - تحقیقات در مبادی سخن مقالات متعدد در محلات راجع شرق که از ۱۹۰۵ بعد نشر یافته از مؤلفات او ترجمه کتاب سالامان و آسال جامی (۱) است که نراسه ترجمه نموده و در پاریس سال ۱۹۱۱ طبع رسانیده کتاب بوسف و زلیخا که در ۱۹۲۰ در ۲۶۱ صفحه طبع رسانیده و سفرنامه بایران که در ۱۹۰۸ نگاشته، (از شرح حالی که بخط خود او نوشته شده اقتباس گردید)

بریکتو در ترجمه فوق‌الذکر راجع باین طفیل و رساله حی بن یقطان مطالبی

شرح داده که دائرة المعارف اسلامی لیدن (ص ۲۱۷ ج ۲۱ ع) متعرض است و صاحب مجله مطالعه آثار و رسوم عمومی (۱) است و در (۲ ج ۱۶) دایره المعارف لیدن شرح ابودلامه (۲) بقلم او نگاشته شده

۷۳ - بریگس Briggs

خاورشناسی است که در قسمت هندوستان چندی روزگار گذرانده و تاریخ

فرشته (۳) را که در آکهنو بطبع رسیده و بانگلیسی ترجمه نموده و در سال ۱۸۲۹ میلادی بچاپ رسانیده و خدماتی دیگر هم انجام داده

۷۴ - بریگس M Briggs

مارتن بریگس استاد خاورشناس معاصر که قسمت فن معماری کتاب یادگارهای اسلامی (تراث الاسلام) و طرز ساختمان ابنیه و مساجد و مدارس اسلامی و بنای دانشگاهها و جامعات مصر و دمشق و اندلس و ایران را نگاشته و از آن توصیف نموده و از مسجد جمعه اصفهان و موصل و بعضی مساجد دیگر ایران سخن بمیان آورده و این قسمت را استاد فاضل دکتر زکی محمد حسن امین دارالآثار مصری ترجمه نموده و بچاپ رسیده

۷۵ - بروخ Broch

خاورشناس آلمانی ناشر بعضی از کتب بزرگان اسلامی کتاب المفصل رمخشری

ابوالقاسم محمود بن عمر «حوی متولد ۴۶۷ متوفی ۵۳۸ صاحب کشف و غیره را» طبع و نشر داده

۷۶ - بروکلن Brockelmann

خاورشناس معروف آلمانی که از دانشمندان بزرگ و دارای مؤلفات زیادی

۱ - Revus des Traditions Populaires

۲ - ابودلامه زندن چون کونی شاعر متوفی ۱۶۱

۳ - تاریخ فرشته تألیف ملا محمد قاسم هدوشاه است که مکرر بچاپ رسیده و از کتب مفیده بشمار مرود

است او نویسنده کتاب تاریخ ادبیات عرب بزبان آلمانی در دو جلد اصلی است که در ۱۹۰۱ بچاپ رسیده و دو جلد اضافی آن هم در ۱۹۳۶ چاپ شده در نشر کتاب ابن سعد صاحب طبقات مبادرت کرده و دوره آنرا در سه جلد از ۱۹۰۴ تا ۱۹۱۷ بطبع رسانده

کتاب لیبید شاعر هم از نشریات بروکلن است و حکایات مضر جدید و مصر میلامیس (۱) را در ۱۹۳۷ چاپ نموده

جرجی زیدان در آداب اللغة خود از نگارشات او استفاده زیاد کرده و صاحب معجم المطبوعات هم از او بهره مند شده

بروکلن صاحب فهرست مخصوصی است که بطرز دائره المعارف ترتیب داده و در آن مصنفات و مؤلفات خطی و چاپی و عربی را جمع و تألیف نموده و کتاب های محمد بن زکریا رازی را در ۶۸ کتاب در حکمت الهی و ماوراء الطبیعه و ۱۱ کتاب در نجوم و حکمت طبیعی و ۱۶ کتاب در اشعار نامبرده و کتاب

او بعنوان (Fesch. d. Arab Litt) در چند مجلد است.

از ابن حجر عسقلانی و آثار او هم شرحی نگاشته.

بروکلن در چاپ و انتشار کتاب عیون الاخبار ابن قتیبه (۲) دنیوری اهتمام کافی نموده و کتاب مذکور را از دو نسخه استانبول و پطروگراد ترتیب و تنظیم کرده و بچاپ رسانیده

۱- Miscellamies

۲- ابن قتیبه دنیوری ابو محمد عبدالله بن مسلم ابن قتیبه صاحب کتاب ادب الکاتب و عیون الاخبار منولد ۲۱۲ متوفی ۲۷۶ است

بروکلن

از ابوالمظفر (۱) ایبوردی نسابه شاعر هم تحقیقاتی نموده و کتابخانه معروف (ایاصوفیا) را فهرست نوشته

۷۷ - برسارد Brosselard

خاورشناس دانا بزبان عربی است که بابارجس (Barges) مستشرق در ترجمه کتاب بغیة الرواد ابن خلدون مبادرت نموده و از ۱۹۰۴ تا ۱۱ و ۱۲ طبع و نشر داده

۷۸ - برون P.W. Brown

۱۸۹۲

ویلیام ترمان براون ادیب خاورشناس که در باره ادبیات ایران و هند تحقیقات عمیقه نموده و اطلاعاتی زیاد پیدا کرده و کتابی در این خصوص نگاشته برون در دانشگاه پنسلوانیا فیلادلفی (۱) اتازونی سمت استادی دارد و جزء خاورشناسان ایندوره است و مؤلفانی عدیده دارد.

بطوری که خود او نگاشته ولادتش در ۲۴ ژوئن ۱۸۰۲ در بالتیمور (۲) اتازونی شده او پردفیسورسانسکریت دانشگاه پنسلوانیا فیلادلفی و متخصص صنایع هند درموزه پنسلوانیا است و نگارش و آثاری راجع بنقاشی و مینیاتور و غیره از خود نامبرده و مؤسس روزنامه انجمن (۳) شرقی امریکا است.

۷۹ - بریدژ Bridges

یکی از ایران شناسان است که تاریخ قاجار را نگاشته و کتاب او بعنوان Dynasty of the Kajars بچاپ رسیده و از دانشمندان قرن نوزدهم است.

۸۰ - F-Buhl

۱۸۵۰-۱۹۳۲

فرانتس بوهل خاورشناس معروف است که در کیشهاک سال ۱۸۵۰ میلادی متولد شده

۱- ابوالمظفر ایبوردی منوفی ۷۰۵ که از شعرای عام باساب بوده

۱ - Philadelphia - Pennsylvania ۲ - Baltimore - American Oriental Society ۳

علوم آلهی و فلسفه لوثری و دوره قدیم را تحصیل نموده برای آگاهی بزبان عبری و کتب آن لغت آرام و عبری را فرا گرفته استاد عربی او مهران (۲) عالم معروف و دانشمند آگاه ب فلسفه اسلامی و علوم بوده و از ۱۸۷۶ تا ۱۸۷۸ در لپزیک تحصیل نموده و از استاد معروف خاورشناس (فلاشر) (۳) درس گرفته کمال تسلط را در زبان عربی و قواعد آن بکمال این استاد دانشمند پیدا نموده بوهل (۱۸۷۸) نظریات خود را در مباحث لغوی و تاریخی « قواعد عربیت » نشر داده و متن شافیه این حاجب را که بزبان دانمارکی ترجمه نموده بود در آن گنجینه و شرح نگاشته .

بوهل در آلمان دروس مربوطه بزبان قدیم را پیروی نموده و نظریات جدیدی از خود ابراز کرده تورات را بچهار مصادر از منته مختلفه تاریخ بنی اسرائیل نسبت داده و گفته :

« عمده اساس شریعت اسرائیلی اساس این دین نبوده بلکه آن نتیجه تطور تاریخ این ملت است » او در میهن خود اندیشه فوق را در باره کتاب مقدس نشر داده و بعقیده و نگارشات دیگران را ارشاد کرده و کتابی در این موضوع بزبان دانمارکی نوشته که مکرر باشرح و بیان چاپ شده

بوهل در ۱۸۸۹ سفری بجانب شرق نموده و مصر و فلسطین و سوریه را دیده و سفر او بسرزمین تورات اتمهی یافته ، بعد از مراجعت مقالانی در توپوگرافی (وصف و بیان اماکن مذکوره در قرآن) نوشته و نیز کتابی در جغرافیای فلسطین قدیم بزبان دانمارکی و آلمانی نگاشته که این کتاب راهنمای خوبی برای طالبین تاریخ قدیم فلسطین است .

او کتابی راجع بادرشلیم و شهر مقدس دارد که این شهر را در کتاب خود بطوریکه در ایام مسیح بوده وصف نموده بوهل از سال ۱۸۹۰ تا ۱۸۹۸ لغت و زبان عبری را در جامعه دانشگاه لپزیک در آلمان تدریس نموده در سال ۱۸۶۵ در سدد طبع فرهنگ و قاموس بزرگ معروف بنام کزینوس (۴) برآمده و اول کسی

بوده که این کتاب را نشر داده، بوهل طبع آنرا تجدید نموده و اثری ابدی در عصر خود برای درس لغات سامی گذاشته و در عملی که پیوسته بمزایا و محتویات این فرهنگ نموده، عدّه از علما با او مددکار شده که از آن جمله زیرین (۱) بوده و الفاظی که از لغت آشور مشتق است گرد آورده و تحقیق نموده.

بوهل بلغات فنیقی و آرامی و عربی ماهر بوده فرهنگ بزرگ عالی قیمت او کتابی است که میتوان آنرا مشتقات لغت و زبان سامی دانست علاوه بر این او را اهتمامی زیاد در اشعار عربی قدیم بوده و با سرور و نشاطی تمام اشعار نابغه و امرء القیس و عنتره و غیره را میخوانده و با علم و اطلاعی که داشته از روی لغت و تاریخ ادبیات را شرح مینموده.

بوهل در ۱۸۹۹ بکپنهاگ برگشته در دانشگاه آنجا زبان سامی را تدریس نموده، زبان عربی بیشتر اوقات او را گرفته و کتاب های عربی را زیاد مطالعه کرده تا مواد لازمه برای انجام فرهنگ عربی تهیه نماید و در سال ۱۹۰۳ کتاب «حیات محمد» را بزبان دانمارکی چاپ نموده و بمقدمه راجع بعربستان قدیم مصدر و بدستیاری مسیو شایدر (۲) با آلمانی نقل کرده و این کار دو سال قبل از وفات او بوده در ۱۹۳۰ بوهل در مجمع علمی عربی دمشق عضویت داشته و باین کتاب قسمتی راجع به تبلیغ محمد باسلام بطوریکه در قرآن وارد شده الحاق و ضمیمه نموده و در ۱۹۲۴ چاپ کرده، این ضمیمه بزبان دانمارکی واهم آراء و تعلیمات وارده در قرآن است که بترتیب و احکام تنسیق یافته.

او در بعضی از رسائل خود راجع باحوال علویین و سیاست آنها بحث و مناقشه نموده و مقالاتی عدیده در باره رجال و مشاهیر اسلام و تاریخ و وطن و شرح حال آنها نگاشته است.

برای بوهل شخصاً ممکن نشده که در قسمت عالم جدید اسلامی بحث و تحقیق نماید و لکن هر چه را که دیگران در این خصوص از نهضت علمی اسلامی نوشتند او با کمال اشتیاق و ذوق خوانده و استفاده مینموده و بیشتر هم او تاریخ و ادبیات بوده و

اورا در خصوص این تألیفات مهمه ایست و تا آخر عمر و اوان پیری مشغول کار بوده تا اینکه قوای او انحطاط یافت و در سال ۱۹۳۲ در آغاز سال ۸۳ سالگی بدرود عمر نموده .

۸۱ - بورکهارد Burckhardt

۱۷۸۴-۱۸۱۷

خاورشناس معروف دانشمند سویسی است که ولادت او در ۱۷۸۴ بوده و سال ۱۸۱۷ در مصر (قاهره) وفات یافته .

بورکهارد در نوبه و بادیه و شامات گردش نموده اطراف رجهات حجاز را دیده و خود را بشیخ ابراهیم معرفی کرده دارای اطلاعات و تحقیقاتی است از او است : کتاب امثال عربیه که بزبان آلمانی جمع و ترجمه نموده و این کتاب را در (وایمار) (۱) آلمان بطبع رسانیده اند (۱۸۳۴) - این کتاب قبل از این هم در لندن طبع شده سال ۱۸۳۰ .

بورکهارد سیاح توانا و هوشمندی است که در موضوع زبان و آثار اسلامی تتبع و بررسی کرده و بزبان مذکور مطالبی نگاشته ، اصل کتاب سفر عربستان او در لندن سال ۱۸۲۹ و با ترجمه فرانسه در ۱۸۳۵ در سه جلد بطبع رسیده .

۸۲ - بوریو Buriat

دانشمند اروپائی محقق که کتاب المواعظ والاعتبار مقرئزی را بدستگیری (کازانوف) بعد از مقابله و تطبیق با چندین نسخه در بنگاه آرکئولوژی (باستان شناسی) فرانسوی قاهره با ترجمه فرانسه نوشته و شروع بچاپ نموده ولیکن عمل او ناتمام مانده پس از او موسیوریت مدیر دارالانار العربیه در ۱۹۲۸ این عمل را انجام داده .

۸۳ - بورنوف Burnauf

خاورشناس قرن اخیر است که پنجاه و یکسال روزگار خود را بشناختن خطوط شرقی

و اصول و قواعد زبان سانسکریت و معرفت آثار خطوط و رسوم ایران باستان گذراننده در این باب مطالعه و تحقیقات کافی مفید نموده، عملیات او بین مستشرقین معروف و مورد استناد است،

۸۴ - بورتن Burton

سیاح و نویسنده مشهور است که در دانستن زبان دیگران اشتهار داشته و صاحب نگارش و آثار است.

بورتن سال ۱۸۴۲ در اداره کمپانی هند داخل شده و قسمت کوهستانی نیکگری را با دقتی تمام گردش کرده و اندک مدتی بزبان شرقی دانا شده، در سال ۱۸۵۲ بلباس درویشی در آمده بمکه و مدینه رفته وضعیت آن حدود را تحت نظر و مطالعه آورده و شرح مسافرت و سیاحت خود را ضمن ۳ مجلد نگاشته و چاپ نموده

این شخص علاوه بر این افریقا و امریکای جنوبی و قسمت فلسطین و شامات را دیده و از سیاحت خود در آن حدود کتاب نوشته و از خاورشناسان بشمار میرود این خاورشناس کتاب الف لیله و لیله « هزار و یکشب » را ترجمه نموده که مورد توجه و نظر اروپائیان و دیگران شده ولادت او در ۱۸۲۱ و فاتش در ۱۸۹۰ بوده.

C

۸۵ - کاهن Cahau

از خاورشناسانی است که در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم زندگی مینموده و در تاریخ آسیا و شرق تحقیقات و مطالعاتی زیاد کرده، رساله بعنوان مقدمه در تاریخ آسیا و گزارش احوال سفویه بنام:

Introductiv a l' Histoires de l' Asie

نگاشته و آن را در لندن سال ۱۹۱۵ بچاپ رسانده، در دائرة المعارف اسلامی لندن نام او و کتابش نگاشته شده.

۸۶ - کانیکوس Canicus

خاورشناس که اهل اسپانیا بوده و ملخص کتاب نفع الطیب را بزبان انگلیسی ترجمه نموده و در دو جلد بچاپ رسانیده و کتاب کلیله و دمنه و کتبی دیگر را هم نشر داده .

۸۷ - کاردن Cardonne

خاورشناس که در کتابخانه های بزرگ جستجو نموده و تاریخ افریقا و آسیایا زمان تسلط عرب را از روی کتب خطی عربی ترتیب و در سه جلد در پاریس ۱۷۶۵ بچاپ رسانیده .

۸۸ - کارلیل J. Carlyle

۱۷۵۹-۱۸۸۰

توماس کارلیل خاورشناس فیلسوف و دانشمند انگلیسی که بزبان عربی و بعضی از زبانهای دیگر شرق دانا شده و استاد زبان عربی دانشگاه کامبریج بوده
 کارلیل در « اکتفشان (۱) » اسکانلند متولد شده، پدرش مردی زارع و فقیر بوده و در هفت سالگی بمدرسه ابتدائی رفته، در ده سالگی داخل مدرسه متوسطه شده، (کراسرا اسکول (۲)) - پدر فقیرش چون میخواست که کارلیل عنوان کشیشی پیدا کند او را بیک از دانشگاه ها برده و باوجود دست تنگی و بیچارگی بتحصیلات پسرش ادامه داده سپس کارلیل در ۱۸۱۴ در مدرسه ابان (۳) استاد قسمت ریاضی گردیده و در ۱۸۱۸ از کشیشی برکنار شده و از تعلیم احتراز مینمود، چندی پیر و عقیده و مسالک مادیون طبیعی و دهری مذهبان شده، در ۱۸۲۱ انقلاب فکری دیگری نمود و از انکار خدا و طریقه الحاد و لامذهبی روی گردانیده در ۱۸۱۹ زبان آلمانی را یاد گرفته و اندیشه و عقاید و ملت ژرمن را در انگلستان رواج داد.
 کارلیل بگونه معروف آلمانی از جهاتی مشابه است در این بین کارلیل دچار کسالت مزاج و ناخوشی حال شده تا پایان عمر سر بیض بود و از ۱۷۹۹ تا ۱۸۱۱ بشرق آمده در این صفحات مطالعه و جستجو نموده

این دانشمند از اسکانلند بلندن رفته و در آنجا چندان مورد اهمیت و اعتنا نشده لذا مجدداً بوطرف خود برگشته، مشغول ترجمه بعضی از آثار آلمانی به انگلیسی گردید.

کارلیل

کارلیل از ادبیات فارسی و کلمات حافظ و اشعار او بواسطه استفاده از آثار و اشعار کوتاه شاعر آلمانی که از گفتار و اشعار خواجه اقتباس کرده بهره مند گردیده در ۱۸۲۶ زباشویی کرده، برای خود زندگانی مختصر و ساده ترتیب داده و مقالاتی هم از آثار قلمی خود منتشر نموده و اسباب موفقیت و بهره مندی او باین واسطه فراهم

شد در ۱۸۲۸ که جنبهٔ دانی و کمال او فزونی یافت کتاب سارتور رزارتوس Sartor Resartus را نشر داده این کتاب ابتداءً سال ۱۸۳۳ در یکی از مجلات ملی انتشار یافته.

کارلیل آخر کار بلندن رفته در آنجا بود تا وفات نمود ۱۸۸۵، او در این سفر با بسیاری از فضلاء و اهل کمال ارتباط یافته و بانسویق ایشان تاریخ شورش فرانسه (جلد اول) را نوشته و با اینکه کتاب او طعمه حریق شد معذالک از رغبت و شوق او کاسته نشده و آنرا از نو بمورد نگارش آورده، در ۱۸۳۷ تمام نمود، نوشتن این کتاب باعث تغییر زندگانی کارلیل شده و چند بار در داخله کشور انگلیس و ایرلند مسافرت نموده و سفری بطرف آلمان کرد که زحمات زیاد در آن سفر متحمل گردید بالاخره علل مذکور باعث ضعف مزاج و تعادل قوای کارلیل شده تا در ۴ فوریه

۱۸۸۱ بدرود زندگانی نمود.

آثار و نگارش کارلیل زیاد است از جمله کتاب زندگانی و نوشتجات (دلیور کرامول) و کتاب زندگانی فردريك كبير - كتاب قهرمانان و ابطال است که باین نام در آمده

Lectures on Heroes and Hros Worship

این کتاب به عربی و فارسی و زبانهای دیگر ترجمه شده و کتابی سودمند و قابل اهمیت است در این کتاب اوصاف و خصایص حضرت ختمی مرتبت (محمد بن عبدالله) و حضرت (علی ابن ابیطالب ع) را بیان نموده.

دیگر از مؤلفات او کتابی است که در گزارش و تاریخ مصر نوشته این کتاب در کمبریج سال ۱۷۹۲ به چاپ رسیده و کتابی که مشتمل احوال شعرای عرب است و با انگلیسی نوشته شده و کتاب منتخبات ادبیات عرب که اشعار عربی را با انگلیسی ترجمه نموده، در دائرة المعارف لیدن (ص ۳۹۶ ج ۱ ع) مینویسد که کارلیل کتاب مورد اللطافة فی من ولی السلطنة والخلافة ابوالمعاسن ابن تغری (۱) بردی را بعنوان

Maured-al Latafet Gamaleddini Tagri Bardii

در کمبریج سال ۱۷۹۲ چاپ و نشر داده

۸۷ - کارپانتر Carpenter

دنیا کرد جهان نورد و کیتی شناس که تمام دنیا را دیده و در تمام قطععات هگانه جهان گردیده مطالعه در آداب و اخلاق و رسوم و مذاهب و تشکیلات سیاسی و اجتماعی عالمان نموده و دوره جهان گردی خود را بعنوان جغرافیا در ۶ جلد به زبان انگلیسی نوشته و به چاپ رسانیده، در این کتاب آداب و اخلاق شرقی و دیگران تشریح شده.

سیاحت کارپانتر از ۱۸۹۷ تا ۱۹۱۱ در چهارده سال انجام گرفته او در آداب و رفتار گزارش اجتماعی و اداری و اوضاع جغرافیایی طبیعی و سیاسی و اقتصادی هر جا با دقت زیاد داخل و روحیات مردم هر جا را نوشته و کتاب و گراورهای زیاد و نقشه جغرافیایی طبیعی و سیاسی هر جا را متضمن است

۱ - ابن تغری بردی جمال الدین ابوالمعاسن بوسلف بن تغری قاهری متولد ۸۱۳

متوفی ۸۷۴ صاحب کتاب النجوم الزاهرة و غیره

کاربانتر از ایران و افغان و عربستان و ترکیه و هندوستان و چین و ژاپون در کتب آسیای خود نگارشی دارد که خالی از لطافت نیست نگارنده تمام کتاب آسیای او را از انگلیسی بفارسی ترجمه نموده و درستونهای روزنامه تجدید ایران سال اول انتشار آن چریده در طهران بچاپ رسانیده و اصل نسخه ترجمه فارسی آن موجود است.

۹۰- کارادوو B. Carra de Vaux

۱۸۶۹

برنارد کارادوو خاور شناس معروف فرانسوی چنانکه بخط خود نگاشته در ۳ فوریه ۱۸۶۹ میلادی در فرانسه متولد شده و شاگرد قدیمی مدرسه سیاسی پاریس (پلیتکنیک) بوده و مستشرق اسلامی در تاریخ و فلسفه و سیدانس لژکتیک (۱) (دانش مربوط بزبان) و مانیماٹیک (ریاضی) است .
از کارهایی که این مستشرق انجام داده و بچاپ رسیده :

کتاب در احوال حجة الاسلام محمد غزالی در یکجلد - متفکرین اسلام در یکجلد - تصاویر نژاد سامی در یک جزوه - میکانیک هنر الکساندری - مجله آسیائی - خودکار بیژاس - کتاب اطلاعات - انجمن آسیائی - مختصر عجایب و غرایب - انجمن فلسفه و زبان عمومی است که چاپ شده .

کارادوو عشق و علاقه زیادی بکتاب و آثار اسلامی دارد و کتاب (التنبیه والاشراق) مسعودی صاحب مروج الذهب را بفرانسه ترجمه و چاپ نموده در احوال ابو هذیل (۲) علاف بررسی نموده و - مطالبی نگاشته (دائرة المعارف اسلامی لندن ع ص ۲۱۷ ج ۱) و کتابی بنام آویسن (۳) در احوال ابوعلی سینا ترتیب داده و در پاریس سال ۱۹۰۰ بطبع رسانیده .
مقاله از ابوعلی سینا در دائرة المعارف الدینیة والاخلاقية هستینجز (Hastings) ج ۲ (۱۹۰۹) نشر داده و در باره این طفیل و حئی بن یقظان هم تحقیقاتی دارد (دائرة المعارف لندن ع ص ۲۱۷ ج ۱)

۹۱- کازیمرسکی یبرکتون Casimerensqui Bibrechtune

۱۸۷۰

مستشرق معروف لهستانی متولد در لهستان و ساکن در فرانسه که وفات او در ۱۸۷۰ بوده .

۱ - SC. Lungistique ۲ - ابو هذیل علاف محمد بن هذیل عبیدی علاف متولد

۱۳۵ متوفی ۲۳۵ است = ۳ - Avicenne

کازیمیرسکی استاد آگاه و دانا بزبان عربی است که مقاله ها در چراید و مجلات شرقی بفرانسه نشر داده و فرهنگی جامع و مفید بزبان عربی و فرانسه ترتیب داده و چاپ نموده و قرآن مجید را بفرانسه ترجمه و چاپ کرده ، و در اوصاف حضرت ختمی مرتبت و اسلام نگارشات دارد .

این استاد حکایت انیس الجلیس کتاب الف لیله و لیله را با ترجمه فرانسه و نظریات خود در پاریس سال ۱۸۶۶ بچاپ رسانیده .

کتاب فرهنگ عربی و فرانسه معروف بد یکسیونر کازیمیرسکی شهرتی تمام دارد

۹۴ - کازانووا P.Casanova

۱۹۲۶

پول کازانووا از مستشرقین معروف دوره اخیر است که در ۱۹۲۶ وفات یافته و صاحب نگارشات و آثار است .

۹۴ - کازیری Casiri

خاورشناس اسپانیائی که در کتب و آثار اسلامی اطلاعاتی زیاد پیدا نموده و فهرست کتابخانه عربی اسپانیا « اسکوریال » را در مادرید از ۱۷۶۰ تا ۱۷۷۰ تنظیم و در دو مجلد بچاپ رسانیده

کازیری برای کتب یعقوب بن اسحق کندی که در قرن ۹ میلادی بوده در حدود ۲۰۰ کتاب نام برده و فهرستی ترتیب داده و چاپ نموده

او در دو کتاب: الحلل المرقومه - واللمحة البدریة فی دولة النصریة ابن خطیب (۱) غرناطی مطالعاتی کرده و مطالبی از آن دو کتاب انتخاب نموده و مؤلفه ترتیب داده و نیز از خطرة الطیف فی رحلة الشتاء والصیف شرحی ذکر کرده از منفعة السائل صکه اصل آن مقنعة السائل عن المرض الحائل است اقتباس نموده و در اطراف آن شرحی نگاشته .

۹۴ - کاترینوزنس Caterino zens

قرن ۱۵

ایران شناس قدیمی که از شاهزادگان و پرنس های و نیز بوده و از جانب حکومت

- ابن خطیب غرناطی متولد ۷۱۳ معروف بابن خطیب سلمانی است صاحب تاریخ قرناطه .

و نیز یونان در اواخر قرن ۹ هجری بایران آمده و صاحب مطالعات و املاعات است کاترینو در ایران سیاحت نموده و شرح گردش و مشاهدات خود را با همراہانش بنام « کتاب گردش و سیاحت و نیز یہادر ایران » بزبان انگلیسی نوشته و چاپ شده و عنوانش این است .

Travels of ventiaus In Persia

۹۵- کوسن دپرسوال Caussin de Perceval

خاورشناس بزرگ است که ولادت او در ۱۷۵۹ و وفات او در ۱۸۳۵ بوده و بزبان عربی تحصیلاتی نموده و نظارت کتب خطی شرقی و علمی زبان عربی را در کتابخانه دولتی پاریس عہدہ دار شده و کتابی چند در آداب عربیت تألیف نموده و تاریخی عربی نوشته که شهرتی زیاد یافته و مکرر در پاریس چاپ شده نشریات این استاد زیاد است از جمله کتاب حکایات المسلمین اوست که مجموعه از حکایات منتخبه و آثار ادبای اسلامی است که مؤلف با فرهنگ الفاظ عربی و ترجمہ فرانسه جهت تشویق دانشجویان زبان عربی و محصلین نگاشته و در پاریس سال ۱۸۴۷ چاپ نموده ؛ دیگر مجموعه نوشتجات و تمسکات و حجج و اسناد او است که در پاریس (۱۸۲۵) بسعی مؤلف بچاپ رسیدہ و کتاب گراماتیک (علم صرف و نحو) زبان عربی و ذیل آن در قصہ ابن مغازی (۱) و وصة الحکم با ترجمہ فرانسه (۱۸۵۸) در پاریس چاپ شده .

از کتب منتشرہ دیر سوال شرح قصیدة معلقہ امرء القیس زوزنی (۲) و مقامات حریری است (۳)

که در پاریس سال ۱۸۱۹ چاپ نموده و سورة فاتحة الكتاب که در پاریس سال

۱ - ابن مغازی یا مغزلی صاحب نکاحیات و نوادر متوفی ۲۹۸

۲ زوزنی - حسبت بن علی بن احمد صاحب کتاب ترجمان القرات و شرح سبہ

معلقہ متوفی ۴۸۶

۳ - حریری قاسم بن علی بن محمد بصری صاحب مقامات متوفی ۵۱۶ -

۱۸۲۰ چاپ شده و کتاب الزیج الحاکی (۱) و کتاب الصور عبدالرحمن صوفی (۲) و امثال لقمان حکیم و تاریخ صقلیه (سیسیل) و دوره اسلام توبری است که چاپ و نشر داده

۹۶. شامپولیون J. Champollion

۱۷۱۰ - ۱۸۳۳

ژان فرانسوا شامپولیون معروف بژان در فیژ آک (Feigeac) متولد گردیده سال ۱۷۹۰ و در سال ۱۸۳۲ وفات یافته

شامپولیون که قریحه شرق شناسی و تتبع در علم آثار داشته ابتدا بتحصیل زبان عربی مشغول شده پس از آن زبان کلدانی - شامی قدیم - حبشی - عربی قبطی (زبان مصری قدیم) را فرا گرفته و در سال ۱۸۰۷ پاریس رفته و دوره زبان شرقی را در کلز دو فرانس (مدرسه عالی فرانسه) خوانده در آنوقت مجدداً بتحقیق کتب خطی قدیم مصری عبری و آثار تاریخی آن پرداخته و برای حل و اکتشاف زبان مصری و وضع صرف و نحو آن طرح نقشه مینمود

شامپولیون در ۱۹ سالگی بگرنیل (Grenoble) برگشته و در دانشکده ادبی باستانی درس تاریخ انتخاب شده در ۱۸۱۴ کتابی بنام مصر در زمان فراعنه در دو جلد نوشته که مشتمل اوضاع جغرافیائی مصر و گزارش تاریخی آنجا است و دلائل تاریخی و مدارک خبری و اثری از قبطی و عربی بدست آورده که از آن تاریخ قدیم مصر را میتوان فهمید در ۱۸۲۲ شامپولیون بخواندن کتاب « مادام داسی بر » که در خصوص خط هیرو گلیف نوشته شده بود اشتغال گرفته سپس الفبای خط قدیم مصر را تنظیم و صرف و نحو آنرا تکمیل کرده و در ۱۸۲۳ کتابی نوشته که اسلوب مختصر و مجمل خط هیرو گلیف را مشتمل بود در ۱۸۲۴ برای دیدن مجسمه های مصری قدیم که پادشاه ساردنی Sardaigne در تورن جمع آورده بود رفته

۱- حاکی ابوالحسن علی بن یونس منجم صاحب زیج کبیر متوفی ۲۳۹

۲- عبدالرحمن صوفی یکی از مشایخ متصوفه قرون اولیه است .

و راجع بوقایع مهمه تاریخی مصر و عتیقات و آثار و احجار زیر خاک کی آن سرزمین مطالعه نموده نتیجه اکتشافات خود را جمع و تدوین و در دو مجلد نگاشته است. شامپولین در ۱۸۲۶ بیاریس برگشته در (موزه لوور قسمت آثار قدیمه مصر) سرگرم واریسی ها شده و فهرستی از آثار تاریخی موزه لوور ترتیب داده در (۱۸۲۷) مجدداً در سال ۱۸۲۸ بمصر رفته؛ در سال ۱۸۳۱ عضو انجمن علمی خطوط و نوشتجات باستانی شده و در این بین که بتألیف اشتغال داشت یادداشتی مفید در علامات و رموز و اسرار خطوط قدیم مصری ترتیب داده دانشمند مذکور کتابی در کتب لغت و دستور زبان مصری قدیم نوشته متأسفانه وفات او سال ۱۸۳۲ تا گهانی بمرض سکنه روی داده و این کتاب نا تمام ماند از آثار شامپولین رساله مفید در عتیقات و آثار باستانی است که چاپ شده از کتب نا تمام او کتابی است که نقشه های رنگین و تصاویری را دارا و در چهار مجلد تدوین شده و این کتاب را در خصوص مجسمه های مصر و توبه نوشته و هشت جزوه از جلد اول آن کتاب تا ۱۸۴۸ طبع شده و طبع بقیه آن تا ۱۸۶۹ بتعویق افتاده بود تا اینکه ماس پرو Maspero کتاب مذکور را تحت مطالعه آورده و مادیتور روزه طبع آنرا تمام نمود.

راستی که شامپولین متخصص قسمت آرنشواژی و یگانه مکتشف رموز و اسرار خط مصری است و اول کسی است که در ۱۸۲۲ میلادی موقع قشون کشی ناپلئون بناپارت بمصر پرده از روی اسرار و رموز آثار نهانی مصر بر داشته و عالمی را از این خدمت بزرگ رهین منت خود نموده

وقتی که موضوع مصر شناسی در اروپا انتشار یافت، خاطر اروپائیان بجانب شرق بیشتر متوجه شده انجمن و هیئت ها جهت تعقیب و تنقیب سایر آثار ترتیب داده بحفر خرابه های قدیمه مصر - عیلام - آشور - بابل - ایران - فنیقیه و عربستان و دیگر قسمت های شرق وسطی و شرق اقصی مبادرت کرده دستجاتی جهت

حفری و نقابی و اکتشاف با مخارج سنگین و تحمل بسیاری زحمات اعزام داشته و در اثر آن تاریخ مجهول دینا را تا حدی معلوم و آثاری مهمه و مفید تعیین و ادوار مجهوله تاریخ را مکشوف نمودند.

جرجی زبدان و گوستاو لوبون و بسیاری از مورخین جدید از حاصل زحمات و اکتشافات شامپولیون اخذ و اقتباس نموده علمای آثاری و مورخین از خدمات گرابهای او قدر دانی کردند اکتشافات او موجب حل بسیاری از مسائل لاینحل مهمه تاریخی شده و میتوان گفت که « شامپولیون تاریخ را تغییر داد »

۹۷ شاردن J. Chardin

۱۷۱۳-۱۶۴۳

ژان شاردن فرانسوی سیاح معروف متولد ۱۶۴۳ در پاریس و متوفی در ۱۷۱۳ که یکی از دانشمندان ایران شناس و نویسنده سیاحت نامه ایران و هند است شاردن در دوره سلطنت شاه عباس دوم صفوی و شاه سایمان (۱۰۷۶ هجری ۱۶۷۱ میلادی) در ایران بوده و در سفرنامه خود راجع بوضعیات آنروزی ایران و دربار اصفهان و کتابخانه و غیره آنجا مطالبی نگاشته که مرحوم محمدحسن خان اعتماد السلطنه (۱) و دیگران از نگارشات او در کتب و مولفات خود متذکر گردیده اند شاردن در باب تهران هم شرحی نوشته و در آنوقت این جارا شهری از شهر های کوچک ایران معرفی می نماید و سیاحت نامه او مکرر بطبع رسیده .

سیاح مذکور بقصد تجارت جواهر به هندوستان رفته و از آنجا بایران آمده ، تاجر باشی شاه عباس دوم شده شش سال در اصفهان اقامت داشته در ۱۰۸۲ هجری بفرانسه برگشته و سال بعد هم بایران آمده مجدداً بازده سال در ایران و هند اوقات خود را مصرف نموده ، تجارت و سیاحت کرده و کتاب های نفیسی دارد کتاب سفر نامه او در ۱۷۳۵ و آمستردام طبع شده و کتابی شیرین ، حاوی بسیاری از گزارش آن زمان و مطالب تاریخی و اخلاقی است

۱- اعتماد السلطنه . محمدحسن خان صاحب کتاب مرآت البلدان و منتظم باصری متوفی ۱۳۱۳ هجری قمری

۹۸ کارل لیل Charles Layll

۱۹۱۳

یکی از خاور شناسان شمرده شده که بنوبت خود خدماتی را انجام داده از جمله جزء دوم المفضلیات را با شرح ابن انباری (۱) در بیروت بخرج خود طبع نموده و انتشار داده ۱۹۱۳ میلادی

۹۹ - شاتوبریان Chateaubriand

۱۷۶۸-۱۸۴۸

نویسنده مشهور که در سنت مالو متولد شده و از جهان گردان و سیاحان بشمار رفته و با آمریکا سفر نموده در دوره انقلاب فرانسه از آنجا دوری گزیده چندی بوزارت خارجه نائل شده و شخصی هوشمند و دانا و صاحب ذکاوت و استعداد بوده بعدها از فرانسه بجاناب شرق (فلسطین و شامات) سفر کرده رساله و یادداشت ها در این مسافرت ترتیب داده از مساجد مصر و ابنیه اسلامی قاهره تفصیلی نگاشته و تحقیقاتی در این خصوص نموده اگرچه شاتوبریان در عین شورش فرانسه از آنجا خارج شده ولیکن بعد از آرامش دوباره بمیهن خود برگشته و آثار و اشعاری زیاد دارد که بسیاری از آثار او بچاپ رسیده و کتاب بررسی در اساس انقلابات رانگاشته که در ۱۷۹۷ چاپ شده و کتابی در احوال ابن سراج (۲) دارد .

شاتوبریان

۱۰۰ - شربونو J.Au.Charbonneau

۱۸۸۲

ژاک اگوست شربونو مستشرق فرانسوی معروف که در انتظام امور مدارس الجزایر افریقا اشتغال داشته و در بعضی از مدارس تدریس مینموده و زبان عربی را خوب میدانسته و یاد میداده از او است : حکایات منتخبه از کتب اسلامی که برای

۱ - ابن انباری ابوبکر محمد بن قاسم بن محمد بن بشار صاحب کتاب الاضداد متوفی ۲۷۸
۲ - ابن سراج یوسف بن سراج غرناطی که خانواده او در قرن ۱۱ میلادی آنجا سلطنت داشته اند

مدارس ابتدائی نوشته و مجموعه مذکور در الجزائر سال ۱۸۴۷ بطبع رسیده

شربونو در زنده کردن ادبیات عربی کوشش و فداکاری نموده و مساعی زیاد به خرج داده بسیاری از کتب کلاسی را تصنیف و تألیف کرده فرهنگی در زبان عربی و فرانسه برای مکالمه مردم الجزائر نگاشته در ۱۸۸۴ میلادی در پاریس چاپ نموده که نسخه از آن در کتابخانه مجلس شورای ملی ایران موجود است.

این مستشرق کتبی چند از عربی بفرانسه نقل کرده که از آن جمله است

سفرنامه عبدی (۱) - تاریخ ابن حماد (۲) و اورا مؤلفاتی در تواریخ عرب است که قسمت زیادی از آن در مجله آسیائی فرانسه منتشر شده و کتاب *المخاطبات فی مایحتاجه العرب من الولاة مجموع مخاطبات اصطلاهی مردم الجزائر* که در ۱۸۵۸ بطبع رسیده

شربونو علاوه بر این حکایات لیلۃ المحتاله شمس الدین و نورالدین الف لیله و لیله و نصایح و امثال لقمان حکیم را نشر داده

جرجی زیدان در آداب اللغة و صاحب معجم المطبوعات و دائرة المعارف سلامی لیدن عملیات او را شرح داده اند

این مستشرق صاحب کتاب (آزمایش ادبیات عرب در سودان)

Essai Sur la Litterature Arabe dans le Saudan

است و کتاب تاریخ فتح اندلس ابن قوطیه (۳) را بعنوان (تاریخ سلطنت حکم بن هشام)

Histoire du règne d'elHakam Fils de Hicham

در مجله آسیا سال ۱۸۵۳ ج ۱ ص ۴۵۸ و بعد از آن نشر داده

۱ - عبدی - عبدالمنعم ابن عبدالعزیز قریشی اسکندری ۲ - ابن حماد از نویسندگان

و مورخین معروف است متوفی در ۶۰۳ ناطر بیمارستان عضدی

۳ - ابن قوطیه عمر بن عبدالعزیز متوفی ۳۶۷ از اهل اندلس و اشیلیه بوده و

صاحب کتاب *تصاریف الافعال* است .

۱۰۱- H. Chindler شیندلر
۱۸۷۹

هوتم شیندلر ایران شناس قرن نوزدهم است که در سال ۱۸۷۹ در ایران بوده و کتابی در باب ایران آن زمان نوشته او راجع بمطابع و چاپخانه ها و کتب چاپ شده اولیه در ایران و قسمت تیپوگرافی (چاپ حروفی) و کتابهایی که از سال ۱۲۳۳ تا ۱۲۶۰ به چاپ رسیده نگارسانی دارد.

۱۰۲- Chodzko شودزکو

ایران شناس قرن نوزدهم که کتابی بنام شبیه در ایران (تأثر) نگاشته و دارمستر در کتاب (مهدی) خود از او نام برده و کتاب او در ۱۸۷۸ چاپ شده

۱۰۳- A.H.Christi کریستی

خاورشناس معاصر نویسنده قسمت فنون فرعی اسلامی که در آن بعضی از تصاویر و صنایع دوره خلفای عباسی و اختراعات مسلمین و اسطرلاب و طرز منبت کاری و ظروف سازی و طرح اشکال و پارچه بافی و کاشی سازی استادان اسلامی را وصف نموده و از عملیات و طراحی میرزا اکبر مهندس ایرانی در قرن نوزدهم و زری بافی و مخمل های دوره صفویه و قالی های بقعه شیخ صفی نگاشته و آن قسمت را استاد دانشمند آقای دکتر زکی محمد حسن مصری به عربی ترجمه نموده و چاپ شده

۱۰۴- Christian Herrn-Holdrempi هلدرمپی
۱۹۳۵

مستشرق معاصر که در آلمان زیست مینماید و خدعانی بنوبت خود بمعارف و ادبیات ایران و شرق نموده این دانشمند کتاب رباعیات خیام را بزبان آلمانی ترجمه کرده با مقدمه و گراورهای قدیمی به چاپ رسانیده (در ۱۹۳۵) و نسخه از آن را در سال ۱۹۳۵ بوزارت معارف ایران فرستاده.

۱۰۵- A.E.Chritensen کریستن سن
متولد ۱۸۷۵

آرتور امانوئل کریستن سن دانمارکی فرزند ویلهلم کریستن سن خاورشناس معروف

و دانشمند شهیر دانمارك كه در كپنهاك سال ۱۸۷۵ ميلادی تولد یافته یکی از مصنفین و مؤلفین با اطلاع و آگاه از اوضاع ادبی و تاریخی ایران است که در ۱۳۰۷ شمسی بطهران آمده و وضعیت این کشور را بچشم خود دیده در مهر ۱۳۱۳ هم برای شرکت جشن فردوسی بایران دعوت شده و نایب رئیس کنگره بوده

کریستن سن بطوری که خود او نگاشته :
 استاد دارالفنون کپنهاك و استاد ادبیات و تاریخ
 ایران در دانشگاه کپتن ها کن و عضو آکادمی دولتی
 دانمارك در سال ۱۸۱۹ شده و عضو مجلس
 اختراعات عمومی دانمارك است
 این استاد صنایع ایران را در او نیورستیه
 (دانشگاه) کپنهاك باستانی پروفور اف. ون
 مهن .

A. F. Wen Mehren

کریستن سن

و فلسفه ایرانی را در کوتینک بمعلمی پروفور

(اف اندرا) دکتر ادبیات کپنهاك در ۱۹۰۳ فرا گرفته .

کریستن سن مقاله درباره اشعار دوره باستانی و موسیقی زمان ساسانی و اول شاعر
 ایرانی نگاشته و کتابهایی چند نوشته و بطبع رسانیده که از آن جمله است :

کتاب شاهنشاهی ساسانیان - تحقیق در باب رباعیات عمر خیام - پادشاهی قباد
 (دیالک) مرام مزدک و اشتراکیها - نخستین مرد و نخستین شاه در تاریخ
 افسانه آمیز ایرانیان و زبان سمنانی - قصه و داستان ایرانیان بزبان عوام - ترجمه
 شاهنامه فردوسی بزبان الوار شعر - زبان ماقبل تاریخ ایرانیان

کریستن سن کتبی دیگر راجع بایران و ایرانیان نگاشته و یاد داشت های مختلفه
 و چندین کتاب بزبان دانمارکی تألیف نموده .

این دانشمند در ۲۰ فروردین ۱۳۰۸ هجری شمسی در تالار بزرگ وزارت

معارف (عمارت مسعودیه) در گزارش زمان ساسانی و طرز شاهی و کشورداری آن
زمان ایران سخن رانی مورد تقدیر نموده

اخیراً کریستنسن مقاله مفصلی راجع بتأثیر ادبیات ایران در اسکانندیاوی قدیم
نگاشته که روزنامه های طهران بفارسی ترجمه و نشر داده اند (اطلاعات شماره
۲۶۵ ر ۱۵۹ ر ۱۴۹) شرح فوق (اقتباس از نگارش خود صاحب ترجمه شده)

۱۰۶ - کریستیانو ایرچ Christianouirtsch

۱۸۶۳

عالم موسیقی که موسیقی و سرود عرب را در ارمنه و ادوار مختلفه شرح داده
و در این موضوع کتابی مخصوص نگاشته و کتاب او در پاریس سال ۱۸۶۳
نظم رسیده

۱۰۷ - شولسن Chowison

۱۹

خاورشناس قرن و دهم آگاه بآثار علمای اسلامی و خادمین معارف شرق
که قسمت های مختلفه کتاب الاعلاق الدفیسه و مقدمه الافلاک السماویه والکرة
الارضیه این رسته (۱) را با ترجمه روسی نشر داده .

۱۰۸ - کلاویه Clavije

جهان گرد معروف دون روی دی کلاویه (۲) است که از سفرای اسپانی و
و جهان گردان آن کشور است
سبیاح مذکور در اوایل قرن نهم هجری از طرف دربار دولت متبوعه خود به
عنوان سفارت نزد امیر تیمور (۳) گورکان رسیده و اول اروپائی است که از تهران
سخن رانده و در ۸۰۶ هجری از اینجا عبور نموده

۱ - این رسته - ابوعلی احمد بن عمر بن رسته که الاعلاق الدفیسه را در ۲۹۰ وشت

۲ - Don Rey di clavije ۳ - امیر تیمور گورکان معروف تیمور لنگ متولد

۷۳۶ متوفی ۸۰۷ که از فاتحین بزرگ بوده

مأموریت کلاویه از جانب هانری سوم پادشاه کاستیل (قسطنطیه) از ممالک اسپانیایی بوده

کلاویه برای سیاحت و گردش بمرقند رفته و سفرنامه او بزبان انگلیسی بعنوان « گزارش سفارت Narrative of embassy » بچاپ رسیده و متضمن يك رشته اطلاعات و گزارش مفیده است .

۱۰۹- کلیمان موله Clement Mullet

دانشمند خاور شناس که زبان عربی را بخوبی تحصیل نموده و کتاب الفلاحة ابن العوام را (۱) ترجمه و در پاریس سال ۱۸۶۶ طبع نموده و صاحب نکارستانی دیگر است .

۱۱۰- کلرک Clerc

خاورشناس فرانسوی که تاریخی بنام « تاریخ طب » نگاشته و در دو جلد تدوین نموده و از اطباء اسلامی و مشاهیر دانشمندان این طبقه شرح داده و درباره ایشان تحقیق کرده و کتاب او بعنوان ذیل بطبع رسیده (پاریس ۱۸۷۸)

Histoire de la Medcine Arabe

۱۱۱- کند Conde

استاد مطلع بتاریخ عرب و آگاه بزبان عربی که در کتب تاریخ اسلامی و نسخه های خطی عربی مطالعات زیاد نموده و در نتیجه مطالعات خود کتاب تاریخ تسلط عرب بر اسپانیا را از مندرجات کتب خطی ترتیب داده و این کتاب توسط مسیو مارل M.Marle ترجمه شده یکبار در بارسلن (۱۸۴۴) و دیگر بار در سه جلد در پاریس سال ۱۸۳۵ بطبع رسیده .

۱۱۴- کنتارینی Contarini

۱۵۵۱

خاورشناس قدیمی و نیز اول کسی است که در ۸۷۸ هجری (فرن ۱۵ میلادی)

۳ - ابن العوام اشبیلی - ابوزکریا یحیی بن محمد بن احمد نایفه قرن ۶ هجری صاحب کتاب الفلاحة الاندلسیه

از جانب مجلس سنای و نیز بعنوان سفارت بایران آمده در ۸۷۹ هجری بتریز رسیده که آن روزیانتخت یکنفر از خاندان آق قوینلو موسوم بامیر او زنت حسن (۱) بوده کنتارینی در این مسافرت کتابی راجع بایران و شرح سیاحت و سفر و گزارش خود در این کشور نگاشته کتاب مذکور در ۱۵۵۱ میلادی با چند کتاب دیگر راجع بایران بعنوان پروم پرسی کاروم هیستر یا (۲) قسمتی از این کتاب هم بزبان انگلیسی ترجمه شده و در ۱۸۷۱ میلادی در لندن بطبع رسیده و نیز شرح مختصر سیاحت کونتارینی بزبان فرانسه در کتابی موسوم بسیاحت قرون ۱۲ تا ۱۵ میلادی که در آسیا بعمل آمده درج و در ۱۷۳۵ میلادی در لاهه بطبع رسیده ، اصل سیاحت نامه را هم در فرانسه کفورت طبع نموده اند و در ونیز هنوز خانواده کنتارینی اشتهار دارند .

۱۱۳ - کورنیلیوس وان واٹن *Cornilius Van Waenen*

۱۰۸۶

خاورشناس آگاه بزبان عربی و اخبار و آثار اسلامی که کتاب حکم حضرت علی بن ابیطالب علیه السلام را با ترجمه لاتینی و قیودات و شرح و تعلیقات در اوکونیا سال ۱۸۰۶ بطبع رسانیده و نام این کتاب باین عنوان است :

Sententiae Ali ebn Abitalebe Arabica Latine

۱۱۴ - کودرا *Codera*

۱۸۸۲

خاورشناس اسپانیائی که در معارف و علوم اسلامی مطالعه و تحقیق نموده و کتاب الصلة فی تاریخ ائمة الاندلس ابن بشکوال (۳) را که تکمله معجم ابن فرضی (۴) در سیراست در مادرید سال ۱۸۸۳ بعنوان

ج ۱ - *Bibl. Arab Hisp.*

۱ - اوزن حسن - از روسای خانواده آق قوینلو است که در ۸۷۱ هجری به ارضت رسیده

۲ - *Prum Persicarum Hi.*

۳ - ابن بشکوال - ابوالقاسم خلف بن عبدالملک از کتاب سیر منولد ۴۹۴ متوفی ۵۸۲

۴ - ابن فرضی - ابوالولید عبداللہ بن محمد بن یوسف اندلسی متوفی ۴۰۳ صاحب تاریخ اندلس

نشر داده و بعضی ملاحظات راجع بقزمان در ضمن این قزمان (۱) دارد که مورد استفاده است و دائرة المعارف اسلامی لیدن عملیات او را ایراد نموده

۱۱۵ - کونلی A. Conly
۱۸۳۸

از مؤلفین و کسانی است که از هند و قسمت شرق اطلاعاتی پیدا کرده و

و کتابی بنام Sournay to the North of India

نوشته کتاب او در لندن سال ۱۸۳۸ بطبع رسیده

۱۱۶ - کنتنو Dr. G. Contenau

دکتر ژ. کنتنو، مستشرق معروف

فرانسوی که از دانشمندان عالی مقام و

جزء دعوت شدگان هزارمین سال تولد فردوسی

بایران است او در ۱۳۱۲ بایران آمده

و راجع بحفاری شوش و غیره در کنگره جشن

کنفرانس داده و در باره ایران و تاریخ آن

نگارستانی دارد او صاحب کتابچه مختصر

دستی آثار باستان شرقی است (۲) که ضمن سه جلد

۱۹۲۷ در پاریس چاپ شده

دکتر ژ. کنتنو فرانسوی

۱۱۷ - گردیه H. Cordier

هاری گردیه که در فهرست کتابخانه بریل کارهای او را شرح داده و از

خاورشناسان معروف شمار رفته او کتاب راجع بچین و چینیه ها را نوشته که از

۱ - ابن قرمان صاحب دیوان معروف متوفی ۵۵۵

۲ - Manuel d'Archéologie Orientale

هانری کوردیه

۱۸۹۸ تا ۱۸۹۹ بچاپ رسیده
و اطلاعات او درباره شرق زیاد
بوده مخصوصاً از چین تحقیقات
کاملی نموده است و مؤلفاتی دیگر
هم نگاشته است که چاپ شده .

۱۱۸ - کست Coste

از محققین و دانشمندان کنجکار
و دقیق در فن ابنیه و آثار است که
معماری و آثار ساختمانی اسلامی
را در ابنیه قاهره با نقشه و تصاویر

از ۱۸۱۸ - ۱۸۲۵ برداشته و آنرا در پاریس سال ۱۳۳۸ چاپ نموده و نیز
در باره بناهای جدید ایران کتابی نوشته که در پاریس سال ۱۸۷۰ بچاپ رسیده .

۱۱۹ - دکتر کوتن Dr.Cotton

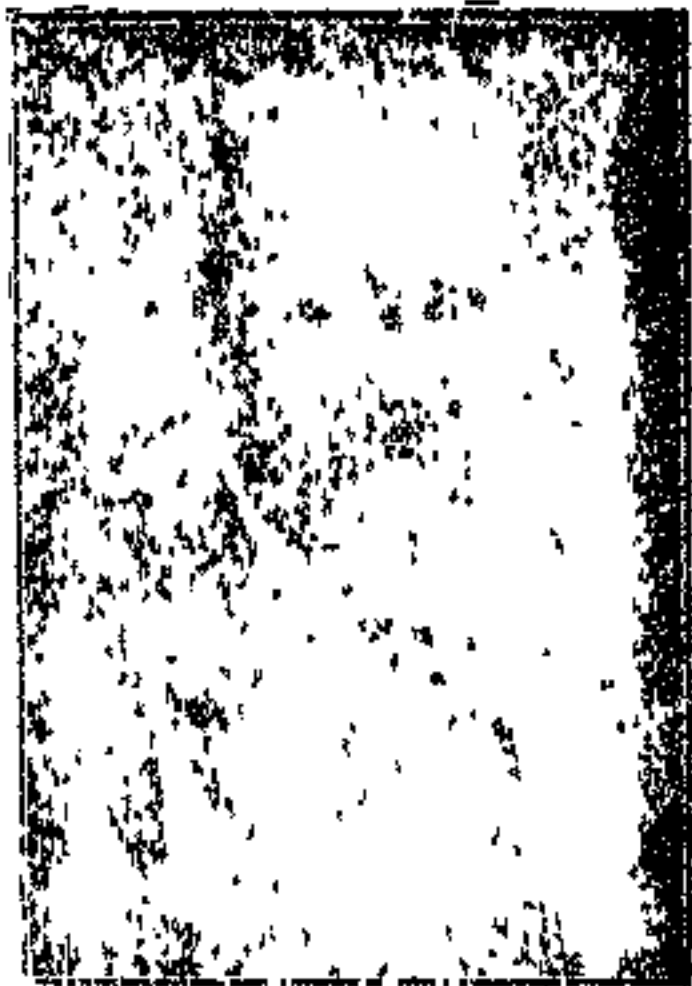
ایران شناس اسکلیسی دانشمند آگاه بمآثر شرقی که در قرن نوزدهم بوده و در
هندوستان اقامت و زندگانی مینموده مشارالیه قسمتی از اوضاع ایران آن زمان را
نگاشته و در باب مطابع و چاپخانه های ایران نوشته و گوید اول کتابی که در چاپخانه
نبریز بطبع رسیده کتاب گلستان سعدی بود که در ۱۸۲۵ طبع شده پس از آن
تاریخ قاجاریه تألیف عبدالرزاق بن نجفقلی (۱) است که در این مطبعه
چاپ نموده اند

۱۲۰ - کراتچکوفسکی Gratchefeski

متولد ۱۸۸۲

کراتچکوفسکی اکسناتیوس شرق شناس روسی که در ۱۸۸۳ تولد یافته و
مراتب کمال را پیموده تا بسمت استادی رسیده در زبان عربی زحماتی کشیده و حائز

درجه استادی در این زبان شده مستشرق مذکور مقیم لسین گراد و عضو مجمع علمی

کراچاکوفسکی

روسیه و استاد ادبیات عربی دانشگاه لسین گراد است،
کراچاکوفسکی بطبع کتبی چند از عربی
و غیره مبادرت نموده و مصنفات و رسائل زیادی
زبان روسی و فرانسه و آلمانی و عربی نوشته
و در مجمع علمی دعربی دمشق عضویت دارد.
از جمله شریات او دیوان و او^(۱)
دمشقی است که زبان روسی ترجمه نموده و
اصل را با ترجمه بطبع رسانیده و نیز رساله ها
و مقالاتی دارد که زبان عربی نشر یافته از جمله
ترجمه اشعار شاعر عربی ابن دخیل^(۲) جمعی
است که در ۱۹۱۳ طبع نموده نظریه در توصیف
مخطوطات ابن طیفور^(۳) و او راق صولی^(۴) که در

۱۹۱۳ بطبع رسانیده و حماسه نجبری^(۵) را که در اروپا پیدا کرده چاپ نموده ۱۹۱۳
کتب خطی عربی در کتابخانه (شهرداری) اسکندریه، دیوان عمر بن مختار
کلبی کلبی^(۶) مشهور در قرن ۷ و ۸ هجری که در ۱۹۱۴ بطبع رسانیده، مخطوط
جدید مجلد پنجم تاریخ ابن مسکویه که در ۱۹۱۶ طبع کرده کتاب التعاون بد عبد
العرب الجنوب که در ۱۹۱۷ طبع نموده کتاب المدیعی ابن معتز^(۷) را هم طبع کرده

- ۱ - او او، دمشقی - او اناج محمد بن احمد ضای شاعر معروف عرب متوفی ۳۹۰
- ۲ - ابن دخیل - جمعی از شعرای معروف عرب است
- ۳ - ابن طغور - صاحب کتاب السطوم والسمور که از دانشمندان وده
- ۴ - صولی او بکر محمد بن یحیی بن عبدالله عباس سطرچی متوفی ۳۶۶
- ۵ - تجری - او عباده ولیدن عبد طائی متولد ۲۰۶ متوفی ۲۸۴ وده
- ۶ - کلبی کلبی عمر بن مسعود ادیب کلبی متوفی ۷۰۰ صاحب مرشحات است
- ۷ - ابن معتز - عبدالله بن محمد بن جعفر بن معتز متولد ۲۱۹ متوفی ۲۹۶

۱۴۱ - کرسول Crswell

۱۸۷۹

مستشرق انگلیسی فرزند کپل آرشبلد کامرون (۱) خاورشناس معاصر است ،
ولادت کرسول ۱۳ سپتامبر ۱۸۷۹ در انگلستان واقع شده او در قسمت آناری
تحصیلات خود را انجام داده و همواره توجه خود را بآثار شرقی معطوف نموده و
شرق بر دیک و مصر ، آموریت ها یافته و اکنون در قاهره مصر اقامت دارد در نیروی
هوایی انگلیس بر تبه افسری رسیده هم اکنون در دانشکده ادبیات مصر جزء استادان
و باستان شناسی اسلامی را تدریس مینماید کرسول از ۱۹۱۶ تا ۱۹۱۹ نازوس و
مفتش امنیه سوریه و فلسطین (۱۹۲۰) بوده و مدیر قسمت صنایع مستطرفه اسلامی
دانشگاه شده ، دارای آثار و مؤلفات زیادی است و در طرز معماری ابنیه اسلامی
تحقیقاتی نموده او از مسجد عمرو عاص در مصر و از مساجد دیگر مصر و سوریه تفصیلی
نگاشته و عملیات خود را در فهرستی جزء شرح حال وزارت معارف ایران فرستاده

۱۴۲ - کرینیلیوس Crinitus

خاورشناس ادوارد کرینیلیوس فاندیک است که اصلا هلندی بوده ولی در امریکا نشوونما
نموده در قریه کندهووک نیویورک متولد شده ، در امریکا علوم معمولی را فرا گرفته طب
و دواسازی و ریاضیات آموخته و طالب علوم شرقی شده ، السنه قدیمه را خوانده در
دانش مراستی را طی کرده در ۱۸۴۰ از جانب مجمع مشرین امریکا بعنوان طبیب
شامات آجا اعزام و به بیروت رفته زبان عربی را در آنجا تکمیل نموده با بطرس
ستامی صاحب دائره المعارف ستامی آمیزش کرده لغات عربی را نزد شیخ یوسف اسیر
و شیخ ناصیف یارجی از اساتید معروف درک کرده و بسیاری از امثال و اشعار آن
را حفظ نموده زبان سربانی و عبرانی را هم فرا گرفته و در تاسیس دانشگاه امریکائی
بیروت در ۱۸۶۶ سرگت کرده و استاد نجوم و طواهر جوئی و پانولژی شده سپس
در اثر اختلاف بین او و رؤسای مدرسه منقل گردیده و مدتها مشغول طبابت و تألیف بوده
و او را یدی توانا در تاسیس مریضخانه پیدا شده و مردم سوریه از دانش وی آگاهی

یافته او را در جشن‌ها شرکت میدادند و میان آنها محترم بود تا وفات نمود.

۱۴۳ - کروتاندن Cruttenden

خاورشناس جهانگرد که در عربستان گردش کرده و بتره کشور یمن را زیر بررسی و دقت نظر آورده و از گزارش و اوضاع طبیعی و سیاسی آن حدود و نقاط دیگری از جزیره العرب اطلاعاتی مفید یافته و حاصل تحقیقات و بررسی خود را در کتابی گرد آورده و تدوین نموده که چاپ شده.

کوستارلویون در کتاب تمدن عرب خود از نگارشات این نویسنده استفاده و استناد کرده او در مورد خود معروف و بین نویسندگان اروپا مشهور است.

۱۴۴ - کینه Cuinet

نویسنده آگاه اروپائی و نگارنده کتاب « ترکیه آسیا » است که کتاب خود را در دو مجله نوشته و چاپ نموده و جزو خاورشناسان شمرده شده.

۱۴۵ - کومن F. Cumont

۱۸۶۸

فرانز کومن (۱) خاورشناس بلژیکی متولد در آلوست (۲) بلژیک ۳ ژانویه ۱۸۶۸ ساکن پاریس که از اشخاص دانشمند و معر بشمار میرود بطوری که خود او نگاشته:

این خاور شناس دکتر در فلسفه و ادبیات و دارای گواهینامه از دانشگاه گاند (۳) است و متصدی موزه بروکسل بوده، در دانشگاه نامبرده هم سمت استادی پیدا نموده و عضو اکادمی پاریس شده.

مؤلفات او؛ عبارات و صور مربوط به اسرار میترا (۴) در دو جلد که در بروکسل سال ۱۸۹۶ - ۱۹۰۰ چاپ شده.

خلاصه نتایج حاصله که تحت عنوان اسرار میترا در آمده ترجمه کرده و آنها به

کومن

آلمانی و انگلیسی ترجمه شده مذاهب شرقی و يك فصل مربوط بايران که طبع چهارم آن در پاریس ۱۹۲۹ انجام یافته .

او دستیاری متر (بیدر) (۱) مشغول طبع قطعاتی از مؤلفات یونانی مربوط بروحانیون و مؤبدان زردشتی شده (استانس وهیستاسب) که در دست نشر بوده

۱۲۶ - کورتن W Cureton

ویلیام کورتن انگلیسی خاورشناس مبلغ مذهبی فارغ التحصیل دانشگاه اکسفرده که بیشتر وقت خود را نغرا گرفتن زبان سریانی گذرانده و زبان عربی و آثار و کتب اسلامی خدمت کرده از جمله کتاب ملل و نحل شهرستانی (۲) را در ۱۸۴۲ طبع و نشر داده و کتاب عقیده اهل السنه نسفی (۳) را در آمدن سال ۱۸۴۳ طبع نموده منتخبات کتاب طبقات الاطباء ابن ابی اصیبعه و غیره را در مجله آسیای انگلیسی انتشار داده

کورتن مبلغ طریقه پروتستانی بوده و اهتمام زیاد در طبع و نشر کتب اسلامی داشته ، فهرست کتب خطی شرقی بابکابی شده بریتانیا را جمع و تألیف نموده و در ۱۸۴۲ بطبع رسا رسیده ، قسمت الباب الواحد والثلاثین بحیی بن جریر نکریتی معروف بابن جریر (۴) را چاپ کرده

۱ - Mr Bider

۲ - شهرسانی ابوالفتح محمد بن ابوالقاسم عبدالکریم متراد ۴۶۷ و متوفی ۵۴۸ صاحب ملل و نحل و بهایه الاقدام .

۳ - سهی نجم الدین حفص عمرو بن محمد سمرقندی صاحب عقاید السعه و تاریخ سمرقند متوفی ۵۳۷

۴ ابن جریر حیی ، نکریتی صاحب الواحد والثلاثین محتمل است که بحیی بن سهل سدید ابوشر منجم ، نکریسی ناسد که در نجوم استاد بوده و ابن جریر هم خوانده شده

D

۱۲۷- دابری داقیرسان Dabry de Thiersant

نویسنده خاورشناس قرن اخیر که در خصوص اسلام و شرق کتابی نوشته و نسبت به مسلمانان چین اظهار عقیده نموده و گوید که آمار مسلمین چین در حدود چهل کروار است، کوستاولوبون در تمدن عرب خود از وی نام برده و بنگارش او استناد کرده

۱۲۸- داسیه Me. Dacier

بانوی دانشمند مشهور علم و ادب فرانسه و دانا بزبانهای شرقی که در اواخر قرن هفدهم و اوایل قرن هجدهم میزیسته

این خانم دختر یکی از استادان بزرگ فرانسه است که در زبان دیگران و پیروی از دانش آنان تخصص یافته و چند زبان شرقی را آموخته و از ادب و دانش شرق استفاده کرده خود را دوستدار دانش شرقی دانسته

۱۲۹- دارمستر J. Darmester

۱۸۴۹-۱۸۹۴

ژان دارمستر خاورشناس معروف که کتابی در خصوص دستور تاریخی زبان ایرانی و ادبیات و عقاید مذهبی ایرانیان قدیم در دو جلد تألیف نموده و ۱۸۸۳ در پاریس بطبع رسانیده نسخه از کتاب مزبور در کتابخانه مجلس شورای ایران موجود است. ولادت او در ۱۸۴۹ و وفاتش در ۱۸۹۴ بوده کتاب مهدی هم از نگارشات او است که اخیراً آقای محسن جهانسوز بفارسی ترجمه و چاپ نموده

۱۳۰- دی بوئه C.J. Deboer

دانشمند انگلیسی که در تاریخ فلسفه اسلام مطالعه و تحقیقاتی کرده سپس حاصل مطالعات خود را تحت عنوان ذیل نوشته:

The History of Philosophy in Islam

و کتابی نموده، آن کتاب سال ۱۹۰۳ در لندن بچاپ رسیده و او را آثاری دیگر هم وجود دارد.

۱۳۱ - دی بد C. De Bod

عالم آثاری جهان گرد و مکتشف خاورشناس که در ایران و عربستان سیاحت نموده و مطالعه و اکتشافات کرده: از جمله اکتشاف دانشمند مزبور خزانه و آثار ارکان «ارجان» فارس و لارستان است:

دی بد نتیجه سیاحت و اکتشاف خود را ضمن دو مجلد جمع و تألیف و در لندن سال ۱۸۴۵ تحت این عنوان چاپ نموده:

Travels in Laristan and Arabistan

۱۳۲ - دفرمری Deferemery

۱۸۴۲

خاورشناس فرانسوی و خدمتگذار معارف شرقی است که خدماتی را در طبع و نشر کتب انجام داده، از جمله تاریخ «جهان گشای جوینی» را بیچاپ رسانیده ۱۸۴۲ و کتاب سفرنامه ابن بطوطه (۲) را نیز انتشار داده، کتاب تاریخ میرخوند را هم در پاریس سال ۱۸۴۵ چاپ نموده.

۱۳۳ - دکرت J.J.M. de Groot

خاورشناس معروف که در فهرست کتابخانه بریل نام و صورت و عملیات او درج گردیده.

این خاورشناس جلد پنجم از قسمت دوم کتاب دمنوثری (عربیت شناسی و افکار شرقی) و قسمت سوم جادوگری و تسخیر را نوشته که در ۱۹۰۷ چاپ شده:

۱ - جوینی - علاء الدین عظامک بن محمد بن محمد صاحب تاریخ جهانگشای

جوینی متوفی ۶۸۱

۲ - ابن بطوطه طنجی ابو عبدالله محمد بن عبدالله بن محمد طنجی سیاح معروف اسلامی

منولد ۷۰۴ متوفی ۷۷۷ هجری .

علاوه بر این جلد ششم قسمت ۴ کتاب
 ضد عقاریت و تخیلات و خرافات و قسمت پنجم
 از شنجوخیت و مرشدی را نگاشته
 او افکار مذهبی بودائی های چین و معابد
 و روش مذهبی چین را نوشته که در قسمت
 چهارم کنگره ششم شرقی گزارش آن
 مسطور است .

۱۳۴ - دگنی De Guignes

خاورشناس موزخ که در زبان عربی
 نوانا بوده و قسمتی از کتاب خریدن العجایب

دکرت

(ابن الوردی ۱) را ترجمه نموده مشارالیه از کسانی است که در تاریخ مغول و اواخر
 قرن وسطی بمشرق آگاهی زیاد داشته و کتابی عمده در گزارش مغول و تاتار ترتیب
 داده و نیز در باره ترك و هون و مغول تحقیقاتی نموده و تفصیلی نگاشته و کتاب
 خود را در تاریخ ۱۷۵۶ - ۱۷۵۸ در پاریس انتشار داده مدارك او از اسناد تاریخی
 چین اقتباس شده

۱۳۵ - دو گلارزا De Glarza

۱۹۲۰

کننت دو گلارزا استاد آگاه بزبان عربی و آثار شرقی که اصلش اسپانیولی
 بوده و در دانشگاه علمی « مصر قاهره » سمت استادی داشته در (۱۹۱۹ - ۱۹۲۰)
 این استاد در فن محاضره و کنفرانس توانا بوده و نطق های زیادی در فلسفه
 عمومی و تاریخ فلسفه در جامعه از هر نموده

۱ - ابن الوردی سراج الدین ابو حفص عمر شامی متوفی ۸۶۱ که وفات او را در

۱۳۶ - دگوبه De Goeje

۱۸۳۶-۱۹۰۹

خاورشناس نزرگ و استاد دانشمند هلندی است که طرف رسوخ و اعتماد اهل دانش بوده و اطلاعات وافر در زبان عربی داشته ولادت او در ۱۸۳۲ یا ۱۸۳۶ در یکی از دهات هلند شده پدرش استادی آگاه بزبان و لغات دیگران بوده ، دگوبه چون در مهددانش و ادب تربیت یافته بود در ادبیات و زبان مهارتی پیدا کرده و پدرش بفرآ گرفتن السنه و لغات که اهم آن زبان اروپائی قدیم و جدید و زبان شرقی بویژه زبان سامی بود و ادار نموده و دوره تحصیل خود را در دانشگاه لیدن پ پایان رسانید بعداً بترتیب فهرستی جهت کتابخانه دانشگاه مشغول و باستانی در دانشگاه مزبور انتخاب و مشغول تالیف و جمع آوری کتب عربی گردیده ضمناً جهت طبع و

نشر کتب و مؤلفات علمای اسلامی و آثار بزرگان اسلام مهیا شده تصحیح و ضبط ابن قبیل آثار را بعهده گرفته قسمتی عمده و مهم از کتب و رسائل اسلامی را چاپ و منتشر نموده

دگوبه در امور مذکور رغبت و اشتیاقی زیاد داشته و کتبی را که طبع نموده از این قرار است؛ کتاب الاعلاق النفسیه ابن رسته

دگوبه

که در لیدن سال ۱۸۹۲ بچاپ رسانیده و مقدمه بر آن نوشته فتوح البلدان بلاذری (۱) که در ۱۸۶۷ طبع نموده و کتاب الشرا بن قتیبه و کتاب التنبیه مسعودی

که کارادوفو بآن ترجمه نوشته - کتاب توصیف افریقا و اندلس ادربیسی (۱) که دگوبه با شریک مساعی و همکاری دوزی (۲) خاورشناس معروف انتشار داده دیوان مسلم بن ولید (۳) و فرهنگ جغرافیای عربی در هشت مجلد که مشتمل مؤلفاتی بوده و اهم آن جغرافیای عرب و اسلام در حدود قرن چهارم هجری است که دگوبه بطبع آن مبادرت نموده

دگوبه کتاب تزهت المشتاق فی اختراق الانسان شریف ادربیسی را در ۱۸۶۶ چاپ کرده و دیوان صریح النوانی (۴) را از عیون الحدائق فی اخبار الحقایق در ۱۸۷۵ بچاپ رسانیده قسمتی از تجارب الامم ابن مسکویه را بعنوان

Historicorum Arabicorum

ج ۲ در ۱۸۷۱ نشر داده ' تاریخ طبری را هم بدستیاری مستشرقین دیگر چاپ نموده ' احسن التقاسیم فی معرفة الاقالیم مقدسی و کتاب (العریب) را هم بچاپ رسانیده (در نویسنده کتاب احسن التقاسیم فی معرفة الاقالیم اختلاف است بعضی آنرا از بشاری دانسته اند چنانکه علمای عرب گفته اند و بعضی آنرا از مقدسی شمرده اند چنانکه فرنگیها قائل اند)

تاریخ طبری که دگوبه نشر داده در ۱۵ مجلد است که در جلد آن بعنوان فهرست بمجادات پیوسته ' دیگر یاد داشت و تذکراتی است که در تاریخ و جغرافیای شرقی در چند مجلد است و بزبان هلندی جمع و تألیف نموده ' خزانه کتب البلدان که محتوی آثار جمعی نویسندگان اسلامی نشر داده . شرح قصیده ابن عبدون که ابن بدرون نگاشته او بچاپ رسانیده

دگوبه بین خاورشناسان شهرتی زیاد دارد و در اغلب کنگره ها و انجمن های زمان خود حضور داشته و نیز در مهمترین مجامع علمی شرق در لیدن و غیره عضو بوده .

۲ - ادربیسی محمد بن محمد بن عبدالله صاحب کتاب تزهت المشتاق متولد ۴۹۳ متوفی ۵۶۹

۲ - Dozy

۳ - ابن ولید انصاری همان مسلم بن ولید صریح النوانی است .

۴ - صریح النوانی متوفی در ۳۰۸

وفات او در ۱۷ مه ۱۹۰۹ در لیدن واقع شده و منتخب کتاب مقریزی
والحلة السیراء ابن ابار را بچاپ رسانیده

۱۳۷- دیونگ Dejong

۱۸۹۰-۱۸۴۲

دانشمند خاورشناس و استاد دانشگاه (اوترکت) که با دکویه در نظم و تدوین
فهرست کتب خطی لیدن کمک و دستبازی نموده و کتاب (المشتبه) و (لطائف
المعارف) را نشر داده

دیونگ فهرست کتب شرقی و دانشگاه (اوترکت) را تهیه و در ۱۸۶۲ به
چاپ رسانیده و فهرست کتب شرقی فرهنگستان لیدن جزء ۳ و ۴ را نوشته
جزء سیم از کتاب العیون والحدائق فی الحقایق را هم بهمراهی دکویه و المشتبه
فی اسماء الرجال شمس الدین (۱) ذهبی و کتاب الانساب المقننه فی الخط ابن
قیسرانی را چاپ نموده ولادت او در ۱۸۳۲ وفاتش در ۱۸۹۰ بوده

۱۳۸- دلابر Delabort

۱۸۲۱

خاورشناس پیشین که با سیلوستر دسالی معاصر بوده و در ترجمه مباحث
جغرافیای عربی بافریقا از زبان عربی با او شرکت نموده و کتاب ترجمه را در پاریس
۱۸۲۱ بطبع رسانیده و منفرداً بنوبت خود هم خدماتی شایسته را انجام داده است .

۱۳۹- دلافوس M.Delafoss

۱۹۲۶

مورس دلافوس مستشرق مشهور فرانسوی که کارهایی در خاورشناسی انجام
داده و در کنگره ها و مجامع مستشرقین همواره عضویت داشته و در ۱۹۲۶ وفات یافته

۱ - شمس الدین ذهبی دمشقی - ابو عبد الله محمد بن عثمان متولد ۶۷۲ متوفی در

۷۴۸ صاحب ملخص التاريخ

۲ - ابن قیسرانی - شیخانی محمد بن طاهر مقدسی حافظ متولد ۴۴۸ متوفی

۵۰۷ است ، او غیر از ابن قیسرانی محمد بن نصر شاعر است .

۱۴۰ - دلفن Gr. Delphin

۱۹۲۲

ژرژ دلفن دانشمند معروف فرانسوی که دولت فرانسه او را برای اداره نمودن مدرسه الجزایر و مدیریت مدرسه ملی آنجا انتخاب نموده د در الجزایر بلهجه و طرز گفتار مردم بومی و لغات آن محدود تدریس کرده و مباحثی زیاد درباره اسلام دارد و مقالات و رسالاتی در این خصوص نشر داده او کتبی کلاسی هم جهت تسهیل فرا گرفتن زبان عربی تألیف نموده و از خاورشناسان بشمار رفته .

آثار منشور دلفن تاریخ پاشایان عثمانی در الجزایر از ۹۲۱ تا ۱۲۵۸ و کتاب المقامات العادلیه در لهجه مراکشی و کتاب جامع اللطایف است که بطبع رسیده

۱۴۱ - دنینسن راس S. Denison Ross

خاورشناس معروف انگلیسی و دانشمند معاصر که مقامات علمی را در مدارس انگلستان پیموده و بمقام استادی رسیده در کسب دانش و علوم و السنه شرقی صرف وقت نموده و رئیس دانشکده زبان شرقی دانشگاه (یونیورسیتی) لندن شده دنینسن راس خدماتی بزرگ بمعارف شرق نموده همواره نطقها و خطابه های عالی راجع بایران و شرق کرده و کتاب غیطة الناظر فی ترجمه شیخ عبدالقادر (۱) را در کلامه سال ۱۹۰۳ بطبع رسانیده - رساله (اثر زبان عربی در عالم اسلامی) او در مجله هفتگی الرساله مصر سال اول در چند شماره به عربی ترجمه شده

او از جمله اشخاصی است که در شرکت جشن هزارمین سال فردوسی بایران دعوت و بطهران آمده در کنگره سخن رانی مفصلی نموده و ضمن گفتار خود اهمیت جامع النوارین رشید الدین (۲) و تاریخ جهانگشای جوینی و تاریخ گزیده حمدالله مستوفی (۳) را اظهار داشته و از جشن های کشور انگلستان برای فردوسی آگهی داده

۱ - شیخ عبدالقادر بن عبدالله بن جنکی دوست حسنی گلانی معروف متولد ۴۷۱ متوفی ۵۱۱

۲ - رشیدالدین وزیر صاحب کتاب جامع القوارین متولد ۶۵۴ - متوفی ۷۱۸

۳ - حمدالله مستوفی تاج الدین ابی بکر قزوینی متوفی در ۵۷۰ هجری صاحب تاریخ تاریخ گزیده و نزهت القلوب.

سردنيسن راس در اسفند ماه ۱۳۰۷ شمسی موقعی که کریستنسن خاورشناس دانمارکی بایران و تهران آمده و نیز بتهران ورود نموده و در آن موقع سخن رانی مفصلی در تالار بزرگ و زارت معارف کرده و نطق او راجع بایران و ادبیات فارسی و تاریخ دانشوران و ادبای ایرانی بوده و در ضمن گفتار خود پیشنهادی بوزارت معارف در باب تأسیس کتابخانه علمی عمومی ایران شناسی نموده تا کتب این فن که اکنون نهایت پسنديده و مطلوب دانشوران ایران و دیگران است از ایران و دیگر جا فراهم و وسیله جلب توجه مستشرقین اروپائی و دانشمندان را ایجاد نمایند.

دنيسن راس فارسی را خوب و سلیس حرف میزند و کتبی راجع بایران و کتبی راجع بایران نوشته و در ادبیات فارسی کتابها دارد که چاپ شده او ضمن سخن رانی کنگره جشن فردوسی خود را بعنوان حامل تبریکات انجمن فردوسی از جانب سر جان سیمون (۱) وزیر امور خارجه انگلستان معرفی نموده و راجع بظفر نامه حمدالله مستوفی اظهار عقیده کرده

۱۴۲ - دسلان B.M.J. Deselane

۱۸۲۹

بارن ماك ژوکن دسلان (۲) دانشمند بزرگ خاورشناس معروف فرانسوی که توجهی مخصوص بتاریخ بربر و قسمت شمال افریقا نموده و اوقاتی صرف این کار کرده کتابی درشش جلد در موضوع بربر نوشته که قابل اهمیت و مفید است. این خاورشناس درباره ابن خلدون مورخ بزرگ و فیلسوف اسلامی تحقیقاتی نموده و مقدمه او را بفرانسه ترجمه کرده (کاتر میر) بشرجمه قبلا بشارت و تمام نموده و آنرا با اصل درشش جلد بطبع رسانیده (سه جلد بفرانسه هم رسه جلد بعبری) دسلان تاریخ بربر ابن خلدون و سلسله های دیگر از شاهان افریقا و دیگران را در چهار جلد ترجمه نموده و چاپ آن در الجزائر و پاریس انجام گرفته (۱۸۵۶-۱۸۵۲)

از مؤلفات دسلان فهرست کتب خطی شرقی پاریس بود که او شروع کرده و دیرنبورک در ۱۸۸۳ بعد از وفات وی با تمام کتاب اهتمام نموده و طبع کرده دسلان کتاب وفيات الاعیان ابن خلکان (۱) را بفرانسه ترجمه نموده و جزء اول آن در پاریس سال ۱۸۴۲ طبع شده و کتاب تزهت ذوی السکس و تحفة الادباء فی القصاید و دیوان امرء القیس (۲) را با ترجمه از کتاب اغانی نقل و بفرانسه ترجمه کرده در سال ۱۸۳۷ در پاریس طبع نموده او را مقالائی در خصوص ملت بربر و ادبیات آنها است که در مجله آسیا بطبع رسیده دسلان جغرافیای مصر را از تاریخ ابی القداء با تقویم البلدان بهمراهی (میو رینود) با متن عربی و شرح و حواشی بچاپ رسانیده و کتاب المغرب فی ذکر بلاد الافریقیه و المغرب ابو عبید بکری (۳) را با ترجمه فرانسه و چند مجموعه طبع نموده که از آن جمله است .

مناقب سلطان صلاح الدین (۴) نقل از بهاء الدین بن شداد (۵) مختصری از سیاحت نامه ابن جبیر (۶) سیاح ترجمه عبداللطیف (۷) بغدادی زیج حاکی منتخبات ابن جبیر با ترجمه تاریخ الدولة الاتابکیه بالموصل منتخبات تاریخ المختصر فی اخبار البشر .

۱۴۳ - دیرنبورک J. Dereubourg

۱۸۹۵

ژوزف دیرنبورک خاورشناس معروف صاحب آثار مشهور و مترجم نورات

- ۱ - ابن خلکان شمس الدین احمد بن ابراهیم برمکی متولد ۶۰۸ متوفی ۶۸۱ صاحب کتاب وفيات الاعیان
- ۲ - امرء القیس - بن حجر کندی شاعر جاهلیت متوفی ۵۶ میلادی
- ۳ - بکری عبدالله بن عبد العزیز بکری اندلسی است .
- ۴ - صلاح الدین یوسف بن ایوب بن شادی ۵۲۵ - ۵۳۹
- ۵ - ابن شداد ابوالحسن یوسف بن رافع اسدی متولد ۵۳۹ متوفی ۶۳۲ صاحب کتاب سیرت صلاح الدین
- ۶ - ابن جبیر ابوالحسن محمد بن احمد کنانی اندلسی متولد ۵۴۰
- ۷ - عبداللطیف موفق الدین ابومحمد بن یوسف بغدادی متولد ۵۵۷ متوفی ۶۲۹ دانشمند معروف و نویسنده عرب

ابن سعید فیومی (۱) که آنرا در ۱۸۹۳ در پاریس نشر داده پسرش هر توپک دیرنبورک است که ترجمه کارهای او بعداً نگاشته میشود.

ابن پدر و پسر مدنی با یکدیگر در خدمت ادبیات شرقی بویژه بزبان سامی و عربی بذل مساعی نموده اند

دیر نبورک امثال لقمان حکیم و مقامات حریری را که دسسی در ۱۸۲۰ نشر داده و بیاری رینود بعد از مقابله و تراز بانسخ خطی و تصحیح و افزایش فوائد تاریخی بزبان فرانسه در پاریس ۱۸۵۰ بچاپ رسانیده وفات او در ۱۸۹۵ بوده

دیرنبورک

۱۲۴ - دیرنبورک *Derenbourg Hertuique*

۱۸۴۴-۱۰۹۸

پسر ژوزف دیرنبورک است که مانند پدر خاورشناس معروف بوده ولادت او

۷ ژوئن ۱۸۴۴ در پاریس وفات او ۱۹۰۸ در همانجا شده

و راجع بکتاب *خطرة الطیف فی رحلة الشتاء والصیف ابن الخطیب (۲)*

غراطی سلمانی شرحی نگاشته و از آن اظهار آگاهی نهوده نصف کتاب (لیس)

۱ - ابن سعید از نویسندگان ودانشوران مغرب است

۲ - ابن الخطیب لسان الدین ابو عبدالله محمد بن عبدالله بن سعید غراطی متولد ۷۱۳

صاحب تاریخ الاحاطه

ابن خالویه (۱) را در ۱۸۹۹ طبع نموده و جزئی از دیوان ابن رشیق (۲) را نیز بدست آورده و نشر داده

۱۴۵ - دورژه M. Desverger

۱۸۰۵-۱۸۶۴

نویسنده خاورشناس مشهور فرانسوی که زبان عربی را در پاریس فرا گرفته و تاریخ زندگانی حضرت رسول اکرم (ص) را نگاشته تاریخ ابی الفداء (۳) را در ۱۸۳۷ و تاریخ افریقای ابن خلدون (۴) را در ۸۵۷ میلادی ترجمه نموده و تألیفاتی در عربی دارد که چاپ شده و کتابی در تاریخ عرب قبل از اسلام و بعد از آن نوشته در ۱۸۴۷ در پاریس بطبع رسانیده

گوستاو وئوبون در کتاب تمدن عرب از نگارشات (دورژه) استفاده زیاد نموده و صاحب تاریخ آداب اللغة از وی نام برده وفات او را در ۱۸۶۷ نگاشته

۱۴۶ - دمزن Desmaisons

۱۹۰۸

دانشمند آگاه با آثار شرقی و دانا بزبان فارسی که تاریخ ابوالغازی (۵) بهادر متضمن گزارش دوره مغول را ترجمه نموده و ترجمه او در پطروگراد از سال ۱۸۷۱ تا ۱۸۷۴ در دو جلد بطبع رسیده

دمزن از آگاهی باخبار شرق بهره زیاد داشته و در فن لغت استاد بوده و بر حسب اطلاع خود فرهنگی بفارسی و فرانسه ضمن چهار جلد نوشته که در ۱۹۰۸ در رم بطبع رسیده نسخه از آن در کتابخانه مجلس شورای ملی ایران موجود است.

۱ - ابن خالویه همدانی ابومهدی بن احمد بن خالویه متوفی سال ۳۷۰ در حلب صاحب کتاب لیس

۲ - ابن رشیق حسن بن رشیق ازدی متولد در محمدیه ۳۸۵ یا ۳۹۰ و متوفی ۴۵۶ یا ۳۶۳ صاحب العمد و قراضة الذهب است

۳ - ابوالفداء عمادالدین اسمعیل بن علی متولد ۶۷۲ متوفی ۷۳۲

۴ - ابن خلدون عبدالرحمن بن محمد بن محمد متولد ۷۳۳ متوفی ۸۰۸ صاحب مقدمه

۵ - ابوالغازی بهادر از سلاطین مغول است

۱۴۷ - دویک مارسل Devic Marcel

۱۸۶۴

خاورشناس که بین مستشرقین فرانسه مشهور است و کتاب (عجایب الهند) عربی را به زبان فرانسه ترجمه و نشر داده و لغت لینه (۱) فرانسه را بجدول الفاظ فرانسه که از السنه شرقی استفاده شده پیوست نموده سیرت عنتره بن شداد (۲) را ترجمه و در ۱۸۶۴ بطبع رسانیده

۱۴۸ - دیتریسی Dieterici

۱۸۸۸

خاورشناس آلمانی مشهور متولد برلن که در ۱۸۸۸ وفات نموده و خدماتی بمعارف اسلامی و ادبیات شرق کرده از جمله کتاب خلاصه الوفاء که مختصری مقتبس از مسائل اخوان الصفاء (۳) است تقریباً از صد نسخه خطی لیزیک و برلن در ۱۸۸۳ تصحیح و طبع نموده و نیز قسمتی از منتخبات یتیمه الدهر ثعالبی (۴) که مربوط بتنبی (۵) و سیف الدوله بن حمدان (۶) است در لیزیک سال ۱۸۴۷ نشر داده و دیوان متنبی را هم بچاپ رسانیده سه رساله کوچک فارابی (۷) که محمتر از همه رساله فصوص الحکم است چاپ و منتشر نموده
این خاورشناس الهیات ارسطو و رساله مبادی آراء اهل المدینه الفاضله فارابی که ۳۴ فصل است در لیدن و رساله الثمره المرضیه و بعضی رسالات دیگر فارابی را هم چاپ و انتشار داده

۱ - Littré

۲ - عنتره بن شداد عیبی شاعر معروف دوره جاهلیت متوفی ۶۵۱ میلادی

۳ - اخوان الصفا هیئت پنجگونی در قرن چهارم که فائد اصلاحات بودند، محمد بن معمر

بنی - علی بن هارون زنجانی - ابوالاحمد مہرجانی - عوفی - زید بن رقاعه

۴ - ثعالبی ابومنصور عبدالملک بن محمد بن اسمعیل نیشابوری متولد ۳۵۰ متوفی ۴۲۹

۵ - متنبی ابوالطیب احمد بن حسین حنفی کوفی شاعر متوفی در ۳۵۴

۶ - فارابی - محمد بن محمد بن طرخان بن اوزلغ فیلسوف اسلامی و معلم ثانی متوفی

۳۳۹ که در حدود هشتاد سال زندگانی نموده

۷ - سیف الدوله ابوالحسن علی بن عبداللہ بن حمدان صاحب حلب متولد ۳۰۳ و متوفی ۳۵۲

۱۴۸ - دیولافوی V. Dieulafoy

۱۸۸۷

استاد خاورشناس و عالم آثاری صاحب کتاب (ایران و گلده و شوش) است که مربوط با آثار تاریخی ایران و گلده و شوش میباشد که او در این حدود تحقیقات و کشفکاری زیاد نموده این کتاب را در نواحی مذکور نگاشته و سال ۱۸۸۷ در پاریس بطبع رسانیده و از خاورشناسان اواخر قرن نوزدهم است

۱۵۰ - دسن D' Ohsson

خاورشناس نویسنده تاریخ مغول که نسبت بمغول و تاریخ آنها مطالعاتی زیاد نموده و کتابی در تاریخ مغول ترتیب داده که در ۱۸۴۲ یکبار بطبع رسیده و مجدداً نیز در ۱۸۳۵ در هلند قدری مبسوطتر چاپ شده

۱۵۱ - دمبای R. Dombay

۱۷۵۶-۱۸۱۰

فرانسوا دمبای اطریشی خاور شناس معروف که از طرف دولت اطریش روزگار خود را به اموریت خارجی گذرانده ، سپس در دربار وین عنوان مترجمی یافته ، آثار و مؤلفاتی نگاشته و زبان فارسی و عربی و ترکی را فرا گرفته از اوست : کتب فلسفه ایران و عرب و ترک که در ۱۷۹۷ بچاپ رسیده صرف و نحو دستور زبان فارسی که در ۱۸۰۴ چاپ شده ولادت او در ۱۷۵۶ وفاتش در ۱۸۱۰ بوده

۱۵۴ - دونالدسن D. W. Donald Son

خاورشناس دوره اخیر اصل نام او دوایت دونالدسن و دانشمندی متبع بشمار رفته و کتاب (مذهب شیعه) را نوشته ، کتاب او بدستیاری لوزاک و همکاران او چاپ شده و این کتاب نفیس بزبان انگلیسی است ، مؤلف گزارش و آغاز پیدایش اسلام و ظهور شیعه و شیوع ایشان در این سرزمین و اهمیت واقعه کرمان نزد شیعه و تقدس آن مکان بین شیعه با مطالبی

که سیاحان و مورخین اروپائی از کربلا و ظهور خلافت خاندان بنی عباسی و قیام منصوره و اتقی (۱) و گزارش (حضرت امام جعفر صادق ع ۲) و ابی حنیفه (۳) را در این کتاب شرح داده و شمه از تاریخ (مدینه منوره) بآن ضمیمه شده
 خلاصه آنکه کتاب مذکور تراجم ائمه شیعه و بیدایش این مذهب در ایران و حوادث جاریه را گزارش داده و ضمناً تفصیلی از ائمه طاهرین و عصمت و پاکدامنی ایشان و معصومیت پیغمبران و شفاعت آنها نگاشته
 (مجله الهلال در شماره اوت ۱۹۳۴ ص ۱۴۱۶ نام و خلاصه محتویات کتاب او را شرح داده)

۱۵۳ - دن گارسیا دی سیلوا Don Garcia de Silva

قرن ۱۱

ایران شناس قرن یازدهم هجری که اهل اسپانیا بوده و در دوره سلاطین صفویه باین سرزمین آمده و کتابی نوشته که در آن اطلاعاتی راجع با ایران و گزارش آن زمان مندرج شده و بچاپ رسیده

۱۵۴ - دوزی Dozy

۱۸۸۱

خاورشناس معروف هلندی که بیشتر روزگار خود را در اندلس گذرانده و در تاریخ و ادبیات آنجا کتبی مهمه و مفید تألیف نموده و در دانشگاه لیدن استاد زبان عربی شده محل ولادت او در لیدن بوده و در آنجا هم وفات نموده ۱۸۸۳ میلادی دوزی در تألیف کتب و طبع و نشر زحمات زیادی را متحمل و خدماتی را انجام داده از جمله کتاب تاریخ دول اسلامی را بفرانسه نوشته و کتابی در ادبیات اندلس (۱) نگاشته و (فرهنگی) عربی ترتیب داده که آنرا بقاموس عربی پیوسته

۱ - منصوره و اتقی - ابی جعفر خلیفه بنی عباس که در ۱۳۶ هجرت رسیده ولادت او ۹۵ و در

۱۵۸ هجری وفات نموده

۲ - حضرت امام جعفر صادق متولد ۸۳ متوفی در ۱۴۸ هجری رئیس مذهب حقه جعفری و امام ششم

۳ - ابوحنیفه - کوفی نعمان بن ابی نمیه متولد ۸۰ متوفی ۱۵۰ رئیس مذهب حنفی

و در این کتاب العاضلی از عربی که در قاموس وارد نشده ایراد نموده و کتاب او دو جلد مفصل است .

دوزی تقویم ۹۶۱ میلادی
قرطبه منسوب به عریب بن سعد
قرطبی (۱) را سال ۱۸۷۳ در
لیدن طبع نموده جزء کتاب العرب
فی دولة العبادیین او در لیدن
طبع رسیده

این خاورشناس کتاب تاریخ
ابن زبایان (۲) و تاریخ المعجب
مراکشی و دو جلد اول و دوم
بیان المغرب فی اخبار ملوک الاندلس
والمغرب (ابن العذاری ۴) را از
۱۸۴۸ تا ۱۸۴۹ در لیدن بعنوان

دوزی

Histoire de l' Afrique et de l' Espagne

و نیز از کتاب (المغرب) جنگهای نرماندی را درج ۲ طبع دوم ترجمه کرده و
جغرافیای ادربیسی و غیره را منتشر نموده ولادت او در ۱۸۲۰ و فاتهش در ۱۸۸۳
بوده - در تاریخ آداب اللغة و معجم المطبوعات (ص ۸۹۳) و موارد دیگر ترجمه
و نام او مسطور است ۱

۴ - عریب بن سعد اراهل قرطبه وار علمای نجوم بوده و در حدود ۹۶۰ میلاد میزیسته

۲ - ابن زبایان یکی از نویسندگان مورخین مغرب است و از شاهان بنی عبدالواد
بوده (۷۵۲-۷۸۸)

۳ - مراکشی عبدالواحد مورخ صاحب کتاب المعجب

ابن العذاری - ابو عبدالله یا ابی العباس محمد مراکشی نامه او آخر قرن هفتم هجری
صاحب کتاب بیان المغرب و تاریخ المشرق است

۱۵۵-درینک واتر M J. Drink-water
۱۸۸۲

مستر جان درینک واتر فرزند البرت دون درینک واتر - شاعر معروف و خاورشناس انگلیسی است که ولادت او در سال ۱۸۸۲ م روی داده و تحصیلات خود را در مدارس عالیہ اکسفرد و غیره تمام کرده و از جمله خاور شناسانی است که در جشن فردوسی

شرکت نموده و در ۱۳۱۳ تهران آمده عنوان نمایندگی ادبیات انگلیسی را از طرف دولت متبوعه خود داشته و در تمام جزیره و نقاط انگلیسی زبان مشهور است و در اثر این اشتهار دولت انگلیس او را بنماینده معرفی کرده و بایران فرستاده

درینک واتر

درینک واتر در نظام و ادبیات مقامی ارجحند دارد و اشعار او در مجموعه‌های مختلف مکرر چاپ

رسیده وزیر دست نرین درام نویسان انگلستان شمرده شده، قطعات او را در لیدن و غیره به نمایش می‌گذارند و در اغلب کشورهای بزرگ دنیا و دارالفنون های مهمه کنفرانس های ادبی و سخنرانیهای مفید در ادبیت انگلیسی ابراد نموده و بطقهای عمده کرده و طرفدار صلح دنیا بوده و از دارالفنون بیرمنگام گواهینامه دکتر گرفته، در نگاه ادبیات دولتی استاد شعر و ادب بوده و در این دو فن تدریس نموده بعلاوه ریاست انجمن متعددی را عهده دار شده و از دول ایتالیا و یونان نشانهای علمی باو اعطاء گردیده و در نشر نویسی زیاده توانا در صنایع مستظرفه تخصصی بسزا دارد درینک واتر در مجامع ادبی اروپا و امریکا معروفیتی تمام پیدا نموده

در انجمن جشن فردوسی اشعاری بنام او بزبان انگلیسی انشاد و قرائت نموده
آقای ملك الشعرای بهار (۱) ترجمه آن اشعار را در بحر متقارب بنظم آورده و
قسمت مطلع آن ابیات ذیل است .

بقرطبه طنبیه بتساید ماه	بلرزید از آن برجهای سیاه
زقرن الذهب ساخت سیمین کمند	مگر بگذرد زان بروج بلند
نکارا نگه کن که این مرزیاک	دگر باره از این شب تابناک
پیامی زمن آورد سوی تو	زروزی در آید بمشکوی تو
زغوغای مغرب بشنک آمدم	سوی کشور داستان ها شدم

(الخ)

درینک و اثر ضمن ورقه ای که ترجمه حال خود را نگاشته و بوزارت معارف
فرستاده نام خود و خانوادگیش راژان درینک و اثر فرزند آلبرت ادون درینک و اثر

Albert Edwin Drink Water

معرفی کرده ولادت خود را در ۱۸۸۲ در لندن نوشته ضمناً مینگارد که تحصیلات
او در مدرسه عالی (High School) ا کسفر و انگلستان انجام گرفته و بعد از
فراغت تحصیل همواره کار عمده او تصنیف و تألیف بوده
آثار نثری درینک و اثر تاریخ زندگانی بایرن و غیره و کلزدیکن (۲) و سومر
هود (۳) بنظم میباشد .

۱۵۶ — دو بو Dubesux

۱۸۴۱

از ایران شناسائی است که در قرن نوزدهم بوده و کتاب

Aa Perso

دانشنامه که محتوی گزارش و شرح احوال سلاطین صفویه و غیره است

ملك الشعرای محمد تقی بهار فرزند میرزا محمد کاظم صبوری کاشانی متولد ۱۰۴۰ قمری

در مشهد خراسان

کتاب نامبرده در پاریس سال ۱۸۴۱ بچاپ رسیده دائرة المعارف اسلامی
لیدن از وی نامبرده

۱۵۷- دوبرون Dubrovin

۱۸۷۱

استاد مورخ ایران شناس که تاریخ جنگ ایران و روس قفقاز و گرجستان را
نگاشته و کتاب او بعنوان

Hist. de La Guerre et de domination Russe dans la Caucasio

در سن پتروگراد سال ۱۸۷۱ بطبع رسیده

۱۵۸- دوگا Dugat

۱۸۶۸

دانشمند مورخ که کتاب «تاریخ خاورشناسان اروپا» را تألیف و تدوین نموده
در پاریس ضمن دو مجلد از ۱۸۶۸ تا ۱۸۷۰ بطبع رسانیده

۱۵۹- دنکان ماکدونالد Duncan Macdonald

۱۹۰۳

خاورشناس نویسنده و آگاه تراجم احوال بسیاری از علماء و رجال اسلامی که
کتاب ترقی اصول دین اسلام

Dèveloppement of Muslim Théology

را نگاشته و کتاب او در ۱۹۰۳ بطبع رسیده مشارالیه در این کتاب تحقیقاتی
در احوال ابن طفیل (۱) و رساله حی بن یقظان و مطالب «تدریج آن نموده» دائرة
المعارف اسلامی لیدن

۱۶۰- دو پلکس J.F.M.Dnplex

(۱۷۶۳-۱۷۹۷)

ژوزف فرانسوا مارگیز که در قرن هفدهم برای تسخیر هندوستان از طرف
فرانسه بشرق آمده و از جانب آندولت بفرمانداری قسمتی از کشور پهناور هند برقرار
شده از اوضاع هندوستان آگاهی یافته بانهایت پایداری و متانت مقداری مهم از آن

زرخیز را گرفته ولی از بی مبالائی
و عدم مراقبت دولت فرانسه و
با مساعدتی که با او شده دچار رقابت
انگلیس گردیده در نتیجه روابطی
که در تجارت یافته با تجارتخانه
مهمی که در هند داشت بسیج جنگی
و غیره و همه را بواسطه این رقابت
و ناموافقیتی کمپانی انگلیس از دست

دوپلکس

داده و در ۱۷۶۳ بذلت و سختی بدرود زندگانی نمود.

۱۶۱ - دوپره Dupré

۸۸۸۱

یکی از مأمورین انگلیس است که در ۱۸۸۸ در استان فارس ایران بوده و مدتی
در آن حدود اقامت داشته و از اوضاع و عادات و رسوم مردم فارس اطلاعاتی پیدا

نموده و روی آن کتابی بقلم خود
نگاشته و بطبع رسائیده

۴۶۱ - دیوونداک Du vendak

خاورشناس مورخ آثار کنهوسیوس
که تاریخ کنفیوس را نگاشته و در
۱۹۳۰ چاپ نموده و کتاب
دباری (۱) در جنگ بوکسرا (۲) را
ترجمه کرده

دیوونداک محله سکمک پل پیدیه (۳) را
رئیس انجمن آثار ایران در پاریس
در قسمت تاریخ و زبان و جغرافیا
و مردم شناسی و صنایع آسیای

دیوونداک

۱- Diarye - ۲ Boxertrubles (جنگ چین که شش دولت در آن شرکت نموده اند)

۳ - Paul Pelliot

شرقی ترتیب و نشر داده و از خاورشناسان معاصر است که در فهرست کتابخانه بریل نام و صورت و آثار آن درج گردید

E

۱۶۳- ادگار بلوشه Edgard Blochet

خاورشناس فرانسوی و کتابدار شعبه شرقی کتابخانه ملی پاریس که دانشمند معاصر آقای محمد قزوینی درباره تیمورلنک از او کتب آگهی نموده و تحقیقاتی در گزارش فایح مذکور از این خاورشناس کرده و با جوانی محققانه داده که در روزنامه کاوه (شماره ۵ ص ۵ سال دوم) تفصیل آن مسطور است

خاورشناس مزبور بکرشته تحقیقات عمیق از تاریخ شرق نموده و صاحب آثار و مؤلفاتی است .

۱۶۴- ادوارد بروون Edwards Browne

(۱۸۶۲-۱۹۲۶)

پروفسور ادوارد بروون خاورشناس معروف و ایران شناس مشهور استاد دانشگاه

کمبریج که آگاهی زیاد در زبان های شرقی بویژه زبان فارسی و عربی و ترکی داشته و این استاد سه زبان را خوب میدانسته، خط فارسی را درست و خوانا مینگاشته و بدین جهت بیشتر اندیشه خود را با ادبیات و تاریخ و مبادی دانشی زبان فارسی صرف نموده و نسبت بایران تعصب ملی و قومی بروز داده و در این خصوص کتبی نشر داده و ترجمه و تصحیح و تألیف

ادوارد بروون

و تصنیف نموده که اهم آن کتب ذیل است

۱ - محمد قزوینی (شیخ محمد خان) فرزند میرزا عبدالوهاب قزوینی متولد

ربیع الاول ۱۲۱۴ قمری بویننده عصر حاضر که آثاری خوب و مفید دارد

تاریخ ادبیات زبان فارسی بانگلیسی در چهار جلد که ۱۹۰۲ تا ۱۹۲۴ آنرا
تحت این عنوان چاپ نموده

A. Litrary History of Persia

و کتاب مذکور در حدود ۲۳۰۰ صفحه است و قسمتی از آن بفارسی ترجمه و نشر
یافته کتاب یکسال در ایران - فهرست کتب خطی کتابخانه کمبریج مختصر حوادث
ایران در سنوات اخیر بانگلیسی و تاریخ انقلاب ایران بانگلیسی - روزنامه نگاری
و شعر در ایران جدید که همه بانگلیسی است

ادوارد برون دارای ترجمه ها از فارسی بانگلیسی است که از آن جمله تاریخ
جدید باب است و دو مقاله از شیخعلی سیاح که در گزارش باب نگاشته در دو مجلد
بانگلیسی ترجمه شده و ترجمه کتاب کشف المحجوب (۱) که در ۱۹۱۱ میلادی
بطلب رسیده از جمله کتبی که برون تصحیح و در چاپ آن مبادرت کرده تذکره
دولت شاه (۲) سمرقندی و تذکره لباب الالباب محمد عوفی (۳) بفارسی است که در ۱۹۰۶
در لندن چاپ شده و تاریخ گزیده حمدالله مستوفی که در ۱۳۲۸ هجری قمری در
لندن بطلب رسیده و تاریخ طبرستان و نقطه الکاف در تاریخ باب و گزارش پیروان او است
نشریات مزبور غیر از مقاله و رسائل مختلفه و نگارستانی است که ادوارد برون
در مجله آسیای انگلیسی در حدود بیست رساله نشر داده در آنان از حقوق ایرانیان
دفاع کرده و ایرانیان از خدمات و زحمات او قدردانی نموده اند

برون چند رساله در امور سیاسی دارد که مربوط بدفاع ایران و خواستاری
حقوق ایرانیان است که در روزنامه منتشر شده و نویسنده کتاب تراولز ناراتیو
A Travell's Narrative است.

فاضل محترم آقای محمد قزوینی ضمن مجله ایران شهر (شماره ۲ - سال ۱۳۰۵)

۱ - کشف المحجوب تألیف مجویری صوفی است که در قرن پنجم نوشت

۲ - دولت شاه سمرقندی دولتشاه بن علاء الدوله بختیشاه غازی صاحب تذکره دولشاهی

۳ - محمد عوفی سدیدالدین صاحب تذکره لباب الالباب که آنرا در ۶۱۸ نگاشته

و سال وفات او نامعلوم است .

موقع وفات او شرحی نگاشته که خلاصه اش این است :

ادوار دبرون ۷ فوریه ۱۸۶۲ میلادی مطابق (هفتم شعبان ۱۲۷۸ هجری) متولد شده در ۵ ژانویه ۱۹۲۶ بیستم جمادی الاخری ۱۳۴۴ وفات یافته و معلم زبان فارسی و عربی در دارالفنون که بریدج بوده

براون در ۲۷ سالگی سال ۱۸۸۷ و ۱۳۰۵ ر ۶ ر ۸ در ایران بوده و کتاب یکسال در میان ایرانیان را در این خصوص نگاشته از هشت سالگی مشغول تحصیل زبان فارسی شده دوازده کتاب بزرگ و ۲۲ رساله نوشته .

دانشمند مذکور راجع بابیه دنباله تحقیقات (کبینو) مطالبی نوشته جریان و گزارش هفتاد ساله این روش را از ۱۲۶۰ تا ۱۳۳۰ شرح داده و مؤلفات او در خصوص بابیه و ترجمه مقاله سیاح و ترجمه تاریخ جدید تألیف میرزا حسین همدانی و اسناد راجع بمذهب بابیه است مشارالیه متن مقاله سیاح و نقطه الکاف تألیف حاجی میرزا جانی گاشی که از بابیه‌های پیش و معاصر باب بوده طبع نموده

براون تاریخ ادبیات ایران که آرزوی تکمیل آن را داشته مدت سی سال یا بیشتر تمام نموده و چاپ کرده (۱۳۲۶ - ۱۹۰۶)

این دانشمند با دختری از مردم که بریدج زناشوئی نموده و باو علاقه و میل زیادی پیدا کرده بطوریکه او آخر زندگانی با یکدیگر انس و الفت زیاد داشته وقتی که زن او بدرود زندگانی نمود خود همانسال بواسطه جدائی بار از فرط علاقه ای که داشته رهسپار سفر آخرت گردید .

مقبره براون در قبرستان السویک (۱) شهر نیوکاستل (۲) ساحل رود تاین (۳) از شهرهای معروف شمال انگلستان است که مسقط الراس او بوده و سنگی صلیبی روی قبر او و زوجه اش که شش ماه پیش تر وفات نموده نصب و عباراتی روی آن درج گردیده که ولادت و وفات هر دو و شغل براون را متضمن است .

تبصره - در اینجا این نکته را متذکر میشود که نام ادراردبرون و ادواردلین و امثال او چون نام فامیلی و نام شخصی آنها اغلب با یکدیگر گفته میشود نگارنده نام

آنان را در ردیف E آورد تا اینکه رعایت شهرت را نموده باشد

۱۶۵- ادوارد شاونس Edouard Chavannes

از خاورشناسان معاصر است که در کاتالک کتابفروشی بریل (۱) عکس و نام و آثار او درج گردیده و از دانشمندان است .

از جمله آثار او دوره (۲) دوازده گانه سالهای ترکی است که در خصوص آن شرح نگاشته این خاورشناس درد همین کنگره مستشرقین شرکت نموده و مقالاتی در ضمن نشریات کنگره راجع به شرق انتشار داده

ادوارد شاونس

۱۶۶- ادوارد لین Edwards Lane

۱۸۷۶

خاورشناس انگلیسی که اندیشه او تسبیح و تحقیق زبان عربی بوده و روزگاری باین کار گذرانده

لین ابتدا فن ریاضی را تکمیل نموده سپس بدانشگاه کمبریج داخل شده ولی ضعف مزاج او را از بیروی و ادامه امر جلوگیری کرده لذا به خیال سیاحت افتاده به مصر سفر نموده قریب ۳ سال در سرزمین فراعنه بوده و در مدت اقامت خود در آنجا

۱ - ص ۱۰۲

۲ - سالهای دوازده گانه ترکی :

موشو بقر و یلنگ و خرگوس شمار آنگاه با سب و گوسفند است حساب

زین چهار چو بکدوی بهنگ آید و مار حدونه و مرغ و سک و خوک آخر کار

کتابی راجع بمصر و وضع و بیان جغرافیائی آنجا نگاشته که در زمان حیاتش چاپ نشده ولی بعداً نشر یافته و حاوی رسوم و آداب و اخلاق و عادات مصریان کنونی است .

ادواردلین این کار را پس از مدتی اقامت و اختلاط که بمصریان نموده و بر رفتار و کردار ایشان آشنا شده انجام داده است .

این کتاب یکی از مهمترین کتابی است که عمده گزارش مصر را در عصر نویسنده نشان داده و مشتمل است این خاورشناس فرهنگی عربی و انگلیسی هم ترتیب داده که تاج العروس و آداب اللغه از آن وصف نموده اند و ترجمه کتاب هزار و یکشب « الف لیله و لیله » را در سه مجله بزرك نگاشته که شاید تقدیر است و منتخبانی از قرآن مجید ترتیب داده و کتابهایی با انگلیسی نوشته است که مختص ادبیات اسلامی است و در این رشته زحماتی کشیده

ادواردلین در ۱۸۷۶ میلادی وفات نموده است .

۱۲۷- ادوارد ت . نیوئل Edward T. Newell
Esgr

نوموائیسست و آثار نویس زبردست موزه نومیسنیاتیک برادوای

Musée Numisniatics Broadway

ساکن نیویورک امریکا و خاورشناس معروف آنجا و از جمله فضلائى است که برای شرکت جشن فردوسی جزء دعوت شدگان بوده در آثار شرقی و اشیاء عتیقه ایران شناسائی زیاد دارد و از خاور شناسان قرن بیستم است .

۱۲۸- الیس Ellis
۱۹۰۲

خاورشناس و شناسنده کتب خطی اسلامی است که کتابهای مخطوط عربی بایگانی شده موزه بریتانیا لندن را از ۱۸۹۴ تا ۱۹۰۲ جمع و فهرست نموده و طبع کرده است .

۱۶۹ - امارى Emari

قرن ۱۹

دانشمند متبع در کتب و آثار علمی و ادبی اسلامی که اسامی کتب عربی را از زمان مسعودی صاحب مروج الذهب (اوایل قرن چهارم هجری) تا زمان حاجی خلیفه چلبی (۱) صاحب کشف الظنون (اواسط قرن یازدهم هجری) از تاریخ جزیره صقلیه (سیسیل) جمع آوری نموده و ضمن هشتصد صفحه در اپزیک چاپ نموده (۱۸۵۶) فهرست او متضمن اعلام و اسامی کتبی است که نویسنده مزبور گرفته و بزبان ایتالیائی مقدمه بر آن نوشته مجموعه مزبور دارای دوذیل کوچک است که یکی در ۱۸۷۵ و دیگری در ۱۸۸۷ م درلیزیک طبع شده امارى خاورشناس قرن نوزدهم بوده

۱۷۰ - امیل لزوئور Emile Lesueur

استاد علم حقوق که زمان نهضت اخیر و کودتای ۳ اسفند ۱۳۹۹ ش طهران بوده و تدریس مینموده و کتاب موسوم به

Les Anglais en Perse

انگلیس ها در ایران را بفرانسه نوشته و آگاه باوضاع سیاسی ایران بوده کتاب مزبور مشتمل گزارش مقدمات کودتا و رفتار دول فرانسه و انگلیس و روس در ایران قبل از وقوع کودتا و سیاست دولتین در این سرزمین است ، لزوئور کتاب خود را در سه فصل نگاشته و در فرانسه بچاپ رسانیده نگارنده قسمتی از آن کتاب را از فرانسه بفارسی ترجمه نموده و ناتمام مانده

۱۷۱ - انگلمان Engelmann

۱۸۴۳-۱۹۰۹

خاورشناس آلمانی متولد در اپزیک خدمتگذار بعالم ادب و معارف شرق که

۱ - حاجی خلیفه مصطفی بن عبدالله چلبی صاحب کتاب کشف الظنون متولد

دیوان حادره مازنی یا حویدره شاعر عرب دوره جاهلیت قطبة بن (۱) اوس و ابا شرح یزیدی و ترجمه لائین درلیدن بطبع رسانیده تولد او ۳ ۱۸۴ فوت او در برلن ۱۹۰۹ بوده

۱۷۲ - « ارنست دیز » Ernest Diez

نویسنده مؤلف و آگاه به آثار شرق ساکن و اشنگتن امریکا که در انجمن مشاوره « مؤسسه قرائتی » امریکا به عضو خاورشناس شناخته شده و از آنها است که برای دعوت جشن فردوسی معرفی گردیده

۱۷۳ - اته Ethé

خاورشناس اواخر قرن نوزدهم و دانشمند ادب دوست که کتابی در دو جلد

بنام Grundriss der Iran Philologie

نوشته و در دائرة المعارف اسلامی لیدن نام آن مکرر ذکر شده و ۹۲ رباعی از شیخ ابوسعید ابوالخیر (۲) را بنظم آلمانی ترجمه و باین چاب عنوان چاپ نموده

situngsber d. Ken Tayet , AKad Philos-Philolog classe

۱۸۷۵ و ۱۸۷۸

اته راجع بازرقی (۳) شاعر تحقیقانی نموده و نیز بسیاری از ادباء و شعرا و عرفا را نام برده و ترجمه نوشته .

۱۷۴ - ایوالد Ewald

خاورشناس معاصر که خدماتی مهم به معارف شرق نموده و کتبی را طبع و نشر داده من جمله کتاب فتوح الجزیره واقدی (۴) را در غوطا بچاپ رسانیده

۱ - قطبة بن اوس بن محسن بن تغلیه بن نزار شاعر عرب جاهلی است

۲ - ابوسعید ابوالخیر خواجه ابوسعید فضل الله بن ابوالخیر متوفی سال ۴۴۰ هجری

۳ - ازرقی زین الدین اسمعیل و راقی شاعر متوفی سال ۵۲۶ یا ۲۷ است

۴ - واقدی محمد بن عمر بن واقد صاحب تاریخ فتوح و مغازی متوفی در ۲۰۷

F

۱۷۵- فائنان Fagnan

خاور شناسی است که زبان عربی را خوب میدانسته و در آثار علمای اسلامی مطالعاتی زیاد نموده و کتاب المعجب عبدالواحد مراکشی مورخ را ترجمه کرده دوزی ترجمه او را بطبع رسانده (دائرة المعارف اسلامی لیدن (۲۱۴ ج ۱) -)

۱۷۶- فاندیک Ed. l'endique

ادوارد فاندیک فرزند دکتر کریلیوس فاندیک است که چندی در قاهره بوده و از شرق شناسان و خدمتگذاران بمعارف و علوم اسلامی است مشارالیه کتاب اکتفاء القنوع بما هو مطبوع را با تصحیح سید محمد بیلاوی تألیف و طبع نموده و تاریخ عرب و ادبیات آن را بدستیاری و همراهی فیلیپس تألیف کرده و در ۱۳۱۰ بطبع رسانیده

فاندیک قسمتی از نورات را ترجمه نموده که ماقبل آنرا یکی از مشربین امریکائی موسوم به اسمت در آن اقدام کرده و پس از اتمام فاندیک برای طبع آن باتازونی رفته و رصدخانه در جامعه امریکائی ترتیب داده و مجله هفتگی یا (النشره الاسبوعیه) را تأسیس و منتشر نموده و از او است کتاب دواء الظمأ (چاره تشنگی) محاسن قبة الزرقاء و کتاب اصول یاتولژی داخلی و اصول علم هیئت و انساب در لکاربتم و کتاب بزوغ النور علی ابن حور و تاریخ اسلام در قرن ۱۶ و کتاب النقش فی الحجر در ۱۸ جزء در مبادی علوم و مؤلفاتی دیگر که صاحب معجم المطبوعات (ص ۶۲ تا ۶۴) تفصیل آنرا نگاشته.

۱۷۶- فوریه Dr. Fevrier

دکتر فوریه طبیب مخصوص شاهی که در ۱۳۰۶ هجری قمری برای طبابت از فرانک بایران آمده

او در اول اوت ۱۸۸۹ بحضور شاه معرفی شده و در نوامبر ۱۸۹۲ از ایران بیرون رفته و در این مدت اقامت یک رشته آگاهی و اطلاعات از گزارش و

اوضاع این کشور بدست آورده و شرح سفر و حضر مدت مزبور را با قسمتی از اخلاق

فوریه

و عادات مردم اینجا در کتابی بنام
(سه سال در دربار ایران ۱) نوشته
و کتاب او در پاریس بطبع رسیده
و نسخه آن در ایران زیاد است
این کتاب دارای گراورهای عدیده
از رجال و اماکن ایران میباشد
دکتر فوریه آزمایش بان دول
فوکو (۲) را زیر کنبد نا تمام مدرسه
سیهسالار (۳) در مقصوره مسجد
وزیر کنبد مسجد شاه تهران در
۱۳۰۷ (ق) انجام داد.

(نگارنده شرح این تجربه را در ضمن کتاب «تاریخ مدرسه سیهسالار» تألیف
خود نگاشته است «ولادت و وفات دکتر مزبور و بقیه احوال او بدست نیامده»
دکتر فوریه در ردیف ایران شناسان است.

۱۷۷ - فران Ferran

خاور شناس معروف فرانسوی که از اهل پاریس و از رجال فضل و کمال و

۱ - Trois ans a la cour De Pers

۲ - فوکو Focault

۳ - مدرسه سیهسالار - مدرسه و مسجد بزرگ معروف سیهسالار که از اینبه
عالبه طهران و بنیاد آن از ۱۲۹۶ هجری قمری شروع و بانی آن مرحوم میرزا
حسین خان سیهسالار قزوینی است و نگارنده این کتاب تاریخی مفصل در ترجمه حال بانی
و وضع و تاریخ این آ نارنگاشته و برای طبع حاضر نموده و آنرا تاریخ شصت ساله
مدرسه سیهسالار نام نهاده که در واقع شامل تمام گزارش اینمدت و اصول جریان تحصیل
قدیم و جدید آنجا بوده و حاوی ذکر قسمتی از نقایس کتب و محتویات کتابخانه این
مدرسه میباشد.

دانشمندان معاصر بشمار آمده اهل دقت و تحقیق و صاحب تالیف و تصنیف است

و خدماتی را در راه طبع و تالیف و نشر بمعارف شرقی انجام داده و در مجمع علمی عربی دمشق هم عضویت دارد.

۱۷۸- فیتزجرال Feitzegral

خاورشناس دانشمند که بسیاری از آثار بزرگان اسلام را دیده کتب و آثار محمد بن زکریای رازی را تحت مطالعه آورده و مقداری از آن را ترجمه نموده و چاپ کرده و مواردی عدیده در دائرة المعارف اسلامی لیدن بنگارش وی استناد شده

فران

دانشمند مذکور این رباعی که بخیم

نسبت داده اند ترجمه نموده (رباعی)

کردم همه مشکلات گیتی را حل
هر بند گشاده شد بجز بند اجل

از قر گل سیاه تا اوج زحل
بیرون جستم ز قید هر مکر و حیل

۱۷۹- فیشر Dr Ficher

دکتر فیشر خاورشناس آلمانی که از دانشمندان معاصر است او فرهنگی بعربی و آلمانی نوشته در و این فرهنگ اصل هر لغت را تحقیق نموده و آغاز پیدایش آنرا با ادواری که معانی بالغت گذرانده تا اواسط دوره خلافت نبی عباس تعیین و برای هر معنی شاهی بنظم و سر آورده

فیشر در تدوین این فرهنگ از ۱۹۱۲ شروع نموده و ای جنگ ۱۹۱۴ بین المللی تا ۱۹۱۸ او را مانع از انجام کار شده سپس که مجال باعت عمل خود را ادامه داده در

۱۹۳۶ نمونه این فرهنگ بهیئت فرهنگستان (آکادمی) آلمان تقدیم و بتسجيل فرهنگستان رسانده و در طبع آن موافقت شده
فیشراخیر فرهنگ خود را برای چاپ بمصر فرستاده و آکادمی آلمان ماهی هفتاد لیره برای هزینه طبع آن جهت مؤلف اعانه قرار داده
این خاورشناس دارای مؤلفات و آثار دیگری است ولی نگارنده هنوز از گزارش زندگانی او بچیزی آگهی نیافته.

۱۸۰ - فلوتن V. Flauton

۱۹۰۹

ون فلوتن خاورشناس معروف هلندی که دارای خدمات قابل ملاحظه در معارف اسلامی است و کتاب مفاتیح العلوم خوارزمی (۱) و قسمت عمده رسائل جاحظ (۲) را بچاپ رسانده

۱۸۱ - فلایشر H. L. Fleischer

۱۸۸۸-۱۸۰۸

هانری لبرشت فلایشر خاورشناس آلمانی که استاد بزرگ و شایسته زمان خود بوده زبان شرقی را در پاریس نزد دسائی و کوسین دپرسوال فرا گرفته و در دانشگاه لیزیک بجای روزلر خاورشناس مشغول کار شده و مدت پنجاه سال استاد دروس شرقی آلمان بوده و با فرایتانک همکاری و یاری نموده او با دانشوران سوریه و شامات همواره مکاتبه مینموده و نگارش آنها را نشر داده چندین مؤلفه در فنون شرقی و ادبیات اسلامی تألیف نموده و از آثار شری او شروع و حواشی کتاب مرصدا لاطلاع ابن عبدالعکیم (۳) و جزء ششم کتاب النجوم الزاهره این تقری بردی است

۱ - خوارزمی محمد بن احمد بن یوسف خوارزمی صاحب مفاتیح العلوم متوفی در

۳۸۷ هجری -

۲ - جاحظ ابوعثمان عمر بن بحر بن محبوب کنانی مصری صاحب کتاب حیوة العیون

منولد ۱۶۰ متوفی در ۲۵۵

۳ - ابن عبدالعکیم عبدالرحمن بن عدانة قرشی مصری متوفی ۲۷۵

فلايشر در درسدن و ليزيك و برلن مقامی بلند یافته و مانند کاتر میرود ساسی در علوم و دانش شرقی سرآمد خاورشناسان زمان خود شده و بیشتر از همه اهمیت و اعتبار یافته و خدمات خود را همواره در مجلد شرقی آلمان بمورد انتشار نهاده و مؤلفات شرقی در حدود صد کتاب است و فهرست کتب خطی شرقی او در درسدن سال ۱۸۳۱ چاپ شده و مقالاتی زیاد عبری و طرز لهجه و گفتار آن نوشته که در مجلات آلمانی بطبع رسیده.

این خاورشناس کتاب تفسیر بیضوی (۱) موسوم بانوار التنزیل و اسرار التأویل را در سه جلد با فهارس ابجدی بچاپ رسانده و کتاب مطلوب کل طالب فی کلام علی بن ایتطالب ع رشید و طواطه (۲) را چاپ نموده و کتاب مفصل زمخشری را با قسمتی از کتاب الف لیله و لیله و جزئی از تاریخ ابی الفدا و کتاب عجایب المخلوقات قزوینی و کتاب اطواق الذهب زمخشری را بارساله معاتبه النفس در ۱۸۳۵ چاپ کرده

۱۸۴ - فلوگل G. Le. Flügel

۱۸۷۰-۱۸۰۲

گوستاو لبرشت فلوگل (۳) منولد سا کسونیا سال ۱۸۰۲ و متوفی ۱۸۷۰ خاورشناس مشهور آلمان و پروفیسور معروف که خدمات شرقی او زیاد است این استاد ابتدا در لیزیک مقدمات زبان شرقی را نزد استادان فنی خوانده سپس بوین رفته کتب خطی شرقی را تحت مطالعه آورده و از آنجا بمبهن خود برگشته چندی به تدریس بنگاههای دانشی گذرانده در معجم المطبوعات مؤلفات و نشریات او نگاشته شده فلوگل فهرست کتب خطی وین را در سه جلد نوشته و چاپ نموده بدین عنوان:

Die Arab Pers M. Turk Hsszu Wien

۱ - بیضوی عبدالله بن عمر بن محمد بن علی فارسی صاحب کتاب تفسیر متوفی ۶۸۵

۲ - رشید و طواط رشیدالدین محمد بن محمد صاحب کتاب حدائق السعیر متوفی ۵۷۳

۳ - Gustave Le Berchet Flügel

فلوکل کلام الله مجید را با کشف آیات و کلمات بنام «نجوم الفرقان فی فهرست القرآن»
 بچاپ رسانیده و در ترتیب و نظم این عمل مقدس زحمتی زیاد کشیده کتاب فهرست ابن الندیم
 را در ۱۸۷۱ درلیدن و کتاب کشف الظنون حاجی خلیفه و کتاب المونس الوحید تعالی
 و تعریفات جرجانی (۱) و نجوم الفرقان و تاج التراجم و طبقات الخفیه ابن قطلوبغا (۲)
 را هم چاپ و منتشر نموده (مجله المقتطف شماره ژوئن ۱۹۲۷ ص ۶۳۷)
 این خاورشناس کتابی بعنوان .

Die Grammatischen Schulen der Araber

نوشته که قواعد صرف و نحو عربی را بیان نموده و چند صفحه راجع باحوال ابن جنی (۳)
 نحوی نگاشته .

جرجی زبدان در آداب اللغة (ج ۴) ترجمه حال و خدمات او را شرح داده
 وفات او را در ۱۸۲۰ نوشته فلوکل علاوه بر این که دارای نگارش و آثاری است
 از ادبیات عربی و فارسی گرد آورده و مقالاتی زیاد در مجله های شرقی نگاشته
 و کتابی در تراجم احوال نحویین بصره و کوفه دارد که سال ۱۸۶۲ درلیدن بطبع
 رسیده و کتابی در باره یعقوب بن اسحق کندی نوشته که سال ۱۸۵۷ در ایزیک
 بچاپ رسیده

۱۸۴ - فونان Fonahn

۱۹۰۱

خاورشناس آلمانی که کتابی راجع به «ماخذ طب ایرانی» نگاشته و
 بیشتر از چهارصد کتاب فارسی که در طب ایرانی جمع و تألیف شده می شمارد و گوید که

۱ - ابوالعباس احمد بن محمد جرجانی شافعی قاضی صاحب کتاب الادب و لغت و
 «تعریفات متوفی ۴۸۲» مکان است که جرجانی صاحب «تعریفات» برصید شریف جرجانی
 باشد که در ۸۱۶ وفات نموده

۲ - ابن قطلوبغا ابوالفضل زین الدین قاسم بن قضاویه سروانی است

۳ - ابن جنی ابوالفتح عدنان موصلی متولد ۲۰۰ هجری متوفی ۲۹۳

* نسخه آنها نزد من موجود است * کتاب او سال ۱۰۹۱ ایزیک بطبع رسیده
فونان عشق و علاقه زیادی بمطالعه و تحقیق این گونه هنر و فنون ایرانی داشته

۱۸۴ - فوی Eoy

خاورشناس معروف که تحقیقات علمی زیاد در معارف شرق نموده و راجع به
آذربایجان و زبان ترکی مطالبی نگاشته و کتابی در دو جلد ترتیب داده ولی بواسطه فوت
مؤلف ناتمام مانده و تحت این عنوان است :

Turk Vokalstadien

(دائرةالمعارف اسلامی (ص ۱۴ ج ۱) و دیگران از او نام برده اند .

۱۸۵ - فریزر J. B. Fraser

۱۲۳۶ هجری

ایران شناس معروف انگلیسی و سیاح خاورشناس محقق که در اوایل قرن
نوزدهم بوده .

فریزر در ۱۲۳۶ هجری قمری (۱۸۲۱ م) برای تحقیق قبر حکیم ابوالقاسم
فردوسی بآرامگاه فعلی اورفته و مزار محقر کوچکی را که مختصر گنبدی داشته
در آنجا مشاهده نموده

این دانشمند نویسنده کتاب مسافرت در ایران تحت این عنوان است

Travels and adv. in the Pers Prov.

On the sav the Bank of the Caspian sea

که سال ۱۸۶۲ در لیدن چاپ شده

فریزر کتابی در تاریخ نادرشاه افشار (۱) و سلاطین هند نوشته که ناصرالملک
همدانی (۲) آنرا ترجمه نموده و سال ۱۳۲۱ در طهران بچاپ رسیده
فریزر چندی در اصفهان بوده و در جلفا در کلیسای وانک زیر گنبد کلیسا

۱ - نادرشاه افشار پادشاه معروف ایران متولد ۱۱۰۱ و مقتول ۱۱۶۱

۲ - ناصرالملک ابوالقاسم خان نایب السلطنه همدانی متولد ۱۲۷۲ قمری متوفی ۱۳۴۶ هجری

پاندولی آویخته و آزمایش قانون گالیله (۱) را نموده و عرض جغرافیای اصفهان را استخراج کرده و از اوضاع مشهد خراسان و بنا و آثار آن نگاشته که صاحب کتاب مطلع الشمس برخی از نگارش آنرا اقتباس نموده

۱۸۶ - فراهن C. M. Frahen

۱۷۸۲ - ۱۸۰۱

کریستن فراهن رستوکی که در رستوک آلمان متولد شده (۱۸۷۲) و خاورشناس معروف آلمانی است او در شناختن سکه های کهنه شرقی تخصص تمام داشته و تصانیف و مؤلفاتی دارد که آنرا در حدود دو بیست و چند کتاب شمرده اند و چندین کتاب از عربی و غیره چاپ کرده که بیشتر آنها را زبان لاتینی ترجمه و نقل نموده و از همه مهمتر رساله «ابن فضلان ۲» است که راجع بروسیه نگاشته .

فراهن مطالبی که در کتب عربی از قبائل روسیه قدیم دیده بآن علاوه نموده و کتاب (تحفة الدهر فی عجایب البر والبحر) شمس الدین (۳) دمشقی را ترجمه کرده و یروفسور (مهرن) بعد از وفات این مختصر را مقاله نموده و مقاله ابن الوردی را هم از کتاب (خریفة العجائب) گرفته در مصر بچاپ رسانیده وفات فراهن سال ۱۸۵۱ در پروس بوده و از آثار او کتاب صفة بعض الدراهم راجع بمسکوکات دوره سامانیان و آل بویه و خط کوفی است که بخط نسخ در آمده و آنرا در قازان سال ۱۸۰۸ چاپ نموده

۱۸۷ - فرانسیسکوس اردهمان Franciscus Erdmann

قرن ۱۹

خاورشناس قرن نوزدهم که کتاب المقنع من اخبار الملوك والخلفاء وولاتهم الشرفاء مؤلفه تقی الدین فارسی (۴) که گزارش دوره خلفای عباسی در آن نگاشته

۱ - گالیله استاد معروف ریاضی (Galilée) متولد ۱۵۶۴ و متوفی ۱۶۴۲

۲ - ابن فضلان احمد بن فضلان متوفی ۳۰۹ هجری

۳ - شمس الدین دمشقی - أبو عبد الله احمد بن ابی طالب متولد ۶۵۴ متوفی ۷۲۷

۴ - تقی الدین قاسمی - محمد بن شهاب الدین احمد بن علی ذریعی متولد ۷۷۵ متوفی ۸۳۳

شده و در قازان روسیه سال ۱۸۲۴ بچاپ رسایده

۱۸۸ - فریمان A. Freiman

متولد ۱۸۷۹

الکساندر فریمان استاد شرق شناس روسی که نام وی الکساندر و نام خانوادگی او فریمان و پدرش ارنولد است

این استاد سال ۱۸۷۹ در ورشو متولد شده و در دانشگاه یطروگراد (لنین گراد) در دانشکده زبان شرقی تحصیل نموده و پس از فراغت تحصیل ۱۹۰۳ در دارالفنون کیسن آلمانی (۱) داخل شده در شعبه فلسفه تحصیل نموده و در ۱۹۰۶ این رشته را پایان رسانده پس از آن اموری را در خدمت دولتی و آزاد انجام داده که از آن جمله است
استادی دانشگاه لنین گراد - عضویت
دیرخانه فرهنگستان روسیه

فریمان دارای آثار و مؤلفاتی است که از آنها است :
فریمان

پندنامه زردشت تحت عنوان ذیل که سال ۱۹۰۶ در وین زبان آلمانی طبع شده

Pand namaki Zartost (Pahlavi) wien (۱۹۰۶)

کتاب راجع بشاهنامه فردوسی که بزبان لهستانی نوشته و ۱۰۹۳ در ورشو بچاپ رسیده - ترجمه بیژن و منیرزه بزبان لهستانی و کتاب لغت و استیض روسی آلمانی

Ossetich Russich deutsches Wörterbuch

این کتاب در سه قسمت بطبع رسیده: ۱۹۲۷ - ۱۹۳۲ - ۱۹۳۴ -

ترجمه و آثار دیگران بعنوان

Srchname Wista ۱۹۰۴

فریمان قسمتی نشر زبان روسی در ۱۹۲۴ نگاشته و اخیراً استاد تاریخ و زبان ایرانی و زبان پهلوی در دانشگاه لندن گرامر شده و فرهنگی بزبان پهلوی ترتیب داده

۱۹۸ - فرسنل Fresnel

۱۷۹۵ - ۱۸۵۲

شرق شناس مشهور که ۱۷۹۵ تولد یافته و در ۱۸۵۲ وفات نموده و از اشخاصی است که بیشتر اوقات خود را صرف تاریخ اعراب دوره جاهلیت کرده و مقالاتی زیاد در مجله آسیا و غیره نوشته و انتشار داده

۱۹۰ - فرایتاک G.W. Freytag

۱۷۸۸ - ۱۸۶۱

ژرژ ویلهلم فرایتاک خاورشناس معروف آلمانی که در فرا گرفتن زبان شرقی سعی و کوشش زیاد نموده و این زبان را در پاریس خدمت دسائی آموخته و دارای اطلاعات زیاد بوده

فرایتاک از دارالفنون بون در (۱۸۱۹) فارغ التحصیل شده و مشغول تألیفات عربی و ادبیات اسلامی گردیده کتابی بزبان آلمانی در لغت عربی دوره جاهلیت و اسلام در ۱۸۶۹ تألیف و بنام :

Parts. der Arabe : Freytag verskunst

چاپ نموده و فرهنگی عربی و لائین در چهار جلد نگاشته که ضمن آن منتخبات و مختاراتی از صحاح و قاموس و غیره جمع نموده و نویسنده کتاب

Chrestomathia Bonn' Arabica

است که در ۱۸۴۴ طبع شده و این کتاب شامل قسمتی از تاریخ الفخری است (از ص ۸۴ - ۹۶) (در دائرة المعارف لیدن (ص ۲۱۸ ج ۱) .

فریتاک هر روز یازده ساعت از وقت خود بدون راحت ندرمان وفات بتدریس گذرانده کازیمیرسکی فرهنگ عربی و فرانسه را از او اقتباس نموده و کتبی که فرایتاک نوشته در هالیس سکونیاسان سال ۱۸۳۰ بچاپ رسیده

این استاد حماسه ای تمام را در ۱۸۲۸ ناترجه لاتینی طبع نموده شرح خطیب تبریزی (۱) را سال ۱۸۵۱ در دو جزء بیچاپ رساله حکم و مواعظ اقصان را با ملاحظات لاتینی فاکهة الخلفاء ابن عربشاه (۲) را در ۱۸۴۲ و حماسه کعب بن زعیر (۳) را در ۱۸۲۳ چاپ نموده

ولادت فریتاک در ۱۷۸۸ میلادی وفات در ۱۸۶۱ واقع شده

۱۹۱ - فریلی Gr Ferilly

خاورشناس و استاد آگاه بادیات ایران و هند که اصول ادبیات هند کور را در

یک دوره جمع و در پاریس بطبع رسانده

لندن پروفسور و کتابدار کتابخانه موزه لوور کتاب مزبور مقدمه

نوشته و چاپ آن باهتمام شارل سیمند انجام گرفته

نگارنده قسمت ادبیات سانسکریت (هند) و ایران را بدست آورده و فعلا

قسمت هند آن موجود است .

۱۹۲ - فریتز ولف Fritz wolf

خاور شناس آلمانی متولد

۱۱ نوامبر ۱۸۸۰ در برلن که

تحصیلات خود را در علوم شرقی

و قسمت فیلزفی انجام داده بادیات

شرقی اظهار علاقه نموده و شاهنامه

فردوسی را مورد بررسی و تحقیق

گذاشته اوستا و دیالک (مکالمه)

کتابهای درسی را ترجمه کرده

فریتز ولف

۱ - خصص تدریسی ولی العین محدثین عبدالله صاحب کتاب الاکمال ارداهشمدان قرن

عصر هجری ست ۲ - ان عرته احمد بن محمد بن عبدالله دهشتی متولد در ۱۷۹۱ موفی در

۸۴۱ صاحب د کیه الخند و ترجمه جامع الحکایات است

۲ - کعب بن زعیر مخصوصی موفی در ۲۲ هجری است

خاورشناس مذکور که عکس و شرح حال خود را بطور اختصار بخط خود نگاشته و بوزارت معارف ایران روانه داشته اینک نگارنده مختصر بالا را از آن اقتباس نمود

۱۹۴ - فرهن Frohen
۱۸۴۵

خاورشناس که در مراجع ادبیات تاریخی و جغرافیائی عرب و ایران و ترك تحقیقاتی نموده و نتیجه اطلاعات خود را کتابی ترتیب داده که سال ۱۸۴۵ در بطر و گراد بچاپ رسیده و صاحب نگارشات و آثاری است

۱۹۴ - فومی Funnev
۱۶۰۹

عالم فرانسوی که کتاب الاستقصاء لاختیار دول المغرب الاقصی و سلوی ماسلوی ابوالعباس باصری را فراسه ترجمه و در چاپ آن مبادرت کرده (پاریس ۱۹۰۶)
جزء اول این کتاب را دو استاد دیگر همزول (۱) و کلین (۲) ترجمه و چاپ نموده‌اند.

G

۱۹۵- گالاندانتوان Galland Antoine

(۱۷۱۵-۱۶۳۶)

خاورشناس قدیمی فرانسه که علاقه بآثار اسلامی و ادبیات و معارف شرقی داشته تولد او در رلت (۱) فرانسه سال ۱۶۳۶ و ۱۷۱۵ در پاریس وفات نموده . گالاندانتوان از خانواده بی سرمایه و فقیر فرانسه بوده که تحصیلات خود را به تنگدستی و بینوائی انجام داده چند نفر از مردم خیر اندیش بکار مدرسه و تحصیل او اهتمام نموده و مساعدت کرده اند.

گالاند در ۱۶۷۰ باسلامبول رفته و پنجسال در آنجا بوده و دوسفر در ۱۶۷۶ و ۱۶۷۹ بطرف شرق نموده و در این مسافرت زبان عربی و ترکی و فارسی را فرا گرفته بعلاوه قسمتی از عتیقه ها و آثار باستانی را گرد آورده و در ۱۷۰۱ میلادی عضو «مجمع علمی کتب خطی و آثار باستانی فرانسه» شده و ۱۷۰۹ در مدرسه دولتی فرانسه عنوان استادی پیدا نموده در این بین کتبی چند نوشته و ترجمه کرده که از آن جمله الف لیله و لیله است که از ۱۷۱۷ تا ۱۷۰۳ در ۱۲ جلد در پاریس بطبع رسیده ، آهنگ و سرود هندی که از اشعار بید پای هندی گرد آورده و در ۱۷۲۴ بچاپ رسانیده

از کارهای مهم گالاند ترجمه قرآن مجید بزبان فرانسه است .

۱۹۶- گالونوف Roman Galaunoff

خاورشناس روسی که در مسکو متولد شده و دارای گواهینامه دانشکده علوم شرقی و دانش یاز زبان فارسی در این بنگاه است . مدت پنجسال کالونوف مترجم رسمی در نمایندگی تجارتهی روسیه در تهران

بوده (۱۹۲۳ تا ۱۹۲۸) او مخصوصاً در ادبیات ملی ایران تحقیقات نموده و یک رشته مقالات در این موضوع در کتابهای آکادمی علوم روسیه بعنوان ایران انتشار داده و در ۱۹۳۸ کتاب فرهنگ روسی بفارسی را در دو جلد منتشر ساخته.

۱۹۷ - گاردان Gardanne

ایران شناس قرن نوزدهم که در ۱۲۲۲ هجری ده سال بعد از الیویه فرانسوی بایران آمده و کتابی در وصف این کشور نوشته و در آن کتاب شرحی راجع به تهران آلمان و پایتخت کمونی ایران نگاشته میگوید:

« تهران در زمستان پنجاه هزار جمعیت دارد ولی در تابستان مردم آن پراکنده شده بیسابقه میروند حتی در بارشاهی هم در تهران نمیماند »

کتاب گاردان بی اهمیت نبوده و گزارش تاریخ آن دوره را مشتمل است.

۱۹۸ - گاردینر A.H. Gardiner

آلان گاردینر خاور شناس

معروف که خدماتی را انجام داده و در فهرست کتاب بریل نام و صورت و کارهای او درج و نگارش یافته او کتابی در خصوص خواص

آثار خطوط مصری (هیروگلیف)

نگاشته که کاپارت (۱) آنرا در ۱۹۲۸

نشر داده و درباره حروف چایی

خطوط مصری نیز کتابی نوشته و برای

میسلائیس قدیم مصر هم کتاب مهمی

ترتیب داده صورت و نام و عملیات

او در فهرست کتابخانه بریل مندرج است.

گاردینر

۱۹۹ - گاسپار ریمیر و Gaspar Remiro

۰۲

خاورشناس قرن بیستم که کتاب *نهایة الارب فی فنون العرب شهاب الدین احمد نویری (۱)* را در دوره که متضمن سی مجلد است و بر پنج فن مرتب گردیده است ۱ - در آسمان و آثار علوی و ارضی و عالم سفلی که مشتمل بر پنج قسمت است ۲ - در انسان و مایهات به که پنج قسم است ۳ - در حیوان صامت مشتمل بر پنج قسمت ۴ - در نبات که بچهار قسمت است ۵ - در تاریخ که مشتمل بر پنج قسمت است جزء ۲۳ این کتاب را در عرناطه (اسپانیا) با ترجمه اسپانی از ۱۹۱۷-۱۹۱۹ طبع نموده.

۴۰۰ - گاستن ویات Gaston Viat

خاورشناس ناشر معارف و دانش شرقی که کتبی را طبع و نشر نموده و از جمله کتاب *خطوط مقریزی* را در چهار جزء در مصر از ۱۹۱۹ - ۱۹۲۵ چاپ کرده و جزء پنجم آنرا چندی بعد بچاپ رسانیده

۴۰۱ - گوتیه Gautier

۱۸۷۸

ناشر آثار علمی اسلامی که خدماتی در این باب انجام داده من جمله کتاب *الدرة الفاخرة فی کشف علوم الاخره غزالی* را در ۱۸۷۸ تحت عنوان،

La Perle Precieux de Gazali Par Li Gautier

بچاپ رسانیده

۴۰۴ - گایگر B Geiger

۱۹۰۳

نهارد گایگر خاورشناس اطریشی معاصر متولد ۳۰ آوریل ۱۸۸۸ محل

۱ - ویری شهاب الدین احمد بن عبدالوهاب نویری کندی متولد ۶۷۷ متوفی ۷۴۲

۲ - Benhard Geiger

ولادت او ویلیتز (۱) لهستان بوده و اکنون ساکن وین است درجه معلومات او

در حدود (کاترژیمنازیم) (تعلیمات متوسط)

و دانشگاه زبان شرقی (سامی - هندو - ایرانی

ارین) بوده، مشاغل او اسنادی دانش زبان هندی

و ایرانی در دانشگاه وین است.

آثار شخصی او: علاوه بر شریات زبان هندی

هفت کتاب زبان آلمانی است که در ضمن

شرح حال خود از آنها نام برده و آنرا تصحیح

شده او زبان آلمانی دارای توضیحاتی در

حروف الصای اوستائی و غیره است که هنوز

نطبع برسیده و در ضمن سه جلد مرتب گردیده

کایگر

(از روی نگارن خود او قشاس شد)

۴۰۲ - روزاس *Georgas*

۱۸۸۱

خاورشناس روسی که زبان عربی و لغات آن آگاه شده و مطابق اصلاحت

خود فرهنگ زبان عربی و روسی ترتیب داده و سال ۱۸۸۱ در قازان چاپ نموده

۴۰۴ - زرا ایدد کرمونا *L'éraïd de Cremona*

خاورشناس ویرمی که کتاب حصه العلوم فارسی را در قرن ۱۲ میلادی

زبان لاتینی ترجمه نموده کتاب اصلاح محسطنی طلسمیوس که جزء آرجارن (۲) فتح

است زبان لاتینی ترجمه کرده و این کتاب در ۱۵۳۴ میلادی نطبع برسیده و نظوری

که نوشته اندر اول در حدود هشتاد جلد کتب اسلامی را بلاتینی نقل و ترجمه نموده

۴۰۵ - زرمانو *D. Zermanou*

پروفور ژره، سو (عبدالکریم) استاد دانشگاه و دبیرست و خورشید خورشیدی

که در ۱۳۰۳ هجری قمری متولد شده و از زبان شرقی - فارسی - عربی - ترکی را یاد گرفته و از زبان اروپائی و غربی به پنج زبان - انگلیسی - فرانسه - آلمانی - ایتالیائی و لاتینی مسلط شده در ادبیات ترک و آثار آن در تاریخ اسلام کتب و مؤلفاتی نگاشته و صاحب کتابی بنام (نهضت های جدید در اسلام) است .

ژرمانیو ابتداء بتحصیل بی اعتنا بوده و گفته که در فراگرافتن کمال و دانش مساعیه داشته و بیشتر مایل موسیقی بوده وقتی که کتاب (تاریخ نبوت محمد ص) را خوانده ذهن وی بجانب اسلام متوجه شده از مطالعه این کتاب توجه او بتحصیل زیاد و در فراگرفتن معلومات سعی گردیده تا موفق باخذ (گواهینامه) شده

ژرمانیو در پایان تحصیل بت ترکیه سفر نموده در دارالفنون آنجا زبان ترکی را فرا گرفته و در این زبان متخصص شده سپس زبان فارسی و عربی را آموخته قرآن مجید و تفسیر طبری و بیضاوی را خوانده بمطالعه کتب اروپائی و گزارش اسلام و شرق کرائیده و در ضمن مطالعات بزبان - انگلیسی - فرانسه - آلمانی - ایتالیائی آشنا شده و برای گردش و کسب اطلاع از مجارستان مکرر بت ترکیه رفته در آن حدود آمدوشد نموده و سه سال در هندوستان گذرانده در دانشگاه رابند رانات تا گور شاعر معروف هندی نزدیک دهلی تدریس نموده و در مسجد دهلی برابر هزاران نفر مسلمان اسلام آورده با دکتر اصاری زعیم مسلمین هند نماز جمعه خوانده و نام خود را عبدالکریم نهاده و از آن زمان تا کنون در راه اسلام زحماتی کشیده و خندهانی نموده و در تحصیل کمال و تکمیلات نفسانی خود در دین حنیف اسلام کوشش و بذل سعی مینماید .

صاحب روزنامه « البلاغ » گزارش او را ضمن نشریات سال ۱۹۳۴ نگاشته و نگارنده از آن اقتباس نموده

۲۰۶ - ژیر Geyer
۱۹۰۸

خاورشناس آلمانی که خدماتی مهمه در طبع و نشر کتب و آثار ادبای اسلامی

نموده و کتاب «شارف الاقنادیز فی محاسن الارجیز» را از ارجوزه های خوب عجاج و رؤبه و ذوالرمة (۱) و جریر (۲) و دیگران گرد آورده با ملاحظات و نظریاتی مخصوص بزبان آلمانی با متن عربی در لیزیک سال ۱۹۰۸ چاپ نموده و کتاب «هذا مقال قطرب (۳) فی کتاب ماخالف فیہ الانسان البهیمة والوحوش و اوصاف قطرب نحوی لغوی رأی با کتاب اسماء الوحوش و صفاتها مؤلفه اصمعی (۴) ۱۸۸۸ در وین بچاپ رسانیده

۴۰۷ - کیب Mr. Gibbe

خاورشناس انگلیسی است که در آغاز جوانی و اوایل شباب بدرود زندگانی نموده و عشقی زیاد با حیای آثار شرقی داشته مادرش بواسطه علاقه باین پسر خواسته که برای تخلید نام و دوام ابدی اسم او کاری نموده باشد لذا مبلغی از دارائی خود را جدا نموده و بنظارت و آگاهی چندتن از امناء وقف درآمد آنرا بطبع و نشر کتب مفیده فارسی و عربی و ترکی اختصاص داده و از محل اوقاف کیب تا کنون چندین کتاب از آثار شعرا و مورخین و بزرگان اسلامی بطبع رسیده که شرح آن ضمن چند صفحه در فهرست بریل مسطور است

ادوارد برون معروف رئیس هیئت امناء موقوفات کیب بوده است و کتبی را از این محل چاپ نموده .

۴۰۸ - کیب Mr. Gibbe

خاورشناس و استاد آموزشگاه شرقی لیدن و عضو انجمن دائرة الاسلامی لیدن است که جزء اعضاء نه گانه بشمار رفته و کتاب الامائل والاعتبار جاحظ را نشر داده اصل این نسخه خطی در کتابخانه موزه بریطانیا بوده که نکو عمل کیب را وصف کرده و در دائرة المعارف لیدن بسیاری از عملیات او را (۵) نام برده

۱ - ذوالرمة ابوالطرح قیلان بن عتبه متولد ۷۷ متوفی ۱۱۷

۲ - جریر بن عطیه موسوم بحذیفه شاعر معروف متوفی در ۱۱۰

۳ - قطرب ابوهلی محمد بن مستنیر بن احمد بصری متوفی ۲۰۶

۴ - اصمعی ۵ - (یکی از معاریف است که در زمان عبدالملک مروان بوده مجله علمی عربی

H.A. Giles - ۲۰۸ ژیلر

هربرت آژیلز (۱) از دانشمندان خاورشناس است که در خصوص کشور چین

اطلاعاتی بدست آورده و در فهرست کتابخانه بریل نام و تصویر و کار او درج شده از جمله کار های او مقدمه ایست که بکتاب بروئر (۲) و فونک بت موو (۳) که درباره چین نگاشته اند نوشته و کتاب مذکور شامل معلوماتی زیاده در خصوص زبان و خط و سایر امور مربوطه به چین میباشد که در فهرست مذکور تفصیل آنرا نگاشته است و این کتاب در ۱۹۳۵

بچاپ رسیده

ژیلز

Girard de Prauger - ۲۰۹ ژیرارد پروژر

دانشمند محقق که در باب خصائص نژاد عرب و وضع ساختمان و طرز انبیه و آثار اسلامی کتبی نگاشته و اوصاف سرشت و اخلاق و تناسب و وضع ساختمان بدنی عرب را در کتاب خود شرح داده

این دانشمند در کتب خود از معماری اناس و س.م.د. عصر و افریقا مطالبی محققانه بیان نموده و از جرئیات هنر و صنایع مذکور سخن رانده

کوستا و ابون در کتب تمدن عرب خود نگارشات ژیرارد پروژر استناد نموده

Girard des vos - ۲۱۰ ژیرارد واس

خاورشنس معروف آلمانی که کتاب « تاریخ و تمدن فی مابین دنی امیه و نیهامه مقریزی » را در مقدمه خود بزبان آلمانی درلیدن بچاپ رسانیده و خدمات دیگری بدب و دانش شرق نموده

۲۱۱ - گلایزر E. Glaser

۱۸۵۵-۱۹۰۸

گلایزر

خاور شناس بزرگ معروف آلمانی که در بوهمی سال ۱۸۵۵ متولد شده و در ۱۹۰۸ بدرود زندگانی نموده و خدمتی شایسته بعالم داش و ادب شرق کرده و سفری بعربستان و کشور یمن نموده و تحقیقات علمی در آن سرزمین کرده و حاصل اطلاعات خود را ضمن کتبی گرد آورده

اورا مؤلفاتی چند است که بیشتر آن در آثار عربی نگاشته شده است و برخی از آن در

لغات و گزارش تاریخی و اوضاع جغرافیائی جزیره العرب میباشد

خاور شناس مذکور مؤلفات خود را از ادله و اسناد تاریخی و مدارک مهمه

قریب داده است .

۲۱۲ - کینو Gobineau

۱۸۱۶-۱۸۸۲

مورخ معروف و ایران شناس مشهور است که سه سال از طرف دولت فرانسه در دربار ایران نمایندگی مختار داشته و کتاب سه سال در آسیا را نوشته و صاحب کتاب «تجربیات درباره اختلاف نژاد انسانی» است ولادت او در ۶ ۱۸۰۶ و فوتی در ۱۲۸۸ هجری بوده

و در سال ۱۲۷۸ هجری قمری و ۱۸۶۳ بهرآن آمده بعنوان وزیر مختار معرفی شده و ابتدا از ۱۲۷۱ تا ۱۲۷۴ ق ه بعنوان نایب اول سفارت فرانسه در تهران مقیم بوده و از ۱۲۷۸ تا ۱۲۸۰ ه مجدداً بعنوان وزارت مختاری در تهران اقامت گزیده و در این اوقات مؤلفاتی راجع با یران و اوضاع اجتماعی آن نگاشته

گینو مؤلفانی در موضوع فلسفی و اجتماعی و مذهبی و تاریخی و غیره ترتیب داده و طریقه مخصوص فلسفه تاریخی معروف به « گویینسیم » را وضع نموده گینو کتاب « مذاهب و فلسفه آسیای وسطی » را بعنوان ذیل نوشته است

Les religions et les Philosophies dans l'Asie Centrale

که مکرر چاپ شده و در این کتاب قسمتی مفصل در حدود سیصد صفحه راجع به مذهب بابیه نگاشته .

گینو در زمان پیدایش اختلاف طریقه بابیه در طهران بوده

۴۱۳ - گدار M. Godard

استاد ایران شناس معروف فرانسوی که از ۱۵ سال پیش تا کنون بعنوان متخصص عتیقات و مستشار و مدیر موزه و حفاریات در وزارت معارف ایران اشتغال گزیده و در تشکیل موزه و تعمیرات ابنیه قدیمه ایران و استخراج آثار باستانی این سرزمین خدماتی نموده او از ۱۳۰۷ شمسی تا ۱۳۱۲ بموجب قرارداد رسمی مدیریت موزه معارف را داشته و از اول فروردین ۱۳۱۳ (۱۹۳۴) مجدداً برای پنجسال دیگر بسمت مدیری عتیقات و موزه و کتابخانه وزارت معارف استخدام شده و مشغول کار است و بعنوان مدیر کل موزه باستان شناسی انجام وظیفه مینماید . گدار شرحی راجع بگنبد قابوس و گزارش تاریخی آن نگاشته که در جراید و مجلات مرکزی طبع رسیده و نیز مجله نام « راهنمای تاریخی ایران » در سال ۱۳۱۳ نشر داده که اصل آن زبان فراسه است و آقای رشید یاسمی آنرا بفارسی ترجمه نموده . مجله مزبور مشتمل مطالبی سودمند از بعضی آثار و ابنیه تاریخی ایران است و مجموعه هم نام آثار ایران باستان اشعار میدهد که تا کنون دو قسمت آن فراسه و فارسی منتشر شده نویسنده کتاب « التصوير فی الاسلام عند الفرس » هم اشاره بعملیات او و خامش در کتاب مذکور نموده

۴۱۴ - گدفری Gode Froy

خودرشنس که با یارو همکار خود ژان کرد (۱) در آثار مصر و کلدان و آشور

و آشور و قسمت سحر و جادو و طلسمات و تیرنگ ملل مذکور و عجایب و غرایب شرق
مطالعات زیاد نموده این قبیل موضوعات و حکایات را گرد آورده و مجموعه نموده
و چاپ کرده گوستا ولوبون بعمل و گفتار این دو استاد در کتاب تمدن عرب
استناد نموده

۴۱۵ - گولد زیهر Gold ziher

۱۹۱۴

گولد زیهر

خاورشناس مجارستانی آگاه
که در آداب و رسوم شرقی و آثار
اسلامی مطالعاتی زیاد نموده و به
ادبیات اسلامی اهمیت داده و یکی
از اسرائیلیها است که در این قسمت
متخصص شده

گولد زیهر در بوداپست و
برلن و لیزیک داش آموخته ، به
سوریه و مصر رفته و بهجامع اهر
آمد و شده از شیوخ و اساتید
آنجا استفاده کرده عضو عامل و
خبر نگار مهمترین مجامع علمی

لندن و لندن گراد و آمستردام شده . در انجمن های آسیوی پاریس و کلکته و
لیزیک و غیره عضویت یافته و نیز عضو افتخاری مجمع علمی مصر شده ، و مؤلفاتی
عدیده دارد که اکثر آن مبنی بر تحقیق و تدقیق مطالعه مباحث عمیق و دقیق است
و مهمتر آن قسمتی است که از زبان عربی و اسلامی وده و مربوط بمسائل شرعی
و حدیث می باشد و مقالاتی زیاد از او در مجلات آسیوی پچاپ رسیده

از جمله کارهای گولد زیهر کتاب « تعلیمات اسلامی و شرق » است که در

آن عمل و عبادات مسلمین را نگاشته و درباره حج اسلامی شرحی نوشته بعنوان

Ignaz Goldziher Muhammedanische Studien et orient studien

که در ۱۸۸۹ بچاپ رسانیده و او را کتبی است که بزبان آلمانی و فرانسه و انگلیسی نوشته و هر کدام بچاپ رسیده است از آن جمله است :

« میتولژی یهود بزبان انگلیسی » « آداب جدل و مناظره شیعه در زبان عربی » که بزبان آلمانی در دو جلد نگاشته « کتاب در اسلام » که اخیراً در آلمان چاپ شده و بفرائسه ترجمه گردیده و شاید تا کنون بچاپ رسیده باشد « تحقیق فلسفه » در لغت عرب در دو جلد .

از نشریات او کتاب « دیوان حطیته شاعر ۱ » کتاب « محمد بن تومرت ۲ » و کتاب « معانی النفس » است . گواید زبهر امور علمی مهمی را عهده دار شده و لقب دکتر افتخاری از دانشگاه کمبریج و وین گرفته ، در مجامع علمی کینهاک و غیره هم عضو افتخاری بوده

دائرة المعارف اسلامی لیدن کارها و تحقیقات زیادی را باو نسبت داده و لقب دکتر افتخاری از دانشگاه کمبریج و وین گرفته در مجامع علمی کینهاک و غیره هم عضو افتخاری بوده و دائرة المعارف اسلامی لیدن کارهای زیادی را باو نسبت داده

۴۱۶ - توقیه Goguyer

۱۸۸۷

خاورشناس مترجم آثار علمای اسلامی که کتاب شرح قطرة النداء و بل الصدا ابن هشام (۲) را بعنوان

La Pluie de Rosée étanchement de la soif

ترجمه نموده و کتاب مذکور در ۱۸۹۷ میلادی در لیدن بطبع رسیده و نام و کار آن در فهرست کتابخانه بریل درج گردیده

۱ - حطیته جرول بن اوس شاعر منضرمی است که دوره جاهلیت و اسلام را درك نموده

۲ - محمد بن تومرت - ابو عبدالله شوشی مغربی از موحدین است که در ۵۲۴ هـ وفات نموده است

۳ - ابن هشام جمال الدین ابو عبدالله بن یوسف بن احمد بن عبدالله انصاری مصری متولد

J. Gonda گندا - ۲۱۷

۱۹۰۵

ژان گندا هلندی متولد در (گودا) هلند ۱۴ آوریل ۱۹۰۵ میلادی
 خاورشناس معاصر که خود را بواسطه ارسال شرح حال خود بوزارت معارف ایران
 معرفی نموده و بر طبق نگارش او تحصیلات زبان شناسی قدیم (یونانی و لاتین) زبان
 شناسی هند (سانسکریت) بودائی، اوستائی، زند ایرانی قدیم - زبان قدیمی جاوه
 (ماله) را انجام داده و دکتر در ادبیات شده و استاد زبان های مذکور در دانشگاه
 اوترکت (۲) گردیده

گندا

گندا آثار و مصنفات شخصی و تحقیقات

و عمل نشری زیاد دارد و مطالعاتی بسیار در
 آثار ادبی قدیمی هند و ایران و زبان برهما و
 جاوه قدیم و با تارویه نموده و کتبی مختلفه در
 زبان هندی نگاشته از او است :

یکتفر خواننده سانسکریت - قسمت

راجع به هند و ایران و کتابهای راجع بجاوه قدیم
 بزبان هلندی :

Jonzalier گنزالیه - ۲۱۷

۱۸۱۱

شناسای کتب اسلامی و استاد آثاری متبع است که نقشه يك کتابخانه و فهرست
 آن را از آثار مؤلفین اسلامی اسپانی ترتیب داده و در مادرید ۱۸۶۱
 بطبع رسانیده

۴۱۹ - کوتهل A. Gotheil

ریشارد کوتهل خاورشناس که زبان عربی را فرا گرفته و در نشر کتب اسلامی و ترجمه آن مبادرت نموده من جمله کتاب الولاية و کتاب القضاء مصر ابو عمر و کندی (۱) را با مقدمه زبان انگلیسی نشر داده

۴۴۰ - گوسین دپرسوال Goucién de Perceval

۱۸۷۱

خاورشناس معروف که پدرش امین کتب خطی شرقی کتابخانه پاریس بوده و در فنون ادب اسلامی و تحصیل زبان عربی زحمت کشیده و این زبان را یاد گرفته و کتبی در تاریخ و ادبیات عربی نوشته و بعضی از کتب اسلامی را بزبان فرانسه ترجمه و چاپ نموده

گوسین که پیرو کارهای پدرش بود بوی اقتدا نموده و خدماتی را انجام داده و بواسطه یکی از آثار خود (کتاب عرب قبل از اسلام) که بزبان فرانسه در سه جلد نگاشته و در پاریس سال ۱۸۴۱ بطبع رسانده اشتهار یافته وفات او در ۱۸۷۱ بوده

۴۴۱ - گراف Graffe

خاورشناس متبحر و محقق در قسمت تواریخ اسلامی که شمه از عملیات او ضمن دائرة المعارف اسلامی لیدن نگاشته شده

۴۴۱ - گرانژره دلا گرانژ Grangeret de La Grange

۱۷۹۰ - ۱۸۵۹

خاورشناس فرانسوی شاگرد سیلوستر دسائی که بزبان فارسی و عربی مسلط شده و این دو زبان را فرا گرفته از طرف دولت فرانسه در ۱۸۳۰ جهت تصحیح مطبوعات شرقی چاپخانه عمومی بکار مشغول شده و تاریخ عرب اندلس را نوشته از او است:

ترجمه کتاب نخب الازهار فی منتخب الاشعار و از کی الریاحین فی اعلی الدواوین

۱ - ابو عمر و کندی محمد بن یوسف بن یقوب کندی متولد در ۲۸۰ و متوفی

زبان فرانسه که در پاریس سال ۱۸۲۸ م طبع رسیده
ولادت گراثره (۱۷۹۰) وفات (۱۸۵۹) بوده

۲۳۲- گریفینی Dr. A. Grifini
۱۱۹۹

دکتر اوجینو گریفینی خاور شناس قرن بیستم اهل ایتالیاست که فهرست
کتاب خطی اسلامی را برای کتابخانه میلان ترتیب داده و جزء اول آنرا در رم سال
۱۹۱۹ م طبع رسانیده در باره کتب و آثار اسلامی و مؤلفین هم تحقیقات و مطالعاتی
نموده و در این باب اطلاعاتی یافته است

۲۳۳- گرینبوم Griunbaum
۱۸۸۹

نویسنده خاور شناس قرن نوزدهم که در مجله انجمن شرقی آلمان راجع به آثار
شرق مقاله ها نشر داده و برای یوسف و زلیخا شرحی محققانه و مفید نوشته و در اصل و
منشأ این قضیه تحقیقات خوبی نموده و گوید که در کتابخانه علمی مادرید (اسپانیا)
کتابی قدیمی بزبان اسپانیائی و خط عربی از قصه یوسف و زلیخا موجود است که
بزبان غالبین بنظم در آمده وفات این استاد ۱۸۸۹ م بوده

۲۳۴- گروهمان A. Grohmann

آدلف گروهمان خاور شناس نویسنده کتاب «نوشتجات عربی در مصر»

Arabic Papyri in the Egyptian

و استاد تمدن اسلامی دانشگاه پراگ چکو اسلواکی که کتاب او را دکتر حسن
ابراهیم حسن مصری ترجمه نموده است و صاحب آثار و نگارشات دیگر میباشد

۲۳۵- گواگر Guaiguer

خاور شناس فارسی دان و دوستدار ادبیات و زبان ایرانی که اظهار علاقه به
این زبان نموده و در ۱۸۹۶ م بکرمک کوهن مستشرق کتاب «اساس فقه الاسلامی ایرانی را»
طبع رسانیده و انتشار داده

۲۳۶- گیدی Gr. Guidi

ژرژ گیدی خاورشناس معروف ایتالیائی که بین مستشرقین و دانشمندان خاور و باختر مشهور شده و علاوه بر اینکه مستشرق است او را يك نفر مستعرب شمرده اند مخصوصاً این استاد نزد مصریان شهرتی زیاد دارد مدتی استاد دانشگاه (جامعة المصریه) مصر بوده و کنفرانس های خود را در آنجا بزبان عربی بیان مینموده و او بزبان حبشی و سریانی هم دانا بوده و فرهنگی نزرک نوشته و رسائلی عدیده در موضوع کتب خطی شرقی ترتیب داده

گیدی کتاب **تصاریف الافعال ابن قوطیه (۱)** در موضوع افعال ثلاثی و رباعی که در لیدن سال ۱۸۹۴ بعنوان

Libro dei verbi

و کتاب **الاستدراك بر سیویه را (۲)** که از ابوبکر زبیدی (۳) است چاپ نموده و

فهرستی ابجدی برای کتاب الاغانی
ابی الفرج (۴) اصفهانی در دو مجلد
که مشتمل چهار فهرست است ترتیب
داده: فهرست اسامی شعرا - فهرست
قوافی - فهرست اسامی رجال و
قبایل و غیره - فهرست اسامی
امکنه و جبال و میاه که آرا با
مقدمه فراسه در لیدن سال ۱۳۱۸
هجری مطبع رسانیده

گیدی تا ۱۹۱۴م زنده بوده

و شرح قصیده بانسعاد

-
- ۱- ابن قوطیه ابوبکر محمد بن عمر بن عبد العزیز اندلسی اشبیلی متوفی ۳۶۷ صاحب
الافعال و غیره ۲- سیویه ابوالحسن عمرو بن عثمان بن قیس قارسی نصابی متوفی ۱۸۰
۳- زبیدی ابوبکر محمد بن حسن زبیدی اشبیلی متولد ۳۱۶ متوفی ۳۷۹
۴- ابوالفرج اصفهانی علی بن حسین صاحب الاغانی و جمهره (۲۸۴-۳۵۶)

را ۱۸۷۱ در لیزبک طبع نموده سخن رانی ادبی و جغرافیا و تاریخ و لغت عرب باعتبار علاقه آن با رویا بویژه ایتالیا که در چهل کنفرانس تدوین شده از او است، کیدی بیشتر آنرا در دانشگاه مصر ایراد نموده در (۱۳۳۰ هجری) و کتاب وصف شهر انطاکیه عربی که در رم (۱۸۹۷) چاپ شده نگارش این مستشرق است.

۲۴۷- گیلیوم دوروبروکی *Guillaume De Rubruquis*

۱۲۰۰

خاورشناس قدیمی که بنمایندگی سن لوئی پادشاه فرانسه (متوفی ۱۲۷۰ م) بدربار منکوقا آن (۱) (در ۶۵۰ هجری) آمده و مشاهدات و مطالعات شرقی خود را کتابی نموده، یلانو کارینو (۲) هم از همراهان او بوده که در این خصوص او هم کتاب نوشته.

گیلیوم دوروبروکی دو سال وقت خود را در مغولستان گذرانده و جغرافیای آسیا را بتفصیل نوشته و از گزارش این سرزمین آگاهی یافته و کتاب او بچاپ رسیده

۲۴۸- گنتر *F. M. Gunther*

۱۸۸۵

فرانکلن مت گنتر (۳) امریکائی است که بنام خانوادگی خود (گنتر) اشتهار یافته و پدرش مستر فرانکلن موگنتر است او ۲۸ فوریه ۱۸۸۵ در نیویورک متولد شده و تحصیلات خود را در آموزشگاه عالی سن پول «کنگرد» و دانشگاه هاوارد و ماس (۴) و مدرسه آزاد علوم عمومی پاریس

Lécle libre des Sciences Politiques Paris

انجام داده مشاغل آزادی که عهده دار شده یا از طرف دولت متبوعه خود بدان اشتغال

۱- منکوقا آن بسترولی خان مغول که از ۶۳۸ تا ۶۵۷ در ایران حکومت مینموده

۲- P. Carbino

۳- Franklin Mott Gunther

۴- Mass.

گزیده این بوده که بیست و دو سال مشغول رسیدگی امور سیاسی امریکا بوده و سفارت مصر و اکواتر نموده اخیراً بریاست انستیتوی صنایع آرکئولوژی امریکائی برای صنایع و آثار باستانی ایران برقرار گردیده و از آثار قدیمه این کشور آگاهی زیاد پیدا نموده و جزء ایران شناسان در آمده

کنتر ترجمه حال خود را بترتیب مذکور بخط خود نگاشته و بوزارت معارف ایران فرستاده و نگارنده از آن اقتباس نموده

۲۳۹- گوستاو لوبون *Gustave Lebon*

۱۸۴۱-۱۹۳۱

گوستاو لوبون (نقل از روزنامه اجتهاد اسلامبول)

علم فرانسوی و استاد متبع علوم و آثار شرقی و تاریخ اسلام و مطلع بحقایق

و روزه همه شریعت محمدی که در نوزان لوتر و فرانسه (۱) متولد شده و ۹
دسامبر ۱۹۳۱ در پاریس وفات نموده

این استاد پس از تحصیلات اولیه بفرافرفتن علم طب مشغول شده ضمناً علوم
طبیعی و فلسفه و تاریخ و غیره را دیده و بتحصیل علوم آثار و تاریخ ملل و ادب
و اخلاق عمومی کوشیده و داخل تنوع و تحقیق شده

گوستارلویون یکی از محققین بزرگ غربی است که راجع بشرق تحقیقات
عمیق نموده و حقایق زیادی که دانشمند آن و بزرگان عمده بآن راه نیافته اند این
دانشمند پیدا نموده و در اطراف هر یک اظهار نظر کرده و برای تکمیل اطلاع به
اسیایا و بلاد شرقی رفته از جمله آثار گراسهای این دانشمند کتاب تمدن عرب اواست
که در شرح آداب و رسوم و آثار تمدن و اخلاق و سیر و عمران و شعائر اسلامی
و فتوحات مسلمین و دولت باعظمت ایشان و قوانین و حقایق قرآن مجید نگاشته
و از بسیاری انبیه و آثار ایران و هند و بغداد و مصر و اندلس و غیره توصیف
نموده و از انبیه عتیقه و انبیه قدیم و مکرب و خوانیم و خطوط و رسوم عکس
برداری کرده و کتاب خود را برار اصلاعات مهیده و گراورهای ظریفه و عجیب
نموده و کتاب مزبور را در ۱۸۸۴ تألیف کرده

این کتاب را دانشمند بزرگ مولوی سید علی انگرامی وزیر معارف سابق حیدر
آباد دکن بامر نظام فرانسه بزبان اردو ترجمه کرده و از ترجمه مزبور با اصل فرانسه
ترجمه دیگری بزبان فارسی بقلم نویسنده فاضل فخر المحققین سید محمد تقی
لنگرودی رانکومی (فخر داعی) انجام گرفته و این ترجمه داطبعی خوب و تصاویری
مرغوب برای اولین بار در ۱۳۱۳ شمسی در طهران در مطبعه مجلس شورای ملی
بطلع رسیده و جدیداً در طبع دوم آن هم مبادرت شده

گوستارلویون کتابی در خصوص تحقیق انقلاب فرانسه نام

La revolution Francais

نوشته و انقلاب را به نوع دانسته: انقلاب سیاسی - انقلاب مذهبی - انقلاب علمی و مهمتر بلکه اساسی تر از همه انقلاب علمی را شمرده و کتابی دیگر در خصوص تطور ملل دارد که بالسنه مختلفه ترجمه شده و کتبی دیگر هم نگاشته که بچندین زبان ترجمه نموده اند .

۲۴۰ - گوستاوی ویل Gustave Wiell

۱۸۸۹

استاد خاورشناس که تاریخ خلفاء را در پنج جلد بآلمانی ترجمه و چاپ نموده و کتاب سیرت ابن هشام را در دو جلد بآلمانی ترجمه و در ۱۸۶۴ طبع کرده و صاحب عملیاتی دیگر است و فوت او در ۱۸۸۹ بوده

۲۴۱ - گورتین Gureton

۱۸۶۴

خاورشناس انگلیسی که جزء مبشرین و مأمور تبلیغ بوده و از دارالفنون ا کسفر فارغ التحصیل شده مشارالیه بیشتر اوقات خود را صرف زبان سریانی نموده و بزبان عربی خدماتی تقدیم داشته کتاب ملل و نحل شهرستانی را سال ۱۸۴۲ در لندن نشر داده و نیز کتاب عقیده اهل سنت نسفی را در ۱۸۴۲ بچاپ رسانیده و قسمتی منتخب از طبقات الادباء و غیره را در مجله آسیای انگلیسی بزبان خود نشر داده و فوت او ۱۸۶۴ میلادی بوده

۲۴۲ - کوتیه L. Gutier

۱۹۲۵

لوسین کونیه مستشرق که زبان عربی را فرا گرفته و مطالعاتی در کتب غزالی نموده و کتاب الدرۃ الفاخرة او را از اصل عربی بفرانسه ترجمه و در لیزیک سال ۱۹۲۵ بطبع رسانیده (معجم المطبوعات)

۲۴۳ - گئی Guy

خاورشناس معروف معاصر ساکن ازبیر که در علوم و ادبیات شرق مطالعه

و تحقیقاتی زیاد نموده و صاحب مؤلفات و مصنفاتی است و در مجمع علمی اسلامی دمشق عضویت دارد.

۴۴۴ - گویارد Guyard

۱۸۷۵

گویارد استانیسلاس (۱) مستشرق ایران شناس که برای خود احراز معروفیتی نموده و نسبت با آثار علمی و ادبی ایران خدمت کرده از جمله رساله قضا و قدر کمال الدین عبدالرزاق کاشی (متوفی ۷۳۰) را در فرانسه با ترجمه زبان خود بطبع رسانیده و او در حدود ۱۸۷۵ بوده

H

۲۴۵- هاکن M. Hacken

۱۸۸۶

خاورشناس معروف معاصر که از مستشرقین فرانسه بشمار رفته و دانشمندی است که برای شرکت در جشن فردوسی بایران آمده در کنگرهٔ نطقی مبسوط در موضوع اکتشافات تاریخی حفريات بامیان نموده و گفته که آثار مزبور از عظمت تمدن ایران باستان و دورهٔ پادشاهان سلسله ساسانی حکایت میکنند
هاکن چنانکه نوشته و خود را معرفی نموده نام او Joseph و نام خانوادگی

Hacken فرورد فراسوا (۱) است ولادت او ۱۸۸۶ در بواتر (۲) و تحصیلات خود را در مدرسهٔ علوم سیاسی و تحقیقات عالیہ انجام داده از دانشگاه سوربون دیپلمه شده، علوم تاریخ و فلسفه را فرا گرفته و از دانشگاه پاریس دکتر ادبیات عمومی شده آثار نظام و شر او زیاد است و بیشتر بطبع رسیده

هاکن

۲۴۶- هافنر Hatfner

۱۹۰۵

دکتر آدلف هافنر (۳) خاورشناس اشرف کتب اسلامی که از مستشرقین آلمان شناخته شده و اموری را انجام داده که از آن جمله است

کتاب القلب والابدان بعنوان :

Texte Zur arabischen Lexkographie

که در لیزیک سال ۱۹۰۵ طبع و نشر نموده و نویسنده کتاب *البلغة فی شذور اللغة* است او بعضی از مؤلفات اصمعی را انتشار داده در معجم المطبوعات (ص ۱۸۹۳) و دائرة المعارف اسلامی لیدن عملیات او نگاشته شده.

۲۴۷ - هالوی Halévy

از دانشمندان آگاه بقسمت عربستان است که بیمن و نقاط دیگر جزیره العرب رفته حاصل مطالعه و مشاهدات خود را کتانی نگاشته از ابنیه و عمارات یمن و غیره بویژه نگارسانی دارد که گوستار لوبون از آثار او اخذ و اقتباس و بدان استناد نموده

۲۴۸ - هامبرت J Hambert

۱۷۹۲ - ۱۸۵۱

یوحنا هامبرت خاورشناس سویسی که سال ۱۷۹۲ در ژنو متولد شده و مراتب کمال را طی نموده مخصوصاً در پاریس السنه شرقی را فرا گرفته و در مدارس ژنو چند زبان شرقی را درس داده

هامبرت دارای نگارش و آثاری است و کتبی را انتشار داده که از آن جمله است *التقاط الازهار فی محاسن الاشهار* که ابن اسناد با ترجمه فرانسه و لاتینی در پاریس چاپ نموده و منتخبات عربی که جزء اول آن در پاریس سال ۱۸۳۴ طبع شده

۲۴۹ - هامیلتن Hamilton

۱۷۱۹

خاورشناس انگلیسی است که زبان عربی را یاد گرفته و کتاب الهدایه فی شرح البدایه برهان الدین فرغانی (۱) را با ترجمه انگلیسی و حواشی در لندن بنده

Heday Or Guid accourt on the Musulman lrxws

transt. bay ch. Hxmilton 1791

۱- فرغانی برهان الدین علی بن ابی بکر فرغانی مرغیانی نویسنده کتاب هدایه متوفی ۹۲۰ هـ

۴۵۰ - هامر پورکستال Hammer Purgstal

۱۸۵۶-۱۷۷۴

خاورشناس مشهور اطریشی استاد دانشمند مورخ که در گرتز (۱) دارالفنون وین تحصیل نموده زبان فارسی و عربی و ترکی را در بیست سالگی فرا گرفته و بعنوان مترجمی سفارت اطریش با ملامبول رفته در سوریه و شامات و مصر و ایران هم سیاحت کرده و متدرجاً مراتبی را طی نموده تا اینکه از اعضای شورای عالی ملی دولتی شده پس از آن از کار دولتی دست کشیده و بعمل تصنیف و تالیف پرداخته .

مهمترین آثار او در باره شرق قاریخ عثمانی است که در چند جلد بنام

Histoire de L'empire Ottoman

طبع و انتشار یافته و آن بفرانسه ترجمه شده و نیز او تاریخی در باره سلاطین مغول نوشته و کتاب تاریخ شعرای عثمانی او در چهار جلد است و تاریخ ادبیات لغت عرب که آنرا در ضمن ۷ مجلد تمام نموده

پورکستال کسی است که قول مسعودی را در باره کتاب الف لیله و لیله تصدیق نموده و مباحثی در تاریخ انراک و اسمعیلیه و قسطنطنیه دارد و مهمترین کتاب او دائرة المعارف شرقی است که مشتمل بر ادبیات شرق و تاریخ آن است و بزبان آلمانی نوشته شده

مستشرق مذکور علاوه بر مسطورات فوق ترجمه هائی دارد که از آن جمله است : ترجمه اطواق الذهب زمخشری - قائیه ابن قارض (۱) - ایها الولد غزالی میقات الصلوة فی سبعة اوقات بعربی و آلمانی که آنرا در وین سال ۱۸۴۴ طبع نموده اند .

هامر پورکستال کتاب گلشن راز شیخ محمود شبستری را با آلمانی ترجمه و در ۱۸۳۸ میلادی در وین بطبع رسانیده و مقدمه بر این کتاب بعربی و فارسی نگاشته که نگارنده از نظر اهمیت آنرا با حذف بعضی از جملات در اینجا مینگارده

هذا الكتاب المستطاب زين الالفاظ يعنى گلشن راز ترجم و طبع و زين و مثل
برسم خزينة الثمينه والدفينه المتينه
محمد شاه

اما بعد از اين چنين اين بنده كمترين يوسف حامرپور غستال مستشار و ترجمان و خوانسالار
و طرخان حضرت امپراطور پادشاه آلامان صاحب نشان عاليشان اوسط شير و خورشيد
بعرض حضرت شهنشاه ايران و توران تخت نشين دارا و جشيد ميرساندگه چون مطامح
انظار و مطارح افكار ارباب عرفان فطانت شعار دانايان آزموده كار درمد اوله السنه
خاور و باور و در مرآوده ملل نيكو اثر اولاً - جذب منفعت علم و دانش و منع اسباب
وحشت و آلايش روى مينمايد و چون بين قاطنان ايران و طوايف آلامان از قديم
زمان علاقه عترت و ظهريت نسل و اصل در كار و يگانگي و همدى السنه نمسويه
بازبان درى از آثار لغوى نمودار و آشكار و چون از مرابطه مشرق و مغرب از
مراوچه ايران و آلامان شيرينتر ميوه ها و برين تر سرمايه ها استكمال علم و عرفان
و استحصال دانش و ايقان حاصل ميايد از اينجهت مشهورترين آثار فلاسفه روميين
اعنى و صايلى امپراطور مار كوس انطونين از لسان يونانين بلسان درى مترجم و بنام
همايون جد و پدر جنت رهبر اين حضرت ملك منقبت مزين و
مترجم گشت اين دفعه بوجه نظيره نتيجه قريحه رجال غيب پرور ثمره دوحه قريحه
شستر اعنى گلشن راز بكسوت لسان نمسه ابراز و بنام غراى شاه فلك پناه
. ممتاز و باذن عالي نمونه بندگي هر چاغ و چراغى با فراغ اين بنده كه هم
مترجم و ممثل و طابع و مزين ورق لامع است سر افراز شده و چون در سال آينده
تصادف نوروز جلالى و هجرى قرين ميايد اين تحفه كمينه بمشابه هديه عيديه و موهبه
نوروزيه عرضه داشت پايه بارگاه سليمانى گشت و از هائف عاطف اين تاريخ ورد زبان
گذشت: تصادف نوروزين اين سال نيك فال باد ۱۲۵۴ .

در آخر كتاب مينويسد:

طبع شد اين كتاب در شهروين ۱۸۳۸ خدا نگهدارش از چشم كترين بسعى

اضعف المتعلمين اصدق المریدین یوسف حاسر پور کستال طرخان مستشار و ترجمان دولت و خانمان حضرت امپراطور آلمان در شهر ابان خجسته هجریه ۱۳۵۲ این نسخه چاپی و مذهب باحواشی تشعیری و نقشه دار و صورالوان و مختلف که هر صفحه با کاغذی رنگارنگ حاشیه شده و بهترین طرز استادانه تهذیب و تزیین گردیده بچاپ رسیده و نسخه آن در کتابخانه جناب استاد عالی مقام آقای حاج سید نصرالله تقوی رئیس دیوان عالی تمیز موجود است

پور کستال دیوان متنبی را منظوماً با آلمانی ترجمه نموده برای او کتب مربوطه بشرق و غیر عربی بسیار است و علاوه بر این مقالاتی نگاشته و مباحثه و مطالعاتی دارد که راجع به عرب و تاریخ ادبیات آنها است و حاصل آن را در کتب و مجلات آسیائی انتشار داده هاسر با چند تن استاد و نویسنده بزرك مجله (مخزن الكنوز الشرقیه) را در وین سال ۱۸۰۹ نشر داده و این مجله تا سال ۱۸۱۸ باقی بوده در معجم المطبوعات و تاریخ آداب اللغة شرحی از عملیات و تاریخچه زندگانی این مستشرق بزرك نگاشته شده صاحب معجم مینویسد که تاریخ عثمانی اوضمن ۱۸ مجلد بزبان آلمانی و فراسه ترجمه و منتشر شده

۴۵۱ - هارتمان Hartmann

۱۹۱۴

هارتمان

خاور شناس معروف استاد زبان سریانی و دروس اسلامی در مدرسه زبان شرقی برلن که سیاحت قابل همیتی در آسیای مرکزی نموده مطالعه و تحقیق زیادی در بازرسی احوال مردم آن حدود و موقعیت جغرافیائی و لغات و السنه و عادات و اخلاق اهالی کرده داخل به کمرشته تحقیق در موضوع دین اسلام شده مطالبی در این باب بمورد نگارش آورده

هارتمان کتابی راجع بعرب و کتاب دیگری مربوط بترکستان چین و گزارش مردم آن سرزمین نوشته در نحو اللغة زبان جغتائی و عبری هم کتابی نگاشته در تاریخ اسلام و ممالک شرقی اسلامی هم کتابی نوشته بیشتر کار او بزبان آلمانی است علاوه بر این کتابی در اصول روزنامه نگاری و صحافت عربی دارد که بزبان انگلیسی نگاشته و از جمله اعضای کنگره دائره المعارف اسلامی لیدن است که اغلب تحقیقات او در آنجا درج شده در مجمع علمی عربی دمشق نیز عضویت دارد

۲۵۲ - هفنینگ W Heffning

هفنینگ

از خاورشناسان معروف است که در هیئت دائره المعارف اسلامی لیدن عضویت دارد و خدماتی در این خصوص انجام داده هفنینگ بابل کال (۱) خاورشناس عملیاتی علمی که مربوط بشرق است انجام نموده و نام و عملیات و صورت او در فهرست کتابخانه بریل (ص ۲۲) و (ص ۷۶) مسطور است

۲۵۳ - هفتر Hofnere

خاورشناس اطریشی که چندین رساله لغوی عنوان قلب واداء ابن السکیت (۲) و کتاب الابل اصمعی (۳) و کتاب خاق الاسان و سه کتب که در اصداد اصمعی و سجستانی و ابن السکیت و ذیل صاغابی است نشر داده رساله الدارات والذبات والشجر والمخل والکرمه اصمعی را هم چاپ رسانیده

۱ - Paul Kahle

۲ - ابن السکیت ابویوسف یعقوب سکیت منوله ۱۸۶ منوفی ۲۴۴

۳ - اصمعی عبدالملک بن قریب منوفی ۲۱۳

۴۵۴ - هین Heine

خاورشناسی است که ادبیات ایران را تتبع نموده و راجع بفرودسی و تاریخچه زندگانی او تحقیق کرده . منظومه بسیار لطیف و خوب ورقت آوری دربارهٔ جنازه فرودسی هنگام برون بردن آن از شهر و رسیدن صله و یاداش وی برای نظم شاهنامه سروده است .

۴۵۵ - هل J. Hell

ژزف هل خاورشناس آلمانی و عالم گیاه شناس که در قسمت فلاحت و نباتات شرقی مطالعاتی نموده و کتاب فلاحت عربی Cultur der Arabertras را نگاشته و آنرا خدا بخش هندی ترجمه کرده بعضی از نگارش او در دائرة المعارف الاسلامی لیدن نگاشته شده . هل کتاب تذکرة الکمالین علی بن عیسی و طبقات الشعراء حمجی (۱) و دیوان فرزدق را انتشار داده (المقتطف ۱۹۲۷ م)

۴۵۶ - هلموت ریتز Helmut Ritter

۱۸۹۲

خاور شناس معاصر و استاد دانشمند که در آلمان سال ۱۸۹۲ متولد شده و

هلموت

تحصیلات عالی او از ادبیات تعلیم و تربیت ایران و عرب و ترک انجام گرفته و در این رشته پایه استادی رسیده . مشاغل مهمه او تدریس دانشگاه هامبورگ و دارالفنون اسلامبول در زبان ایرانی و عربی بوده در آثار شرقی تتبع و تحقیق نموده خدماتی زیاد برای طبع و نشر آن آثار بکار برده و بدستگیری او کتبی ترجمه و طبع شده

۱ - حمجی ابو عبد الله محمد بن سلاه حمجی بصری نویسنده کتاب طبقات الشعراء که در حدود

آثار هلموت جستجو در احوال نظامی که در برلین (۱۹۲۷) بطبع رسیده
تحقیقات در باره حسن بصری (۱) در اسلام که در ۱۹۳۲ طبع شده تحقیق و مطالعه
کتب خطی و خطوط ایرانی و غیره که در کتابخانه اسلامبول بوده، او آلپینامه شیخ
فریدالدین عطا و (۲) اشعار مقالات الاسلامیین ابوالحسن اشعری (۳) را در
اسلامبول از ۱۹۳۰ تا ۱۹۳۴ ترجمه و طبع کرده و جلد اول الوافی بالوفیات
صفدی (۴) را در ۱۹۳۱ و فرق الشیعه نوبختی را نیز در ۱۹۳۱ ترجمه و طبع نموده
از خسه نظامی قسمت هفت پیکر را با مستشرق معروف ژان رپیکا ترجمه کرده
و کار هائی دیگر دارد

۲۵۷ - هنزیوس Henzius

۱۸۲۸

خاورشناس قرن نوزدهم که صاحب مؤلفات و آثار است و از آن جمله
است کتاب :

Fragmenta Aralicq

که آنرا در پتروپولی سال ۱۸۲۸ نشر داده و در آن کتاب از ص ۱ تا ۱۰۴
که قسمتی عمده از تاریخ الفخری را نقل نموده و در دائرة المعارف لیدن
(ص ۸ و ۳ ج ۱ ع) از وی نام برده و کار او را شرح داده

۱۵۸ - هربرت گرای L. Herbert Gray

لوئی هربرت گرای - خاورشناس امریکائی متولد در نیویورک (نیوژرسی ۶)
اتازونی امریکا که تحصیلات خود را در دانشگاه کلمبیا تمام نموده (۱۸۹۸) و در السنه

۱ - حسن بصری ابوسعید حسن بن ابی الحسن بصری متولد ۲۱ متوفی ۱۱۰

۲ - فریدالدین عطار محمد بن ابراهیم نیشابوری متولد ۵۱۳ و متوفی ۶۲۷ صاحب منطق الضیر

۳ - ابوالحسن اشعری علی بن اسمعیل بن ابی بشر صاحب النعم متولد ۲۷۰ متوفی ۳۲۲

۴ - صفدی ثعلب بن ایبک متوفی ۷۶۴

۵ - نوبختی ابو محمد حسن بن موسی نوبختی متوفی بین ۳۰۰ و ۳۱۰

مختلفه شرقی تحصیل کرده در پرستن (۱) او نیورسیته سال ۱۸۹۶ تحصیلاتی را انجام داده .

او در دانشگاه کلمبیا زبان کلاسیک - زبان ژرمانیک - سلیتیک - هند و ایران - سمیتیک - لنکیستیک (۲) را فرا گرفته ،

مشارکت وی در انسیکلوپدی مذهبی وانیک (۳) ادنبورگ بوده و ۱۹۰۵ عضو کمیون امریکار مأمور صلح و نماینده اتازونی در پاریس مخصوصاً در کارهای مربوطه بشرق نزدیک شده در موضوع کلینیکال افریقا از ۲۰ - ۱۹۱۸ اشتغال داشته گرای پروفیسور آگرزه (۴) رفیلزفی او نیورسیته نبراسکا (۵) شده و نیز پروفیسور لنکنیک (علم قواعد السنه) در زبان شرقی ۲۲ - ۱۹۲۳ کلمبی گردیده و شغل کنونی او پروفیسوری علم قواعد السنه در دانشگاه کلمبیا است که از ۱۹۲۰ تا ۱۹۳۵ برقرار میباشد ،

کارهای شخصی او فنولوژی یا امور مربوطه باصوات و آهنگ هند و ایران Phonology i. and ii. در نیویورک ۱۹۰۲ بوده گرای در ۱۹۲۹ کنفرانسی بعنوان :

Expansion de ses Confrance Sur ce Fondateur

در او نیورسیته اکتفرد داده و در ۱۹۲۵ مقدم بزبان سامی نوشته و راجع به قواعد السنه در نیویورک در ۱۹۳۵ شرحی نگاشته او قریب به ۲۴ ماده در حساب و مواد انسیکلوپدی نسبت بزبانها و مذاهب شرقی السنه هند و اروپا و موضوعات مختلفه مقالات ترتیب داده و عملیات Hundred Love Song را نوشته و راجع به کمال الدین اصفهانی و مسابقه مادام اتلوات مومفرد (۶) در لندن (۱۹۵۴) و زبان سانسکریت سوباندهو Subandhu کارهایی نموده

Linguistique - ۲ Princeton-w. - ۱

Nobraska - ۵ Agrcegeé - ۴ Etihic -- ۳

M.Ethel watte Munmford - ۶

۴۵۹ - هربرت توماس Herbert Thomas

۱۰۳۰

ایران شناس قرن هفدهم که دو سال ۱۰۳۹ و ۱۰۳۰ هجری قمری نه سال بعد از پی تیردولاول ایتالیائی سیاح مشهور بایران و تهران آمده و همراه سفیری که از طرف شارل اول « ۱۰۰۸-۱۰۰۹ » پادشاه انگلستان بایران آمده بود سفر نموده و مطالعاتی در این سرزمین کرده و حاصل مشاهدات خود را ضمن کتابی تدوین نموده و بچاپ رسانیده

۴۶۰ - هربلو Herblot

۱۶۹۵-۱۶۵۲

داوید هربلو از شرق شناسان اواخر قرن ۱۷ بوده که در ۱۶۵۲ م متولد گردیده و در ۱۶۹۵ وفات یافته مشارالیه در تحصیلات السنه شرقی زحماتی کشیده و بدقایق و نکات آن آگاه شده و تاریخ شرق و ادبیات آنرا مرتباً درشش جلدبنام « دائرةالمعارف شرقی » بزبان فرانسه نوشته علوم و فنون شرقی و تاریخ ادبیات و خرافات افسانه ها و عقاید ادیان و نظامات و غیره اهالی مشرق زمین را نقل و ترجمه نموده

هربلو رئیس دارالترجمه شرقی بوده و معاصر لوئی ۱۴ است مشارالیه به دستیاری کلیر وزیر معارف خدماتی بمعارف نموده و از دولت حق التدریس میگرفته عنوان معلمی زبان سامی را در گلژ دو فرانس « مدرسه عالی فرانسه » داشته و بواسطه تألیفات مهمه خود اشتهار یافته و کتابی که بیشتر باعث شهرت او شده کتاب « الفباء » است که بزبان فرانسه ترتیب داده

دائرةالمعارف او در علوم و تاریخ و ادیان و آداب و حکومت ها و موهومات و خرافات و اخلاق اجتماعی شرقی است که چاپ آن یکبار در ۱۷۸۳ انجام گرفته و این کتاب را دربلو شروع نموده و کالاند (۲) بیابان رسانیده

۴۶۱- هردر Herder

شرق شناس آگاه باوضاع عرب و عربستان است که راجع به جزیره العرب و غیر آن داخل يك سلسله تحقیقات عمیقه علمی شده و در عادات و اخلاق و اوصاف و رفتار عرب کتابی نوشته که گوستاولوبون در کتاب تمدن عرب خود باطلاعات او استناد نموده

۴۶۲- هرخ Heroch

۱۸۹۱

خاورشناس آلمانی که در زبان عربی تکمیل شده و کتاب «النهر الفنائض فی علم الفرائض نقشبندی ۱» را که در مذاهب اربعه است بزبان آلمانی ترجمه نموده و کتاب او در لیزیک سال ۱۸۹۱ بچاپ رسیده استاد مزبور در عقاید و مذاهب و فرق مختلفه اسلامی اطلاعات زیادی پیدا کرده و از حاصل معلومات خود مؤلفاتی ترتیب داده

۴۶۳- هرورم P. Herum

خاورشناس آلمانی است که کتاب تقویم الصحه ابن بطلان (۲) بغدادی را بآلمانی ترجمه کرده و در استراسبورک تحت عنوان ذیل نشر داده

Schachtafel der Gerandchet

(شاختاقل در کراندشت)

۴۶۴- هتون شارل تیلر Hetune charles Teniler

۱۸۳۵

استاد ریاضی خاورشناس معروف و دانا بزبان هندی و عربی است که دکتری

۱ - نقشبندی شیخ عبدالقادر بن محمد بن عبدالرحمن نقشبندی مکاروی که از شیوخ

منهب نسن است

۲ - ابن بطلان ابوالحسن مختار بن حسن بدون بن سعدون بن بطلان طیب منوقی

(۴۶۵) هجری ق

معروف و صاحب کتاب « جوامع علم ریاضی » است که آنرا از زبان انگلیسی
بعربی در آورده و در کلکته چاپ نموده و این استاد در زبان عربی مهارتی زیاد داشته
و نگارشانی محققانه نوشته .

۴۶۵- هیلتن فیلیپ P. Hilton Philipe

شرق شناس امریکائی که از ایران شناسان آنجا است و اشعاری شایسته در
تعریف ایران ساخته و بنشان سوم علمی ایران مفتخر شده و وزارت معارف ایران
بیادکارهای او قدردانی نموده است و صاحب مؤلفات و آثار است .

۴۶۶- هی هی P. Hibi

فیلیپ هی هی خاورشناس آگاه بتاریخ عرب و اسلام است که کتابی بعنوان

History of the Arabes

بزبان انگلیسی نوشته است و کتاب او در لیدن ضمن دو مجلد به چاپ رسیده است و
جز این هم آثار و مؤلفات دارد .

۴۶۷- هین Dr. Hins

دکتر هین خاورشناس آلمانی و استاد زبان های شرقی در دانشگاه کتینگن
است که در محل خود معروف و صاحب آثار و نگارشانی است .

۴۶۸- هیرش بر Hi rschberg

۲۰۹۱

خاورشناس آلمانی که طب ابن سینا را تدریس مینموده و آگاه بطب و معالجات
شرقی بوده و قسمتی از کتاب قانون عن طب العیون را بعنوان :

Die Augenheilkunde des Ibn Sina

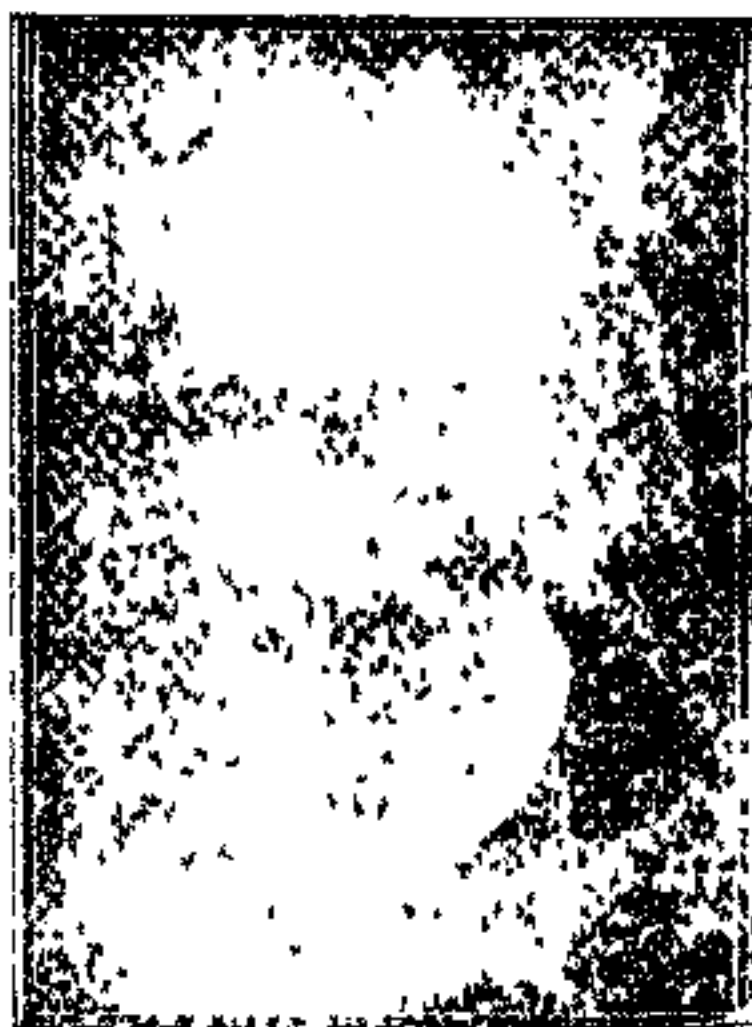
در لیزیک ترجمه و چاپ کرده (دائرة المعارف لیدن ج ۱)

۴۶۹- همل F. Dr. Hommel

۱۸۵۴-۱۹۳۶

دکتر فریتزر همل خاورشناس معروف آلمانی استاد زبان سامی دانشگاه مونیخ آلمان

و عضو اعزامی فرهنگستان (آکادمی) علوم لهستان دکتر افتخاری علم فلسفه جامعه ارسلکان و عضو اعزامی مجمع علمی عربی دمشق که در ۱۸۵۴ در پایتخت باواریا (۱) وسطی متولد و مبادی علوم را در آموزشگاه مقدماتی آنجا (۱۸۶۴ تا ۱۸۷۲) فرا گرفته و دانشگاه لیزیک (۱۸۷۲ - ۱۸۷۷) خدمت فلیشر شرق شناس معروف درس خوانده عنوان دکتری در تألیف خود برای مقدمه کتاب (اسماء ذوی التدیین) بلعت سامی جنوبی گرفته و این کتاب را در ۱۸۷۹ نشر داده.

همل

شغل همل دو ۱۸۷۷ سر
پرستی و مدیری کتابخانه عمومی
موبیخ بوده در دانشگاه هم دروس
مخصوصی تدریس مینموده و کتاب
تاریخ بابلیها و آشوریها تألیف
واز (۱۸۸۵) تا ۸۸۹ تکمیل
موده و در سال ۱۸۹۲ کتاب (اصل
بابلی برای تمدن مصری)
را نگاشته در ۱۸۹۷ در دانشگاه
موبیخ استاد مستقل بوده است.
از آثار علمی او (منتخبات
عربیة جنوبی) است که در ۱۸۹۳
تألیف نموده و مقتطفات سومری

جهت خواندن در ۱۸۸۴ تاریخ شرقی قدیم مؤلفه ۱۸۹۵ هدایای بنی اسرائیل
قدیم در ۱۸۹۷ مختصر جغرافی شرق و تاریخ آن - رساله علم آثار تزد شرقیها
همل دارای رسائلی زیاد و مباحث علمی است که در مجلات مختلفه
نشر داده.

فروع عمده ایرا که هومل در نظر گرفته و آن توجه داشته : تاریخ تمدن شرق قدیم و مذاهب آن رسوم عربی جنوبی - شعر عربی دوره جاهلیت - فقه الفقه بابلی تحقیق مخصوص بوده راجع بلغت و زبان سومری - تاریخ مصر مختص بتمدن مصر خبلی قدیم .

استاد مدکور عقیده زیادی بتمدن بابلی قدیم داشته و گوید که آغاز این تمدن در بلاد ماکان (باغان - بحرین) در خلیج ایران بوده و تاریخ اسامی و رموز نجوم را تألیف نموده و اصل حروف الفبا و ترتیب آنرا توضیح داده بیشتر روزگار خود را ببحث و تألیف گذرانده و در حدود هشتاد و دو سالگی در ۱۷ فوریه ۱۹۳۶ وفات یافت .

۲۷۰ - هرن P Horn
(۱۸۸۳ - ۱۹۰۸)

خاور شناس آلمانی که نبوت خود اشتها یافته ولادت ارد در ۱۴ ژانویه ۱۸۶۳ در حال وفاتش در استراسبورک سال ۱۹۰۸ بوده .
هرن نسبت بمعارف و علوم شرقی خدماتی برجسته و شایان تقدیر دارد مخصوصاً در تاریخ ایران اطلاعاتی زیاد پیدا نموده و زبان فارسی را بخوبی فرا گرفته تاریخ شاه طهماسب صفوی (۱) را که بقلم خود نوشته چاپ رسانیده و مقدمه بر آن نگاشته تاریخ مرینور را ترجمه و در محله آلمانی (ایمن آلمانی شرق) طبع کرده ترجمه آلمانی مذکور بتهائی هم در ۱۸۹۱ میلادی نامقدمه و حواشی در استراسبورک طبع رسیده

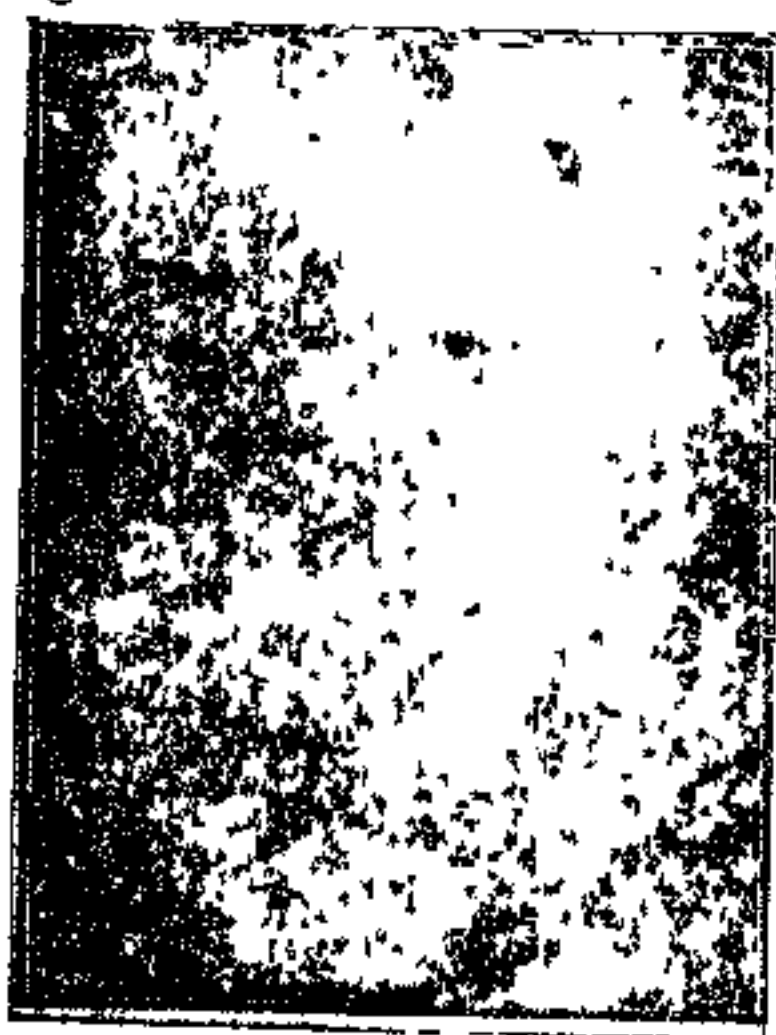
۲۷۱ - هور وینز Horowitz

پروفیسور هور وینز خاور شناس آلمانی عضو مجمع علمی عربی دمشق است

۱ - شاه طهماسب صفوی فرزند شاه اسماعیل اول (۹۱۷-۹۸۴) که از سربده سالکی

سلطنت نموده و ۵۱ سال پادشاه ایران بوده

آلقصائد الهاشمیات کمیت بن زید (۱) اسدی شاعر معروف را بزبان آلمانی ترجمه

نموده سال ۱۹۰۴
در لندن طبع کرده
دیگر بار هم نامت
عربی آنرا طبع نموده
و در اول این کتاب
مقدمه در شعر عربی
و تاریخ شیعه و اصل
تشیع و اخبار و
حوادث آن نگاشته.

هورویتز

۲۷۲ - هرنن M Horten

۱۹۰۹

خاورشناس آلمانی استاد فلسفه و الهیات که در فلسفه شرقی مطالعه زیاد نموده
و قسمت «الهیات سفارا» بزبان آلمانی نقل با شرحی بعنوان .

Die Metaphysic

از ۱۹۰۷ - ۱۹۰۹ نوشته و بچاپ رسانده

شرحی که اسمعیل حسینی فارانی (۲) بر فصوص الحکم نگاشته هورتن آنرا
موضوع درس خود قرار داده و تدریس مینمود

۱ - کمیت شاعر - کمیت بن زید بن خریس اسدی متولد در ۶۰ و متوفی در ۱۲۶
هجری که صاحب اشعار و قصائد زیاد است .

۴ - فارانی - از مصنفین قرن دهم هجری است .

۳۷۳ - هوداس Houdas

متولد ۱۸۴۰

خاورشناس معروف فرانسوی که در ۱۸۴۰ متولد شده و استاد زبان شرقی مدرسه پاریس بوده و بازرس عمومی مدارس الجزایر و عضو شورای معارف عمومی و عضو کمیسیون تاریخ در قسمتی از تاریخ مغرب و غیره شده و صاحب آثار و مؤلفاتی است که از آن جمله است :

طرف مغربیه که از آثار نویسندگان مغرب جمع و انتخاب نموده و در آخر این کتاب فرهنگی ترتیب داده که در پاریس سال ۱۸۹۱ طبع شده و مجموعه مکاتیب محفوظه در اصول و قواعد مغرب که مشتمل ۱۰۹ رساله است بیاری مسیو دلفین باشروح و معجم آخر در الجزائر سال ۱۸۹۱ چاپ نموده

هوداس کتب ذیل را نشر داده : تاریخ سودان شیخ عبدالرحمن بن عامر سعدی تذکرة الیابان در اخبار ملوک سودان - تاریخ فاش در اخبار بلدان و سپاهیان و اکابر ناس کتاب النجر عن اول دولة من دول الاشراف العلویین زبانی (۱) - کتاب تاریخ سیرت سلطان جلال الدین مکرانی محمد سوی (۲) حکایت منقول از کتاب الف لیله و ایله برهت الحاوی باخبار ملوک القرن الحادی محمد صغیر مراکشی .

هوداس کتاب تاریخ فتح اندلس ابن قوطیه را از Recueil de Textes et-c در پاریس سال ۱۸۸۹ از ص ۲۱۹ تا ۲۸۰ از نسخه خطی محفوظه در پاریس که جزء فهرست دسلان ۱۷۶۷ نام او آمده نشر داده و خدعات او بمعارف شرقی زید است « دائرة المعارف لیدن ج ۱ » مشارالیه کتاب « نعمة الحكام فی نکات العقود والاحکام با العاصمه ابن عاصم » که رساله در فقه مالکی ایست عنوان :

Irané de droit Musulman la Tohfat D'Ebn Acem

۱ - زبانی - ابوالقاسم بن احمد مراکشی دیابست که در اوایل قرن ۱۹ میلادی و در پاره

۲ - سوی محمد بن احمد بن علی مشی سلطان جلال الدین خواردمشاه مکرانی که ۶۳۹ حیات داشته

۴ - ابن عاصم ابوبکر محمد بن قبه مالکی متولد ۷۶۰ و متوفی ۸۲۹ است

بانتلیقات لغوی و فقهی آن ترجمه نموده و بیاری مارتل (۱) از ۱۸۸۲ - ۱۸۸۳

بچاپ رسانیده

۴۷۴ - هورث H. Hourth

۱۸۸۸

مورخ و نویسنده تاریخ شرق بویژه تاریخ مغول است که کتابی در سه جلد

بنام تاریخ مغول بعنوان

History of the Mongoles

نوشته و نشر داده در جلد سوم آن گذارش ابوسعید بهادر خان (۲) مسطور است

نام آنرا در موردی دیگر باین طریق ضبط نموده اند Howorth

هورث کتاب خود را از ۱۸۷۶ تا ۱۸۸۸ درلیدن بچاپ رسانیده و بطوری

که نوشته اصل و پایه کتاب هورث کتاب دسون است که بابعضی از اصافات مأخوذه

از دیگران بآن افزوده و گفته اند نویسنده او چون فارسی و عربی نمیدانسته بمنابع

اصلی و نواربخ مراجعه نموده که مطالب را مستقیماً بدست بیارود بدینجهت تاحدی

در نگارش خود باشتباه رفته .

۴۷۵ - هوتسما M. Th. Houtsma

خاور شناس معروف معاصر عضو انجمن دائرة المعارف اسلامی لیدن که از

دانشمندان محقق و استاد بشمار رفته و خدماتی زیاد بمعارف اسلامی و آثار شرقی نموده

عملیات این استاد در دائرة المعارف مذکور در بسیاری از موارد به مورد نگارش

آمده و تتبع و تحقیق او مطرح شده

هوتسما فهرست کتابهای خطی عربی و ترکی کتابهای شرقی آکادمی باناوارا در

۱۸۸۹ ترتیب داده در نشریات ششمین کنگره بین المللی خاور شناسان شرکت کرده

اشعار اخطل (۳) شاعر معروف را با متن عربی و لاتین نشر داده ۱۸۷۸ و کتاب

۱ - Martel

۲ - ابوسعید بهادرخان از شاهان تیموری است که از ۷۶۳ تا ۸۷۲ پادشاهی نموده است

۳ - اخطل ابوماک غیاث بن غوث سنت بن حارق شاعر عرب در قرن اول هجری

الانصاف فی الخلاف بین النجورین ابوالبرکات ابن انباری راجع بصرف و نحو عربی
رادر ۱۹۱۳ منتشر نموده

هوتسما

کتاب زبده النصر و نخبه
العصر بنداری (۱) را چاپ کرده
و تاریخ سلاجقه عراق عمادالدین
کاتب اصفهانی را با نسخه اکسفر
و پاریس مقابله در ۱۸۸۹ چاپ
کرده

او در ۱۸۸۸ یاد گوینه در
جمع فهرست کتب عربی آکادمی
باتاویه را همراهی نموده و در دائره
المعارف اسلامی برای جمع آوری
لغات جغرافیائی - مردم شناسی
شرح حال رجال ملل اسلامی با

رقمای خود دستبازی و همکاری نموده و در مسابقه شرکت کرده

هوتسما در قسمت علوم آثاری هم زحماتی کشیده و در این راه خدماتی نموده
که فهرست کتابخانه بریل شرح آن را متعرض است و در خصوص ترسکها
نگارسانی دارد.

استاد مزبور تاریخ ابن بی بی (۳) یا تاریخ سلاجقه آسیای صغیر را با عنوان
ترکی در ۱۹۰۲ بچاپ رسانیده و کتاب مزبور تحت این عنوان چاپ شده

Recueil de Texts relatifs a l' Histoire Selajoucides,

-
- ۱ - بنداری فتح بن علی بن محمد اصفهانی است که شاهدیه را به عربی ترجمه کرده
 - ۲ - عماد اصفهانی وزیر ابو عبدالله محمد بن صفی الدین مقبب عماد کاتب معروف بابن ابی الخریز
متولد ۵۱۹ متوفی ۵۹۷
 - ۳ - ابن بی بی - ناصرالدین یعنی بن مجدالدین محمد که در نیمه دوم قرن هفتم هجری
کتاب تاریخ خود را در ۶۸۱ تا ۶۸۴ نوشته

او تاریخ یعقوبی را هم چاپ نموده و در ۱۱۹۴ برای بیان و توصیف عده از نسخ
 نادره و کمیاب شرقی فهرست ترتیب داده
 در فهرست کتابخانه بریل و نام و تصویر و شرح عملیات هوسما بتفصیل
 چندین جانگاشته و مندرج است .

۴۷۶- هوبشان Hbuschonann

۱۸۴۸ - ۱۹۰۸

خاورشناس آلمانی متولد اول ژوئیه ۱۸۴۸ در اردو فورت آلمان و متوفی ۲۳
 ژانویه ۱۹۰۸ در استراسبورگ که خدماتی پسندیده دارد و شهرت او زیاد است .

۴۷۷- هوار Cl. Huart

۱۸۵۴ - ۱۹۲۶

کلمان هوار (۱) خاورشناس مشهور فرانسوی که علاوه بر مراتب دانشی و پایه استادی
 در امور اداری دولت فرانسه مشغول بوده و در جانی را ضمن خدمت پیموده ولادت

او ۱۸۵۴ میلادی وفات ۳۰
 ماه دسامبر ۱۹۲۶ (مطابق ۵ شنبه
 ۲۴ جمادی الاخری ۱۳۴۵) در
 پاریس بسن هفتاد و دو سالگی
 فاضل معاصر (آقای محمد
 قزوینی) شرحی در ترجمه و
 گزارش زندگانی هوارت در شماره
 ۱۱ سال ۱۳۰۵ ایران شهرنگاشته
 و دیگران هم نوشته اند استاد
 مزبور از بزرگان مستشرقین است

هوار

که خدماتی شایان و قابل تقدیر بمعارف

شرق و زبان فارسی نموده و با ادوارد بروگ در بسیاری از کارها هم تراز بوده

و منشی ساده نویس متینی بشمار رفته و در ۱۹۱۲ بر تبه ژنرال قونسواگری رسیده و عضو آکادمی خطوط و ادبیات فرانسه بوده، در جوانی از شاگردان مبرز و با استعداد مدرسه السنه شرقیه شمرده شده و فارغ التحصیل مدارس عالییه است هوارت، بعد از تحصیل ۲۳ سال از (۱۲۹۲ - ۱۳۱۶ ه - ۱۸۹۸ - ۱۸۷۵ -) در خارج فرانسه سمت مترجمی سفارتخانه و قونسواگری فرانسه در شرق میزیسته سه سال در دمشق بوده قریب بیست سال اوقات خود را در اسلامبول گذرانده.

هوار بعد از فوت شارل شیفر (۱) خاورشناس معروف در ۱۳۱۶ بجای او عنوان استادی زبان فارسی در مدرسه زبان شرقی داشته و ده سال بعد سمت تدریس علوم اسلامی در مدارس تحصیلات علوم عالییه مشغول شده و در اواخر زندگانی انجام کار این دو کرسی را عهده دار بوده در ۱۳۳۷ هجری قمری به عضویت آکادمی خطوط و ادبیات بجای ماسپرو (۲) استاد مصر شناس انتخاب شده در ۱۹۲۸ ریاست کل آکادمی مزور برقرار شده بود که اجل مهلت نداده و بدورد زندگانی نمود.

هوار فارسی عربی و ترکی را بدون اینکه تخصص او در یکی از آنها نمودار باشد هر سه زبان را خیلی خوب می دانسته در علوم و فنون این سه زبان مولفاتی عدیده دارد: زبان ترکی را بواسطه زیادی توقف در اسلامبول تکمیل نموده و فارسی و عربی را هم بنحو علمی در اثر تحصیلات و آمیزش با عرب و ایرانی در دمشق و اسلامبول فرا گرفته او بحرف زدن این زبانها چندان اهمیت نمیداده و زبان عربی را اساس ادبیات تمام زبانهای ملل اسلامی میدانسته و از کسانی بوده که میخواست در جلوس در اطاق درس زبان فارسی و ترکی و هندی او نوشته شود کسیکه که زبان عربی را خیلی خوب نمیداند در این اطاق داخل نشود.

بعضی از مولفات و نگارش مهم هوار از این قرار است ترجمه کتاب البده و التاریخ تألیف مطهر بن طاهر مقدسی در حدود سنه ۳۵۵ هجری که ب متن عربی و ترجمه فرانسه در ۶ جلد بزرگ از ۱۸۹۹ - ۱۹۰۷ بضع رسیده و یکی از شاهکارهای این استاد است

تاریخ عرب (۱) در دو جلد که از ۱۹۱۲ - ۱۹۱۳ طبع شده تاریخ ادبیات عرب که در ۱۹۰۴ چاپ شده بود بعد مکرر بطبع رسیده رباعیات باباطاهر (۲) بمتن فارسی و ترجمه فرانسه در ۱۸۹۳ صرف و نحو فارسی (۱۸۹۹) کتاب مذهب باب در ۱۸۸۴ و تذکرة الخطاطین و المصویرین در ۱۹۰۸ مجموعه رسائل بامتن فارسی و ترجمه فرانسه در ۱۹۰۹ که بخرج اوقاف کبک طبع شده سحر شایب نامه اسدی (۳) بامتن فارسی و ترجمه فرانسه در دو جلد ایران قدیم و تمدن ایرانی که ۱۹۲۵ طبع شده

هوار در مجلات و جرائد مقالات علمی و ادبی زیاد دارد که در تاریخ و جغرافی و صرف نحو و ادبیات و مسائل ملل اسلامی نوشته در روز نامه آسیائی

Journal Asiatique

مقالات انتقادی راجع بمطبوعات مشرقی و شرق ایران نگاشته و در کتاب دائرة المعارف اسلامی که بسه زبان فرانسه و انگلیسی و آلمانی در هلند چاپ شده دارای آثار است و مقالاتی هم راجع بزبان فارسی و ترکی و ادبیات و علوم وقتون دارد و تاریخ بغداد جدید

Histoire de Bagdad

رابعنوان نوشته که قسمتی از تاریخ دوات عثمانی و فتوحات آنرا شامل است و تاریخ ادبیات عرب او بنام Littr. Arabes تدوین شده دستور نمایشگاه تمدن اسلامی و ترجمه کتاب الخلیفة ابو زید بلخی (۴) او با اصل و ترجمه در چهار مجلد با تصاویر و نقوش عربی و فارسی بطبع رسیده نیز کتاب انیس العشاق مجدود الدین (۵) رومی را نشر داده علاوه بر این خدمات دیگری دارد که ذکر آن موجب تطویل است

۱ - Histoire des Arabes * با ظاهر عرف سوریده معروف که قبرش در مدین و

و در ۴۱۰ بوده

۳ - اسدی عی بن احمد طوسی که فرزند اسدی بزرگ است و احمد بن منصور نام داشته

۴ - ابو زید بلخی صاحب کتاب الاسماء. اقسام المعود و غیره متوفی ۳۲۴ هجری است

۵ - مجدود الدین رومی یکی از مصوفه و بزرگان عرفا است

۴۷۸ - هوک Hughes

خاورشناس که در لغت و زبان زحمت کشیده و مولفانی نریب داده فرهنگی

بنام فرهنگ اسلامی تحت عنوان Dict. of islam نوشته و بطبع رسانده

۴۷۹ - هومبالت Humboldt

۱۷۶۹-۱۸۵۹

جهانگرد معروف و استاد دانا و توانای آلمانی که کتابی راجع به دنیای نوشته

و کتاب او با اغلب زبان اروپائی ترجمه شده و درباره شرق بویژه مذهب و دیانت اسلام

تحقیقاتی نموده و بمورد نکارش آورده و گوید

« مسلمین آن درجه را پیمودند که پیشینان

فاقد آن بودند »

هومبالت

Hylanar

خاورشناس دانا بزبان عربی که در آثار

شرقی مطالعه نموده و کتبی را ترجمه کرده که

کتاب خریدة العجائب ابن الوردی از آنها است

I

۴۸۰ — اینوسترانسف Insustransof

خاور شناس معروف روسی که در ادبیات ایران و عرب تتبع و تحقیق نموده و از نویسندگان و مولفین است.
مشارالیه کتابی بنام «تأثیر ادبیات ایران در زبان عربی» نگاشته و کتاب او در ۱۹۰۹ در پطروگراد بطبع رسیده جرجی زیدان و دیگران از او و کار هایش در «وارد عدیده» نام برده اند

۴۸۱ — ایزاک کاتن Isacc Cattan

کتاب *فتحة الیمن* شیروانی را در تونس بزبان فرانسه ترجمه کرده و طبع آن را در مجله

Revue Tunisienne de l'inst. de Cartage

انجام داده قصاید ابن الوردی را هم ترجمه نموده و با ادبیات اسلامی طبع و ترجمه آن علاقمند بوده.

J

۴۸۱ - جیمس موریه James - j. - Morier

ایران شناس قرن ۱۹ و نویسنده معروف که کتاب حاجی بابا اصفهانی را در سه جلد بزبان انگلیسی نوشته و این کتاب بعد ها بزبان فارسی ترجمه شده و اصل و ترجمه آن بچاپ رسیده

موریه در این کتاب قسمت مهمی از اوضاع آن زمان و عادات و اخلاق ایرانیان آن دوره را بیان نموده و ترجمه این کتاب مکرر در ایران و بمبئی و غیره بطبع رسیده

موریه دوبار با ایران آمده بکنوت از ۱۱۲۳ هجری قمری تا ۱۲۲۴ و دیگر بار از ۱۳۴۶ تا ۱۲۳۰ که در ضمن این اقامت و سفر داخل يك سلسله تحقیق و کتبخکاری در آداب و اخلاق و رسوم و عادات ایرانیان گردیده

مسافرت موریه با ردبیل در ۱۸۱۲ میلادی بوده و راجع بکتابخانه و مقبره شیخ صفی الدین (۱) شرحی مبسوط نگاشته و گوید که مقبره از شکوه خود افتاده و کتب کتابخانه بروی م. م. ریخته و دچار خرابی و تلفات و طعمه موربانان و حشرات گردیده

۴۸۲ ژان کاپارت Jean Capart

خاور شناس معروف و استاد دانشمند مدیر ششمین بنگاه موزه درائی فرانسه در پنجاهمین سال ۱۹۰۶ که نگارش قسمت راجع بمصر را بهمکاری هارسن و زبروش (۲) عهده دار شده ۱۹۲۵ و قسمت ممفیس و اهرام را بهمکاری نویسنده مذکور

۱ شیخ صفی الدین اردبیلی فرزند شیخ امین امین چهرانی متولد ۱۰۲۵ متوفی ۱۰۶۵

۲ M. Marcille verbrouck

در ۱۹۳۰ باضمام مباحث مربوطه صنایع مصر را نوشته و چاپ نموده
فهرست استدلالی موسسات هیراتیك مصری را که تترد (۱) نوشته او در

امستردام نشر داده

خواص آثار خطوط مصری تألیف الان کاردینر (۲) را در ۱۹۲۸ منتشر
گردانیده و همچنین معابد کارناک تألیف ایگرن ژرژ را (۳) بعد از فوت او انتشار داده
زان کاپارت کتاب اخاناتون فرعون مصر را که ویفانت ریدای (۴) دانکاپسی ترجمه

کرده او بر آن مقدمه نوشته و زندگانی پتورریس

شاه مصر تألیف سوی امیل (۵) را هم مقدمه

نگاشته و بر مقدمه کتاب مجسمه های مصری

و بیامت ریدای را مقدمه نوشته و دانشمند مذکور

از خور شناسان متخصص علوم و آثار مصری

شمار رفته

۲۸۴ - ران کرد Jan Credé

دورشناس کنجکاو که قسمت سحر و جادوی

مصری و عجایب دیگر شرق را تعقیب نموده

و مطالعاتی زیاد در این خصوص کرده و حاصل تتبع و تحقیق خود را در کتابی جمع

نموده و بمورد انتشار گذاشته و ناگود فرای در این رشته همدست و همکار بوده -

گوسته و اوون در کتاب تمدن خود از نگارشات آن دو استفاده کرده

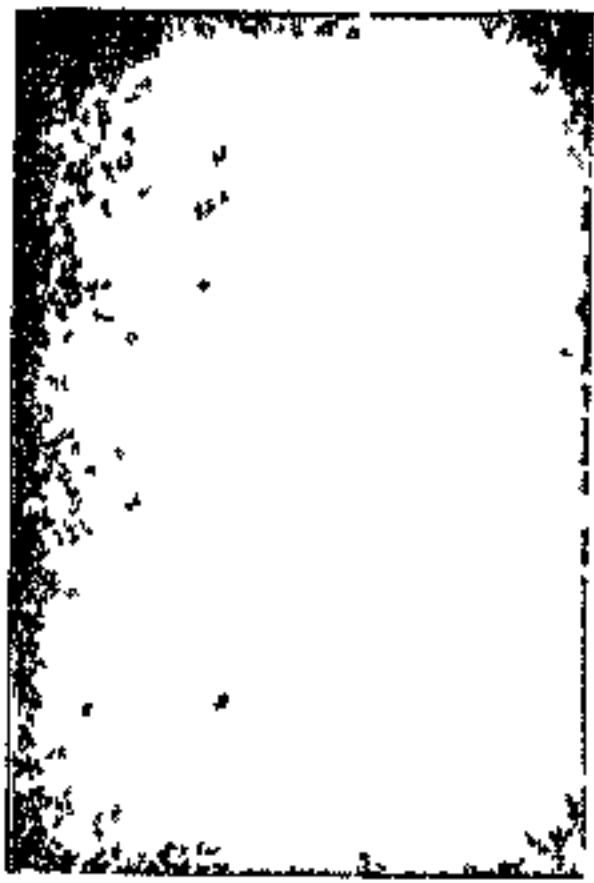
Jan de Seville

فر ۱۲

قدیمیترین اشخاصی است که اصرار علاقه در دانشمندان شرقی نموده و در

۱ - Ter ۲ - Alan H. Gardner - ۳ Legrain Georges

۴ - ۵ - Seville Jan de - ۶ - Rev. ante R. ۷ - ۸

ران کاپارت

صدد ترجمه و نشر کتب اسلامی بر آمده مشارالیه کتاب فرغانی (۱) استاد دانش
بجوم را که در علم ستاره‌شناسی نگاشته ترجمه نموده و کتاب مزبور در سال ۱۴۹۳
با چاپ فرار بطبع رسیده

Jan Rypka

متولد ۱۸۸۶

پروفیسور ژان رپکا چک و اسلواکی که در سال ۱۸۸۶ میلادی در کرمربر (۲)
متولد شده تحصیلات اولیه را در دارالفنون وین انجام داده و در دانشکده رین ملل
اسلامی زبان فارسی و ترکی را تحصیل نموده موقمی که میهن او * چک و اسلاوی ،
استقلال یافت بوطن خود رفته در معارف آنجا داخل خدمت شده و در ۱۸۱۵ در
دارالفنون (یراک) که از دانشگاه های مهم اروپای مرکزی است بعنوان استادی
مشغول آموختن کار شده

ژان رپکا در ادبیات فارسی دارای اطلاعاتی زیاد است و در فارسی را خوب
حرف میرسد اشعار زیادی از نظمی و دیگران جمع دارد و استادی خوش محاوره و
شیرین بیان است .

مشارالیه بهمراهی مسیو دیاتر (۳) کتابی درباره همت گنبد (همت پیکر)
خمسه نظامی نگاشته که در حدود چهار صد صفحه است رپکا ، جهت آمیل اصیلاآت
ادبی ایران و شناسائی ادای این سر زمین از وزارت معارف چک و اسلاوی مرخصی
یک ساله گرفته و مدتی در کشور ایران ریسته شهرهای عمده این کشور را دیده و داخل
تحقیق و کسب اطلاعات شده در این مدت خانمش که ر باهوان فاصله است
همراه او بود .

۱ - فرغانی احمد بن محمد بن ... و ... اصیلاآت ...

فرن سوم وده

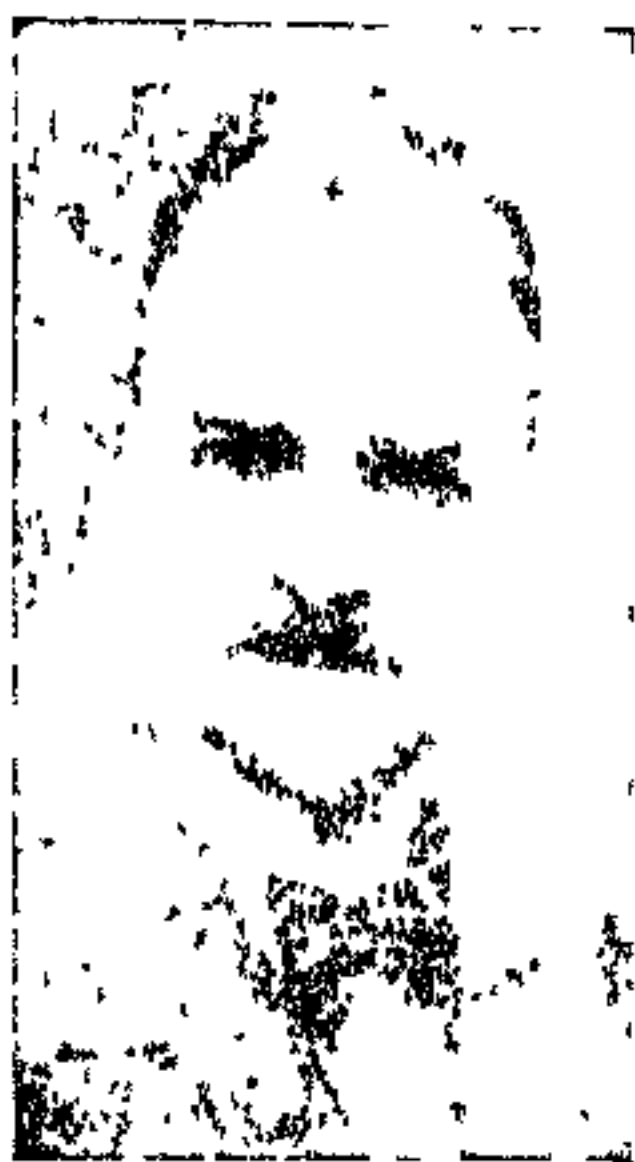
Kromeriz ۲

Mi Diter ۳

ژان ریپکا خاور شناسی است که از طرف انجمن آمار ملی در جشن هزارمین سال ولادت فردوسی دعوت و بطهران آمده در جشن مذکور با خانم خودش شرکت نموده و کنفرانس داده او در ضمن ورقه ای که در ترجمه حال خود نوشته و بوزارت معارف فرستاده گذارش و کار خود را بدین گونه شرح میدهد که نام او ژان و نام خانوادگیش ریپکا پدرش هم موسوم تران بوده ولادت او در ۲۸ مه ۱۸۸۶ در کرمینز موآوی چکو اسلاوی -

واقع شده

Kroměříž wouane Tchecoslaviq

ریپکا تحصیلات خود را در کرمینز بعنوان باکالرا (بشتری) ژیماس (۱) در ۱۹۰۵ انجام داده و دکتر ادبیات اراونیو رسیته وین در ۱۹۱۰ شده

مشغلی را که این استاد در دوره زندگی خود عهده دار گردیده يك رشته خدمت در مطبعه در اورو

اوینورسیته هوارورن (۲) در وین

از سال ۱۹۱۱ تا ۱۹۱۹ بوده و از ۱۹۱۹ تا ۱۹۲۱ مدیری مطبعه متحده پرنک (۳) را داشته و از ۱۹۲۱ تا ۱۹۲۵ عضو معارف پرنک شده در اوینورسیته شارل پرنک در همان تاریخ علمی فرسی و ترکی و فلسفه را داشته (۱۹۲۵) و در همین

ژان ریپکا

اورا آناری منظوم است که بزبان چک اسلواکی و غیره سروده و به چاپ رسیده .
آثار منظوم دیگران که در چاپ آن مبادرت نموده از جمله :

هفت پیکر حکیم نظامی است (۱) که بدستیاری ریترو ریپکا در پراگ ۱۹۳۴

طبع شده Hrgb. V H Ritter U J Rypka Prague 1934

ژان ریپکا حالیه مشغول جمع بکرشته از غزایات نامعلوم نظامی است که تا کنون
کی بآن پی نبرده و این استاد بدست آورده تحت مطالعه و تحقیق گذاشته
و ترجمه می نماید ،

در موضوع « تورکواتری » و شناختن زبان ترکی کنایی نوشته که هنوز به چاپ
نرسیده اخلاصه او در حدود چهل مؤلفه بخود نسبت داده .

ریپکا پس از یکسال در ایران هنگام بازگشت بمیهن خود در اجمن ادبی ایران
(طهران) که نگارنده نیز در آنجا حضور داشت کنفرانسی در باب اقامت خود در
این سرزمین و پذیرائی شایانی که از او شده بود بشمه از آثار و اشعار ادای ایران
بیان نموده ضمناً مراسم تودیع را بمیان آورد و جرئت مرکزی اغلب موضوع
کنفرانس او را نشر داده اند

۲۸۷- ژاک دو آلن برک *La poes de Va' n' berg*

۱۱۶۳-۱۸۰۶

خاورشناس اواخر قرن هیجدهم که مجموعه نفیسی از ادبیت شیرین فرسی
جمع نموده و فریفته ادبیات نغز و اشعار داکش زبان فرسی گردیده

ژاک اگرچه از اشخاص سیاسی و دیپلمات بوده معذات فوق العاده مایل
و شائق ادبیات شده و سال ۱۸۹۲ در استانبول کتاب مثنوی مولاد جلال الدین
رومی (۲) را بفراسه ترجمه نموده و برای چاپ مهیا کرده ولی افسوس که زحمات

۱- جلال الدین رومی افرد محمد بن حسین بنی کرمی متولد ۲۲۶ هجری متوفی ۷۷۳

صاحب کتاب مثنوی و دیوان اشعار و غیره

ارویند رفته و افسردگی خاطرش سوختن کتاب فراهم آمده فقط نصف بیشتر ترجمه او باقی است که از آثار ضیسه بوده ولی مطبع برسیده ولادت ژاک در ۱۷۶۳ - وفات او در ۱۸۰۶ واقع شده .

۲۸۸ - ژارمیر برکی Jaromir Boreky

در ۶ اوت ۱۸۶۹ چکو اسلواکی متولد شده و دکتر در ادبیات و فلسفه فارسی و علم السنه اسلاو و زبان ژرمنی و شرقی است .

شاعر چک نقاد ادبی و موسیقی و مترجم آثار منظوم عضو آکادمی چک اسلواکی از ۹۱۵ رئیس کتابخانه عمومی و مدیر دانشگاه پراگ (۱۹۱۸ - ۱۹۲۰) بوده و مستشار دولتی شده و اکنون جره بار نشستگان است

ژارمیر برکی

کارهای شخصی او ۴ مجموعه شعر یک کتاب اخبار تاریخ بریک چک ، تحقیقات در اصراف تاریخ چک و خارجی تحقیق در اصراف

فردوسی و کتب شاهنامه و ترجمه هجوآن نظم ارادتنا صحاك ، ترجمه فردوسی شاهنامه ، ترجمه ساسکریت - ترجمه ادبیات فراسه و ایتالیا و انگلیس و لهستان سجم و ترجمه کامل رباعیات حیره - منطق فارسی - ترجمه های متعدد در تحقیق ادبیات مذکور در فوق علاوه ادبیات پرتغالی - آلمانی - روسی - هلندی - سوئدی و چندین شعر عربی - تفسیر ترجمه شاهنامه

۲۸۹ - راشن Jashn

۱۸۸۶

دانشمند گاه رزن عربی و آلمان مدهی اسلامی است که در فرا گرفتن این

زبان ندل همت نموده و کتابی مفید در فرهنگ زبان عربی و فرانسه نگاشته که از ۱۸۸۰ تا ۱۸۸۶ نطبع رسیده .

ژاسلن در اواخر قرن نوزدهم میزیسته

۴۹۰ - روبر Jaubert

۱۷۷۹-۱۸۲۷

خاورشناس جهانگرد مشهور فرانسوی که در دانش جغرافیا اطلاعاتی سر اداشته، جغرافیای ادربیسی را بزبان فرانسه در دو جلد ترجمه نموده و در پاریس سال ۱۸۲۰ نطبع رسائیده و تاریخ فرغانه را ترجمه کرده، مقالاتی زیاد هم در باره شرق صمن مجله آسیا نشر داده و کتابی بعنوان :

Voyage en Asie et en Perse (۸۰۶ - ۱۸۰۵)

با مسافرت نارمنستان و ایران نوشته که در پاریس سال ۱۸۲۱ نطبع رسیده و در این کتاب از اردبیل تفصیلی نگاشته .

روبر سیاحی است که نارمنستان و ایران آمده و گردش خوبی در این حدود نموده و مدنی رئیس دانشکده زبان شرقی پاریس بوده .

او در ۱۷۷۹ متولد و ۱۸۲۷ میلادی فوت نموده

۴۹۱ - جبری از روبر Jaubert

یکی از خاور شناسان است که مجموعه از تاریخ متن قرآن را از قدیمی ترین دستورات قرائت از کتاب صاحب ابن ابی داود (۱) صحیفه مجموعه از قرائت های مختلفه ابن مسعود (۲) - ابی (۳) - علی ع - ابن عباس (۴) انس (۵) - اوموسی (۶)

۱- ابن ابی داود سلیمان بن اشعث ناسجی متوفی ۲۱۶ هجری - صاحب - صحیح و صحیح

۲- ابن مسعود عبدالله بن سید هدلیلی صحابی متوفی ۲۶ هجری

۳- ابی نکهس بن اسرار بن خیر بن موسی ۲۲ هجری

۴- ابن عباس عبدالله بن عباس بن ابی طالب - ترجمه - ابن ابی داود - ۲۶۸ هجری

۵- ابن مالک صحابی که از صحابه رسوول خدا بوده .

۶- اوموسی اسعری عبدالله بن قیس بن سکهونی متوفی ۴۴ هجری

و مؤلفین اخیر دیگر و يك سلسله از متن های سابق مطابق قواعد دستور مصحف عثمان گرد آورده و در ۱۹۳۷ بامتن عربی چاپ نموده (فهرست کتابخانه بریل از او و کارش نام برده است)

۴۹۴ - ژیرارد کریمن *Jirarde Crimon*

قرن ۱۸

دانشمند و دوستدار قدیمی آثار اسلامی که در قرن هیجدهم میلادی زندگانی داشته و کتاب طب خلف بن عباس (۱) را بلائینی ترجمه نموده و در قسمت طب اسلامی دارای مطالعات و تحقیق بوده و نزد دانشمندان اروپا مشهور است.

۴۹۴ - ژیرارد اسوس *Jirade os vos*

۱۸۸۸

خاورشناسی است که در تاریخ اسلامی مطالعه زیاد نموده و زبان عربی را فرا گرفته و در ترجمه و چاپ معنی از آثار اسلامی اهتمام کرده و کتاب التنازع والتخاصم بین بنی امیه و بنی هاشم را با مقدمه بزبان آلمانی بچاپ رسانیده ۱۸۸۸

۴۹۴ - ژیراویوس *Jiravous*

استاد آگاه خاورشناس که بزبان عربی مسلط شده و در نتیجه دانش خود کتابی باغت عربی و لائین ضمن چهارمجله نگاشته و در میلان چاپ نموده و از خاورشناسان ایتالیائی بوده

۴۹۵ - ژهانم ژان *Johanne Jahn*

خاورشناس مشهور که آثار و مؤلفاتی زیاد دارد و زبان عربی را فرا گرفته و در لغت مذکور تتبع و تخصص پیدا نموده و فرهنگى بزبان عربی و لائینی نوشته

۴۹۶ - ژان سن *Johansen*

خاورشناسی که در نشر قسمتی از آثار و مؤلفات نویسندگان اسلامی مبادرت

۱- نسیم عبس - احوالهم زهرای طیب بزرگ معروف قرن پنجم اسلامی که از او کتب و کتب گفته است و صاحب کتب التصریف در طب است

کرده و کتبی را بچاپ رسانیده از جمله کتاب « بغیة المستفید ابن دبیع (۱) شیبانی » که در احوال بنی طاهر و غیره تألیف شده بچاپ رسانیده و این نسخه را بامقدمه و تعلیقات از نسخه خطی نایب کتابخانه « کونپنباک » بلاتین نقل نموده

۴۹۷- ژوناس هانوای Jonas Han way

۱۱۵۷ ه

ایران شناس انگلیسی که از ۱۱۵۶ تا ۱۱۶۵ هجری در ایران بوده و اوضاع این کشور را مطالعه نموده و آگاهی زیاد پیدا کرده و صاحب مؤلفات و مصنفاتی است هانوای نویسنده کتاب تاریخ تجارت بریتانیا در دریای خزر است که باین عنوان طبع و نشر یافته .

Historical account of British trade over the caspian

او در کتاب خود راجع بایران و اوضاع طبیعی و اقتصادی آن مطالبی نگاشته و منازل از طهران تا مشهد را وصف نموده و ضمناً از طهران بنام تهران اسم برده و این کتاب را در ۱۱۵۷ نوشته و سفر او بایران در اواخر زمان آدرشاه افشار بوده

۴۹۸- یونکر Tonker

از خاورشناسان معاصر است

که قسمتی از عملیات مهمه او را

فهرست کتابخانه بریل در ضمن

صفحات ۷ و ۱۲۴ خود شرح داده

این دانشمند در قسمت السنه

هند و استرالیا مؤلفه و نگارش

دارد و کتبی را که راجع بچسوه

نوشته در ۱۹۰۹ بچاپ رسیده و

خود از اهل بحث و تحقیق بشمار

۱- ابن دبیع - ابو عبد الله عبد الرحمن بن علی است که از ۸۶۶ تا ۹۵۴ زمامگی

داسته و از مؤلفین بوده

رقه و جزء معارف خاورشناسان است

۳۹۹ - ژرف اپتن Joseph M. Upton

Esqr.

خاورشناس معاصر مدیر موزه متروپولیتان (۱) و ایران شناس دانشمند که جزء مکتشفین کاوش پرسپلیس (تخت جمشید) ایران است و اکتشافات زیادی در آثار تاریخی آنجا نموده و بسیاری از اطلاعات خود را نشر داده

۴۰۰ - ژتالا پیژی Jtala Pizzi

ایران شناس ادب دوست که نسبت بکتاب شاهنامه فردوسی علاقه خود را اظهار داشته و این کتاب را بزبان ایتالی بنظم ترجمه و طبع کرده

۴۰۱ - زو کوفسکی Jukswsky

خاورشناس روسی که بآثار تاریخی ایران علاقمند بوده و در باره آرامگاه فردوسی بازرسی نموده و آنرا در حوالی مشهد طوس یافته محل فعلی که آرامگاه فردوسی در آنجا بنا شده گویا همان محلی است که مستشرق مزبور پیدا نموده و در یکی از باغات خرابه های شهر طوس قدیم است که سال ۱۳۱۳ شمسی در تجدید بنای آن بیاسرداری و قدر شناسی شاعر بزرگ ایرانی مبادرت شده آرامگاهی عالی و باشکوه برپا نموده اند و برای مراسم گشایش آن در این سال هیئت دولت با جمعی از مستشرقین و اعضای کنسگره جشن فردوسی و دانشمندان و بزرگان با آرامگاه رفته روش افتتاح بعمل آمد

۴۰۲ - ژول لابوم Jules Labume

خاورشناس دانشمند معاصر آگاه بعلم و احکام اسلامی و باخبر از دقائق و رموز قرآن که فهرستی مفید برای قرآن مجید ترتیب داده و آیات قرآنی را بر حسب موضوعات مختلفه آن تقسیم نموده و هر چه در يك موضوع نازل شده بفصلی علیحده جمع و آنچه تاریخ است در فصل تاریخ گرد آورده و امور مربوط به پیغمبر اسلام یا تورات و موزاء طبیعت را در فصولی مخصوص نوشته و چنین فهرستی را در ۱۸ فصل ترتیب

داده و تمام آیاتی که در یک موضوع است از دیگران جدا نموده
 ژول لایوم این فهرست را بفرانسه نوشته و استاد دانشمند معاصر مصری
 محمد فواد عبدالباقی آنرا با اصل آیات از فرانسه به عربی برگردانیده و بوضع
 عربی در آورده که زیاده سهل المأخذ شده و نیازمند بآسانی هر چه را بخواهد از آن
 مییابد و فصول کتاب بدینگونه است: تاریخ - محمدص - تبلیغ - بنی اسرائیل -
 تورات - نصاری - ماوراء طبیعت - توحید - قرآن - دین - عقاید - عبادات -
 شریعت و قوانین - نظام اجتماعی - علوم و فنون - تجارت علم تهذیب اخلاق -
 موفقیت و فیروزی - و تحت هر فصلی فروعی قرار داده که شماره آن به ۳۵۰ فرع میرسد
 و تحت هر فروعی آیات نازل قرآنی و پهلوی هر آیه اسم سوره ایست که در آن آیه
 مذکور نازل شده، ژول لایوم زحمات شایان تقدیر دیگری را هم انجام داده

۳۰۳ - ژولیس Julis

خاورشناس اواخر قرن ۱۶ که در ادبیات اسلامی و فرا گرفتن زبان عربی
 زحماتی کشیده و در نتیجه دانش خود خدماتی انجام داده و از جمله تصیده لامیه العجم
 ابو اسمعیل طغرانی (۱) را بلانینی ترجمه نموده و در سال ۱۷۰۲ میلادی
 بچاپ رسانیده.

۳۰۴ - ژولیوس لی پیر Julius Lipier

ناشر آثار اسلامی که کتاب تاریخ الحكماء ابن قفطی را در پزینک ۱۹۰۲
 نشر داده و در مقدمه این کتاب مصادری را منذر کرده و علاوه بر آن خدماتی
 دیگر انجام داده

ژولیوس خاورشناس هلندی است که کتاب الفلک فرغانی و عجائب المقدور

فی اخبار تیمور ابن عرب شاه را نشر داده «المقتطف ج ۶ ر ۲۷»

۳۰۵ - جردن Jurdin

دانشمند خاورشناس و مورخ آگاه تاریخ اسلامی که صاحب مولفات و

۱ - ابو اسمعیل طغرانی - موبد الدین فخر الکتاب حسین بن حسن بن محمد

مصنفات زیادی است و کتاب

Fund Gruben des Orient

را در چند مجلد نگاشته و در جلد پنجم آن قسمتی از کتاب تاریخ الفخری را بزبان فرانسه نقل نموده .

۴۰۶ - ژوستی Jussti

صاحب کتابی راجع بشمع و تحقیق در ادبیات و اوضاع اجتماعی و ادبی ایران بعنوان

Grundriss der Iranich Philologie

نوشته که در چند مجلد است و در این کتاب از معابد و پرستشگاه های قدیم موجود در این سرزمین بحث نموده و از عادات و رسوم ملی ایران شرحی نگاشته .

۴۰۷ - جوینیول Th. Juynboll

تئودر جوینیول هلندی خاورشناس معروف هلند که علاوه بر جنبه خاورشناسی مردی مذهبی و عالمی روحانی بوده و در زبان و لغت عربی قدرتی زیاد یافته و علوم اسلامی عربی تخصصی تمام پیدا نموده و تتبع کرده تا اینکه تعلیم و تدریس زبان عربی را در دانشگاه لیدن عمده دار شده و تصاویر متنهبی و شعرای دیگر را که با او معاصر بوده و در مدح و نیایش سیف الدوله (۱) حمدانی سروده اند این خاور شناس با ترجمه لاتینی انتشار داده و کتاب الجبال و الامکنه زمخشری و کتاب مراصد الاطلاع صفی الدین عبدالعزیز بن عباد اعق و مختصر منجم الیلدان یاقوت را در ۱۸۹۵ در لندن چاپ نموده جزء اول و دوم کتاب النجوم الزاهره فی ملوک المصر و القاهره و امحسن تغری بردی و الخراج ابن آدم (۲) را بچاپ رسانیده و درباره ابن سربح (۳) پژوهشی ها نموده است .

بعضی ناشر کتاب الجبال و الامکنه زمخشری را بنام پروفیسور روی گراف ضبط نموده و گفته اند روی گراف کتاب مزبور را باقصاید متنهبی و شعرای زمان او که

۱ - سیف الدوله ابو الحسن غنی بن عباد حمدان ۳۱۳-۳۵۲ هـ

۲ - ابن آدم یحیی بن آدم بن سیمان صاحب کتاب الخراج متوفی ۲۰۳

۳ - ابن سربح احمد بن محمد بن سربح شافعی متوفی ۳۰۶

در مدح سیف الدوله گفته اند بزبان لاتینی ترجمه و چاپ نموده درباره ابن قاسم عتقی و المودونه (۱) او شرحی نوشته است .

ژوینبول صاحب کتاب هاند اینک (۲) است که در کتاب مذکور راجع باصول فقه مطالبی نگاشته و معلوماتی مختصر از آراء شایعه با تعلیقات تاریخی نوشته که دائرة المعارف اسلامی لندن نگارش او را جزء مصادر خود قرار داده و نویسنده رساله

اسلامی بعنوان Handboch des Islam Gesetzes

است که در آن قسمتی از عبادات و آداب مذهبی اسلامی را نگاشته دره موضوع حج تفصیل داده

۳۰۸ - ژوینبول ویلیام Juynboll William

فرزند ژوینبول است که مانند پدر بمعارف و آداب اسلامی خدمت نموده و کتاب التنبیه فقه شافعی ابواسحق شیرازی (۳) را نشر داده و ترجمه لاتینی بر آن نوشته است و کتاب البلدان یعقوبی را هم طبع کرده و رساله الجواز اللذینی را که نسبت آن بابی لیت نصر بن محمد سمرقندی داده شده چاپ نموده

۳۰۹ - ژیاکار Jyakar

دانشمند انگلیسی که علاقمند بمعارف و دانش شرقی بوده و زبان عربی را فرا گرفته و در تالیف و باادرت کرده و اموری را انجام داده و قسمت بیشتر کتاب حیات الحیوان دمیری (۴) را بزبان انگلیسی ترجمه و در لندن و بمبئی از ۱۹۰۶ تا ۱۹۰۸ چاپ رسانیده

۱ - ابن قاسم عتقی .. عبدالرحمن بن قاسم عتقی موفی ۱۹۱ صاحب کتاب حیات الحیوان

۲ - Handleing

۳ - ابواسحق شیرازی اراهم بن حمون در سمرقند موفی ۳۵۳ متوفی ۴۷۶

۴ - دمیری - احمد بن یعقوب بن واضح متوفی ۳۷۱

۵ - دمیری - کامل الدین صاحب کتاب حیات الحیوان متوفی ۷۲۲ متوفی ۸۰۸

K

۳۱۰ - کال P. Kahle

پروفسور کال استاد خاورشناس معروف که بنوبت خود خدماتی در عالم خاورشناسی انجام داده من جمله قسمتی از خطوط مقریزی را که در باب کشور مصر فاطمیین است به آلمانی نقل و ترجمه کرده و آنرا چاپ و منتشر نموده و تحقیقاتی که بر این کتاب نوشته در مجله جمعیت شرقی آلمان (جزء ۱۴ سال ۱۹۳۵) نشر داده

این خاورشناس در خصوص ظروف چینی اسلامی و روابط فنی عالم اسلام با شرق اقصی نگارشاتى دارد که در مجله مذکور سال ۱۹۳۴ منتشر شده

۳۱۱ - کانیکوس Kancius

خاورشناس اسپانیولی که مطالعه زیادی در آثار علمای اسلامی و طریقه و افکار آنها نموده و خود از اهل تنوع و تحقیق بوده و در ترجمه و طبع کتاب شرقی بدل مساعی کرده از جمله کتاب مذهب نصیح الطب را در دو جلد با انگلیسی ترجمه و طبع نموده و در کتاب

کال

کتابخانه و کتبی دیگر اهتمام ورزیده و از دانشمندان دوره اخیر است

۳۱۲ - کازانوا Kasanouva

خاورشناس معروف صاحب ترجمه کتاب خطوط مقریزی که با همکار خود بوربان قسمت جغرافیای این کتاب را در چند جزء در ۱۸۹۳ و ۹۵ و ۱۹۰۶ تا ۱۹۲۰ چاپ رسانیده مجددا کازانوا تمام این کتاب را برای چاپ حاضر و

و با چندین نسخه مقابله نموده و مسیودیت در ۱۹۲۸ بقیه کار کاژانوارا بانجام رسانیده

۳۱۴- کازیمیرسکی Kasimirski
۱۸۷۰

استاد خاورشناس لهستانی که بعضی او را فرانسوی شمرده اند و بین دانشمندان خاورشناس شهرتی زیاد دارد.

این استاد در مذهب اسلام مطالعات زیادی نموده و مطالبی مهمه درباره این مذهب نوشته و قرآن مجید را ترجمه کرده و فرهنگی هم در دو جلد عربی و فرانسه نوشته که در پاریس بچاپ رسیده و فات او در ۱۸۷۰ بوده

۳۱۴- کفما Dr Kaufma
۱۸۸۷

دکتر کفما ناشر آثار دانشمندان اسلامی که خدماتی نموده از جمله رساله‌های بن یقظان را در ۱۸۸۷ بطبع رسانیده

۳۱۵- کرن H Kern

از خاورشناسان معروف است که در فهرست کتابخانه ریل عملیات او بگارش

یافته و از دانشمندان کنوی در علوم آتری (ارکئوتری) و غیره است
کرن در نجوم و قسمت زبان ساکریت و اسان بومی هند تتبع و تحقیق نموده و در تاریخ و تمدن شرق اقصی و خاور نزدیک بگارشاتی دارد.

او برای جشن شصت سالگی پاله کارل موضوعاتی را جمع شرق

نوشته و هفتنج یا کرفلد آنرا در ۱۹۳۵ نشر داده بد

کرن

۳۱۶ - خانیکوف Khanikoff

ایران شناس روسی که دانشمندی محقق بوده و در قسمت ابنیه و آثار ایران کتابی نوشته .

این شخص مخصوصاً از مساجد و معابد خراسان و آثار و ابنیه مشهد مقدس (مدفن حضرت رضا ع) تفصیلی نگاشته و حاصل مطالعه و مشاهدات خود را که در آن سرزمین نموده برشته تحریر آورده

گوستاولوبون در کتاب تمدن عرب خود از نگارشات خانیکوف استفاده نموده

۳۱۷ - کوئنیگ P. Koenig

۱۹۰۸

که در نیویورک جزء اول کتاب ولادالمصر و کتاب تاریخ القضاة ابی عمرو کندی را در ۱۰۹۸ بطبع رسانیده و از ناشرین و علاقمندان آثار اسلامی شمرده شده

۳۱۷ - کوسگارتن J. Koesgarten

۱۷۹۲-۱۸۵۰

خاورشناس معروف پروسی دانشمند قرن نوزدهم ولادت او در ۱۷۹۲ وفات او در ۱۸۵۰ بوده

این استاد از شاگردان زبردست دسائی است زبان عربی را از دسائی فرا گرفته و در آن مهارتی زیاد یافته تحصیلات او در آموزشگاه مشهور کریسوالدانجام گرفته : کوسگارتن در زبان فارسی و ترکی استاد شده و از ابتدا عاشق و شیفته زبان عربی بوده پدرش او را برای فرا گرفتن زبان عربی بخدمت دسائی که محور علوم شرقی زبان خود بود فرستاده و زبان عربی - فارسی - ترکی - و ارمنی را یاد گرفته .

این استاد قسمتی از مخطوطات کتابخانه پاریس را استنساخ نموده و طوایف نکشید که در این فن اشتهار یافته نظر عموم بچایب او متوجه گردید و اولیای امور او را برای تدریس زبان شرقی در کریسوالد خواسته در آنجا مشغول کار بود تا وفات نمود کوسگارتن عده از کتب خطی و نسخ مهمه شرقی کتابخانه پاریس را انتشار داده و یک جلد از نشانی ابوالفرج اصفهانی را با ترجمه لاتینی و دو جلد تاریخ طبری را

با ترجمه لاینین بچاپ رسانده بعضی از اشعار هذل سکری (۱) را با منتخبات کرسکارتن و قصائد ابن سید الناس در سترالند سال ۱۸۱۵ بطبع رسانیده

۱۱۸ - کونینگ Dr Konning

۱۸۹۶

خاورشناس که در قسمت طب اسلامی مطالعاتی زیاد نموده و کتب و رسائلی را که از آنجمله رساله سنک مثانه محمد بن زکریای رازی (۲) است ترجمه کرده و با اصل نسخه سال ۱۸۹۶ در لیدن بطبع رسانیده این استاد کتاب الملکی خلف بن عباس و کتاب قانون ابن سینا را نیز ترجمه نموده و خاورشناسی معروف است در دائرة المعارف اسلامی لیدن نام و عملیات او در بسیاری از موارد نگاشته شده

۱۱۹ - کرل Krehl

۱۸۶۲

خاورشناس ناشر مآثر اسلامی و شناسای این آثار که کتاب جامع صحیح بخاری را در ۱۸۶۲ بطبع رسانیده

۱۲۰ - کریمر V. Krummer

۱۸۸۹

ون کریمر (۲) خاورشناس آذربئی معروف و در معرف شرقی که تاریخ و معارف شرق را بعنوان :

Cultures de l' Orient

نگاشته و بسیاری از بزرگان را نام برده و این کتاب در وین از ۱۸۷۵ تا ۱۸۷۷ در دو جلد بطبع رسیده وفات او در ۱۸۸۹ بوده

کریمر صاحب کتاب جستجو و کوشش در تاریخ تمدن اسلام است که تحت این

عنوان بطبع رسیده :

Kulturgeschichte der Neuzeit aus dem 6. Band des Islam. Leipzig 1788

۱ - سکری شاعر معروف که با این صحیح شعر فارسی معاصر شده و نامو شعری

در منته و فتح پاکبگر میسروده . ۲ - محمد بن زکریای رازی پزشک معروف ایرانی

صاحب کتاب اندوی و قونجه و غیره ۳ - V. Krummer

دیوان ابی نواس را هم ترجمه و در تحت عنوان :

Divan Abou Nouas des Grossten Lyrichen Dichters der Arabre

در وین سال ۱۸۸۵ و کتاب الاستبصار فی عجائب الاخبار و مغازی واقدی واحکام

السلطانیة ماوردی و قصیده حمیریہ را هم چاپ کرده (المقتطف ۶ ر ۲۹۲۲۶)

کریمر قسمتی از رساله الففران ابی العلاء معری را ترجمه نموده و در مجله

الجمعیة الملکیة آسیوی سال ۱۹۰۰ تا ۱۹۰۲ در چند شماره ترجمه و طبع کرده

بمجموعه اللزومیات ابی العالی بعضی تفصیلی در :

Sitzungsber d'phil. Hist. Classe a. Kaiis. Akadd.wissench.

نموده و تصریحات او با ترجمه بعضی از مقطعات در

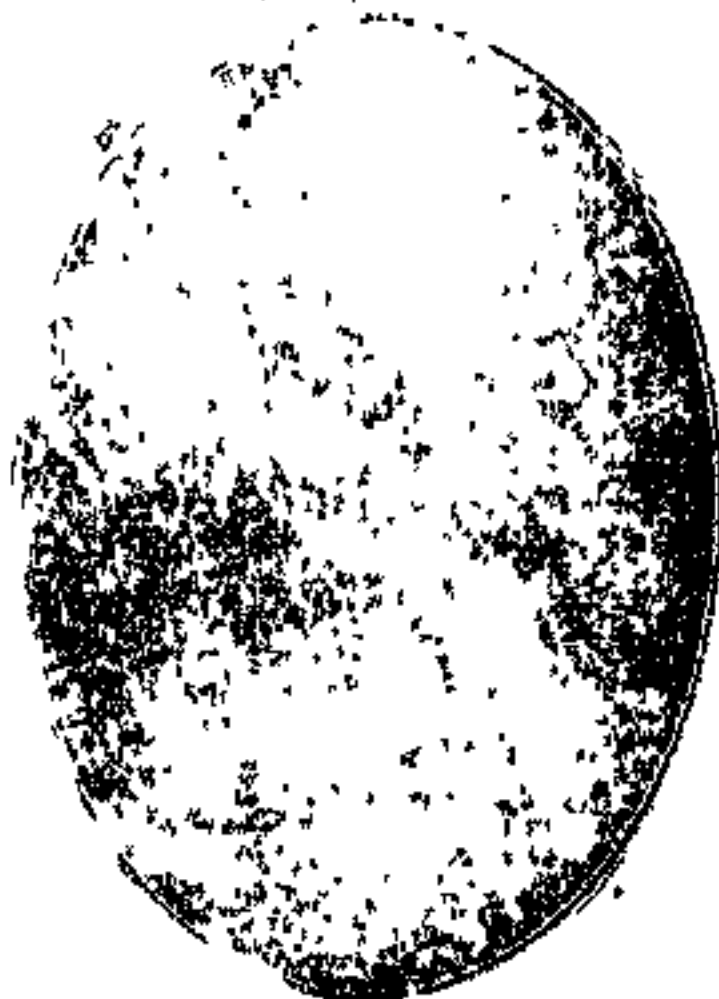
Zeitschr. a. Deutsh Morgenl Gesellsch

ج ۲۹ - ۳۱ - ۳۸ بطبع رسیده .

۱۲۱ - کرنگو F Krinkow

۱۸۷۲

فریتز کرنگو (۱) خاورشناس معروف آلمانی که اخیراً مقیم بگنهام انگلستان

کرنگو

بوده ، ولادت او در ۱۸۷۲ و کتب

زیادی از اشعار و لغت و تاریخ

فارسی و عربی را تصحیح و چاپ نموده

کرنگو و لوزیان شرقی را که یاد

گرفته زبان شیرین فارسی بوده و از

یاد گرفتن این زبان بفراتر گرفتن زبان

عربی هم وادار شده . کارلیل انگلیسی

خاورشناس معروف در این باب

او همراهی و یاری نموده و در

تعلیم زبان عربی «و مددکار شده»

مدد کار شده و اورا بمطالعه کتب خطی و چاپی شرقی گماشته او چندین کتاب کمیاب را مقابله و تهذیب نموده و بچاپ رسانیده که هر يك از آنها در زوایای اعمال مانده و نابود میشد از آن جمله است :

دیوان ابی دهل جراحی - طبقات النحاة زبیدی (۱) دیوان نعمان بن بشیر انصاری حمرة ابن درید (۲) تنقیح المناظر ابن هشام مصری (۳) کتاب التورابی العمیتل اعرابی - و کتاب الارض التي قطعها النبي - و سرثیه مغیره بن مہلب - و کتاب المجتبی ابن درید - و حماسه ابن شجری (۴)

کرنکو شرحی در ترجمه 'حوال خود نگاشته و آنرا بمجله (المجمع العربی الاسلامی دمشق) در ستاده مجله مزبور آنرا بعربی نشر داده بدین مضمون :

من در سال ۱۸۷۲ میلادی در ده کوچکی موسوم به (شونبرک ۵) در نختی شمالی آلمان متولد شدم پدرم خدمتگذار دولت آلمان بود و او میل داشت که من افسر ارتش بشوم ولی پدرم قبل از اینکه بسن ۶ سالگی برسم وفات یافت من با مادر و خواهر کوچکم بخانه برادر مادر خود که یکی از اعیان آن ده بود رفته و تربیت شدم و دوره متوسطه را در دهی که بدینا آمده خواندم موقعی که بشازده سالگی رسیده دوست داشتم که معامد ریاضی دشواری خوبشان تجارت را برای من بهتر دانسته و در دفتر تجارتی تجری در شهر بئک (۶) داخل شده و از هم بوقت آشنائی زود بدوزبن انگلیسی و فرانسه علاوه بر زبان لاتینی و یونانی داشتم و هیچگاه اوقات خود را باطل نگذرانده و در موقع فرصت بکتبی که دسترس من بود مراجعه مینموده سپس بیاد گرفتن چند زبان فارسی و اروپائی اشتغال گزیده و تمامه آن با کذب و بدون معلم انجام میگرفت و در این اوقات اشعری بزبان آلمانی سروده که خودم گریچه فر موش نموده ام نزد رفقایم موجود است :

۱- زبیدی - محمد - حسن بن عدایة ربیبی اشعی متولد در ۳۱۶ متوفی در ۳۷۹

۲- ابن درید اوالحسن اوکر محسن حسن بن درید متولد ۲۲۳ متوفی ۲۲۵

۳- ابن هشام از دانشمندان مصر مؤلف آئین سوران شرحه ۴۳۰ را نگاشته

۴- ابن شجری عدایة بن عسور محمد حصار عدایة متولد ۵۰۰ متوفی ۵۴۲

۵- Nibeck - 6 Silberberg

من در سال ۱۸۹۲ بپارن رفته اول شخصی که بشناختن زبان شرقی معروف شده استاد « ساخاو » بود که مرا بخوش آمد معمولی برخوردار نموده و توصیه کرد که از این عمل صرف نظر کنم زیرا که وقت زیاد و پول هنگفت میخواهد ولی من بسفارش او گوش نداده مقصود را پیروی کرده و بتحصیل آن کوشیدم بعد از دو سال بانگلستان مسافرت کرده و نزد تاجری مزدور شدم و چند سال بودم تا اینکه سرمایه زیادی فراهم آورده در لیستر « ۴ » کارخانه قماش تأسیس نمودم که زیاده از هزار کارگر زن و مرد در آنجا کار مینمودند با زیادی کار و گرفتاری فکر ساعتی از من نمیکذشت مگر آنکه کتب علمی را مطالعه نموده و میل زیاد بقرا گرفتن ادبیات زبان عربی و تمدن اسلامی مخصوصاً مربوط باعاز اسلام و قرون سابقه در من پیدا شده در موقع جنگ عمومی بوئره در آخر آن دچار مصیبتی شدید گردیده و از آن زیاده متالم شدم این پیش آمد مرا وادار نمود که دست از کار کشیده و باسترالیا بروم لذا یکسال سفر نموده و در مراجعت سال ۱۹۲۳ دوباره تجارت را از سر گرفته و تا ۱۹۲۷ مشغول بودم ولی سودی بدست نیآورده و دو باره مشغول مطالعات و تکمیل خود شدم

من آنچه از کتب نقل نموده و یا بعد از مقابله بانسخه دیگر نشر داده و تهنییب نموده ام زیاد است از آن جمله (قصیده یائیه خلیل غنوی) با ترجمه انگلیسی در جمعیت آسیائی انگلیس در ۹۰۶ اوقصیده (بانت سعاد که ببن زهر با مقدمه آلمانی در مجله جمعیت آلمانی در ۱۹۰۸ و اشعار ابن شجری (۲) و نشر اشعار ابی دعبل جمعیتی روایت زبیری بکار بازیاذه و حواشی و ملاحظات در مجله جمعیت انگلیس چاپ ضیقات التوحه ابی بکر زبیدی با مقدمه و شروحیکه بر آن است بزبان ایطالیائی در مجله جمعیت ایطالیائی (۱۹۱۹) و طبع دیوان مزاحم عقیلی با ترجمه انگلیسی و متن عربی در لندن (۱۹۲۰) و کتاب المجتبی ابی بکر بن درید به

۱ - Nachar.

۲ - L. ۳۰۲

۳ - ابن شجری - هتبه بن عبیدون محمد حسنی بغدادی متولد ۴۵۰ متوفی ۵۴۲

۴ - مزاحم بن جریر متوفی ۵۰۰ مصر شاعر بوده

کماک دائرة المعارف در حیدرآباد سال (۲ ۱۳۴ هجری قمری) دیوان نعمان بن بشیر انصاری که ذیل آن دیوان بسکری بن عبدالعزیز عجلوی بطبع رسیده و ابو عبدالله سورتی نشر آنرا در عنوان کتاب بخود نسبت داده، دیوان مذکور در دهلی سال ۱۳۳۴ به خرج دوست من مرحوم عمادالملک بهادریا بطبع سنگی چاپ شده و حماسه هبة الله بن شجر بغدادی که در حیدرآباد (۱۳۴۵) طبع شده و چاپ آن با حذف اشکال و حواشی که در اصل نسخه من است انجام گرفته دیوان خلیل غنوی و دیوان طرماح بن حکیم که در مجله بامقدمه و ترجمه و شرح و فهرس مفصله طبع شده و تمامی بانسکلیسی در لندن سال ۱۹۲۸ بطبع رسیده و کتاب الماتور ابی العینیل اعرابی از نسخه قدیمه که (۲۸۰ هجری) نوشته شده در بیروت سال ۱۹۲۵ بامقدمه آلمانی و فهرس طبع شده کتاب الجمهره ابن درید که جدیداً در هند ضمن سه مجلد بزرگ چاپ شده تہذیب نموده و هم اکنون مشغول وضع فهرس مفصله این کتاب میباشم که در مجلد بزرگی طبع نمایم و از دائرة المعارف حیدرآباد کتاب تنقیح المناظر شیرازی شرح کتاب المناظر ابی الہیثم بصری را گرفته و تہذیب نموده و کتاب مزبور اکنون در حیدرآباد بطبع میرسد، من از سه نسخه یمانی کتاب التیجان فی تواریخ ملوک حمیر عبدالملک بن هشام از وهب بن منبه (۱) را نقل و ذیل آن چیزی است که از روایت عبید بن شدیه اهل باندہ میباشد تہذیب نموده و در حیدرآباد ضعیف مینمایند و در رساله مفصل ضمن مجله (تربیت اسلامی ۲) توضیح داده که این دو کتاب قدیمترین آثار مدونه بزبان عربی است و اکنون بتہذیب کتاب الدرر الکامنه فی اعیان اللمانه الثامنہ مشغولم که از مؤلفات ابن حجر عسقلانی در دو مجلد است و با چندین نسخه مقبله نموده ام که یکی از خود من بوده حواشی آن بحضرت سخاوی (۳) است از مقبله جلد اول فارغ شده و امید است که از جلد دوم آن پس از تمام شدن سال فراغت پیدا کنم و در حیدرآباد طبع این کتاب شروع شده.

۱- وهب بن منبه یمنی یکی از معارف قدیم است که مکنی بی جہاد از اہل مشہدی

۲- ابن بودہ ولادت او ۲۶ و فاتح ۱۱۶ - Islamic Culture

۳- سخاوی شمس الدین ابو الخیر محمد بن عبدالرحمن سجودی صاحب کتاب الخیر

اللامع فی اعیان قرن التاسع منوادی ۸۳۹ - متوفی ۹۰۲ است

من مقالاتی ادبی و علمی با انگلیسی و آلمانی نوشته ر در مجله های عدیده کشور های مختلفه بطبع رسانیده و اکنون بقسمتی از کتاب معانی الشعر ابن قتیبه (۱) مشغولم که از دو نسخه لندن و دیگری که در هزار صفحه است نقل نموده ولی کتاب مزبور مقابله دقیقی را مستلزم است زیرا که نسخه اصلی اغلاط زیاد دارد و شاید روزگار با من در طبع آن موافقت و همراهی نماید.

من اکنون غیر از زبان خودم که آلمانی است سایر زبان اروپا را فرا گرفته مقصداری هم فارسی و حمیری و ترکی و عبری و آرامی میدانم و امیدوارم که خدا بملطف خود مرا باقی و زندگانی مرا ادامه دهد که در نشر ادبیات و معارف اسلامی عمل نمایم و هونعم الوکیل.

کرنکو مقاله مفصلی در تاریخ دمشق ابن عساکر نگاشته و راجع بنسخه های آن که در لندن و غیره است تفصیلی دارد و مقاله او بر روی در مجله المجمع العربی الاسلامی

دمشق درج گردیده (ش ۱۷۲).

۴۴۴- کرملی P. A. M. Kromly

اب انستاس ماری کرملی ساکن بغداد که عضو مجمع علمی عربی دمشق و از جمله دانشمندان است و نگارشات او بر روی در مجله مجمع عربی انخاب 'تشار یافته و رساله در اب (الباستان) فرهنگ عربی تالیف شیخ اغوی عبدالله بستنی نگاشته که خالی از لطافت نیست.

کرملی اصطکاک زیاد استشرقین دارد و از اشخاصی است که چندین زبان تحصیل نموده و ذوقی بسیار

(کرملی)

و نشاطی تمام دارد و مؤلفات او زیاد است و او را انتقاداتی با مورد نسبت بفریتاک و گولیوس آلمانی و هوار و دکویه و دیگران است که در ضمن مقالات مفصله خود در مجله ۱۴ مجمع عری سال ۱۹۳۶ شماره ۷ و ۸ نشر داده

۳۲۳ - کوهنل P.E. Kuhnel
۱۸۸۲

یول ارنست کوهنل (۱) خاورشناس معروف و دانشمند آلمانی متولد ۲۶ اکتبر

(کوهنل)

سال ۱۸۸۲ در براندنبورگ (۲)
آلمان که تحصیلات خود را از
۱۹۰۱ تا ۱۹۰۳ در دانشکده
(حقوق - فلسفه - ارکئولوژی (۳)
- باستان شناسی) زبان شرقی (۴)
ژنولری (زمین شناسی) در پاریس
- وین - مونیخ - هیدلبرگ انجام
داده ۴۹۰۶ و دکتر ادبیات
دانشگاه هیدلبرگ شده و از ۱۹۰۶ تا
۱۹۰۹ مطالعاتی در اروپا و شرق

نموده و از ۱۹۰۹ در موزه ملی وین داخل شده

مشاغل او قسمت دیپلک (مکالمه) موزه ملی بران خدمت وزارت معارف و اوقاف و هدیه
و تا ۱۹۲۱ از نایبگانی و ضیاضی تدریسات قسمت استادی موزه ملی بران شهنده در

Paul Ernst Kuhnel -- ۱

Brandenburg -- ۲

Archologie -- ۳

Galile -- ۴

شده و عضو اعزامی وزارت معارف آلمان در جشن فردوسی است که در شهریور ۱۳۱۳
تهران آمده و در این جشن شرکت نموده

او از آثار دیگران چیزی ترجمه ننموده و آثار نثری که انتشار داده مینیاتورهای
اسلامی شرقی در مورخ دکانت در ۱۹۲۴ و کلتکانت اسلامی در ۱۹۲۵
(پارچه های زردوزی) است

ارنیکل و مواد نگارش او در روزنامه ها و مجلات و چندین مقاله راجع به
صنایع اسلامی در انسیکلو پدی ایطالیا و غیره درج شده
(اقتباس از آثار قلمی خود صاحب ترجمه)

دکتر زکی محمد حسن مصری در کتاب (النصور فی الاسلام عند الفرس)
خود که نگارنده آنرا از عربی به فارسی ترجمه نموده (کتاب تاریخ نقاشی در ایران)
مواردی از وی نام برده و از عملیات او و تحقیقاتی که کرده اشاراتی عدیده نموده

۴۲۴ - کورزینسکی Kurzinski

۱۱۴۲ق - ۵

خاورشناس قرن دوازدهم هجری که از اهل لهستان و کشیش های آنجا بشمار رفته
و در موقع محاصره اصفهان از طرف افغانه در آن محدود بوده و گذارش آن زمان را بچشم
خود دیده و یادداشت ها جمع و تألیف نموده و نگارشات خود در ضمن دو جلد در ۱۱۴۲
هفت سل بعد از سقوط شاه سلطان (۲) حسین صفوی و قتل او بدست اشرف افغان (۲)
در دوره اوئی یا تردهم پادشاه فرانسه بطبع رسانیده و کتاب او بنام « تاریخ آخرین
انقلاب ایران » موسوم شده

Histoire de la dernière Revolution en pers ۱۷۲

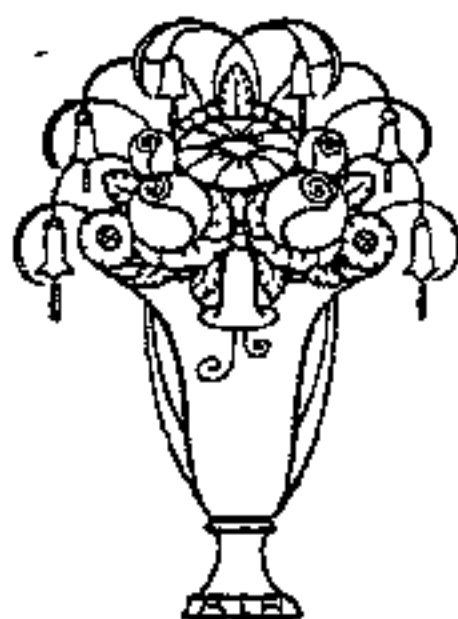
۱۱۴۲ق - ۵

۱ - شاه سلطان حسین صفوی ادشاه مقتول از خاندان صفویه که در ۱۱۴۰م قتل رسیده

۲ - اشرف افغان از رؤسای افغانه است که بعد از محمود افغان در ایران شاه

شده و در ۱۱۴۳م قتل شده

دانشمند خاورشناس حدود نیمه قرن هشتم میلادی که در علوم و ادبیات شرقی اسلامی ابراز علاقه نموده و دیوان منسوب بحضرت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام را که سید رضی (۱) جمع و تألیف نموده این مستشرق با ترجمه بزبان لاتینی و شروع در لیدن سال ۱۷۷۴ بچاپ رسانیده و نام او را کواروس و کوبیروس هم نگاشته اند این دانشمند علاوه بر خدمت فوق خدماتی دیگر هم دارد که بنوبت خود انجام داده

۱ سید رضی - او الحسن مجتهدین ابی احمد حسین بن موسی برادر شریف مرعشی است
برسی متولد ۳۵۹ در همدان متوفی ۴۰۶ هجری مؤلف حلیه المتقین و العیص و غیره است

L

۳۲۵ - لافوانت ژ الکانتارا Lafuente J. Alcantara

امیلیو Emilio

۱۸۲۷-۱۸۷۶

خاورشناس معروف و آگاه که در تاریخ و سیر اسلامی تتبع نموده و از مردم اسپانیاست و از مستشرقین عالی درجه شمرده شده
ولادت او در ۱۸۲۷ میلادی و فاتش در ۱۸۷۶ بوده از او است کتاب
اخبار مجموعه در فتح اندلس و ذکر امرای آنجا و جنگهای بین بزرگان آن سرزمین
که با ترجمه بزبان اسپانی و ملاحظاتی بطبع رسیده (۱۸۶۷) و نگارشات عربی در
تاریخ غرناطه که سال ۱۸۵۹ در مادرید طبع شده

۳۷۶ - لامارتین A de Lamartine

۱۷۹۰-۱۸۶۹

آلفونس دلامارتین نویسنده و شاعر فرانسوی خاورشناس که در ۱۷۹۰ متولد شده و در سرانجام

ادب و دانش مقامی بلند پیموده، آثار ادبی و اشعار او زیاد
و طبع شده و بینه علمی و ادبی او گواه است؛ از آثار او؛
کتاب ویتاسیون و زوسن آن است که نظم نموده

لامارتین دوبار بنامندگی پارلمان انتخاب شده وقتی

هم پست وزارت خارجه فرانسه دوره جمهوری را داشته و از لامارتین

۱۸۳۱ بعد چند سال وقت خود را در شرق زمین گذرانده و مسافرتی باین حدود نموده
و خضره ها و رود داشت زیادی از این سفر از عجایب و آثار شرق نگاشته و روی
این مشاهدات اندیشه و افکار و تخیلات اجتماعی و اقتصادی مخصوصی برای خود

تهیه کرده و آثارش بین اروپا و دانشمندان آسیا معروف است و قات لاهارتین در ۱۸۶۱ بوده

۳۴۷ - W. Lame لیم

ویلیام لیم مستشرق انگلیسی قرن نوزدهم که در اواسط این قرن بوده و از
ناشرین و مترجمین است او قسمتی از کتاب الف لیله و لیله را با انگلیسی ترجمه و طبع
نموده و او را کارهایی دیگر هم هست که انجام داده

۳۴۷ - Lamiresse لامیرس

۱۸۹۴

استاد آگاه و علاقمند بتاریخ شرق و آثار نویسندگان فارسی زبان که قسمتی
از تاریخ روضة الصفا میر خواند (۱) را از انگلیسی بفرانسه ترجمه نموده و ترجمه
اوسال ۱۸۹۴ در پاریس بطبع رسیده

۳۴۸ - H. Lamens لامنس

پرهانی لامنس دانشمند خاورشناس با ترکی که جزء مبلغین و مبشرین بوده
و بمصر و بیروت مسافرت نموده و استاد تدریس کتب قدیمه در دانشگاه بوده و صاحب
مؤامات و آثار ذیل است:

کتاب الهاظ فرانسه مشتقه از عربی - کتاب تسریح "البصر فیما یحتوی
لبنان من الآثار - سفر نامه سوریه و امریکای مرکزی و جنوبی که رشید شروزی (۲)
آنرا بعربی ترجمه و نقل نموده و کتاب فرائد اللغة (باد داشت جغرافیائی در اقطار
سوریه) که چاپ شده و کتبی بعنوان :

Etudes Sur Le regne de Moavia

نوشته که بطبع رسیده (دائرة المعارف لیدن ج ۱) او این کتاب را در بره حکومت
معاویة بن ابی سفیان (۳) نگاشته و نسبت بگزارش و زندگانی معاویة تحقیقاتی نموده

۱ - میرخواند معدن خاوه شاه بن محمود مورخ و پند و اندرز روضه الصفا

متوفی در ۹۱۷ هجری

۲ - رشید شروزی یکی از نویسندگان معروف است که دارای مؤلفات و آثاری است

۳ - معاویة بن ابی سفیان اول خلفه اموی که از ۴۰ تا ۶۰ هجری حکومت نموده

کتابی هم بنام (کتاب فاطمه ۱) نوشته .

۳۳۹- لاندبرگ Ca De Landberg

خاورشناس معروف سوئدی و استاد دانشمند که تحت عنوان کنت کارلو (۲)

دولندبرگ شناخته شده لاندبرگ خود را در یکی از نگارشات خویش به شیخ عمر سوئدی معرفی نموده و آثار و مؤلفاتی زیاد دارد .

این خاورشناس خدماتی عمده در نشر مآثر علمی و چاپ کتب اسلامی انجام داده و مؤلفاتی زیاد دارد از جمله کارهای او :

کتاب امثال اهل الشام وامثال سائره و چاربه و گفته های معمولی بین ملت عرب است که باین عنوان نگاشته شده

Proverbes et dictons du Peuple Arabe Province de Syrie

Section de Seyda-Leyde Paris ۱۸۸۵

و کلکسین عربی ترتیب داده که در پنج مجلد است .

کتاب حروف عربیه که طرائف و

حرائف ادبی آن مشتمل چهاره مؤلفه است و رساله

التنبیه علی غلط الجاهل و التنبیه ابن کمال پاشا ۴

بان ضمیمه شده - قسمت لب العرب بالمیسر

دوره جاهلیت که کتاب مزبور از تفسیر

شیخ برهان الدین بقاعی (۴) اخذ و اقتباس

شده - نشوة الارنیاح در بیان حقیقت میسر و

قداح از زبیدی (۴) دیوان ابوالمحسن تقی (۵)

بشرح ابی الہلال عسکری

(لاندبرگ)

۱ - Cont Carlo de Landberg — ۲ - Li, re Fatima

۳ - ان که - رش شمس النور احمد بن سلیمان رومی متوفی ۹۴

۴ - من اسیر نقی بنواسحق ابراهیم شامی دمشقی متولد ۸۰۹ متوفی ۸۸۵

۵ - سید مرتضی زبیدی عرب که از اهل یمن بوده

۶ - ابوالمحسن تقی شهرجاسی که در حدک بود و در ۲۲ هجری هجری هجری هجری هجری رسید

طرفه دوم مشتمل بر دیوان و قصاید زهیر بن ابی سلمی (۱) و شروح اعلم شتمری مشتمل بنام حداد و هارون الرشید که بزبان متعارفی مصر و سوریه نوشته شده و با ترجمه و شروح در ۱۸۸۸ در لیدن بچاپ رسیده و قصص عربیه جدید که با فهرست کنت لند برک در لیدن ۱۸۸۳ چاپ شده در فهرست کتابخانه بریل ص ۸۰ عملیات زیادی بین مستشرق بزرگ نسبت داده اند :

۳۳۰ - لاندوئر Landuer

پروفسور لاندوئر استاد نویسنده که کتاب الامانات والاعتقادات سعید بن یوسف (۲) فیوومی را جمع باصول دین موسوی را بعبرائی و عربی طبع نموده و خود در فرا گرفتن عقاید و ادبیات عربی علاقه زیاد بخرج داده و این زبان را یاد گرفته و کارهایی انجام داده

۳۳۱ - لین ادوارد ویلیام Lane Edward William

۱۸۷۶-۱۸۰۱

خاورشناس معروف صاحب فرهنگ بزرگ عربی و انگلیسی که در تألیف و طبع و نشر آن مبادرت نموده و از انجام این کار مفید خود را بدیگران شناسانیده و کتاب او به (مدالغه) موسوم شده و اصطلاحات مختصری که در فرهنگ عربی و کتب لغوی عرب آمده جمع نموده . لین شش جلد از کتاب خود را در آمدن سال ۱۸۶۲ شردده و بعد از وفات او نواده اش :

۳۳۲ - لین پول e-Pole

بقیه نوشتجات و یادداشت های او را جمع نموده و ضمن سه مجلد در لندن سال ۱۸۹۳ طبع رسانیده . لین کتاب الف لیله و ایله را بزبان انگلیسی تم و ترجمه نموده و مصنفاتی در گزارش و اوضاع شرق عربی و غیره بزبان انگلیسی نوشته و زادت و ۱۸۰۱ وفاتش ۱۸۷۶ بوده

۱ - زهیر شاعر معروف عرب مومی ۶۳۱ هـ

۲ - سعید فیومی یکی از نویسندگان عرب در است

۳۳۳ - لاوا M. Lavoix

استاد محقق که در آثار و ابدیه اسلامی يك سلسله مطالعه و تحقیق عمیق
نموده بویژه در آثار عربی و اسلامی قصر الحمراء اسپانیول دقت نظر کرده و حاصل
اطلاعات و یادداشت خود را کتابی نموده و بچاپ رسانیده آگوستا ولوبون در تاریخ
تمدن عرب خود از کتاب او استفاده و بگفتار او استناد نموده

۳۳۴ - لکلرک Leclerc

۱۸۸۲

خاورشناس معروف که کتاب تاریخ طب اسلامی (۱) را در چند جلد نگاشته
و راجع به ابن جزله (۲) طبیب بغدادی تحقیقاتی نموده و طبیب نظامی فرانسه بوده
کتاب جامع مفردات الادویه و الاغذیه ابن بیطار (متوفی ۶۴۶) را نیز بعنوان :

Traite des simples

ترجمه نموده با تعلیقات و حواشی و فهرست سال ۱۸۸۳ در پاریس بطبع رسانیده

۳۳۵ - لدرن Eu. Ledrain

۱۸۴۴ - ۱۹۱۰

اوزن لدرن خاورشناس ادیب فرانسوی متولد ۱۸۴۴ و متوفی ۱۹۱۰ در پاریس
این استاد با ادبیات هند اظهار علاقه نموده و در زبان سانسکریت تتبع و تحقیق
کرده و مقدمه کتاب ادبیات سانسکریت (هند) را نوشته و اصل آن بطوری که نگاشته
از ژرژ فریلی است مشراییه عنوان کتابداری کتابخانه موزه لوور دارا بوده و کتاب
مقدس را هم ترجمه نموده و تاریخ آنرا نوشته .

۳۳۶ - لیش Leech

۱۸۳۹

دانشمند خور شناس که در زبان افغانی و پشتو و فرا گرفتن آن زبان زحماتی

Histoire de la Médecine Arabe - ۱

۲ - این جزوه ابوعلی یحیی بن عیسی طبیب بغدادی متوفی ۴۹۳ هجری است که
در شاکر معروف بوده

کشیده کتاب صرف و نحو (دستور) زبان پشتویالسان عمومی افغانستان را نگاشته و آنرا در مجله انجمن آسیائی بنگاله سال ۱۸۳۹ باین عنوان چاپ نموده

Grammar of the Pushto or Afghane Language

و کارهایی دیگر را هم در قسمت شرق انجام داده

۴۳۷- لیس ویلیام ناسو لیس ویلیام ناسو

۱۸۸۶

خاورشناس دانشمند ایرلندی که رئیس انجمن بنسکال آسیوی بوده و از (لومسدن دوسی) ادبیات عربی و اسلامی را بارث و کتساب برده و در نشر آثار علمای اسلامی بذل مساعی نموده و کتب ذیل را بطبع رسانیده :

تاریخ الخلفای سیوطی (۱) - نوادر قلیوبی (۲) - قرآن مجید بانفسیر الکشاف عن

حقایق التنزیل زمخشری - فتوح الشام واقدی - فتوح الشام ازدی بصری (۳) -

کشاف اصطلاحات الفنون والعلوم تهانوی (۴) نخبة المفکر فی مصطلح اهل الاثر

ابن حجر عسقلانی و کارهای دیگری هم از این قبیل اجراء داده

۴۳۸- لبن کاهن Ibn Kalin

استاد تاریخ دان خاورشناس که کتابی بقاء مقدمه تاریخ آسیا از آغاز تاریخ

تا سال ۱۴۰۵ میلادی نگاشته و نسبت بمغول و ترکها و گزارش و تاریخچه روزگار

این دو طایفه جستجو و تحقیق نموده و کتابی هم در این بخش تألیف و چاپ کرده .

۴۳۹- لبن کاتانی Ibn Katani

خاورشناس که مقدمه و خلاصه برتجزیب الامم و نه قبایل ایهام تنبلی بن عسکویه

نوشته از ۱۹۰۷ تا ۱۹۰۹ در مجلداتی بدستگیری و کوشش ابن خاورشناس بخرج

اوقاف کیب درآئین طبع شده و اصل آن از نسخه کتبخانه ای صوفی حلب بوده

۱- سیوطی - جلال الدین عبدالرحمن بن ابی - کار شاهی صاحب غیره - ۶۶۰ هجری قمری - ۱۰۰۰

۲- قلیوبی شهاب الدین احمد بن احمد قلیوبی شافعی صاحب جعدا از شمس متوفی ۱۰۶۹

۳- ازدی بصری ابو محمد صاحب احکام القرآن متوفی ۳۱۳

۴- نوی محمد بن حسین بن قاضی محمد بن محمد بن قاضی صاحب اصطلاحات الفنون و العلوم متوفی ۱۱۶۱

که آنرا محمد بن علی بن محمد بن طاهر بلخی در ۵۰۵ و بعد از آن نوشته و نسخه مذکور عکس برداری شده و پشت بعضی از جلد ها عنوان و قفیت کتاب بنام سلطان محمود خان عثمانی که یکی از سلاطین ترکیه بوده نگاشته و مهر مخصوص کتابخانه بصفحه پشت جلد کتاب خورده .

شرح عملیات این خاورشناس در فهرست کتابخانه بریل ص ۱۱ و ۷۳ م. مطور است

۳۴۰- لئون آری مایر Dr. Leon Ary Mayer

دکتر متخصص در فن تاریخ و کتیبه‌شناسی که مابین خاورشناسان در قسمت اپیکرافست (۱) تخصصی سزا یافته و در دانشگاه یهود امریکائی بیت المقدس و فلسطین تدریس مینماید و مخصوصاً درس قسمت آثار باستانی اسلامی را در آنجا عهده دار میباشد او وزارت معارف ایران هم نامه نگاری کرده و خود را شناسائی داده و از دعوت شدگان ایران در جشن هزارمین سال فردوسی بوده

۳۴۱- لیبرت J Leppert

۱۹۰۲

خاورشناس دشمنده که طب ابوعلی سینا را تدریس مینموده و قسمتی از کتاب قانون شیح را در فیه خود میرشکرگ (۲) در لیزیک سال ۱۹۰۲ بچاپ رسانیده و کتب مترجمان ادویه سحوق بن حنین و ابن بیطار و غیره را تحت دقت نظر و مطالعه در آورده و در حوال و گزارش این دو دانشمند تحقیق نموده و نگارشائی دارد در دائرة المعارف اسلامی لیدن ج ۱ تا ۱ و اثر آن مذکور است

۳۴۲- لوی پروئسال Levi Procnal

خاورشناس معروف و محقق که در خصوص اشبیلیه و تاریخ آن تحقیقاتی زیاده نموده و مشهوری و کتبش او در این باب در دائرة المعارف اسلامی لیدن ج ۳ زیر شماره ۴۵۳ مورد شرح آمده دانشمند مزبور قسمتی از کتیبه‌های

عربی اسلامی اسپانیا را در ۱۹۳۱ جمع و تألیف نموده و بچاپ رسانیده و از تاریخ

فتح مسلمین در اسپانیا و اندلس
کتابی نوشته که در ۱۹۳۲ در
سه جلد چاپ شده و ترجمه ها از
متن عربی دارد که استیتوی تعلیمات
عایه در مراکش آنها را انتشار داده
جلد اول و سوم کتاب مفاخر البربر
ابن خطیب (۱) را چاپ و منتشر
نموده ۱۹۳۴ و برای آن فهرست
و مقدمه نوشته و از اعضای

(نوی پرومان)

دائرة المعارف اسلامی لیدن شماره رفته

۴۴۳- لیتمان انو در mann-I

استاد بویننده فسکاهی خاورشناس که زبان عربی را در کتب
و حکایات شرقی و ارسی و مطالعه نموده و بخش های فکاهی را کرده و در
که مخنوی ۳۵ هنگامه است زبان عربی ساده در وحی است و در
مؤلفه لیتمان کتابی است که در صحن مجاوره و گزافگوی ریسنده عربی در مجاوره
بومی سرزمین مذکور فراهم آمده ۱۹۰۰

لیتمان قسمتی را جمع به کتب خدیه حبشه و روش نجده در زبان عربی
حبشه نگاشته و شرداده و نیز افسانه را جمع نموده که در ۱۹۰۰
و قسمتی که را جمع بکتابیه های حورانت جنوبی بوده در ۱۹۱۵
کتابیه های سامی سوریه و کتیبیه های پامیر- بهود - رفیت (۳)

۱- از خطیب اوجیهان - سن ابن مجاهد - سن ۱۰۰۰

تاریخ اسلام اسامی متون ۷۱۳ هجری

فصولی چند در ۱۹۳۴ طبع و انتشار داده و از کتیبه های بطلی کتبی نوشته و

بچاپ رسانیده کتیبه عربی از
شریات هیئت اکتشافی پرسپین
(۱) راه در شاه منتشر نموده و
قسمت های معماری قدیم یونان
و کتیبه های لایین راهم شرح داده
از کتیبه های لیدی هم در سال
۱۹۱۶ قسمتی بحای رسانیده
عملیات لیتمان که در راه مآثر

لیتمان ابو

شرقی نگارنده ریاد است چنانکه

قسمتی از آن در چندین صفحه از فهرست کتابخانه بریل تحصیل نگاشته شاه

۳۳۳ - لس 1 nes

حورث بن که در شرح عامی اسلامی اهتمام نموده من جماعه کتاب

بجهه الحاج محمد بن ربن الدین مایه ری را از راه بران اسپانیولی در ۱۸۹۸
صع کرده و در ربن عربی داده او در طبع کتاب مذکور که در لیسنون انجام داده
مؤلف را شیخ ربن الدین معرفی نموده وی در چاپ لندن رولندس مؤلف به
ربن الدین بن علی مغربی کرده شده و حاورش من مرور از پرتغال است که
در محله عامی عربی دمشق تصویر دارد

۳۳۵ - لیمان 1 nes

در سه ن آری که در راه سلاسه مقاله های ریاد نوشته و آنها را صحن
مدرسه زاهدان شرح داده و روایات و روایات مسلمین و آمر نشان آمار مورخ (۳)

و آماری که از طرف دولت ایتالیا از مسلمین در ۱۹۰۵ ترتیب یافته برآورد
 نموده واردیاد و فروبی افراد مسلم و پیشرفت امور اجتماعی مسلم آنرا ثبت گردانیده

۳۴۶- *John S. J. ...*

حاورشاس معاصر امریکائی که مؤلفه نی عدیده دارد و در جمع و تحقیق ذریع
 اسلام رحمتی و ناد کشیده و کتب دلی از آنرا است

کتاب « حاضر العالم اسلامی » یا دنیای کنونی اسلام که کتب مذکور
 بچند زبان اروپائی و شرقی ترجمه و نقل گردیده و در انگلستان چند مرتبه چاپ
 شده در امریکا و اروپای سیوی فوق تمام پیدا نموده و آنرا (امیرشکایت ارسال) (۱)
 رئیس کنگره اسلامی دمشق در ترجمه کرده و در مصر چاپ شده و از
 اوست کتاب انقلاب صمد تمدن

The ...

و هست ...

h k s ...

و کتب ...

...

که چاپ و ...

۳۴۷- *...*

نویسنده کتاب ... کس عربی و ... است که ... در ...
 و دارای این عنوان است

۳۴۸- *...*

از ... است که کتب ... شده است ... در ...
 شرکت (اتحادیه) ... و ... در ...

۳۴۹- *...*

دانشمند حاورشاس ... که ... در ...
 ...

نموده و قاموس اللغة فیروز آبادی را (۱) در چهار جزء ضمن ۱۹۲۸ صفحه بچاپ رسانیده، همکار و رفیق دیگر آندوسیرنجر مستشرق انگلیسی است، او در مقابله و تصحیح نسخ موجوده شاهنامه فردوسی اهتمام کرده و با دقت زیاد آنرا مقابله و تطبیق نموده و مقامات حریری را در ۱۸۰۹ و مختصر المعانی قزوینی و شرح معانی سعه و قاموس المحيط فیروز آبادی و کتبی دیگر را هم طبع و نشر داده و شهرت مضاعف خود را زبرد نموده است.

۴۳۹- لیبه A.A.H. Lybyer

خاورشناس معاصر مورخ استاد دانشگاه ایلینوا (۲) و اورباننا (۳) اتا زونی آمریکا که در قسمت شرق شناسی زحماتی کشیده و خدماتی را انجام داده

۴۴۰- لیکلاما Lycklama

جهانگرد معروف که کشور پهناور روسیه و قفقاز و ایران و بین‌النهرین و اردستان و سوریه و فلسطین و ترکیه را از سال ۱۸۶۵ تا ۱۸۶۸ گردش کرده و معانی عمیقی نموده و حاصل گردش خود را در چند مجلد و جلد چهارم آن در ۱۸۷۵ در پاریس طبع رسیده

ایکلاما معانی عمیق و تحقیقاتی دقیق در تمام نقاطی که زبیریای خود پیموده گردیده و کتب وی محتوی مضامینی عمده و سودمند و مورد استفاده است.

M

۴۴۱ - ماکان Macan

استاد خاور شناس قرن نوزدهم که با ادبیات ایران علاقمندی خود را اظهار نموده بویژه درباره کتاب شاهنامه فردوسی ابراز علاقه کرده و آنرا تحت مطالعه آورده و بعد از نقادی زیاد این کتاب را با بهترین چاپ در کلکته هندوستان بچاپ رسانیده

۴۴۲ - ماكدونالد E. Macdonald

۱۸۸۲

خاور شناس دانشمند که کتاب (مذاهب و عادات و اطوار و زندگانی در اسلام) را تحت عنوان ذیل نگاشته :

The religions attitude and life in Islam

و چاپ نموده و کتاب (ترقی اصول دین اسلام) را نیز بعنوان :

Developpement of Muslim Théology

نوشته و در فن اصول فقه اسلامی مطالبی را نگاشته که دائرة المعارف اسلامی لیدن (درج ۲) آنرا ایراد نموده
ماكدونالد قسمتی از کتاب تاریخ ابن خلدون را با انتقادات انگلیسی و آلمانی و متن عربی بچاپ رسانیده (۱۹۰۵)

۴۴۳ - ماکلر Macler

فردريك ماكلر که در مانند و (۱) ۲۶ ماه فرنگی در بخش مون بلیارد متولد شده و اصل او از فرانسه است

ما کلاز خاور شناسان بزرگ شمار رفته و اکنون در پاریس سکنی دارد.
 تحصیلات او دوره متوسطه، زبان لاتین - آلمانی - انگلیسی - ایتالیائی و قسمت
 علی، عربی - شامی - عربی - قبطی - و تاریخ بوده.

خاور شناس مذکور مدتی در خدمت وزارت معارف فرانسه گذرانده و چندی
 بشغل آموزگاری زبان ارمنی در مدرسه ملی زبانهای رنده شرقی اشتغال داشته و هم
 اکنون کتابدار کتابخانه ملی پاریس است.

ما کلاز را مؤلفات و نگارشات است و از جمله کارهای او اینها است
 مغایرت دایان که در پاریس ۱۸۹۵ طبع رسیده و موزائیک شرقی که
 در ۱۹۰۷ در پاریس چاپ شده، کالک (فهرست) ارمنی که در پاریس ۱۹۱۳ طبع
 رسیده - مدارک مربوط تصایح صریحه آرامنه که در ۱۹۲۵ در پاریس چاپ شده
 ترجمه هائیکه ما کلاز کرده از این قرار است.

تاریخ هرقل که در ۱۹۰۴ چاپ شده، تاریخ سپس (۱) (۱۹۰۵) تاریخ فرمانی
 اسرار (۲) ۱۹۰۲ تاریخ عمومی، تلیم اقیانوس استیک دو ناری (۳) ۱۹۱۷ - ارض
 روه ناقشه ارمنستان علیا ۱۹۱۷ ملت ارمن و سابقه آن - ریاضایت (۱۹۲۳) که

ما کلاز

اینها در پاریس چاپ رسیده - همکاران ژان رویل
 صور مختلفه تاریخ هداهب زبان ارمنی که در
 ۱۹۰۹ چاپ شده

تحقیقات ما کلاز -

۱ در باره آرمایاموکانی (۴) در تاریخ - در
 ارمنستان - راجع شاهنامه فردوسی، این خاور
 شناس بصفه‌ی عدیده در جشن هرارمین سال
 فردوسی در بجهن اسپانی ایراد نموده

ph. ram Osmā ۲ - Suba s - ۱
 Etienn Asak Ju Lion -- ۲
 Au... - ۵

ما گز ناشر کتاب های جدید جوانان پاریس در ۱۹۰۷ است و نشریات

دیگر هم دارد

۳۴۴ - ماسی اورنی Macy v Everti

از خاورشناسان امریکا است که جزء هیئت‌ناستان شناسی در ورهوشانات
نوشه و ار ۱۸۹۹ تا ۱۹۰۰ در آنجا اشتغال داشته و اکتشافاتی را انجام نموده و آنان
حاصل عملیات خود را جمع آوری کرده و نشر داده اند و آن مجموعه مفیدی است که
تا حدی تاریخ آن سر زمین را روشن مینماید و رفقای او
هید (۱) - تابلت (۲) و استک بوده

۳۴۵ - ماهل Mahel

ادوارد ماهل خاورشناس که عمل و ستفند مستشرق معرف را باروی نموده

و بر تقویم اودویست سال آورده
و از خاور شناسان قسمت انصیر
است که خدمت‌های شایان تقدیر کرده

۳۴۶ - ماهر Malher

خاور شناس معاصر که از هل
مجارستان و از معربعد شمردن
و محققین آن سمان است این
داشتمند در مجمع علمی اسلامی
دمشق و بعضی مجامع دانشی دیگر
اروپا عضویت دارد و صاحب مؤلفات

و نگارشات است

ماهل

۳۴۷ — مالکوم Malcolme

خاور شناس مورخ که مخصوصاً در تاریخ ایران مطالعات و بررسی زیاد نموده و کتابی در تاریخ ایران بزبان فرانسه تحت عنوان

Histoire de Perse

در دو جلد نوشته و چاپ نموده و از گزارش سلاطین صفویه و جریان اوضاع دوره سلطنت این خانواده مطالبی مفید نگاشته

۳۴۸ — مالزر Malozair

استاد ایران شناس و مستشرق که علاقه زیادی بادییات ایران داشته و زبان فارسی را یاد گرفته و جزء فارسی دانان قرن یازدهم هجری بوده (۱۶ میلادی) در آن هنگام تمایل و عشق خود را بادییات فارسی ابراز نموده

مالزر مخصوصاً با آثار سعدی شیرازی و ادبیات او اهمیت داده و کلمات شیخ را بزبان فرانسه ترجمه کرده و سال ۱۰۴۳ هجری در پاریس بطبع رسانیده

۳۴۹ — مانینسکی Maninski

دانشمند خاور شناس که استاد چند زبان شرقی بوده و در زبان های مختلف شرق تشبیه و جستجو نموده و نتیجه تحقیق خود را منتهی بجمع آوری و تألیف کتابی بنام کنز اللغات الشرفیه گردانیده و فرهنگی بعربی و فارسی و ترکی و لاتینی و آلمانی در چند جلد ترتیب داده و جلد دوم این کتاب سال ۱۶۸۰ در وین چاپ شده و بعد ها باقی مجلدات آن هم بچاپ رسیده

۳۵۰ — مارسل Marcel

استاد آگاه بتاریخ مصر و غیره که در اواسط قرن نوزدهم میزیسته و کتب ادوات تاریخی اسلام را مطالعه نموده و تاریخ مصر را از زمان تسلط عرب ببعد مرسته تحریر آورده و کتبی کرده که آنرا در پاریس سال ۱۸۴۸ بطبع رسانیده

۳۵۱ — مارکو پولو Marco polo

خاور شناس دیرین و بزرگان جهان گرد مشهور و بیزی که مدت چندین

سال در دوره قوبلای قان (۱) مغول در چین اقامت داشته و دارای مشاغل مهمه شده و تولد او در و نیز در قرن سیزدهم میلادی بوده

مار کوپولو سفرنامه عمده از خود بیاد کار نهاده که شامل چگونگی اوضاع چین و بخشهایی از کشور مختلف شرقی است؛ از بهر کشوری که گذشته و خط سیر او بوده در اطراف آن شرحی نگاشته و در باره ایران هم گزارشی دارد و کتاب خود را زیاده جالب توجه نوشته

در منتظم ناصری مینویسد (ص ۷ ج ۲) مار کوپولو از اهل ویز بقصد تجارت بطرف مغولستان رفته و بیست و چهار سال تمام در اغلب نقاط آسیا گردش کرده ۱۷ سال تمام متوالیاً تنها در چین و خدمت قوبلای قان بوده و او اول سیاح فرنگی است که بشرق راه یافته آغاز مسافرت او از ۶۷۰ هجری (۱۲۷۱ م) بوده

Marr — مار — ۳۵۲
۱۸۹۳

پرفسور ژرژ مار فرزند نیکلای خاور شناس در روسی متولد سال ۱۸۹۳ در نین گراد که در ۱۹۱۷ داخل دانشگاه علوم و ادبیات شرقی و شعبه دانشگاه (لنین گراد) شده در حوزه آسیائی فرهنگستان اتحاد سویت روسیه (H.A.Y.K.) و انستیتوی زبان زنده شرقی بتدریس کوشیده، در تفلیس جری استیتوی اکادمی (H.A.Y.K.) قفقاز مشغول خدمت شده و استاد بزرگ زبان و ادبیات شرقی در ردیف، زوکرسکی، زالمان، الدنبورک، پرتواند، پرفسور روه اسکویچ و پدرش پرفسور مار بوده

ژرژ مار نزدیک ۸ سال با پدر خود در جستجوی علمی و کاوش خرابه های شهر (انی) کمک نموده، در زبان و ادبیات فارسی از لحاظ ادبی و اصول و ریشه زبان مطالعات کرده، ضمن تحقیقات و مطالعات خود کتابی تحت عنوان (اصول زبان

۱ - قوبلای قان پسر نوی خن و نواده چنگیز است که در حدود ۶۵۰ هجری

و بعد از آن در چین سلطنت داشته

۲ - P. George Marr

فارسی) نوشته که خالی از اهمیت نیست و جلد اول این کتاب مشتمل بر الفباء است که اخیراً بچاپ رسیده

این استاد ضمن مطالعات ادبی رساله جالب توجهی نگاشته که در آن برخی از اشعار خاقانی را انتقاد نموده و تقبلی مخصوص در قسمتی از اشعار فارسی و اوژان مختلفه کرده که بتدریج تنوع یافته و اختلاف را مبنی بترقی و پیشرفت شعر از آغاز پیدایش دانسته و معتقد است که در این قسمت کمتر مطالعه شده است و وزن اشعار شاهنامه فردوسی را یکی از قدیمترین اوژان اشعار معموله فارسی دانسته و ضمن کنفرانس خود گفته فردوسی اگر چه زبان یونانی و لاتینی را نمیدانسته معذک در گفتار خود مطابق اندیشه و گفتار «هراس» (۱) و «پندار» (۲) سروده

ژرژ مار

ژرژ مار خاور شناسی است که جزء مستشرقین جشن فردوسی بابران آمده و در جشن مزبور شرکت کرده و سخن رانی نموده این استاد سابقه شعر را در ایران قبل از اسلام دانسته و گوید وزن بحر تقارب شاهنامه مخصوص زبان فارسی است و معتقد است که بحر منقارب عربی از آن گرفته شده و قدیمی ترین کتابی که در عروض نوشته شده کتاب شمس الدین ۳

قیسی رازی را میداند

Horace — ۱

Pindare — ۲

— شمس الدین قیسی — محمد بن ابی بکر بن ناصر الدین شافعی حموی

۱. ژرژمار از ادیب معاصر وحید (۱) دستگردی مدیر مجله ارمنان حرفزده سپس از المستنصر (۲) خلیفه عباسی سخن گفته که او پدر خود متوکل (۳) را کشته و در بارگاه چشمش بفرشی افتاد که در آنجا گشوده و عبارت فارسی بران نقش شده بود و عملی که شیرویه (۴) پسر خسرو (۵) پرویز با پدر کرده بود بخاطر گذراندن و گفت « من هم چون که پدر خود مرا کشته ام بیش از شما بعد از پدر سلطنت نخواهم کرد »

ژرژ مار این مطلب را عنوان نموده و شعر حکیم (۶) نظامی را شاهد آورده پدر کس پادشاهی را نشاید
اگر شاید پس ازش مه نیاید
این خاور شناس شرح حال خود را ضمن ورقه که بوزارت معارف فرستاده بدینگونه مینویسد :

نامش - ژرژمار خانوادگی مار - پدرش نیکلا است

ولادت او در سال ۱۸۹۳ در لنین گراد بوده

ژرژمار تحصیلات خود را در دانشگاه لنین گراد تمام نموده مشاغلی آزاد یا

از طرف دولت انجام داده که از آنجمله است :

عضویت موزه آسیائی اکادمی علوم ، پرفسوری دانشگاه لنین گراد ، عضویت

انستیتوی قفقاز شناسی

۱. وحید دستگردی - محمد حسن وحید دستگردی اصفهانی مدیر مجله ارمنان متولد ۱۲۹۸ هجری قمری

۲. المستنصر بالله خلیفه عباسی فرزند هتوکل متوفی ۲۲۳

۳. متوکل جعفر بن متصم ابوالفضل که در ۲۳۰ هجرت پسرش مستنصر و غلام بن

ترک کشته شد

۴. شیرویه - پسر خسرو پرویز است که در ۶۲۸ هجری در حیدره و

شش ماه بعد بقتل رسیده

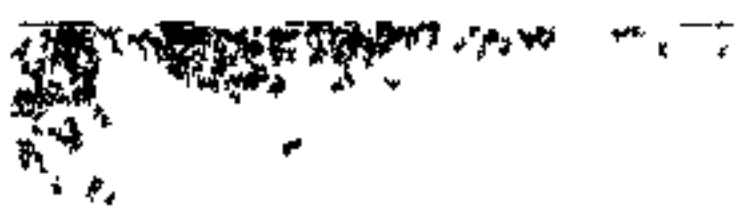
۵. خسرو پرویز - پسر هرمز بن اوشیروان است که از ۹۰ هجری تا

۶۲۸ سلطنت داشته .

۶. حکیم نظامی - ابو محمد نظام الدین الیاس بن یوسف صاحب کتاب

کنجینه ، قصه نظامی ، متوفی ۵۲۹

ا کسفر تحصیلات خود را تکمیل نموده و استاد زبان عربی در مدرسه مزبور شده و از مشرقین مشهور ادکلستان است که در مجمع علمی عربی دمشق عضویت دارد این دانشمند مردی دانش دوست و گرامریه است که ما بین زبان شرقی زبان عربی و لغت و ادبیات آن اشغال کرده و چند کتاب دیر زبان نشر داده که از آن جمله است کتاب معجم الادباء یا فوت حموی (۱) و رسائل و مکاتبات ابوالعلاء هری با ترجمه انگلیسی و تعلیقات مفیده و سیرت او که در ۱۸۹۸ در ا کسفر طبع نموده و کتاب اسباب سمعانی (۲) و ارشاد الارباب الی معرفة الادیب که همان معجم الادباء است نشر داده، عمایات او توانائی و مهارت وی را در داستان ادبیات و لغت عرب بخوبی نشان میدهد زیرا که مطالعه کتب و مسائل مزبور برای اهل اصطلاح و زبان بدون مراجعه بکتب لغت میسر نمیشود مخصوصاً ترجمه آن که باید زحمت زیادی را متحمل گردید

مارگایوب را آثری
از اشعار عربی است
که در لندن و لریک
طبع رسیده و کتابی در
باب مشاهد اورشلیم
(بیت المقدس) و ده ثقی
و کتابی در سیرت

مارگایوب

و اخلاق نوی ناگلیسی نوشته و در راه ابوتام (۳) شرح تحقیقی نموده و کتبی
سام محمد و عطف اسلام تحت عنوان دیل نگاشته

۱ - فوت حموی رومی شهاب بنی و در ۱۲۰۰ هجری قمری ۱۸۱۶ م

۲ - سمعانی دینی او محمد خدا کره و یواری می در ۱۲۰۰ هجری قمری ۱۸۱۶ م

۳ - ابوتام حبیب بن ادرسطی شعر منزه سر ۱۱۰۱ هجری قمری در ۱۸۱۶ م

Mohammed and the Rise of Islam

که ضمن سه مجلد در لندن ۱۹۲۳ طبع شده و جزء چهارم تاریخ تمدن اسلامی جرجی زیدان (۱) را با انگلیسی ترجمه نموده مقالاتی زیاد در مجله آسیا با انگلیسی نگاشته و نشر داده؛ همانطور که ادوارد برون در ایران اشتهاز دارد مارگلیوت نیز نزد فضلا و دانشمندان مشهور است

مارگلیوت کتاب جامع التواریخ قاضی تنوخی (۲) را تصحیح و در هند طبع نموده و رساله مناظره بین متی بن یونس و ابی سعد سراج را با ترجمه انگلیسی نشر داده

۳۵۳ — ماریت بی Au. E. Mariette Bey

۱۸۲۱ — ۱۸۸۱

اگوست ادوارد ماریت بی فرانسیسوی خاور شناس و استاد در زبان و دانش آثار باستان که تولد او در ۱۸۲۱ بوده و در بولاق مصر بدرود زندگی نموده ۱۸۸۱

ماریت بی در آغاز جوانی مشغول هنر و فنون نقاشی شده و بمطالعه کتب دانش فنجیر و صیداشتغال گزیده در ۱۸۴۷ کتابی در این موضوع نگاشته و زحمت زیادی در کشف آثار قدیم مومیائی مصری کشیده بیشتر آثار قدیم مصر را کشف نموده و در گزارش مصر قدیم تحقیقاتی عمیق کرده

ماریت بی در ۱۸۴۸ آثار قدیم مصر را در موزه لوور پاریس نظم و ترتیب داده دو سال بعد بهمراهی و زیر معارف فرانسه برای جمع آوری آثار باستان و کتب و نقایس بمصر رفته و در اثر این مسافرت مطالعات مقبره گاو آپیس (۳) را کشف نموده و نیز مجسمه چوبی بکنفر نویسنده که روی صفحه پایروس بنوشتن مشغول است با مجسمه شیخ البلد را در اثر حفر قبر بدست آورده و در باب آثار قدیم مصر هر نوع بذل مساعی نموده اشیاء نفیسه و گرانمای تاریخی و مجسمه های قدیم زیادی را جهت موزه لوور فراهم کرده

۱ — نویسنده و مدیر مجله الهلال و نگارنده آداب الفة

۲ — قاضی تنوخی ابوعلی محسن بن ابوالقاسم متوفی ۳۸۴

۳ — Apis

ماریت بیك علاقه بر این مجسمه اسفیکس (ابوالهول رب النوع مصری ها) را نزدیکی اهرام مجاور ممفیس کشف نموده و در مراجعت بفرانس رئیس موزه لوور و آثار باستان مصر شده در ۱۸۵۸ سعید پاشا (۱) خدیو مصر ماریت را بمصر خوانده و لقب بیگی (که یکی از القاب بزرگ ترك بود) باو داده و رئیس حفاریات و کاوش باستانی مصر شده برای انجام کار پانزده هزار عمه تحت نظر او نهاده مجسمه ها و کتیبه و اشیاء زیر خاکی زیادی یافته در ۱۸۷۸ موزه بولاق را تاسیس نمود و اشیاء مکشوفه را در آنجا بیادگار نهاد و در همین سال بصورت انستیتو معین گردید

ماریت بیك دارای آثار و مؤلفات ذیل است

سرایم ممفیس که از ۱۸۵۷ - ۱۸۶۴ بطبع رسیده -
مطالعه تاریخ مصر که در ۱۸۶۴ طبع شده - جدول جدید -
مادرگار آپیس که در ۱۸۵۶ بطبع رسیده - منتخب آثار
و نقاشی های مقبره سرایم ممفیس که در ۱۸۵۶ طبع شده -

شرح کاوش و حفاری مصر (۱۸۷۵-۱۸۷۸) - نوشتجات

ماریت بی

پاپیروسی و آثار باستان در موزه بولاق (۱۸۷۳-۱۸۷۱) البوم موزه بولاق در
۱۸۷۳ - آثار تاریخی مختلف - دخول بمصر علیا ۱۸۷۳ - کرنک باسم معبد و شهر
کرنک (در ۱۸۷۵)

بعد از فوت ماریت ماسپرو (۲) کتاب بزرگ او را که مربوط بماستاباس
(مملکت قدیم) است انتشار داده در ۱۸۸۲ در لهستان بیادگار و افتخار وی بنامی
ساخته و مجسمه او را در آنجا نصب نمودند

۱ - سعید پاشا از خاندان خدیوی مصر و احفاد محمد صی است که در اوایل
قرن ۱۹ در مصر حکومت داشته

۳۵۴ — مارن Maron

۱۸۵۵-۱۸۱۷

استاد خاورشناس و نقاش هنرمند که در ۱۸۱۷ تولد یافته و در ۱۸۵۵ در طرطوس وفات نموده این استاد زبان ترکی - فرانسه - عربی - ایتالیایی را فرا گرفته و شوقی زیاد بموسیقی پیدا کرده و بعد از تحصیل داخل کار بازرگانی و تجارت و سیروسایاحت شده گردش ها کرده و از قسمت شرق اطلاعاتی مفید فراهم نموده

مارن در ۱۸۴۶ بمصر و ایتالیا مسافرت کرده و بکار ترجمه و تالیف مشغول شده روایت البخیل را از زبان عربی در ۱۸۴۸ ترجمه و تالیف نموده و روایت ابوالحسن مفضل (۱) را با هارون الرشید در ۱۸۵۰ نوشته

تالیفات مارن را نیکلانقش در کتاب موسوم به (ارزه لبنان) در چاپخانه بیروت ۱۸۶۹ چاپ و انتشار داده و ترجمه حال مؤلف را هم آن درج نموده

۳۵۵ — مارن کامیلو Maron Camillo

از خاور شناسانی است که کتابی در خصوص مکالمه و نطق بزبان عربی و ایتالیا نوشته و در لغت و صرف و نحو زبان عرب تتبع نموده کتاب او در ۱۹۳۲ بچاپ رسیده

۳۵۶ — مارکوآرت Marquart

خاور شناس معروف معاصر مقیم آلمان که از ادبیات شرق و تاریخ ملل مشرق زمین بویژه ایران آگاهی زیاد یافته و در این بخش آثار و نگارستانی مفیده دارد

کتاب Osteuropäische 'ودر ۱۹۰۳ در لیبزیک چاپ شده

مارکوآرت کتاب آذربایجان را نوشته که از کتابهای مفید است و در این کتاب از تاریخ آذربایجان و گزارش آنسر زمین مطالبی خوب نگاشته و کنفرانسی

۱ - ابوالحسن مفضل از معارف زمان هرون الرشید بوده

۲ - هرون الرشید خلیفه عباسی فرزند مهدی متولد ۱۴۸ متوفی ۱۹۸

راجع باذریباجان داده که دانشمند معاصر آقای دکتر رضا زاده شفق (۱) خلاصه آنرا
 بفارسی ترجمه و در مجله ایرانشهر چاپ برلن شماره ۷ سال ۴ بیچاپ رسانیده
 در فهرست کتابخانه بریل ضمن آلبوم *سکرل* ص ۷ قسمت مؤافه دستوری
 او را نام برده

آثار قلمی مارکوارت مورد توجه و اعتماد دانشمندان شرق شناس بوده و او
 نویسنده کتاب ایرانشهر در جغرافیای ایران باستان است

Eranshahr nach d. Géographie des Ps. Mosesxorenaci

که در برلن سال ۱۹۰۱ بیچاپ رسیده

در این کتاب شرحی درباره اردبیل ایران نگاشته که دائرة المعارف اسلامی
 لیدن از آن اقتباس نموده (ج ۱)

۳۵۷ — مار تیمر دیورانند *Martimer Dicurand*

دانشمند ایران شناس که کتابی در شرح حال و تاریخ و گزارش نادرشاه
 افشار بانگلیسی نگاشته و کتاب او را دانشمند ایرانی سید محمد علی داعی الاسلام
 مقیم هندوستان بفارسی ترجمه نموده و سال ۱۳۳۲ هجری قمری ترجمه او در
 هند بطبع رسیده

۳۵۸ — مارتین *F.R. Martin*

از ایران شناسان معروف است که در قسمت نقاشی و مینیاتور ایران و هند
 و ترکیه از قرن هشتم تا قرن هیجدهم میلادی کتابی تالیف نموده و آنرا بعنوان

the Miniature Painting and Painters of Persia and Turkey

نگاشته و در لندن سال ۱۹۱۲ بیچاپ رسانیده

کریستی ویلسن در کتاب آثار صنایع ایران خود از نگارش و تحقیقات ابن
 ایران شناس استفاده و اقتباس نموده

۴۵۹ - ماسپرو و e. Maspero

از خاور شناسان معروف است که فهرست تاریخ و یاد کاری قسمت‌انام شرق را ترتیب داده و کارهایی را در هشتمین کنفرانس خاور شناسان انجام نموده و نیز جزء نویسندگان و کارکنان همین کنفرانس بوده و اطلاعاتی روی بخش باستان شناسی بدست آورده و در آن قسمت تالیف نموده و عملیاتی دیگر دارد ~~که~~ قابل استفاده است
فهرست بریل در چندین مورد ارار و کارهایش نام برده

۴۶۰ - ماسه H. Massé

هائری ماسه استاد خاور شناس معروف فرانسوی متولد در لونویل فرانسه
سال ۱۸۸۶

ماسه دکتر در ادبیات و اسناد آموزشگاه زبان شرقی پاریس و پروفیسور افتخاری دانشکده الجزایر در تاریخ ادبیات اسلامی و ادبیات ایران و صاحب مصنفات و مؤلفاتی است

این خاور شناس کارهای مهمی را در ترجمه و طبع و نشر انجام داده از جمله کتاب بهارستان و بیان الادیان جامی را بفرانسوی ترجمه نموده و کتابی درباره شیخ مصلاح الدین سعدی شیرازی (۳) صاحب گلستان و بوستان نگاشته و کتابی هم درباره فردوسی نوشته که چاپ شده و بعنوان فردوسی و حماسه ملی است:

Ferdowcy et epopée National

ماسه کتابی هم راجع ب مذهب اسلام نگاشته و مقالاتی در تاریخ و ادبیات دارد

این دانشمند مکرر بایران آمده و در این سر زمین گردش کرده و از جمله

۱ - Lun'ville

۲ - جامعی عبدالرحمن بن احمد بن محمد دشتی فارسی صوفی متوفی ۸۹۸

۳ - سعدی شیخ مصلاح الدین عبدالله شیرازی متوفی ۶۹۰

هانری ماسه

فضلائی است که بر حسب دعوت در کنگره جشن فردوسی در ایران حاضر شده و بتوبت خود بیانات و نطق نموده

هانری ماسه چندین سال روزگار خود را در مصر و مراکش و سوریه گذرانده و در مجمع علمی عربی دمشق عضویت دارد
دانشمند نامبرده ترجمه حال خود را شخصاً نگاشته و بوزارت معارف ایران تقدیم داشته و در آن چنین مینگارد:

مشاغلی را که متحمل شده:

استادی آموزشگاه السنه شرقی پاریس

L'ecole des langues orientales de Paris

و استادی دانشکده ادبیات

از آثار منظومه خود: تحقیقانی در باره سعدی بنام

Essai Sur Saadi

و کتابی بنام اسلام (۱) و موادی متفرقه نگاشته که دو مجلات و روزنامه ها چاپ شده از ترجمه بهارستان جامی و کتاب ابوالمعالی و بیان الادبای و ترجمه های دیگر خود هم نام برده

ماسه آثار بطبع نرسیده خود را بدینگونه شرح داده:

فردوسی و حماسه ملی ایران - کتاب رسوم و عادات ایرانی بعنوان

Cerémonies et Coutumes Persanes

کتاب دوم او اخیراً در دو جلد بچاپ رسیده

کتاب ابن عبدالحکیم (۱) فتوح مصر (۲) کتاب ابن منیر (۳) و تاریخ
الکلاعی والاکشاء را ترجمه نموده و طبع کرده
ماسه خود را بعنوان ماری نیکلافیلیپ هانری ماسه

Marie Nicolas Ph. H. Massé

معرفی نموده و در ورقه ترجمه حال خود بدینگونه نگاشته

۳۶۱ - ماسینین L. Massignon

لوئی ماسینین خاور شناس معروف فرانسوی ناشر مجله « دنیای اسلام »
بزبان فرانسه در پاریس که همواره آثار قلمی و اندیشه و افکار بلند خود را در باره علوم
و معارف اسلامی نشر داده و در طبع و نشر کتب و آثار مصنفین و مؤلفین اسلام
اهتمام نموده

از جمله کار های ماسینین اینها است که بچاپ رسانیده

اخبار حلاج (۴) در چهار رساله - رساله ابن زنجی که از ابن مسکویه
و خطیب بغدادی (۵) نقل نموده رساله ماخوذ از تاریخ صوفیه ابن ساهی بدایت حال
منصور حلاج و نهایت آن از ابن ما کویه اخبار حلاج در ضمن روایات مختلفه

۱ - ابن عبدالحکیم - ابراهیم عبدالرحمن بن عبدالله بن عبدالحکیم قرشی متوفی
۲۵۷ صاحب فتوح مصر والمغرب

۲ - فتوح مصر والمغرب در دائرة المعارف اسلامی لندن ج ۱ - مینویسد فتوح مصر
والمغرب کتابی است در ۷ جزء مخصوص بمصر که آنرا مجلس معارف مخصوص فرانسوی
بعادات شرقیه بدستبری مسبوهرزی ماسه در ۱۹۱۴ چاپ کرده و ناشر در طبع و تصحیح
آن از نسخه های خطی چهارگانه این کتاب که در موزه بریتانیای لندن و کتابخانه ملی
پاریس و کتیبخه موسسه علمی لندن و نسخه خطی نص دیگر بوده کک گرفته

۳ - ابن منیر احمد بن منصور اسکندری متولد ۶۲۰ متوفی ۶۸۳ یا احمد بن منیر
ضرابی شعر معروف متوفی در ۵۴۸ است و چون کتاب مذکور در متن دیده نشده لذا
در اینجا از هر دو ابن منیر نام برده شده

۴ - حلاج حسین بن منصور حلاج صوفی معروف متوفی در ۳۰۹

۵ - خطیب بغدادی - احمد بن علی صاحب تاریخ معروف متولد در ۳۹۲ متوفی

ماسنیون کتاب اخبار حلاج را در پاریس سال ۱۹۱۴ نشر داده و کتاب
الطوا سین حلاج و رساله امثال بغدادیه طالقانی را هم چاپ نموده
بطوریکه استاد فاضل آقای ابو عبدالله زنجانی (۱) بقلم خود در هاشم نسخه اول
این کتاب درباره ماسنین برای نگارنده نوشته ، این خاورشناس اخیراً رساله در احوال
سلمان فارسی بعنوان اول روحانی ایران در اسلام بزبان فرانسه نشر داده
ماسنین از اهالی پاریس و عضو مجمع علمی عربی اسلامی دمشق و بعضی از
انجمن های علمی دیگر است

۳۶۳ — ماثس Matthes

خاورشناس معروف هلندی که خدماتی زیاد انجام داده و در حدود اواخر
قرن نوزدهم بوده و در ششمین کنفرانس متشرقین جزء نگارندگان کارهایی نموده
و تحقیقاتی در قسمت باستان شناسی کرده و در این خصوص کتاب نوشته و در طبع
و نشر کتب شرقی مبادرت گزیده از جمله کتاب النجوم الزاهره این تفری بردی
را بعنوان

Abul Mahasin Ibn Tagri Bardi Annales

در دو مجله در لیدن چاپ نموده و نشر داده و در فهرست کتابخانه بریل نام
و کارهای او در چندین جا نکاشته شده

۳۶۴ — ماکس کروز Max Krause

دکتر دانشمند معاصر خاورشناس آلمانی که در قسمت نجوم و ریاضیات اسلامی
تحصیل نموده و در ۱۹۳۳ از دانشگاه هامبورگ فارغ التحصیل شده و گواهی نامه
دکتری گرفته

ماکس کروز در اوئیورستیه هامبورگ کنفرانسی مبسوط راجع باحوال و
و گذارش ابوریحان بیرونی ایراد نموده و رو نوشت سخن رانی خود را بوزارت
معارف ایران فرستاده از علما و دانشمندان اسلامی و زحمات ایشان تمجید و ستایش

۱ — ابو عبدالله زنجانی دانشمند معاصر نویسنده کتب « تاریخ القرآن » که نگارنده
آنها بزبان فارسی ترجمه نموده و در تیرماه ۱۳۱۷ بچاپ رسانیده و سایر مولفات دیگر سلمان
فارسی یکی از صحابه و یاران مخصوص حضرت ختمی مرتبت که خدماتی زیاده بخوانده رسالت
نموده و جهادها کرده و در مداین موقع خلافت حضرت علی ۴ وقت نموده است .

زیاده نموده و از حکیم عمر خیام و معروفیت او در فلسفه و ریاضی حرف زده

۳۶۵ — مایز M. Manyese

مستر مایز متخصص شناسائی آثار باستان و خواننده خطوط قدیمه مخصوصاً خط های مختلف کوفی و نسخ قدیم و غیره که در حدود ۱۹۳۳ میلادی بایران آمده و در قسمت حفاری و کارش خرابه های ری مشغول حفاری و کارش گردیده این استاد سکه های کهنه را از یکدیگر تشخیص داده و آثار تاریخی را بخوبی تعیین نموده در اصراف آن قضاوت مینماید .

۳۶۶ — مازاریک Mazariqua

خاورشناس قرن بیستم دوستدار ادبیات شرق و طرفدار نشر و ترقی ادبیات و زبان ایران که در کشور چکواسلواوی تشکیل انستیتوی شرقی داده و در بنگاه مزبور همواره راجع بادیات و زبان فارسی سخن رانی شده و مجله علمی از طرف این مؤسسه منتشر میگردد که دارای مقالاتی سودمند راجع بایران است و از اقتصادیات و قسمت های دیگر از امور مربوط باین کشور طبع و نشر میدهد و اولین رئیس جمهوری چک اسلواکی بوده

۳۶۷ — مهران میشل Mehren E.F. Michil

۱۸۹۸—۱۸۴۳

مهران اگوست فرد میشل خاورشناس مشهور دالمارکی که از شاگردان فلیشر مستشرق معروف بوده و زبان عربی را از او یاد گرفته ولادت او در ۱۸۲۳ و وفاتش در ۱۸۹۸ واقع شده .

مهران میشل در حدود پنجاه سال اوقات خود را در کپنهاگ صرف فرا گرفتن و بکار بردن زبان شرقی کرده و خدماتی عمده و مهم در باب تالیف و طبع و نشر کتب اسلامی انجام نموده .

از جمله کتاب المنقولات من تلخیص المفتاح و شرح مختصر که منقولات عقود الجمان (علم بلاغت) بآن ضمیمه شده مهران این کتاب را بدستکاری انجمن شرقی جمع نموده و ذیلی ادبی و تاریخی در بلاغت عربی بزبان آلمانی بر آن نوشته

و در کینهاک سال ۱۸۵۳ بچاپ رسانیده .

او علاوه بر خدمت فوق این آثار را هم بچاپ رسانیده .

رساله حی بن یقظان و قسمت الهیات اشارات و رساله قدر ابن سینا با شرح و بیان بفرانسه و متن عربی در ۱۸۸۹ نخبه الدر فی عجایب البحر یا (گرنوگرافیا) شمس الدین دمشقی (۱) کتاب تبیین کذب المنقری ابن عساکر (۲) ۱۸۷۸ رساله شیخ ناصیف یازجی بارون سیلوستر دسائی سایر عملیات ابن خاورشناس در ضمن فهرست کتابخانه بریل (ص ۷۶) و (ص ۸۱) مطبوع است

۳۶۸ — میه A.Meillet

۱۸۶۶

انتوان میه خاورشناس فرانسوی متولد در ۱۱ نوامبر ۱۸۶۶ که در پاریس ساکن است و در کلژ دو فرانس (آموزشگاه عالی فرانسه) سمت استادی دارد . این استاد از نویسندگان است و رساله ویادداشتها در عملیات عمومی و شرق نگاشته و بچاپ رسانیده و خودرا جزو خاورشناسان بوزارت معارف ایران شناسانیده از آثار قلمی و نشریات خود چیزها فرستاده در فهرست کتابخانه بریل هم از او و کارش نام برده

۳۶۹ — مالمیا Méla J

ژان مالمیا فرانسوی خاورشناس معاصر که قرآن مجیدرا بفرانسه ترجمه و چاپ نموده و آنرا بعنوان ذیل نشر داده

Le Coran Pour la France Par Jean Mélia

این دانشمند گوید :

« اسلام دینی آسمایی و دین دوستی و عاطفه و شرف است و در میان دینها دینی آسانتر از آن نیست » مالمیا خدماتی زیاده بعالم اسلام نموده و کتاب (مسیحیان شرق) را بعنوان

Les Chrétiens d'orient

۱ - شمس الدین محمد بن ایضاب انصاری دمشقی متولد ۶۵۴ متوفی ۷۲۷

۲ - ابن عساکر عی بن حسن بن هبهانه شافعی دمشقی متوفی ۵۷۱ هجری

بفرانسه نوشته و چاپ کرده و کتابی هم بنام مصطفی کمال یا مصلح ترکیه بعنوان
Mustapha Kemal ou la rénovateur de la Turquie

نگاشته که در چاپخانه شارپانیه پاریس در ۱۹۲۹ بچاپ رسیده و کارهای پیشوای
ترکیه در آن درج شده

۳۶۹ - مکسلمیانوس Mexelmianus^s

۱۷۷۵-۱۸۳۹

خاورشناس قرن نوزدهم و استاد زبان شرقی که در برسلاو متولد شده ۱۷۷۵
و در ۱۸۳۹ وفات یافته .

این استاد معلم زبان عربی در دانشگاه عالی دولتی پروسای برسلاوی بوده و در
زمان سیاسی پاریس رفته و آنجا تحصیل نموده^۱ از رفائیل مصری زبان عربی را
یاد گرفته و کتابی نشر داده که از نوادر کتب است

مکسلمیانوس کتاب جناء الفواکه والاثمار فی جمع بعض من مکاتیب الاحرار را
بزبان لاتینی ترجمه و در برسلاو سال ۱۸۲۴ چاپ نموده و برای این کتاب فهرستی
از لغات عربی با ترجمه لاتینی ترتیب داده .

مکاتیب مندرجه در این کتاب بزبان اهل مصر و شام و مراکش بوده و بیشتر
آن در دوره جنک ناپلئون اول نگاشته شده

خاورشناس مذکور منتخبی از امثال میدانی (۱) گرد آورده و اول کسی
است که کتاب الفایله و لیه را در اروپا چاپ نموده و در ۱۸۲۵ بطبع این کتاب
اشتغال گزیده و هشت جزء کتاب نامبرده قبل از وفات او بچاپ رسیده بود ؟

۳۷۰ - میشو J.F. Michaud

۱۷۶۷-۱۸۲۹

ژرف فراسوا میشو خاورشناس پیشین که در قسمت تاریخ نویسی علاقه و عشق داشته
و کتابی در باب جنک صلیبی و سفر شرقی مسیحیان بشامات و فلسطین نوشته

این مورخ فرانسوی در آبن سال ۱۷۶۷ میلادی تولد یافته و در

۱ - میدانی - ابوالحسن احمد بن ابراهیم نیشابوری صاحب مجمع الاسماء مؤلف ۵۱۸ هجری

۱۸۳۹ وفات نموده و نویسنده تاریخ صلیبی و مخترع بیوگرافی (رجال شناسی) عمومی است

۳۷۱ - میلر بودیس Miller Boris

فارغ التحصیل بنگاه علوم شرقی در مسکو و استاد انجا که از مردم روسیه است این استاد از خاورشناسان و متخصص در (دبالك) زبان های شرقیست و بیشتر در قسمت زبان فارسی کار کرده و در رشته ادبیات این زبان زحمت کشیده

۳۷۲ - مینورسکی Minoreski

خاورشناس معاصر روسی که از استادان و دانشمندان است و زبان فارسی را فرا گرفته و در کتب و آثار اسلامی و ادبیات ایران مطالعاتی زیاد نموده این دانشمند تاریخچه در شرح زندگی نادرشاه افشار نگاشته که بفارسی ترجمه و نشر یافته و کتاب حدود الاعلام را که بفارسی در جغرافیا نوشته شده او بزبان خود ترجمه و نقل کرده علاوه بر این خاورشناس مذکور دو کتاب ایلپاد و ادیسا واکه از حماسه های همر شاعر معروف یونانی است بزبن فرانسه ترجمه نموده و بداش و ادب خدماتی شایان تقدیر کرده

مینورسکی از جمله خاور شناسانی است که در جشن هزارمین سال ولادت فردوسی بایران دعوت شده و در کنگره حضور و عضویت یافته و تحفه های شیوا و چالب توجه بفارسی نموده

۳۷۳ - موهل Mohel J.

۱۸۷۸

مستشرق و ایران شناس دوره اخیر که در ادبیات فرسی مقامی عی دارد و نسبت بزبان فارسی خدماتی نموده مخصوصاً در باب فردوسی و شاهنامه کارهایی انجام داده و شاهنامه را بنام Lvire desrois در چند مجلد در آورده و برانسه ترجمه و کتبی بنام (چگونگی قصه سلطان محمود غزنوی) بدست آورده که مؤلف و نویسنده آن

یکنفر زردشتی بوده این کتاب خطی و از کتب نادره است که حکایت افسانه آمیزی را
متضمن گردیده

موهل گوید که تاتار علی افندی معروف بکاسو امیرغوری در سال ۹۱۶ هـ
تمام شاهنامه فردوسی را بزبان ترکی ترجمه و نظم نموده و ترجمه ترکی دیگری نیز
از این کتاب در ۱۰۳۰ بپلم مهدی نام مترجم از اعضاء درباری سلطان عثمان خان ثانی
انجام گرفته

این مستشرق در سهراب نامه مطالعاتی نموده و کتاب شاهنامه فردوسی را
در ۱۸۷۸ در پاریس طبع کرده در روزنامه کاوه نام او مکرر آمده (سال دوم ص ۲۷
ش ۱۲) و در آنجا مینویسد که موهل شاهنامه را بنشر فرانسه ترجمه نموده و از
مشرقین فرانسه و نژادش آلمانی است.

۲۷۴ مولر Au. Moller
(۱۸۹۲-۱۸۴۸)

آگوست مولر خاورشناس معروف آلمانی قرن نوزدهم که در طبع و نشر کتب
و آثار اسلامی خدماتی نموده از جمله کتاب عیون الانباء فی طبقات الاطباء
ابن ابی اصیبه (۱) را در آلمان سال ۱۸۸۴ طبع کرده و قصیده معلقه امرء القیس
را با شرحی بزبان آلمانی نشر داده و کتاب فهرست ابن الندیم را بدستیاری و معاضدت
فلوکل مستشرق معروف بطبع رسانیده

ولادت مولر در ۱۸۴۸ و فاتهش در ۱۸۹۲ بوده و علاوه از امور مذکور کتاب
معیار الاختیار فی ذکر المعاهد والدیار ابن خطیب (۲) را در ۱۸۶۶ نشر داده و
روضه التعریف یا تحف الشریف او را استنساخ کرده و کتاب مفاخره (مفاضله) را
منتشر نموده

۱- ابن ابی اصیبه موفق الدین ابوالعباس احمد بن قاسم متولد در ۶۰۰ و منوفی
در ۶۶۸ م حسب طبقات الاطباء

۲- ابن خطیب ذوالوزارتین لسان الدین ابوعبدالله محمد بن عبدالله سلیمانی متولد
۷۱۲ هـ ۷۷۱ هـ حبت داشته

مولر قسمتی از کتاب اکمال الدین و انعام النعمه راجع بمذهب شیعه و احوال
امام غائب ع تألیف شیخ صدوق (۱) عالم بزرگ شیعی رادر هیدلبرگ سال ۱۹۰۱
طبع و انتشار داده

۳۷۵ منک S. MonK
(۱۸۶۷-۱۸۰۲)

سلمان منک فرانسوی است که اصل او آلمانی متولد ۱۸۰۲ متوفی ۱۸۶۷ بوده
و در دانش و ادبیات شرقی بهره و نصیبی کافی برده و بزبان عربی و عبری و فارسی
و هندی دانا شده، بسوریه و مصر مسافرت کرده و در آخر زندگانی جهان بین او
نابینا شده

منک کتابی در توصیف فاسطین و جغرافیای آنجا و آثار قدیمه و تاریخ آن
سرزمین نگاشته که طبع شده (۱۸۴۵) و مؤلفاتی در عربی و فارسی و عبری دارد و
مقاله از این طفیل در قاموس فلسفی فرانسه نوشته

۳۷۶ - مونگ اگدرگ فامر MonK Egderg Farmer

خاورشناس فیلسوف که بحکمت و فلسفه اسلامی ابراز علاقه نموده عقاید و
نظریه فارابی را از کتاب (احصاء العلوم) گرفته و دیگران از نگارش او در کتب
خود نقل نموده اند

۳۷۷ - منتر F. Montere

فردریک منتر خاورشناس دانمارکی قرن ۱۷ که نسبت بآثار تاریخی ایران
و کشف کتیبه های میخی و آثار باستانی این کشور بررسی نموده و اثری از خود
گذاشته و در قسمت حکمت الهی و فلسفه استاد بوده

۳۷۸ - متسکیو Montesquieu
(۱۷۵۵-۱۶۸۹)

نویسنده ایران شناس مشهور فرانسه متولد در ژیرند ۱۶۸۹ متوفی در پاریس

۱ - شیخ صدوق ابوجعفر محمد بن عثمان بن حسین بن موسی قلی صدوق (ابن بیویه)

متوفی در ۳۸۱ هجری

۱۷۵۵ صاحب مجموعه نوشتجات (نامه ها) ایرانی و کتاب عظمت و انحطاط رومیها و مؤلفانی دیگر که کتاب دوم او در پاریس سال ۱۸۹۷ طبع شده
منتسکیو طریقه تازه از انتقاد اجتماعی در کتاب خود موسوم به :

Lettres Persanes

انتخاب نموده و این کتاب را در ۱۷۲۱ جمع کرده و محتویات آن يك سلسله نامه های خیالی بین دو شخص موهوم ایرانی ریکا و اوزبک (Rica et usbec) است که مسافرت با اروپا نموده و پاریس رسیده اند و هر يك از آندو بدوستی که در ایران داشته اند نامه نگاری نموده و در رسائل خود صریحاً وصف سیاست فرانسویها و عقیده دینی و عادات اجتماعی آنان را بیان مینماید

این کتاب بفارسی ترجمه و در روزنامه ستاره جهان بچاپ رسیده

۴۷۹ — مرگان Ja. J. M. ld. de Morgan

مولد ۱۸۵۷

ژاکژان موری دمرگان (۱) استاده پندس فرانسوی و دانشمند ایران شناس که تولد او در ۱۸۵۷ میلادی بوده و در ۱۳۱۶ و ۱۷ قمری هجری بایران آمده و بشوش رفته در تاریخ قدیم و آثار باستانی ایران و زبان عیلامی جستجوها و تحقیق کرده و بسیاری از موضوعات ندانسته تاریخ را معلوم نموده

مرگان باریق خود کشیش شیل در خرابه های شوش آثار زیادی بدست آورده و پاریس برده که هم اکنون در موزه لوور در تالار بزرگ بنام تالار ایران مورد توجه مردم دنیا است و از همه مهمتر استوانه هامورابی پادشاه کلدی و عیلام است که قانون هامورابی معمول به سه هزار سال قبل از هجرت روی آن ستون حجاری شده سایکس در کتاب (هشت سال در ایران) خود از او نامبرده و از موقع شروع نمودن او بکار سخن رانده

مرکان در قسمت آثار مصری هم اکتشافاتی نموده و در اجرای قرار دولت متبوعه خود در آنجا مبادرت چسته

۳۸۰ - مرگان ایوان Morgan Evan

از خاورشناسانی است که در قسمت زبان چینی کار کرده و اصطلاحات جدید چینی را جمع آوری نموده بزبان انگلیسی ترجمه و نقل کرده و بعد از طبقه بندی با مقدمه و فهرست در ۱۹۳۲ بچاپ رسانیده

۳۸۱ - مرتیز Mortiz

۱۸۵۹

خاور شناس کهن سال آلمانی متولد سال ۱۵۸۹ میلادی که از مستشرقین معروف بشمار آمده و نسبت بکتب و آثار اسلامی خدماتی شایسته نموده و مؤلفاتی نگاشته از اوست :

قطعات عربیه مربوط باهالی زنگبار و عمان که آنرا در برلن ۱۸۹۲ بعنوان ذیل جمع و طبع نموده :

Sammlung Arabischer schrift stücke au
Zanzibar and Amman 1822

و نیز این خاورشناس مجموعه از خطوط عربی از قرن اول هجری تا منتهای سال ۱۰۰۰ هجری ترتیب داده و آنرا چاپ و منتشر نموده و این مجموعه مشتمل بر ۱۸۸ نقشه است و در حدود سال ۱۹۰۵ بطبع رسیده

۳۸۲ - موله Cl. moulet

کلیمان موله خاورشناس که کتبی را نشر داده و در ترجمه بعضی از کتب نویسندگان اسلام مبادرت نموده از جمله کتاب الفلاحة الاندلسیه این عوام اتبیلی را ترجمه کرده و ترجمه او در پاریس سال ۱۸۶۵ بچاپ رسیده :

دوزی در فرهنگ خود از این مستشرق نام برده و ادوارد فاندک هم در کتب اکتفاء انواع از وی یاد نموده

۳۸۳ - مویر Sir. muir

خاورشناس متبع در تاریخ اسلام که کتابی در خصوص دوره خلفا و عظمت

اسلام و اعتلای آن و سقوط و انحطاط دولت اسلامی نگاشته و آنرا در ۱۹۰۲ در اکسفرد چاپ نموده و کتاب او باین عنوان

The caliphate-its Rise decline and fall است

۳۸۴ - مولر J Ma. Muller

۱۸۰۹-۱۸۷۴

ژرف مارکوس مولر (۱) خاور شناس معروف آلمانی که در ۱۸۰۹ در کبنتن تولد یافته و در ۱۸۶۴ در مونیخ بدرود زندگی نموده و از دانشمندان بزرگ شمرده شده مولر در دوره زندگی خود همواره شیفته و فریفته کتب و آثار شرقی و مطالعه افکار و نظریات دانشمندان شرق بوده و بترجمه و طبع و نشر کتبی مبادرت نموده که از آنجمله است

کتاب اخبار العصر راجع بقضای دولت نبی نصر (۲) که آنرا از نسخه کتابخانه

اسکوریال با ترجمه آلمانی در مونیخ سال ۱۸۶۳ بیچاپ رسانیده

این دانشمند کتاب محمد بن کثیر فرغانی را که در حرکات سماوی و جوامع علم نجوم نگاشته چاپ نموده و مجموعه رسائل ابن رشد (۳) را با مجموعه المغرّیة که از کتب تواریخ استخراج کرده و در دو جزء است (جلداول در مفاخر مناقه - دوم خطر الطیف و رحلة الشتاء و الصيف در مسافرت امیر ابی الحجاج) بیچاپ رسانیده

این مجموعه دارای دو جزء دیگر هم هست که بطبع رسیده و گزارش مسلمین زانده اندلس - شهرهای اندلسیه و مرینییه - مختصر تاریخ نبی نصر - تراجم مستخرج از کتاب ابن ابار (۴) در آندو نگاشته شده

این خاور شناس خدمات دیگری هم نموده و نویسنده کتابی بعنوان:

Der Islam

1 - Goseph marcus miiller

۲ - بی بی ساسه از سلاطین اسلامی است که در قسمتی از کشور اسپانیا سلطنت مینمودند

۳ - ابن رشد محمد بن احمد بن محمد اندلسی فیلسوف بزرگ - اسلامی متولد ۵۲۰

متوفی ۵۹۵

۴ - ابن ابار محمد بن عبدالله قضایی متولد ۶۹۵ متوفی ۷۵۹

است که در چند جلد نوشته است

علاوه بر این مولر چندین نفر دیگر از خاور شناسان بنام مولر دیده شده که هر کدام در قسمت خاورشناسی خدمتی را انجام نهوده اند .

۳۸۵ - موزیل Musil

خاورشناس معروف چکواسلاوی که از دانشمندان و جزء مستشرقین معاصر

و صاحب آثار و نگارشانی است

این خاورشناس در مجمع علمی عربی دمشق و مجامع علمی دیگر عضویت دارد و خدماتی را در معارف شرق انجام داده بنام جزیره العرب در قرن بیستم کتابی نوشته که در آن سلطنت ابن سعود را تفصیل داده و کتاب او بچاپ رسیده

۳۸۶ - موسه Musset

مستشرق ادیب معروف که دوستدار و شیفته ادبیات ایران شده مخصوصاً بشیخ سعدی و آثار او اظهار علاقه نموده و گلستان شیخ را از نظم

و نثر اخذ و اقتباس و بزبان فرانسه ترجمه کرده و در حدود ۱۰۴۳ هجری بوده کتاب او در آن تاریخ در پاریس بچاپ رسیده

موزیل

N

۳۷۸ - ناژلبرك Nagellberg

خاورشناس قرن بیستم که خدماتی نسبت به آثار علمای اسلامی انجام نموده و کتبی را بچاپ رسانیده که از آنجمله است کتاب الشجر ابي زید یا ابن خالویه که ناژلبرك آنرا در سال ۱۹۰۹ چاپ کرده

۳۸۸ - نالینو کارلو Nallino Carlo

۱۸۷۳

خاورشناس معروف ایتالیائی متولد ۱۸۷۳ که استاد دانش ستاره شناسی و تاریخ عرب پیش از اسلام در دانشگاه مصر بوده و استاد زبان عربی در آموزشگاه زبان ناپلی شده و از اعضاء اکادمی رم بوده این استاد صاحب مؤلفاتی عدیده است و کتبی جمع و تألیف نموده که از آنها است :

کتاب علم الفلک در نجوم و فلکیات تاریخ افتخارات عرب که باین عنوان نگاشته

Honneurs d' Arabes

و کتاب مذکور خلاصه سخنرانی و کنفرانسهای اوست که در دانشگاه مصر

القا نموده و این کتاب سال ۱۹۱۱ در رم بچاپ رسیده

نالینو زیچ صابی بتانی (۱) را با منتخبات عربی و شروح مربوط باین

کتاب با قیود و توضیحات لازمه ۱۸۹۳ در لیزیک چاپ نموده و دستوری برای

زبان عربی عمومی نوشته که مشتمل قواعد و مکالمه این زبان است و در میلان سال

۱۹۰۰ چاپ شده

۳۸۹ - ناسو L. Nassau

لیس ناسو خاورشناس که در بسط و نشر آثار دانشمندان اسلامی مبادرت کرده

و کتبی را بچاپ رسانیده که از آنجمله کتاب تهجرات الانس جاهی است او کتاب

مزبور را در کلکته چاپ نموده

۳۹۰. Nassu W.

ویلهلم ناسو خاورشناس که جزو خدمتگذاران معارف شرق بشمار رفته و کتبی را بچاپ رسانده از جمله کتاب فتوح الشام و اقدی را از چند نسخه تصحیح نموده با مقدمه بزبان انگلیسی چاپ نموده

۳۹۱ - نیکلسن R. A. Nicholson

خاورشناس معروف انگلیسی که بین مستشرقین و دیگران شهرتی زیاد دارد و از اهل تحقیق و اطلاع بوده و خدماتی زیاد نسبت بمعارف و دانش شرق و آثار بزرگان اسلامی و طبع و نشر آن نموده

نیکلسن درباره مولانا جلال الدین رومی و شمس تبریزی تحقیقات زیاد دارد و راجع بمثنوی هم آنرا از قدیمی ترین نسخه های خطی رو نویس نموده و بخرج اوقاف کیب بچاپ رسانیده

اویا استرانز (۱) کتاب ابو زید احمد بن سهل بلخی را که در جغرافیا و دائرة المعارف اسلامی است در ۱۹۲۱ استنساخ نموده و بخرج اوقاف کیب چاپ نموده اند.

نیکلسن در رشته تصوف و عرفان اسلامی تحقیقی زیاد نموده و کتاب ترجمان الاشواق را که مشتمل مقالانی در تصوف است گرد آورده و مجموعه او خلاصه سه نسخه خطی بوده و ترجمه مختصری بزبان انگلیسی بدان ضمیمه کرده در لندن (۱۹۱۱) چاپ نموده و کتاب طریقه الاولیاء شیخ عطار (۲) را با مقدمه و فهرست و اختلافات آن قسمتی در ۱۹۰۵ و یکقسمت در ۱۹۰۶ با متن فارسی بچاپ رسانیده و آقای محمد قزوینی بقسمتی از آن مقدمه نوشته

در دائرة المعارف اسلامی لندن و فهرست کتابخانه بریل قسمتی از عملیات

1 - Strange

۲- عطار فریدالدین ابو حامد محمد بن ابراهیم بیه قری متولد ۵۱۳ هـ صاحب مقدمه و طریقه الاولیاء

و غیره که در ۱۲۷ بدست منوی کشته شد

و آثار نیکلسن نگاشته شده :

این دانشمند علاوه بر کارهای مذکور کتاب کشف المحجوب هجویری را ترجمه نموده و کتاب نقل و انتقال شعر و شاعری را نوشته که کتابی مهم و نفیس و مشتمل مطالبی در ادبیات اسلامی است و تحت این عنوان در آمده

Translation of Easterns poetry prose

او قسمتی از تاریخ گزیده حمدالله مستوفی را با فهرست در ۱۹۱۳ بچاپ رسانیده و کتاب اللمعه فی التصوف عبدالله بن علی سراج طوسی را با انتقاد و فهرست و یادداشتها در ۱۹۱۴ چاپ نموده

۴۹۲ — نیکلا Nicla

نیکلا ایران شناسی است که در قرن نوزدهم میزیسته مدتی در ایران بعنوان قنصلی فرانسه بوده رباعیات خیام را بفرانسه ترجمه کرده و در پاریس (۱۸۶۷) ضمن ۲۲۰ صفحه چاپ نموده (الهلال شماره ۶ سال ۱۸)

۴۹۳ — نیبوهر K. Niebuhr

(۱۷۴۴ — ۱۸۱۵)

کارستن (۱) نیبوهر خاورشناس مشهور دانمارکی که بشرق سفر نموده قسمت عمده از جزیره العرب را دیده و کتابی در شرح مسافرت خود در دو جلد بعنوان voyage en Arabie و کتابی بنام Reiseboschreil nach Arabien نگاشته که در کپنهاگ سال ۱۷۷۸ بطبع رسیده

نیبوهر کتاب فتوح الجزیره واقدی را در هامبورگ (۱۸۴۷) چاپ نموده اگوستا لویون در تمدن عرب خود از وی مکرر نام برده و او را از سیاحان مشهور آلمان مینویسد که در ۱۷۴۲ و ۱۷۶۱ بعرستان رفته و از راه هند و ایران و روم شرقی با رویا برگشته و کتابی بنام « مسافرت بدینار عربستان » نگاشته

نیبوهر، همیش و مدیر جمعیتی بوده که از طرف دولت دانمارک بعرستان

رقته - کریستنسن سفر او را در ۱۸۶۵ نوشته گوید: نیبوهر با یاران خود تخت جمشید
 ایران را دیده او در کتاب سفر عربستان خود شرحی از خرابه های تخت جمشید و
 آثار اشکایان نگاشته و عکسها از کتیبه میخی تهیه نموده او وقتی که بدانمارک
 برگشته شرح اکتشافات خود را که در ایران نموده نشر داده
 ولادت نیبوهر ۱۷۳۳ یا ۱۷۴۴ و فائش ۱۸۱۴ بوده گوستاولوبون
 وفات او را ۱۸۱۵ ضبط نموده

۳۹۴ - نیوئرگ H. S. Nioerg

هانریک ساموئل نیوئرگ (۱) خاورشناس سوئدی تولد او ۲۸ دسامبر ۱۸۸۹
 در سولربانگی (۲) که زبان سیمتیک عربی - عبری - سوریه - زبان فارسی - ایرانی
 قدیم - اوستا - پهلوی - ایران جدید - دیالکتولوژی ایرانی - سانسکریت - ترکی
 را فرا گرفته و دکتر ادبیات عمومی شده
 نیوئرگ مدیر کنفرانس سال ۱۹۱۹ بوده استاد زبانهای سیمیتیک در دانشگاه
 اوپولا (۳) در ۱۹۳۱ شده و شغل رسمی او معلمی است
 تألیفات او در زبان سامی و مواد قواعد صرف و نحو و غیره است و ترجمه ه
 از آلمانی و فرانسه نموده مقالاتی در روزنامه های سیگشته و بررسی در مذاهب
 قدیمه ایران نموده کنفرانس ه (۱۹۳۵) در سوئد داده
 کتاب انشاء لدوائر - تدبیرات لاهییه - عقیبة المعشوقه و لاتصار در ردای
 راوندی (۴) خیاط را ترجمه نموده (فتبس از نگارش صاحب ترجمه)

۳۹۴ - تولد ه I. N. ide'ie

پروفسو شودر نواد که آلمای خاورشناس معرف کهن سال که در زبن سامی
 و لغات شرقی تخصصی تمام پیدا نموده و شهرتی زیاد دارا شده

۱ - Henrik Samuel Nioerg

۲ - Uppoola

۳ - ابن راوندی احمد بن زید بن یحیی بن اسحق راوی متکرم تولد ۲۴۵ هجری

نولدکه قریب نود و پنجسال زندگانی نموده ولادتش در هامبورگ سال ۱۸۴۲ و در ۱۹۳۱ وفات یافته و از همه خاور شناسان زندگانی او درازتر و معمر تر است آنها بوده .

این مستشرق در کوننگن - وین - لیون و برلن تحصیل نموده مخصوصاً در زبان سریانی و عربی روزگاری گذرانده و بیشتر وقت وی بتألیف گذشته

نولدکه

مهمترین مؤلفات نولدکه بآلمانی تاریخ قرآن است که پس از تألیف بیاس انجام این خدمت باعطاء جایزه آکادمی فرانسه نائل شده دیوان عروۃ بن ورد (۱) را بآلمانی نقل نموده مباحثی در شعر عربی و دوره جاهلیت نوشته

نولدکه تاریخ ایران و عرب ایام ساسانی - تاریخ غسانه (۲) - لغات سامی - معلقات خمس و

و مؤلفاتی دیگر در زبان سامی و غیره که از قبیل این موضوعات است نگاشته و منتخباتی در اشعار عربی با شروح کلمات بزبان لاتینی ترتیب داده است فهرست ابجدی در برلن سال ۱۸۹۰ برای آن مرتب کرده

نولدکه در نشر تاریخ طبری با مستشرقین دیگر شرکت نموده و کتاب مفیدی در خصوص شاهنامه و تحقیقات لازمه آن نوشته در اینزیک (۱۹۳۰) بطبع رسانیده (روزنامه

۱ - عروۃ بن ورد یکی از مورخین قرون اولیه هجری است

۲ - غسانه - سلسله از حکومت های پیشین عربستان بودند

کاوه سال ۲ ص ۲۹ ش ۱۲) و کتاب

Histarians ' History of the world

را در چندین جلد نوشته

حماسه ملی ایران نولدکه از کتب خیلی نفیس بدین عنوان است

Das Iranische National epos von Théodor Noéldeke

کتاب نولدکه از کتابهای معروف (اساس فقه اللغة ایرانی) است که کابگر و کوهن

آنرا در ۱۸۹۶ میلادی انتشار داده اند

۴۹۵ - نوسکوی Noskowi

۱۸۶۶

خاور شناس که بزبان عربی اطلاع یافته علاقه خود را بنشر آثار فضلی

اسلامی ابراز نموده و خدماتی انجام داده که از آنجمله است:

کتاب الطرفة الغریبه فی اخبار حضر موت العجیبه تهی الدین مقریزی

صاحب الخطط ' مستشرق مذکور این کتاب را بعربی ولاتینی در بون سال ۱۸۶۶

بطبع رسانیده .

O

۳۹۶ - اوسون Obson

خاورشناس که کتایی در تاریخ مغول بعنوان

His. des Mongois

در چهار جلد ترتیب داده در دائره المعارف اسلامی لیدن نام و کار او (ج ۱) مسطور است
تلف و تحقیق مورخ مزبور خالی از اهمیت نیست و در نوبت خود باین قسمت
از تاریخ شرق خدمتی شایسته انجام داده

۳۹۷ - ادوآکر کاتیرینی Odoacre Catirini

خاورشناس دانشمند صاحب ترجمه کتب حکم عربیه است که با ترجمه لاتینی در
رم سال ۱۹۰۱ بطبع رسیده و بزبان عربی دانا و آگاه بوده

۳۹۸ - ادوریکوس دی پردنن Odoricus di pordenone

ایران شناس پیشین که در زمان سلطان ابوسعید بهادر خان (مغول) به
ایران آمده و آگاهی از این سرزمین پیدا نموده و نتیجه آن را تدوین و کتایی نوشته که
طبع شده و از مردم بروس بوده که در قرن هشتم هجری زندگانی داشته

۳۹۹ - اوستروپ (Oestrup)

۱۹۰۵

خاورشناس معروف که کتب الف لیله و بلبله را بروسی ترجمه و سال ۱۹۰۵

۱ - ابوسعید بهادر خان دیزه ابیایقوی مغول متولد ۷۰۵ و متوفی ۷۴۶ که در سن

۱۲ سالگی بشاهی رسیده و ۱۵ سال سلطنت کرده

در مسکو بطبع رسائیده و در اصل کتاب و حکایات آن بر روسی و اظهار نموده اوستروپ
 حکایات کتاب را به دسته قسمت کرده : اصل و ریشه کتاب - حکایات مأخوذه
 از کتب فارسی (هزار افسانه) - حکایاتی که در مصر اضافه شده

کریسکی (۱) ذیل ترجمه روسی اوستروپ انتقاد نموده و تمامترین ترجمه
 الفلیله و دقیقتر از همه ترجمه بورنن (۲) را شمرده که بانگلیسی ترجمه و در پاریس و لندن
 (۱۸۸۵) بطبع رسیده اخیراً هم با آلمانی در انسلورلاک (۴) طبع شده و ترجمه ای که
 مار دروس بفرانسه نموده در پاریس سال ۱۸۹۹ بطبع رسیده

۴۰۰ - الدنیرک Oldinberg

(۱۹۳۴)

خاورشناس روسی که از دانشمندان بوده و در ۱۹۳۴ وفات یافته و در آکادمی
 علوم اتحاد شوروی روسیه عنوان منشی گری دائمی داشته و رئیس انستیتوی شرق
 شناسی آکادمی لنین گرام شده مؤلفات علمی مفید در ادبیات و تاریخ و افکار و السنه
 ملل شرقی نگاشته و بیاد کار گذاشته و در دهمین کنفرانس شرقین عملیاتی را انجام نموده

۴۰۱ - التاریوس Olearius

ایران شناس که در دوره سلطنتین صفویه بین مرز زمین آهده و در خان ابران
 گردش کرده با وضع جغرافیائی و سیاسی مین م نگاه شده و نتیجه مطالعه و مشاهدات
 خود را تحت نگارش آورده و کتابی کرده که بطبع رسیده

۴۰۲ - الکاملابدو M. Olge de Labdeu

۱۹۰۵

خاتم روسی است که زبان عربی و معنی زبان دیگر را تحصیل نموده و کتاب
 نبذه فی اخبار البکرخ مکاریوس اهل کی حلبی را به ترجمه بزبان فرانسه در ۱۹۰۵
 بطبع رسائیده

۴۰۳ - البویه Abd al-Buhār

فرانسوی ایران شناس که زمین سلطنت شاه محمد دختن (۴) و چار بکسان بقتن
 ۱ - Kroynishi - ۲ - Burten - ۳ - Inshering - ۴ - که محمد دختن مؤسس
 سده نهمه متولد ۱۲۴۹ و متوفی ۱۲۱۲ در سده محمد حسن دختن و چار که در ۲۰۹ هجری استقلال یافته و در
 ۱۲۱۲ در قبه شوشی به دست صدوق و خاندان و کردهی خود متور گردید .

او مانده) (۱۲۱۱ قمری هجری) بطهران آمده در این کشور سیاحت و در خاک عثمانی

هم گردش کرده در (۱۷۹۵ م) کتابی تحت عنوان
(سفرنامه کشور عثمانی و مصر ایران)

Voyage dans l'empire Ottoman

L' Egypt et en perse,

در شش جلد نوشته و این کتاب در پاریس از ۱۸۰۱ تا

(الیوبه)

۱۸۰۳ بطبع رسیده ، بطوری که نوشته اند الیوبه اول اروپائی

است که بالای کوه الوند همدان رفته

الیوبه در کتاب خودش از طهران چنین مینویسد: « آغا محمد خان کوشش
میکند که در طهران جمعیتی را سکنی داده و تجار را در آنجا بکار وادارد - این شهر
بیشتر از پانزده هزار جمعیت ندارد و آن در صورتی است که سه هزار قشون ساخلوئی
بآنها ضمیمه شود »

J. Oppert — اوپرت ۴۰۴

خاور شناسی است که از قسمت عراق عرب و بین النهرین و تاریخ و گزارش
آن سر زمین اطلاعی زیاد پیدا نموده و در آن حدود اکتشافاتی کرده و حاصل اطلاعات
خود را ضمن کتابی در چند جلد بعنوان

Exposition Scientif en - Mésopotami

ندوین نموده و کتاب او در ۱۸۶۳ بطبع رسیده و از مستشرقین قرن نوزدهم است

G. Orbli — اوربلی ۴۰۵

ژرف اوربلی خاور شناس دانشمند روسی متولد در کوتایت سال ۱۸۸۷ که
تحصیلات خود را در دارالفنون پتروگراد فاکولته فیلوژی شعبه زبان شرقی انجام
داده و ۱۳ سال بکوش خرابه های شهر آنی مشغول شده (شهر مزبور بتاریخ و ادبیات
فیران مربوط است) روابط زور را کتب و مؤلفات چاپکین دانشمند روسی و بدیع الزمان
نشان میدهد .

پروفسور مارغنونو آکادمی اسمیرنوف و پروفسور الدنبرک از استادان اوربلی بوده اند

این استاد تا ۱۹۰۸ تحصیلات خود را تمام نموده در ۱۹۱۴ استاد دانشگاه لندن گراد شده در همین سال عضو آکادمی علوم روسیه گردیده و از ۱۹۲۸ موزه اریتاژ (۱)

(اوربلی)

شده چندی بعد بریاست موزه برقرار شده در موزه مزبور غرفه و نهایشگاه اشیاء مخصوص شرق را ترتیب داده و مؤلفات و آثار در ادبیات و تمدن و صنایع مستظرفه ایران و قفقاز دارد مطالبی که اوربلی نوشته بیشتر بدوره ساسانیان مربوط است و درباره شاهنامه فردوسی از جنبه تاریخی مطالعه و بررسی نموده زبان فارسی را فرا گرفته در کنگره فردوسی عضویت داشته با سایر مستشرقین در طهران حاضر شده در موقع نطق بزبان فارسی سخن رانی نموده .

۴۰۶ - اوزلی U. Ouseley

ایران شناس که در حدود ۱۲۲۶ بایران آمده ، طهران و - درباران زمان را - دیده

اوزلی صاحب سفرنامه نواحی مختلفه شرق تحت این عنوان

Travels of various Countries of the East

در دو جلد است که در لندن (۱۸۲۱) چاپ شده در این کتاب شرحی از استخر

فارس (تخت جمشید) نگاشته (دائرة المعارفی اسلامی لیدن ۲۴)

در دائرة المعارف لیدن مینویسد « اوزلی کسی است که قسمت عمده نسخه خطی

الف لیله و لیله را بدست آورده و از ۱۷۹۷ تا ۱۷۹۸ در کتاب (مجموعه

شرقی) خود

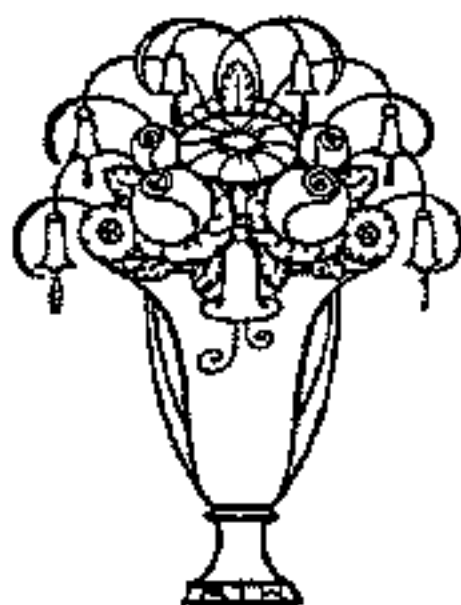
Oriental Collection

نشر داده و در سال ۱۸۱۱ ترجمه انگلیسی کتاب الف لیله و لیله کلان (۲)

را به چاپ رسانیده و جلد سومى بر آن افزوده که شامل حکایاتی جدید و از نسخه
 ورتلی منشا که (۲) گرفته اوزلی از آذربایجان تفصیلی نگاشته که شرح آن در دائره
 المعارف اسلامى لیدن ضمن واژه (آذربایجان) نگاشته شده

۴۰۷ - اون ژون Owen jons

دانشمند معروف انگلیسی که در آثار اسلامى بررسی تمام نموده بویژه در
 قصر الحمراء و سایر مآثر اسلامى اندلس و اسپانیا مطالعاتی عمیق کرده و حاصل نظر
 خود را کتاب نموده و بطبع رسانده

P

w. G. Palgrave ۴۰۸

۱۸۸۸ - ۱۸۲۶

ویلیام ژئی فرد (۱) جهان گرد مشهور انگلیسی که در خاور زمین گردش کرده و در آرتش هند بوده او در فلسطین و شامات و نجد و عربستان بررسی زیاد نموده ریاض و قطیف را دیده و برای استخلاص انگلیس ها که در حبس حبشه و سیاهان بودند کوشش و بررسی نموده و سیاحت نامه راجع امشاهدات خود در این صفحات نگاشته و دو جلد کتاب راجع آسیا نوشته در زمان طلال بن عبدالله و هابی امیر نجد با نجا رفته (۱۸۶۲ - ۱۸۶۳) سال بعد گوار مانی (۲) با محدود سفر نموده و ایند و در عادات و رسوم و طرز زندگی شرقی و احوال مردم آسیا تحقیقاتی نموده اند و ترجمه عربی بر دائرة المعارف اسلامی لندن ج ۲ ص ۱۷۶ از وی نام برده - گوستا لوبون هم در کتاب تمدن عرب بتحقیقات یا اگر او استناد نموده و فاش ۱۸۸۸ میلادی در نوشته ویدئو بوده

۴۰۹ - پالی رتبه

خاور شناس انگلیسی که بحرستان مسافرت نموده و از گردش خود سفر نامه تریب داده بطبع رسانیده در مجله ایچمن شهری جغرافیائی لندن هم از گزارش مسافرت خود مقالائی انتشار داده

۴۱۰ - پالمر Primer

۱۸۱۲ - ۱۸۲

استاد معروف خاور شناس و روزنامه نگار انگلیسی معتمد دانشگاه کمبریج

که مولفانی زیاد دارد و خاورشناسی آگاه بوده - و خدماتی شایسته بطبع و ترجمه و نشر آثار اسلامی نموده تولد او هم در کمبریج ۱۸۴۰ میلادی بوده، پالمر قرآن مجید را با انگلیسی ترجمه و نشر داده و دیوان زهیر (۳) را هم با انگلیسی ترجمه و طبع کرده و در ۱۸۸۲ وفات نموده

۴۱۱ - پاستورال بواسن Pastaural Boisen

۱۸۵۳

خاور شناس دانمارکی که بکتاب گلستان سعدی علاقه یافته و سال ۱۸۵۳ میلادی بطبع رسانیده و در عالم خاورشناسی خدماتی دیگر را هم انجام نموده

۴۱۲ - پول کراو Paul Krau

۱۹۳۵

خاور شناس معروف آلمانی معاصر که در ترجمه و طبع کتاب جابرین حیان مشهور صاحب علوم عجیبه مبادرت نموده و جلد اول این کتاب را در ۱۹۳۵ بعبری طبع کرده کتاب مزبور شامل اصول متن و تمام دوره درسه مجلد است که دو جلد دیگر بفرانسه در تفسیر و تحقیق جلد اول نگاشته شده و هنوز طبع آن تمام نشده کتاب جابر شامل تاریخ انتشار آراء و عقاید و افکار هندی و یونانی و تغییراتی است که مسلمین در آن داده اند و بکتاب (اخراج مافی القوه الی العقل) موسوم است

۴۱۳ - پاوه دکورتل Pavet de Courteil

خاور شناس که در اواسط قرن نوزدهم میلادی زندگانی می نموده و خدماتی را از طبع و نشر کتب دانشمندان انجام داده از جمله کتاب مروج الذهب مسعودی و کتاب معادن الجواهر را در پاریس بدستیاری دهینارد مستشرق با فهرست مخصوصی در ۱۸۶۹ بچاپ رسانیده

۱ - زهیرین ابی سلمی متوفی در ۶۳۱ میلادی شاعر عرب و صاحب یکی از قصائد معلقه
 ۲ - جابرین حیان ابو موسی صوفی طرطوسی استاد علوم عجیبه متوفی ۱۶۱
 ۳ - حضرت امام جعفر صادق ع

۴۱۴ - پدرسن J. Pedersen

ژان پدرسن خاورشناس معروف دانمارکی که کارهای زیادی را در قسمت شرق شناسی اقدام کرده و از نویسندگان و اهل تحقیق و اطلاع است. این خاورشناس در چندین انجمن دانشی کارمندی دارد از جمله عضویت او در مجمع علمی عربی دمشق است. مقالات او در دائرةالمعارف اسلامی لیدن بسیار است و درباره ابن جنی (۱) دانشمند اسلامی و کتب و آثار او تحقیقاتی نموده و شرح حال او را نگاشته

پدرسن

پدرسن گذارش احوال و عملیات مستشرق معروف فرانتز بوهل را در مقاله مخصوصی که به عربی ترجمه شده بقلم خود نوشته و آن مقاله در مجله مجمع علمی دمشق درج گردیده

سایر کارهای این خاورشناس در فهرست کتابخانه بریل با تصویر او مندرج است. او در جمع آوری مجموعه تاریخ و جغرافیا و اقتصادیات

بالتیک و اسکادیناوی با چندتن از دانشمندان دیگر همدستی نموده

۴۱۵ - پللیو P. Pelliot

پول پللیو (۲) خاورشناس معروف فرانسوی که از دانشمندان مستشرقین معاصر است این دانشمند در قسمت تاریخ مغول مطالعه و تحقیقاتی نموده و کتاب تاریخ سری

۱ - ابن جنی ابوالفتح عثمان بن جنی بغدادی متولد ۲۹۵ - متوفی ۳۳۰ هجری صاحب

کتاب الخیاض

مقول رابندست آورده که حماسه مغولی است و در ۶۳۷ هجری بنام یوان چائو پی شی
تدوین گردیده

این کتاب سعی و اهتمام یلیو طبع و انتشار یافته است

این خاورشناس در قسمت

چین شناسی متخصص و در تاریخ

مغول متبحر است

یلیو عضو آکادمی استیتو تاریخ

فرانسه در پاریس است و در آنجا

ریاست انجمن مطالعات ایران را

داراست او کتابی دیگر نام مسافرت

دریائی چینان در آغاز قرن ۱۵

تحت عنوان :

Les grands Voyages

Maritimes Chinois

نگاشته و کتاب او در ۱۹۳۳

(یلیو)

چاپ رسیده و آثاری دیگر هم دارد که فهرست کتابخانه بریل از آن نام برده ص ۱۱۰

۴۱۶ - پرکن Perkin

۱۸۴۰

نخستین مبعوث و مسیور مریکائی که در ۱۸۴۰ نارومیه و ایران آمد و از

پیرن شناسان از سده قرن نوزدهم بوده که در گزارش و وضع احوال این سرزمین

در روسی و معانیله نموده و کتابی بنام هشت سال در ایران تحت این عنوان :

Eight years in Persia

نگاشته و طبع و شرح یافته

۴۱۷ - پرون Perron

خاورشناس فرانسوی در قرن نوزدهم که در آداب و رسوم اعراب دوره جاهلیت

بررسی و تحقیق نموده و کتبی راجع بزبان عرب پیش از اسلام و بعد از آن نگاشته که در ۱۸۵۸ بچاپ رسیده

پررن قسمتی از اشعار عرب زمان جاهلیت را ترجمه نموده و مقاله های زیادی در مجله آسیا راجع بادبیات و رسوم عرب نوشته و نشر داده

این خاور شناس کتاب الصناعتین را بفرانسه ترجمه و در ۱۸۶۰ درپاریس طبع رسانیده و کتاب خلیل بن اسحق (۱) که در قفه مالکی (۲) است بفرانسه نقل کرده

۴۱۸ - پرچ W. Pertsch

ویلهلم پرچ خاورشناس معروف آلمانی که در قسمت کتب خطی فارسی تخصص یافته و زبان فارسی را بخوبی یاد کرده و از دانشمندان محقق بوده

این خاورشناس کتب خطی فارسی کتابخانه دولتی برلین را فهرست نموده و خدماتی شایسته درباره طبع و نشر آثار شرقی انجام داده

پترمن Petermann

خاورشناس مزبور نویسنده کتاب *Risken in Orient* که آنرا در چند جلد نوشته و در ۱۸۶۱ در ایزیک ضیع نموده

۴۱۹ - یزارش M. Puzani

موریس (۳) پرارد ایران شناس فرانسوی که در قسمت آریستای بران مضامین زیاد نموده و کتبی راجع سفر ساری قدیم اسلام و بعد از آن بعنوان *Journal de l'Asie et de l'islam et ses origines*

در دو جلد نگاشته و در پاریس سال ۱۹۲۷ بچاپ رسانیده که بستی ویمسن در کتب آریستای بران خود از این ایران شناس بهره و زین خدمه و ستاده نموده

۴۲۰ - کیتی

خاورشناس مورخ آمریکائی استاد دانشگاه پرستون و بیرونی و غیره دکتر مزورده بن پنجهزار نسخه خطی عربی دانشگاه رساله در منطق کشف

۱ - خلیل بن اسحق بن موسی حدادی مصری متوفی ۶۷۰ هجری قمری - ص ۱۰۰

۲ - مالکی مشرک ابن اسحق بن مورو در هجری ۱۷۹ هجری قمری - ص ۱۰۰

۳ - مورخ

۴ - Maurice ezard

نموده که تاریخ آن چهارصد سال قبل از اکتشاف کلمبوس بوده و این کتاب بقلم
یک نفر نویسنده گرمائی استنساخ شده و نظریاتی در منطق فیروز آبادی یادداشت نموده
که تاریخ آن با ۱۰۹۲ میلادی مطابق است

این اسناد کتابی هم در لغت کشف کرده که در موقع جنگ مسلمین با عیسویان
بدست اروپائیان افتاده و ضمن مجموعه کتب فوق است، این کتاب علمی دائرة المعارف
طبی است که علی بن عباس مجوسی (۱) برای سلطان عضدالدوله دیلمی (۲) نوشته و
مجوسی در ۹۹۴ میلادی وفات یافته و این مؤلفه طبی در ۱۱۲۷ بزبان لاتینی
ترجمه شده .

این مستشرق نسخه دیگری در مداوا و معالجه از ابن سینا پیدا نموده که در ۱۵۶۴
نوشته شده و نسخه از مزاهر مقدس بدست آورده که در ۱۶۷۲ مسیحی جمال الدین
متصادی عرب نوشته

کینی نسخه دیگری که از همه نفیستر است کشف نموده و آن کتاب لغتی است
که دارای ۸۶۰ صفحه تحت عنوان بحر اللسان (دریای زبان است) این نسخه در
اوایل قرن نهم ۱۸۱۵ بدست ابن علی نوشته شده و اسنادی را کشف نموده که تمام
قسمت دنیای قدیم اسلام و متصرفات آنرا نشان میدهد و حدودی اراسیانیای غرب تا
سمرقند شرق را شامل است این اسناد برای حاکم ترک بشارد سمرقند (اولوغ)
بانقشه نجومی تهیه شده و در رصدخانه مشهور الخ بیک (۳) آویخته بوده و رصدخانه
مزبور در ۱۴۲۸ میلادی بنا گردیده

نسخه های خطی که تحت نظر و مطالعه د کتر آمده بخطوط مختلفه از کوفی
مغربی تا نسخ مصری و سوریه و فارسی ایرانی بوده که مؤلفین و نویسندگان نسخ
مزبور مسلمانان اسپانیا و بربر و مصری و عرب و ایرانی و ترک بوده اند

۱- مجوسی علی بن عباس فارسی صاحب کتاب ملکی متوفی در ۳۸۴ ۲ - عضدالدوله
دیلمی قند خمر و بن رکن الدوله متوفی ۳۷۲ ۳ - الخ بیک پسر شاهرخ بن امیر تیمور گورکان
صاحب زج و رصد معروف متوفی ۸۶۲

۴۲۱ - پیرلٹی Pierre Loti

۱۸۵۰-۱۹۲۳

دانشمند معروف ایران شناس و رمان نویس مشهور فرانسوی که در ۱۸۵۰

(پیرلٹی)

تولد یافته و در رمان نویسی استادی متخصص بوده
پیرلٹی با ایران آمده در این کشور گردش
و سیاحت نموده و نتیجه تماشا و مطالعات
خود را کتابی تدوین کرده که طبع شده و بشرق
اقصى نیز سفر نموده و سیاحت نامه از ژاپون نگاشته
که در پاریس سال ۱۸۹۲ بطبع رسانیده این
استاد و وفات و آثار عیدیه دیگری دارد که طبع
شده وفات او در ۱۹۲۳ بوده

۴۲۲ - پیرسن Pierson

(پیرسن)

Pierson

از خاورشناسان معروف است که
فرهنگی را بجمع بحروف ژاپونی
ترتیب داده و تلفظات چینی را
هم بآن علاوه نموده ضمناً اصل
وریشه بعضی از کلمات را هم متعرض
گردیده و از دانشمندان متتبع
بشمار رفته

کتاب او در ۱۹۲۶ بچاپ
رسیده و جزو ناهبردگان فهرست
کتابخانه بریل است
او کتابی هم در صرف ونحو

نوشته که در ۱۹۳۵ چاپ شده و یکی از کتابهای چینی را ترجمه و نقل نموده

۴۴۳ - پیترو دللاواله Pietro dellavallé

ایران شناس دیرین که از اعیان و بزرگان رومانی و بعد از سفر زافات باربرو (۱) بدو بیست سال بعد در دوره سلاطین صفویه بایران آمده و در این مرز و بوم گردش نموده و کتابی بعنوان سفرنامه خود در ایران ترتیب داده
سفرنامه او در پاریس سال ۱۹۶۲ به چاپ رسیده و کتابی مفید است

۴۴۴ - پلانوکارینو Plano Carpino

۱۶۵۰

ایران شناس قرن ۱۶ میلادی که زمان سن لوئی پادشاه فرانسه باتنق (کیلیوم دورو بروکی) بایران آمده در دربار منگوقاآن مغول بار یافته (در حدود ۱۶۵۰) این دو نفر شرح مشاهدات و مسافرت خود را کتابی ترتیب داده اند که در مورد خود مفید است

۴۴۵ - پلوتن Pluton

۱۹۰۹

خاورشناس دوره اخیر که در نشر آثار و افکار دانشمندان اسلامی اظهار علاقه نموده و کتبی را طبع و نشر داده که از آن جمله است کتاب مفاتیح العلوم خوارزمی (۲) قسمت عمده رسائل جاحظ (۳) و فت پلوتن دو ۱۹۰۹ بوده

۴۴۶ - پوکوک Pococke

۱۶۷۱

مستشرق معروف انگلیسی که در اکثر تحصیلات خود را انجام داده و بجانب مشرق مسافرت نموده مدتی اوقات خود را در سوریه و شامات گذرانده و خدماتی را در ترجمه و نشر آثار دانشمندان شرق انجام داده

۱ - Gesaphat Barbaro

۲ - خوارزمی عهد محمد بن احمد بن یوسف خوارزمی متوفی ۳۸۷ هـ - ۳ - جاحظ

اودون عمر بن بحر نحوی صاحب کتاب الحيوان و بيان متولد ۱۶۰ متوفی ۲۵۵

يوكوك نظم الجواهر سعيد بن بطریق (۱) منطبعة اكسفر د (۱۶۵۹) را ترجمه نموده و
 كتاب تاريخ مختصر الدول ابن عبری (۲) را با ترجمه لاتینی در ۱۶۶۳ بطبع رسانیده
 رساله حی بن یقظان را ترجمه و نشر داده و آنرا بعنوان

philosophus Autodactus Abi jaafar ebu tophil

Hai Ebn yakdhan (Hay in Djakzan)

در آورده که باسم اسرار الحکمه الاشرافیه معروف گردیده و در ۱۶۷۱ بطبع رسانیده

۴۲۷ - پن بواک Pons Boigues

از خاور شناسان بشمار رفته و کتابی نوشته که در آن شرح حال و تراجم
 رجالی از بزرگان اسلام و دانشمندان مندرج است و این کتاب بعنوان

Ensayobis Bibliografica

میباشد که دائره المعارف اسلامی لندن مطالبی از آن اقتباس نموده

۴۲۸ - مستر پوپ Mr. Pope

۲۸۸۱

پروفیسور پوپ یا ارتورا پهام پوپ (۳) خاور شناس متخصص صنایع اسلامی در
 دارالحدایع و هنرستان شیکاگو که از ایران شناسان مشهور شد ر آمده
 مستر پوپ در خصوص صنایع و آیینده ایران کنفرانس منعقد داده که محتوای
 آن بفرسی ترجمه و ضمیمه مجله رسمی تعلیم و تربیت (مجله اول) در رساله
 مخصوص بطبع رسیده قسمتی بتمام مقدمه صنایع ایران بعنوان

An Introduction to Persian

دارد که در لندن ۱۹۳۰ چاپ شده

پوپ در دانشگاه (یونیورسیتیه) برون ذکر شد و هوارد مریتک تحقیق کرده
 و در دوره جنگ خدمات نظامی کرده و از کارهای عمده او مستشاری صنایع مستظرفه
 ایران در مؤسسه صنعتی پنسلوانیا بوده قریب ۲۰ مقاله - بیشتر در صنایع ایران

۱ - ابن بطریق تیشوس اسکندری بطریق فکی ضمیمه متولد در ۳۶۳ متوفی در ۳۲۹ - از شهری
 لیکورپوس اوانترج من امرون متولد ۶۲۳ متوفی ۶۸۵

۳ - Arthur upham pope

نوشته و نشر داده و در این موضوع کتبی تألیف نموده و در بونیورسیتته ها و مؤزده های امریکا - انگلیس - فرانسه - لهستان - روسیه و دیگر جا کنفرانس داده و سال ۱۹۲۶ در نمایشگاه قیلا دلفی از طرف دولت ایران مأموریت یافته و نقشه بنای غرفه ایران را طرح نموده در امور مربوطه بایران عنوان مدیری داشته؛ در تشکیل کنگره بین المللی اول صنایع مستظرفه ایران در ۱۹۲۶ دخالت داشته، در نمایش بین المللی صنایع ایران سال ۱۹۳۱ لندن مستریوپ عامل و مؤسس اینکار بوده در کنگره بین المللی ایران لندن سال (۱۹۳۱) شرکت داشته

مستریوپ در کمیته بین المللی صنایع ایرای عنوان منشی گری داشته موسسه امریکائی صنایع مستظرفه و عتیقه جات ایران را تشکیل و تأسیس نموده و عمل آثار باستانی ایران و عکس برداری آنرا عهده دار شده عکسهای مخصوصی در لندن - پاریس - برلن و پایتختهای مهمه دیگر در معرض نمایش عمومی گذاشته

از خدمات مستریوپ تألیف و جمع آوری مجموعه با سم آثار صنایع مستظرفه ایران است که ضمن شش جلد ضخیم ترتیب داده و زیاده از ۱۵۰۰ میلیون ریال صرف جمع آوری مجلدات مزبور نموده و این کتاب دارای دو بست کلیشه بزرگ و ۱۵۰۰ عکس سیاه و سفید و ۴۵۰ نقشه و ۸۰ فصل است که توسط ۶۵ نفر از اشخاص زبر دست و متخصص فراهم آمده

مستریوپ برای نطق و خطاب به ۱۹۳۵ در فرانسه از طرف اونیورسیتته ها وارد انتخاب و در اونیورسیتته های فرانسه از نفوذ معماری ایران در معماری اروپا سخن رانی نموده و کنفرانس داده

یوپ این چند سال اخیر که کشور ایران در تحت سلطنت و اقتدار (اعلیحضرت شاهنشاه پهلوی) اداره شده مکرر باین کشور آمد و شد نموده و گردش در اصفهان و شیراز و شهرهای دیگر ایران نموده و اظهار علاقه و عشق بایرانیان و آثار جدید و باستان این سر زمین کرده

مستریوپ اخیراً در انجام مصل بسیار مفیدی مبادرت نموده و کتابی راجع

صنایع ایران در شش جلد جمع و تدوین نموده بعنوان
The Survey of Iranian

در ۱۹۳۸ در لندن بچاپ رسانیده

یوپ در این کتاب تمدن ایران قدیم و عظمت آثار و صنایع باستانی این کشور
را بخوبی شرح داده

۴۳۹ - پرت هاروی Porter Harvey

۱۹۱۸

از دانشمندان لغت و تاریخ است که زبان عربی را بخوبی یاد گرفته و در
لغات این زبان بحث و تتبع کرده و فرهنگی بزبان عربی و انگلیسی و انگلیسی بعربی
ترتیب داده و تألیف نموده و کتاب او مکرر بطبع رسیده او کتاب نهج القویم را در
تاریخ قدیم نوشته و آنرا در ۱۹۹۴ در بیروت طبع کرده و خود مدتی استاد تاریخ
و فلسفه در مدرسه امریکائی بیروت بوده و در ۱۹۱۸ وفات نموده

۴۴۰ - پوله Pouliet

از خاورشناسان است که کتاب

Nouvelles relations du Levant

با اطلاعات مربوطه بشرق را نگاشته و در پاریس ۱۶۹۸ در ۲ جلد طبع نموده

۴۴۱ - پوو ورویل Pouvoir ville

۱۹۰۱

خاورشناس مورخ که در تاریخ شرق اقصی تبیی زیاد کرده مخصوصاً در تاریخ
چین و آگاهی از اوضاع طبیعی و سیاسی آنجا ابراز علاقه نموده و تاریخ چین را
بفرانسه تألیف کرده و در ۱۹۰۱ آنرا بطبع رسانیده

۴۴۲ - پراندر گاست Prender Gast

که از شرق شناسان بشمار رفته و قسمتی از آثار دانشمندان شرق را مطالعه
نموده و در ترجمه بعضی مبادرت کرده از جمله مقداری از کتاب مقامات بدیع الزمان (۱)
همدانی را بانگلیسی ترجمه نموده و در ۱۷۱۳ میلادی بضم رسانیده

و نیز در طبع و نشر بعضی از آثار مبادرت گزیده

۴۳۳ - پریدو Prideaux

۱۸۷۹

کاپیتن پریدو که از خاورشناسان بشمار رفته و بادییات عربی و تعلیم آن زبان اوقاتی مصروف نموده و ترجمه هائی را انجام داده من جمله قصیده حمیری را با قصیده نشواییه نشوان بن سعید حمیری (۱) زبان انگلیسی ترجمه کرده و آنرا در ۱۸۷۹ طبع نموده

۴۳۴ - پوشکین Puchkine

۱۷۹۹-۱۸۳۷

نویسنده و شاعر معروف روسی که زبان فارسی را آموخته و در شاهنامه حکیم ابوالقاسم فردوسی مطالعاتی کافی نموده و داستانهای آنرا مورد دقت داده و در آن نگارشاتى دارد.

پوشکین شاعر روسی از شعرای دانشمند است که زندگالی ملی ملت روس را با مهارتی زیاد مجسم نموده و در بدو اقامت خود در نقاط مختلفه کشور وسیع روسیه طرز عادات و رفتار و اخلاق و رسوم ملت خود را بدقت تحت مطالعه آورده و اشعار ملی روس را گرد کرده و دارای آثار و افکاری است که اشعار پخته

پوشکین

بهترین آثار پوشکین روسالکای اوست که در آن افکار و احساسات ملت روس را شرح داده ولادت او ۱۷۹۹ و وفاتش ۱۸۳۷ بوده و در سال ۱۳۱۵ هـ انجمن یادبود صدمین سالوفات او تشکیل شده و بنیاد او بطقهائی ایراد گردید ۲۰ بهمن ۱۳۱۵ هـ وزارت معارف در طهران

انجمنی بعنوان یاد بود او اقامه نمود

یوشکین از سعدی تجلیل نموده و اشعار و افکار او را مورد اهمیت و احترام

قرار داده و خود مورد احترام ملت روسیه و دیگران واقع شده

۴۳۵ — پوبلیسیست Publicist

شارل دوسکندابارن دیپوبلیسیست ایران شناس فرانسوی که در سالودلاپرد

(زیرند) متولد شده و نویسنده نامه های ایران و کتاب بزرگ انحطاط روم و قسمت

جریان انقلابات فرانسه است

۴۳۶ — پومپلی R. Pumpell

رفائل پومپلی خاورشناس که در قسمت کاوش ترکستان مشغول بوده و

ا کشفاتی نموده و کتابی بعنوان

Exploration in turkistan

نگاشته و آثار بدست آمده را جمع به قبل از تاریخ تمدن را در آن شرح داده و کتاب

او در واشنگتن سال ۱۹۰۸ بچاپ رسیده

Q

۴۴۷ - کاترمیر Quatremer

خاورشناس معروف فرانسوی دانشمند که در زبان و عربی تاریخ اسلام داخل

بررسی و جستجو شده و کتاب
تاریخ مروج الذهب مسعودی را
تحت مطالعه در آورده میگوید:
مسعودی علاوه بر اینکه در تاریخ
اسلام احاطه داشته در تاریخ یونان
و روم قدیم و جدید هم مسلط بوده
و خوب میدانسته

کاترمیر تاریخ ابن حجر عسقلانی
را بعنوان

Notice Ahmad Ebn Hadjar
Askelani

نشر داده مقدمه ابن خلدون و کتاب
الروضتين فی الاخبار الدولتين

ابن شامه (۱) رسر الخلیفه بلینوس حکیم و قصاید سبعة معلقه را طبع کرده
کتاب مطلع السعدین عبدالرزاق سمرقندی را نیز ترجمه و طبع نموده

کتاب فرق الیمانی و مطلع الذیرین والتیجان و بلوغ المرام فی تاریخ دولة
مولانا بهرام را هم طبع کرده (المقتطف ج ۶، ۱۹۲۷)

R

۴۳۸ — رابینو Rabino

ایران شناس معروف که کتابی مصور در اوصاف و اوضاع جغرافیائی و اجتماعی کیلان ایران نوشته و کتاب او در پاریس سال ۱۹۱۲ بطبع رسیده
 رابینو در طبع تاریخ ظهیرالدین مرعشی (۱) که راجع بکیلان نگاشته مبادرت
 نموده و قسمتی راجع باسترآباد و مازندران نگاشته که در ۱۹۲۸ بخرج اوقاف کب
 با صور و نقشه رنگین بچاپ رسیده

۴۳۹ — رامسوس راسک Ramsos Rasck

۱۸۳۲-۱۷۸۷

دانشمند خاورشناس دانمارکی که از اهل اطلاع و تحقیق بوده و در ۱۸۲۰ میلادی بایران آمده چندی در این کشور اقامت گزیده و از اینجا به بمبئی رفته از دستور فارسی نسخه های خطی اوستائی و کتبی که باین زبان نگاشته شده بدست آورده و بکپنهاک برده و نسخه های گرد آمده او هم اکنون در کتابخانه دانشگاه کپنهاک موجود و از آثار نفیسه و معتبر بشمار میرود

رامسوس نتیجه مشاهده و مطالعات خود را در مجموعه بزبان انگلیسی و دانمارکی تحت عنوان یاد داشت های راجع بزبان زند و اوستا نگاشته، ولادت او در ۱۷۸۷ و فاتهش در چهل و پنج سالگی سال ۱۸۳۲ بوده و از زحمات خود نتیجه نبرده .

۴۴۰ — رافائل دو مانس Raphaël du mans

ایران شناس که از معاصرین و نویسندگان بوده و کتابی در تحت عنوان

Estat de la Perse

راجع بایران نگاشته که طبع گردیده .

۴۴۱ - راسمون Rasmoucin

خاورشناس ناشر آثار شرقی که باب پنجم از قسمت چهارم فن پنجم ایام عرب و وقایع جاهلیت از کتاب نه‌ایة الارب نویری (۱) را در غوطا از ۱۸۱۷ تا ۱۸۲۱ بطبع رسانیده و در تصحیح آن اهتمام نموده

۴۴۲ - راورتی Raverty

خاورشناس که کتاب طبقات ناصری را ترجمه و طبع نموده و کتاب مزبور تاریخی است که در احوال غزنویان و اولاد ناصرالدوله سبکتکین نگاشته شده

۴۴۳ - رالینسن H. Rawlinson

هائری رالینسن افسر هوشمند انگلیس که مدتی در شرکت هند شرقی بریطانی بوده و روزگاری از خود در تحصیل و فرا گرفتن زبان فارسی کنوانده و یکی از ایران شناسان شده

بطوریکه نوشته اند وقتی پادشاه ایران از دولت انگلیس تقاضا نمود که یکنفر افسر برای مشق و تعلیم سربازان ایرانی بایران روانه دارد دولت انگلیس رالینسن را بتهران پایتخت این کشور روانه و اعزام نمود او پس از چندی اقامت و انجام مأموریت سفری بشهرستانها و استانهای ایران نموده از جمله گذر او به بیستون افتاد و در آنجا کتیبه و تصاویری از داریوش بزرگ شاهنشاه ایران بیادگار مانده این کتیبه و آثار که در دامنه کوه حجاری شده و صدها پا از سطح راه بلندی و ارتفاع داشت رالینسن وسیله و لوازمی برای تماشا و ثبت این اثر در آنجا برپا نمود که نهایت وجود او در معرض خطر بوده و مرك را بنظر خود مجسم می‌دید با وجود این پافشاری نموده و غرض خود را بطوری که منظور او بود انجام نموده و در اثر کوشش و زحمات فوق‌العاده این مرد ملسم خواندن (۱) خط میخی شکسته شده و موفقیت این کار مفید برای او حاصل شد

۴۴۴ - جرج رالینسن G. Rawlinson

یکی از خاورشناسان دوره اخیر است که کتاب هفتمین سلطنت بزرگ شرقی را بعنوان

The Seventh Great Oriental Monarchy

در دو جلد نگاشته و آن در نیویورک سال ۱۸۸۸ بچاپ رسیده

۴۴۵ - ربروک W. Rebruck

ویلیام ربروک خاورشناس قدیمی و آگاه باوضاع و گزارش ملل شرقی که از طرف سلاطین اروپا و پاپ برای جستجو و جلب استفاده و اطلاع از اوضاع شرق اقصی بمغولستان رفته، در مسافرت خود آگاهی زیاد از ملل و اقوام خط سیر خود یافته و از مذهب و دیانت و تمدن و رسوم اقوامیکه تحت نفوذ و قدرت مغول بودند مطالبی گرد آورده و کتابی نگاشته است که شامل محتویاتی معین بوده و بطبع رسیده

۴۴۶ - ردهوز Red House

دانشمند انگلیسی که زبان فارسی را فرا گرفته و از اوضاع ایران اطلاعاتی بدست آورده و کتاب سفرنامه (۱۸۷۳) اروپای ناصرالدین شاه را ترجمه و در سال ۱۸۷۴ بچاپ رسانیده

۴۴۷ - رنود J. T. Reinaud

۱۸۶۷-۱۷۹۵

خاورشناس معروف که از شاگردان خوب دسائی بوده و از استاد خود در زبان و آثار شرقی مخصوصاً زبان عربی پیروی نموده

رنود امین و نگهبان کتب خطی شرقی کتابخانه ملی پاریس بوده و این کار را برای پیشرفت تتبع و تحقیق مینموده و عضو بنگاه علمی پاریس گردیده و بعد از استاد خود سیلوستر دسائی تدریس زبان عربی آموزشگاه (زبان های زنده شرقی) را بعهده گرفته و کتبی را از عربی بفرانسه نقل نموده

رنود تقویم البلدان ابی الفداء را با ترجمه فرانسه بدستیاری بارون دسلان چاپ نموده و از مخطوطات عربی و روابط تجارتی (بازرگانی) روم و شرق و فن کاشی سازی اسلامی مؤلفه ترتیب داده و از زبان عربی سوریه و عملیات یونان و فنون جنگ عرب نیز مولفاتی دارد و از مقاله هائی است که در مجلات شرقی انتشار داده و کتاب (ائمه اثنی عشر) را نوشته

مقامات حریری که دساسی چاپ نموده بود دیگر بار رنودبا اضافه و ملاحظات تاریخی بدستیاری دیرنبرگ چاپ کرده و کتابی در فتوحات عرب بزبان فرانسه نوشته که در پاریس سال ۱۸۳۶ بچاپ رسیده کتب عربی مهمی را که از جمله کتاب « سفر های عربی و تجارت شرق اقصی در قرن نهم میلادی است در ۱۸۴۵ در پاریس طبع نموده و این کار او بدستیاری لانجلس (۱) بانجام رسیده و این کتاب به سلسله اتوار یخ معروف شده

رنود منتخبات عربی تاریخ صلیبی و غیره را هم نشر داده و کتاب مذکور را از تاریخ کامل ابن اثیر (۲) گرفته و گزارش آن مربوط به هاجرت بشرق در قرن نهم میلادی است ولادت رنود در ۱۷۹۵ وفات او در ۱۸۶۷ میلادی بوده

۴۴۸ - ریسکی Reiske

۱۷۷۴ - ۱۷۱۶

دانشمند خاور شناس معروف آلمانی که استادی محقق و متبع در زبان شرقی بوده و در زاریک آلمان (۳) سال ۱۷۱۵ متولد شده و در لپزیک سال ۱۷۷۴ وفات نموده

این خاور شناس در مدرسه عالی لپزیک استاد زبان عربی شده و مدتی تدریس افتخاری مینموده در ۱۷۵۸ رئیس مدرسه سن نیکلا شده ، بعد از آن زندگانی وی بخوشی و راحت گذشته .

ریسکی در ادبیات عرب و آثار یونانی نگارش زیاد دارد ، کتاب مولفین یونانی او بچاپ رسیده ، این کتاب در انتقاد و نکته گیری از مولفین یونان است .

(۱) Langeles

۲ - ابن اثیر هزار دین عسین ابوالکرم شیانی جزیری متولد ۵۵۵ متوفی ۶۳۰

ترجمه کبیر کامل

Zoerbig . ۳

کتاب *تئوکریت* (۱) شاعر یونانی را که در ۱۳۱۰ یا ۱۳۰۰ قبل از میلاد متولد شده از ۱۷۶۵ تا ۱۷۶۶ بچاپ رسانیده و منتخبائی از نظم و شعر یونان طبع نموده
ابن مستشرق تاریخ ابوالفداء و مقامات حریری را از عربی بلاتینی ترجمه و چاپ کرده

۴۴۹ - ریت Reith

خاور شناس آلمانی عضو انجمن شرقی آلمان که در نشر آثار و ادبیات اسلامی کوشش نموده و خدمتی را انجام داده از جمله جلد سوم کتاب *الکامل* میرد (۲) را با فهارس و ملاحظاتی از طرف آن انجمن در *نیزبک* از ۱۸۶۴ تا ۱۸۸۲ بچاپ رسانیده

۴۵۰ - ریش Rescher

خاور شناس قرن بیستم که در احوال ابن جنی نحوی مطالعه و تحقیق نموده و شرحی بعنوان ذیل در *مجله استودین* سال ۳ را - ۱۹۰۴ نگاشته

Studien über ibn Ginni Zeitschr. F. Assyriologie

۴۵۱ - رودکاناکی Rhodokanakis

۱۹۰۲

خاور شناس قرن بیستم که دیوان ابن قیس (۳) را ترجمه نموده و تعلیقی بر آن نگاشته و بطبع رسانیده و کارهائی دیگری هم انجام داده

۴۵۲ - ریرا Ribera

۱۹۴

دانشمند مورخ که در قسمت تاریخ مسلمین اندلس اهتمام نموده و عده از کتب و آثار علمای اسلامی اسپانیا را ترجمه و نشر داده

۱ - Théocrite

۲ - میرد ابوالعباس محمد بن زید بصری لغوی متولد ۲۱۰ متوفی ۲۸۵

۳ - غنئی ابوهر محمد بن عبدالجبار رازی متوفی ۳۲۷

۴ - ابن قیس الرقیبات عبیدانه شاعر مشهور عصر اموی

و کتاب تاریخ افتتاح الاندلس ابن قوطیه قرطبی (۱) که منضم تاریخ
مسلمین اندلس است و تاریخ ایام الناصر (۲) را ترجمه نموده و در مادرید سال ۱۹۲۶
بطبع رساییده تاریخ قانس از نواحی قرطبه که خشافی (۳) نوشته بعنوان
Historia de los Fucces de Cordoba
در مادرید ۱۹۱۴ ترجمه و طبع کرده و از ۱۸۸۳ تا ۱۸۹۵ با
کدارا (۴) کتاب

Bibliotheca Arabico Hispana

را در دو جزء طبع نموده، این کتاب در تراجم اهالی اندلس نگاشته شده

۴۵۳ - ریشارد گوئتل Richard Gotheil

خدمتگذار و ناشر آثار شرقی که بنوبت خود خدماتی انجام و کتاب الولاء
و کتاب الفضاة ابو عمر کندی (۴) را با ذیل آن که ابن برد (۵) نوشته با مقدمه بزبان
انگلیسی طبع کرده

۴۵۴ - ریشارد سن Richard Son

خاور شناس که زبان فارسی و عربی را یاد گرفته و آثار و لغت این دو زبان

اوقاتی زیاد گذرانده و بذوق و سلیقه ادبی و علمی خود
فرهنگی بفارسی و عربی و انگلیسی ترتیب داده

۴۵۵ - ریو Reiu

خاور شناسی انگلیسی که در شناسائی کتب و آثار

ریشارد سن

۱ - ابن قوطیه قرطبی متوفی ۳۶۷ هجری ابوبکر محمد بن عمر بن عبدالعزیز

۲ - الناصر یکی از خلفای اموی در اسپانیا بوده

۳ - خشافی یکی از نویسندگان و مورخین است

۴ - F. Codara

۵ - ابو عمر و محمد بن يوسف کندی مصری که از دانشمندان بوده

۶ - ابن برد ابوالحسن احمد بن عبدالرحمن بن برد

علمی و ادبی و فارسی ماهر بوده و فهرست نسخه های خطی فارسی موزه بریتانیا را
منظم و طبع نموده

ریودر خصوص یکی از شعرای دربار عزالدوله (۱) داخل تحقیقات شده و گوید بختیاری
شاعر قصه یوسف و زلیخا را برای بهاءاندوله (۲) دیلمی بنظم آورده و فردوسی
برحسب تشویق موفق وزیر در نظم قصه یوسف و زلیخا بعد از بختیاری مبادرت نموده
مشرق مذکور مجموعه اشعار ابوالعلی معری (۳) را تحت عنوان ذیل:

deAbul Alae Vita et Carminibus

در ۱۸۴۳ ترجمه و طبع نموده

۴۵۶ - ربر کلیو Robert Clive

۱۷۵۷

مامور سیاسی معروف کاردان انگلیس که مردی مدبر و باهوش و لایق بوده

ربر کلیو

وا از طرف دولت انگلیس به هندوستان
رفته و شناسائی تمام باوضاع آنجا
پیدا نموده و در اثر حسن تدبیر
نفوذ فرانسه را از هند مرتفع کرده
مخصوصاً پس از رفتن دو پلکس
نماینده سیاسی فرانسه از هند این
مرد هوشمند نفوذ کامل انگلیس

را در بیشتر قسمت هند برقرار داشته

و در ۱۷۵۷ وسعت زیادی از خاک بنگاله را بتصرف در آورده و فتح عمده و بزرگ
پلاسی (۴) را انجام داده و نخست انگلیسی است که باوضاع شرق و جریان امور
کشور پهناور هند آگاه شده و راه آمدن انگلیس ها را بشرق باز نموده

۱ هراالدوله مختار بن مرالدوله دیلمی متخلص به بختیاری موفی ۳۶۷

۲ بهاءالدوله ابوصبر بن عبدالدوله متوفی ۴۸۸ سن ۴۳ سالگی

۳ ابوالعلی شاعر معروف متوفی ۴۴۹

۴ Plassey

۴۵۷ - ربرت سن Mr. Robertson

۱۷۲۱ - ۱۷۹۳

ویلیام ربرت سن مورخ انگلیسی که از دانشمندان مطلع باصول و مبادی اسلامی و خاور شناسان بشمار رفته این دانشمند در عادات و اخلاق مسلمین مطالعات نموده و راجع بمذهب اسلام نگارسانی دارد و کتابی راجع بتاریخ شارل کن نوشته و نیز تاریخی برای امریکا نگاشته و تاریخ دیگری جهت اکتس تربیت داده ولادت او در ۱۷۲۱ وفاتش در ۱۷۹۳ بوده

ربرت سن راجع بحرارت و شور مذهبی مسلمین چنین مینویسد:
« این امر تنها بمسلمین اختصاص دارد که با داشتن حرارت و شور مذهبی در اشاعه دین و مذهب تسامح و گذشت مذهبی را کاملاً رعایت نموده اند
مسلمانان از طرفی دین اسلام را با شمشیر اشاعه داده و از طرفی باشخصی که برای گرویدن بدین اسلام حاضر نمیشدند آزادی داده و جزیه قبول مینمودند »

۴۵۸ - رودیگر - Rodiguer

خاور شناس آلمانی که در قرن هیجدهم زندگانی مینموده، معاصرو شاگرد معروف سیاسی بوده و دیگر با کسکارتن^۱ و کلنیتز^۲ زحماتی در نشر و ترجمه آثار شرقی انجام داده و مجله شرقی آلمانی را می نگاشتند

۴۵۹ - رودلف دبروجس - Rodolphe de Bruges

استاد محقق قدیم که اوایل قرن دوازدهم میلادی در ریاضیات اسلامی تتبع و تحقیق نموده و کتاب خوارزمی^۳ مربوط باصول جبر و مقابله را که در قرن نهم میلادی نوشته بزبان لائینی ترجمه کرده
گوستاو لوبون در کتاب تمدن عرب خود از وی نام برده و ضمن فهرست مزبور نام و عمل او را متذکر شده

۱ - Kacuriz. - ۲ - Coinitosc

۳ - خوارزمی - ابو عبد الله محمد بن موسی صاحب المعصر در جبر و مقابله متوفی ۲۳۲

۴۶۰ - رودلف میر - Rodolf Myer

خاور شناس کمونی آمریکائی که از دانشمندان نیویورک و در صنایع اسلامی شرق و غیره تخصصی تمام یافته و در قسمت مزبور بعنوان استادی در دانشگاه نیویورک تدریس میکند.

۴۶۱ - رماسکویچ - Romascovitch

۱۸۸۵

خاور شناس معروف روسی عصر حاضر که از فضلا و دانشمندان بشمار رفته و در ردیف مستشرقین سال ۱۹۳۴ میلادی - (۱۳۱۳ شمسی هجری) بر حسب دعوت رسمی دولت ایران در جشن هزاره‌مین سال ولادت فردوسی شرکت جست و بایران آمده.

ولادت رماسکویچ ۱۸۸۵ بوده و تحصیلات او در دارالفنون لنین گراد انجام گرفته زبان فارسی و عربی و ترکی را تحصیل نموده و پس از انجام دوره تحصیل در دارالفنون عمومی دوباره در رشته فارسی و ادبیات بعنوان تخصص کار کرده و از طرف آن دارالفنون برای تکمیل مطالعه زبان و ادبیات فارسی بایران آمده در این کشور مدت سه سال بمطالعه و تکمیل این زبان مشغول بوده (۱۹۱۲-۱۹۱۵)

۱. رماسکویچ

رماسکویچ پس از مراجعت بروسیه در مدارس عالی لنین گراد برای تدریس زبان فارسی مأموریت یافته و در لهجه های مختلفه زبان ایرانی مخصوصاً زبان ایلات تألیفاتی نموده در ادبیات جدید زبان شیرین فارسی کتابی بصورت دستور برای تدریس این زبان بروسی نوشته و در رشته مذکور بر روی کامل نموده.

این دانشمند فرهنگی در زبان فارسی نوشته و طبع کرده و مجموعه در قصص و حکایات و افسانه و اساطیر ایرانی بزبان روسی ترتیب داده و اکنون استاد زبان شرقی مدرسه لنین گراد است

رماسکوویچ قسمتی از روایات کیکاوس و کیخسرو و دیگران را نقل نموده از
باربد و موسیقی شرحی نگاشته ترجمه فوق اقتباس از شرحی شده که خود او نوشته
و بوزارت معارف ایران تقدیم نموده

۴۶۳ - روردا تاکو Roorda Taco

از خاور شناسان معروف و متخصص در قسمت زبانهای هند و استرالیا است

روردا

که مخصوصاً درباره جزیره جاوه و آگاهی از
اوضاع آن سرزمین زحماتی کشیده،
این خاور شناس دارای نگارش و مؤلفاتی
است و کتابهایی نشر داده که از انجمله
کتاب «ابوالعباس امدی» است و آنرا در
۱۸۲۵ بزبان لاتینی ترجمه و با اصل آن
چاپ رسانیده و کتابی بزبان هلندی در
۱۹۰۴ راجع بکتاب خطی جاوه نوشته
و چند کتاب از کتب راجع بقوانین
محمدیان اسلامی را انتشار داده (۱۸۹۵)

۴۶۴ - رزاریو گریگور - Rosariou Grigore

۱۸۰۹

خاور شناس ایتالیائی که از دانشمندان اواخر قرن هیجدهم بوده وفات او در
۱۸۰۹ واقع شده و صاحب مؤلفات و نگارشات است و بزبان عربی را خوب میدانسته
رزاریو کتابی بنام «آثار عرب در صقلیه» نگاشته که آنرا از کتاب نهاییه الارب
بلاطینی ترجمه نموده و در ۱۷۹۰ چاپ کرده

۴۶۴ - روزن - Rosen

۱۸۴۵ - ۱۹۰۸

خاور شناس روسی که خدماتی را در نشر و اشاعه آثار فرهنگی و معارفی شرق

انجام داده و صاحب کتب و مولفاتی است.

ولادت رزن در ۱۸۴۵ و فاتش در ۱۹۰۸ بوده

۴۶۰ — روزن — F. Rosen

۱۸۶۵ — ۱۹۳۵

فردریک روزن خاورشناس معروف آلمانی که در ایران شناسی هم معرفتی تمام داشته و با دیبیت و مهارت ایران خدماتی نموده

این دانشمند چندی عهده دار مشاغل وزارت امور خارجه آلمان شده و موقعی از قیصر مخلوع آلمان پذیرائی کرده و مورد اعتماد قیصر بوده، او پسر قنصل پروسی بود که قبل از ایجاد وحدت آلمان بسمی بیسمارک صدر اعظم معروف آلمان در اورشلیم او با پدرش که دارای سمت مزبور بوده میزبسته و آغاز زندگانی خود را در آحدرد گذرانده و زبان انگلیسی و عربی و تاریخ و اساطیر عرب را در آنجا فرا گرفته و بحالات و عادات عرب آشنا شده

در ۱۸۸۸ موقعیکه بنگاه زبانهای شرقی در برلن تأسیس شد و اشخاصی برای امور سیاسی و دیپلماتی انتخاب شدند او را هم عضویت این مؤسسه گرفته و بجانب ایران و هند فرستادند.

رزن پس از چند سال سیر و سیاحت مجدداً برلن رفته و در سفر مذکور رجبهای زیاد دیده و تا پایان کار بیسمارک در برلن بوده، در سال ۱۸۹۱ بسمت منشی کرمی زبان شرقی سفارت آلمان بایران و تهران آمده و از اینجا بدوشهر مامور شده و عنوان نایب قونصل یافته در ۱۹۰۰ برلن برگشته و در وزارت خارجه مقامی ارجمنند یافته و بواسطه اطلاعات زیاد و آگاهی کامل از زبانهای شرقی و اطلاع از زبان اسپانیولی پیشرفت شایان نموده و از بهترین اعضاء بصیر و دانشمند وزارت خارجه بشمار رفته و در آدیس آبابا عنوان ریاست مسیون روزن را داشته

رزن در سرودن اشعار و تلفیق نظم مهارت یافته و رباعیات عمر خمام را ترجمه کرده با متن فارسی چاپ نموده و دستوری برای زبان فارسی نوشته و از اشعار ایران

قدیم و عربی و ترکی و هندی قسمت هائیرا ترجمه نموده ، کتاب هاروت و ماروت و مثنوی و آثار میرزا ^۱ ملکم خان را هم ترجمه کرده کتاب گلستان را هم با آلمانی ترجمه نموده ؟ رزن در کنفرانس الجزیره عنوان نمایندگی را پیدا کرده و در ۱۹۱۰ سمت وزیر مختاری تجارت یافته و در ۱۹۱۲ بلیسبون منتقل شده و تا ۱۹۱۶ در آنجا بوده پس از آن بلاهه رفته و اخیرا موقعی که برای ملاقات پسر خود بچین رفته بود در یکن وفات یافت ۲۷ نوامبر ۱۹۳۵

رزن نویسنده کتاب ایران مشروح و مصور بعنوان

Persien in wort und Bild

است ، این کتاب متضمن موقعیت جغرافیائی و آب و هوای ایران و نباتات آن و تقسیمات نژادی و مذهبی و زبان مردم این کشور و مذاهب : زردشتی - مسلمان - شیعه و سنی و طریقت - صوفیها - عیسویین و یهود - علم و صنایع - ادبیات و موسیقی تعلیم و تربیت - اوضاع اقتصادی - معادن و صنایع و وسائل حمل و نقل و تجارت - تاریخ - سیاست - قانون اساسی - حکومت اداری نمایندگی ملت - نظام و روابط خارجی این کشور است

قسمتی از مطالب فوق از مکتوبی که بعد از فوت رزن بورارت معارف ایران رسیده اقتباس گردید .

۴۶۶ - رتا - Rotta

از شناسندگان قسمت عربستان است که در قسمت یمن و غیره سیاحت نموده و سیاحت نامه راجع بمشاهدات و اطلاعات خود در آن محدود نگاشته و بطبع رسانیده گوستار لوبون در کتاب تمدن عرب خود بعضی از آن مطالب استناد کرده

۴۶۷ - روسو - Rousseau

۰۸۰۸

صاحب کتاب Description du pachalik de Bagdad است که کتاب مربوط را روی اطلاعات و مطالعات خود از قضایای بغداد جمع و تالیف نموده (۹ + ۱۸) در پاریس بطبع رسانیده

۱ - میرزا ملکم خان - ناظم الدوله که در ۱۲۴۹ در اسفهان متولد شده و مأموریت های مهمی را در خارج انجام نموده و تا اوایل قرن ۱۴ هجری زندگانی داشته

۴۶۸ - روسله - Rousselet

خاورشناس که اطلاعی زیاد از هندوستان پیدا نموده و راجع بدلهلی یا بتخت آنجا کتابی نوشته و از آثار اسلامی آن سرزمین وصف نموده و کوستاولوبون در نگارش خود از کتاب او استفاده کرده

۴۶۹ - روکس - Roux

۱۸۵۰ - ۱۹۲۴

کیلیوم روکس خاورشناس آلمانی که علاقمندی زیاد بادینات عربی داشته و قصایدی از شعرای عرب بقرآنسه ترجمه نموده که از جمله قصیده مشهور بانس سعادت گفته کعب بن زهیر (۱) است روکس آنرا با شرح با جویری در پاریس سال ۱۹۰۴ بطبع رسانیده پروفیسور باسه Bassé بران شروع و تعلیقانی نگاشته و با این وصف قصیده مزبور مجدداً سال ۱۹۱۱ در الجزایر بطبع رسیده، او صاحب مؤلفاتی چند است

۴۷۰ - Rowland son.

۱۸۳۳

ناشر و مترجم آثار و کتب اسلامی که خدماتی در این باب انجام داده از جمله کتاب تحفة المجاهدین ملیباری را که مربوط بقسمت تاریخی اسلام در یرتقال است بانگلیسی ترجمه کرده و آنرا در ۱۸۳۳ در لندن طبع نموده

۱ - کعب بن زهیر شاعر منضم عرب متوفی در ۲۴ هجری

۲ - شیخ زین الدین متوفی ۹۸۷

S

۴۷۱ - زاخاو (ساخاو) E. Sachau

دکتر ادوارد زاخاو شرق (۱) شناس دانشمند معروف که از علاقمندان مخصوص بشر آذربایجان اسلامی است، این دانشمند بعنوان زاخاو ادرارد هم خوانده شده و کتبی را ترجمه و طبع نموده که از آن جمله است کتاب ماللهند من مقوله ابوریحان بیرونی (۲) و کتاب مذکور را زاخاو در ۱۹۲۵ بطبع رسانیده و فهرست و ملاحظاتی باین کتاب افزوده و نیز کتاب الآثار الباقیه عن القرون الخالیه استاد ابوریحان را طبع کرده بعلاوه کتاب المعرب من الکلام الاعجمی جوالبقی (۳) را طبع نموده و کتاب کشف الغمّة الجامع لاختیار الائمة (۴) را نشر داده و خدماتی دیگر هم دارد که در فهرست کتابخانه بریل (ص ۴۰) درج شده

شده، زاخاو در خصوص انتشار مذهب مسیحیت در شرق کتابی نوشته و در ۱۹۱۵ بچاپ رسانید و نیز قسمت راجع بمسیحیت در ایران را در ۱۹۱۹ چاپ نموده و قسمت راجع بمسیحیت در آسیای اودر ۱۹۱۹ بچاپ رسیده و او را از خاور شناسانی که در رشته سیمتیک کار کرده شمرده اند

۴۷۲ - سالمان Salemann

از علاقمندان آذربایجانی و دوستان ارادتمند و کتبی او بوده که مقداری از ادبیات

زاخاو

۱ - D. Edouard sachau

- ۲ - ابوریحان محمد بن احمد صاحب الآثار الباقیه و استیعاب و غیره متولد در ۳۶۲ متوفی در ۴۳۰ ریاضی دان بزرگ ایران
 ۳ - جوالبقی ابو منصور موهوب بن احمد صاحب شرح ادب الکاتب متوفی ۵۳۵
 ۴ - مؤلفه علی بن عیسی اربلی متوفی ۶۹۲

کتاب حماسی شاهنامه را با نسخی از شاهنامه های اروپا مقابله نموده و در تصحیح و طبع اشعار مذکور بذل مساعی کرده و نیز در سال ۱۸۹۵ کتابی را که برای حل و کشف لغات مشکله شاهنامه و از آثار عبدالقادر بغدادی بوده بطبع رسانیده

۴۷۴ - سار (زاره) Sarre

۱۸۶۵

دکتر فردریک سارالمالی خاورشناس معروف متولد ۱۸۶۵، نگارنده ترجمه احوال این دانشمند را از شرحی که او بقلم خود نوشته اقتباس و ذیلاً منیکارد :
نام او فردریک و نام خانوادگی سار پدرش موسوم به نمودر (۱) میباشد دکتر سار در ۲۴ ژوئن ۱۸۶۵ میلادی در برلن متولد شده و بطوریکه خود او مینویسد تحصیلات خود را راجع بتاریخ صنایع در دانشگاه برلن و لیزیک و هیدابریک (۲) انجام داده و مسافرت های مختلفه کرده و در تمام ممالک شرقی گردش نموده و اکتشافات کرده و در موزه های اروپا و امریکا اطلاعاتی بهم رسانیده

سار

فردریک سار از جمله مستشرقینی است که در کنگره جشن ولادت فردوسی بایران آمده و نایب رئیس اول کنگره بود این استاد بزرگ اغلب مقالات علمی خود را در جراید نشر داده - اخیراً مقاله مبسوطی راجع بآثار باستانی در صنایع ایرات بروز نامه فرانسه (ژورنال دوتهران) فرستاده و روز نامه مذکور اصل آنرا درج و بعضی جراید در ترجمه آن بفارسی مبادرت نمودند

مستشرق مذکور مشاغل مهمه را در خدمت دولتی آزا دانه انجام داده و

۱ - Théodor

۲ - Heidelberg

بمدیریت موزه های برلن تا ۱۹۳۱ و معلمی در مدارس عالییه اشتغال داشته
 نشریات و مؤلفات این استاد درباره ایران و غیره زیاد است که اغلب بطبع
 رسیده و از جمله آثار او راجع بایران کتب ذیل است :

۱- صنایع ساختمانی ایران

1 Denkmäler Persischer Baukunst Berlin 9110

۲- حجاری کوهستانی ایران بدستیاری هرترفلد

2 Irsanische Felsreliefs (mit E. Herzfeld) Berlin 1910

۳ - شاعرکار های صنایع اسلامی

3 Meisterwerke Mohammedanischer Kunst München 7922

۴ - نقاشیهای رضا عباسی

4 Zeichnungen des Riza Abbasi, München 7914

۵ - اردبیل

5 Ardabil Berlin 7924

۶ - جلد سازی اسلامی

6 Islamische Bucheinbattdis, Berlin 7923

۴۷۴ - سانگی نتی Sanguinetti

از خاور شناسانیست که در طبع سفرنامه ابن بطوطه مبادرت نموده و نیز دفرمیری (۱)
 در طبع این کتاب اقدام کرده

Savary—۴۷۵

۱۷۸۸-۱۷۵۰

سیاح دانشمند فرانسوی که از خاور شناسان بوده تولد او در ۱۷۵۰ و فانش
 در ۱۷۸۸ در پاریس واقع شده

سوارزی از ۱۷۲۶ تا ۱۷۸۱ در جهان گردی و سیاحت بوده و مدتی را
 در مصر و یونان گذرانیده و از آثار مهم این دو کشور استفاده نموده و اطلاعاتی زیاد پیدا کرده

این دانشمند زبان عربی را بخوبی فرا گرفته و در آن استاد شده و ترجمه مفیدی بقرآن مجید در زبان فرانسه نوشته که در ۱۷۸۳ آنرا بچاپ رسانیده در مقدمه این کتاب قسمتی بقلم کردن^۱ خاور شناس نگاشته شده.

قسمت دیگر مقدمه و شرحی است که در گزارش زندگانی و شرح احوال حضرت محمد ص بقلم ساواری نگارش یافته و از آثار مفیده و قابل مطالعه است

کتاب مذکور مکرر بچاپ رسیده و علاوه بر این ساواری کتبی دیگر هم از عربی بفرانسه ترجمه نموده و چاپ شده کتاب صرف و نحو عربی او در ۱۸۱۳ بچاپ رسیده

۴۷۶ - سارازن - Sarasin

خاور شناس نویسنده و محقق که راجع باحوال بزرگان اسلامی تحقیقاتی نموده و تاریخی از گزارش رجال این مذهب نگاشته و از او است

Das Bild Alis bei Den Historikn der Sunna

که در این کتاب خود راجع بحضرت علی ابن ابیطالب علیه السلام مطالبی تحریر نموده و از مردان تاریخی اسلام هم نام برده

۴۷۷ - شاد - Schaade

از خاور شناسان معروف معاصر و از اعضای نه گانه دائرة المعارف اسلامی لیدن است که بسیاری از عملیات و تحقیقات او در آنجا ذکر گردیده از جمله ترجمه ایست که برای امین پاشا مکتشف مشهور آلمانی موسوم به ادوارد شنیتزر Ed. Schnitzer مستعمر افریقا نگاشته (دائرة المعارف اسلامی لیدن ج-۲)

۴۷۸ - شاخت - Y. Schacht

ژرف شاخت خاور شناس آلمانی که در طبع و نشر آثار علمای اسلامی مبادرت جسته از جمله کتاب المخارج فی الحیل امام محمد بن حسن شیبانی (۱) را که از

۱ - شیبانی یکی از پیشوایان است که مصاحب با ابی حنیفه و همزمان با او بوده

قدیمی ترین آثار گذشته مذهبی و کهن ترین مصنفه از کتب قهقی است در لپزیگ چاپ نموده و روایت سرخسی (۱) را در اول این کتاب وارد کرده

۴۷۹ — شیفر — Schefer

مستشرق مشهور و مدیر مدرسه السنه شرقی که در طبع و نشر کتب و آثار دانشمندان اسلامی بذل مساعی نموده من جمله سفر نامه ناصر خسرو علوی (۲) را بطبع رسانیده و شرح مخصوصی در باره مرزبان نامه تألیف مرزبان بن رستم طبرستانی نگاشته و مشروح او دو جلد دوم از قطعات منتخبه فارسی وی مسطور است

شیفر علاوه بر این تاریخ بخاری را هم طبع نموده و خدماتی دیگر در این مورد انجام داده

۴۸۰ — شیل — Scherl

۱۹۰۷

استاد ایران شناس و متتبع در تاریخ قدیم این سرزمین که آثار حفريات و کاوش قسمت عیلا و شوش را جمع و تدوین نموده و حاصل اطلاعات خود را ضمن کتابی تألیف کرده و در دو جلد با تصاویر و نقوش لازمه در پاریس سال ۱۹۰۷ بطبع رسانیده

۴۸۱ — شنیدر — S Schneider

۱۸۷۰

استن شنیدر خاور شناس آلمانی که در ترجمه و طبع بعضی از کتب و آثار شرقی مهارت نموده ۱ من جمله مقدمه کتاب احمد بن مثنی بن عبدالکریم صاحب کتاب تعلیل یا علل زیج خوارزمیرا که ابراهیم بن عزرام اسرائیلی طلیطلی اندلسی نوشته بآلمانی ترجمه و در ۱۸۷۰ آنرا بطبع رسانیده

۱ — شمس الانبیا، ای کر محمد بن احمد بن ابی سهل سرخسی است

۲ — ناصر خسرو علوی خسرو بن حارث بن ۵ سی بن محمد بن موسی الرضا علیه السلام مولد

۴۸۴ - شیاپارلی - Schiaparelli

خاورشناس ایتالیائی که قسمت عمده روزگار خود را در راه تحقیق آثار و مطالعات کتب شرقی گذرانده و خدماتی را در این خصوص انجام نموده

از آثار برجسته او کتاب اخبار ایتالیا است

که با ترجمه ایتالیائی نگاشته و در ۱۸۸۸ در رم
چاپ رسائیده

۴۸۴ - شگل - G. Schlegel

گوستاو شگل که در قسمت کتاب شناسی

شرقی تخصص یافته و فهرست مؤلفات و کارشات

چاپ شده شرقی (chronologique) را از

۱۸۶۲ - ۱۹۰۱ و ۱۹۰۲ ترتیب داده

و چاپ رسائیده مخصوصاً او در قسمت چین و

عادات و اخلاق مردم آن سر زمین اطلاعی

زیاد بدست آورده و کتابی را جمع بچین نوشته

که در ۱۸۷۷ چاپ رسیده

عملیات این خاورشناس در فهرست کتاب

خانه بریل ص ۱۱۱ و ص ۱۱۲ بتفصیل

نگاشته شده است

۴۸۴ - اشمیت - Dr. Schmidt

اشمیت دوعون دکتر نویسنده و ناشر

روزنامه لیبت در ترکیه که از دانشمندان

خاورشناس بشمار رفته و جزء مستشرقین است

که در جشن هزارمین سال فردوسی بایران آمده

و در این جشن شرکت کرده و صاحب نگارش

و آثاری است

شگل

اشمیت دوعون

۴۸۵ - اشمیت - Dr. E Schmidt

دکتر اریش اشمیت (۱) استاد ایران شناس مدیر موزه یونیورسیتی (دانشگاه) فیلادلفی و موزه صنایع مستظرفه بستن و مکتشف آثار باستانی و مدیر حفاری خرابه ری که در سنوات اخیر در خرابه های مذکور نزدیکی چشمه علی و جا های دیگر اکتشافاتی زیاد نموده که اغلب مربوط بدوره پادشاهان سلسله ساسانی و زمان پیش از اسلام و ادوار بعد از آن است که بدوره پادشاهان سلاجقه و دیگران راجع خواهد شد این دانشمند در خواندن خطوط قدیمه ایران و خط فارسی و عربی و کوفی و نسخ تسلطی دارد و علاوه بر کار های نامبرده او با هیئت علمی کاوش خرابه های تخت جمشید و لرستان بوده و در اکتشافات آن حدود دستیاری نموده . دکتر اشمیت کتابی بنام حفاریات تپه حصار دامغان تحت این عنوان

Tepe Hissar Excavations at Damghan

تالیف و چاپ نموده

۴۸۶ - شرودر - Schroeder

خاور شناس انگلیسی که با آثار تاریخی و تاریخ علاقمندی خود را بروز داده و با پروفیسور بوپ مستشرق معروف امریکائی خدمتانی راجع آثار تاریخی ایران و اسلام انجام نموده و آندو بهمدستی و تعاون یکدیگر کتابی درباره آثار ایران مینویسند شرودر با چند تن از همراهان خود که از آن جمله مسیو رونه نقاش معروف فرانسوی بوده و در سال ۱۹۱۴ هجری (۱۹۳۴) بایران آمده در اصفهان و شیراز و آثار قدیمه تخت جمشید و ابنیه تاریخی آن حدود مشاهداتی نموده و در دیگر شهرهای ایران که خط سیر او بوده تحقیقاتی کرده و در قسمت مسافرت بخراسان آرامکاه خیمام و فردوسی و دیگران را دیده و یاد داشت ها از گزارش سفر خود ترتیب داده

۴۸۷ - شوال - Schwal

از مستشرقینی است که مخصوصاً شناسائی کتب ایران تخصص یافته و کتابی بنام کتاب شناسی ایران

Bibliographi de la perse

تألیف نموده که در آن اسامی کتب زیادی از کتابهای ایرانی و مطبوعات اولیه آن را ذکر کرده .

۴۸۸ - سباستیان - Sebastian

۱۸۸۸

سباستیان بیک فرزند یوحان بیک (۱) استاد دانشمند خاورشناس آلمانی که ولادت او در باویر (۲) مویخ سال ۱۸۷۸ شده در دانشگاه برلن تحصیل خود را انجام داده ، زبانهای شرقی : فارسی ترکی - عربی - چینی تبتی را فرا گرفته و در ادبیات شرقی زبانهای مختلف مطالعه نموده در دانشگاه برلن واپزیک سمت استادی یافته و دوسر تبه بانا طولی ترکیه سفر کرده و چند سال در آنجا مانده و نیز چند ماهی را در ایران گذرانده و در وزارت خارجه آلمان بسمت مترجمی زبان ترکی و فارسی و تخصص در امور دول

سباستیان

اسلامی اشتغال داشته و پنج سال در افغانستان بوده و سه سال از اینمدت را خدمت به معارف افغانستان نموده و دو سال دیگر را بعنوان مترجمی سفارت آلمان در کابل گذرانده هفت سال سمت استادی زبان فارسی و زبانهای دیگر شرقی را در دانشگاه برلن داشته سباستیان دارای مولفانیست که بیشتر چاپ شده و از آن جمله صرف و نحو برای آلمانها در دو جلد - احوالات صوفی در افغان - تشکیلات ادارات

رسمی عثمانی صرف و نحو آلمانی بزبان فارسی برای ایران - تاریخ ایران و تاریخ ادبیات فارسی که در قسمت اخیر مشغول تالیف آن بوده - ترجمه کتاب کلمان هوار (۱) تاریخ عرب سه جلد ترجمه از فرانسه بالمانی - ترجمه قانون مجازات عمومی افغانستان بالمانی ترجمه دیوان هلالی جغتائی از فرانسه بالمانی - ترجمه افسانه های عثمانی بزبان آلمانی (از نگارش صاحب ترجمه اقتباس شد)

۴۸۸ - سدیکل - F. G. Sedickell

یکی از خاور شناسان بشمار رفته و در آثار و مولفات نویسندگان اسلامی بحث و مطالعه نموده و در قسمت نشر و طبع آثار مزبور خدمانی کرده از جمله مجموعه الحففة الیهیه و حکم و امثال حضرت علی بن ایطاب ۴ را با متن عربی و فارسی در ۱۸۳۴ بچاپ رسانیده

۴۸۹ - سدیلو - E. Sedillot

۱۷۷۷-۱۸۳۲

امانوئل سدیلو خاور شناس معروف متولد در منت مرانسی سال ۱۷۷۷ و متوفی ۱۸۳۲ که او با پسرش لوئی سدیلو بعلوم و ادبیات اسلامی خدمت نموده و مؤلفاتی ترتیب داده و بین خاور شناسان اشتهار یافته اند اقوال سدیلو در باره قرآن و احکام اسلامی و پیغمبر اسلام قابل اهمیت است

۴۹۰ - سدیلو - E. Sedillot

۱۸۰۸-۱۸۷۰

خاور شناس که نام اصلی او پیراوژن آملی یا لوئی سدیلو است او متولد ۱۸۰۸ و متوفی ۱۸۷۰ بوده است و صاحب نگارشات و آثار میباشد از جمله مؤلفات لوئی سدیلو (تاریخ عرب) است که در دو جلد نگاشته و در پاریس چاپ نموده : علی پاشا مبارک ۲

۱ - Clement Huart - ۲ - Nontmoreney - ۳ - P. Eugen-Amelie

۴ - صی پاشا مبارک مصری از نویسندگان معروف مصر و صاحب مولفات و آثار است از جمله آثار او خطبات التوفیقه در جغرافیای مصر است وفات او ۱۸۹۳

کتاب اورا بعربی ترجمه نموده و سال ۱۳۰۹ هجری در مصر بچاپ رسیده و کتابی در تطبیق جغرافیای یونان و عرب ترتیب داده در پاریس سال ۱۸۴۳ طبع شده و زیج النریک را با مقدمه در ۱۸۴۷ طبع نموده کتاب جامع المبادی و الغایات تألیف ابوالحسن مراکشی که در آلات رصد نگاشته است این کتاب را سدیلو سال ۱۸۳۵ در دو جلد بچاپ رسانیده و در خصوص قرآن مجید هم مطالبی نوشته

۴۹۱ — سئلاند — Séeland

استف خاورشناس دانمارکی که بعد از فردریک موثر در قسمت شناختن آثار ایران باستان زحماتی کشیده و اطلاعاتی مفید تحصیل نموده این دانشمند در ۱۸۰۱ رساله راجع بکتیبه های تخت جمشید فارس نگاشته و آنرا با توضیحاتی بچاپ رسانیده و نشر داده

۴۹۲ — سیلبد — Dr. Seybold

دکتر سیلبد خاور شناس قرن بیستم که از ناشرین کتب اسلامی بشمار رفته و در زبان عربی تخصص یافته و صاحب مولفات و ترجمه های مفید است از جمله نشریات او :

کتاب اسرار العربیه ابیاری (۱) است که در ۱۸۸۶ چاپ نموده و در چاپ قسمتی از کتاب الاغانی هم با دیگران دستیاری کرده و قصه شول و شعول را از کتاب الف لیله عربی با ترجمه آلمانی نقل نموده و جزء دوم آنرا در ۱۹۰۲ بچاپ رسانیده و کتاب النقط والذواتر که از جمله کتب مذهبی قبایل دروز است با ترجمه بزبان آلمانی چاپ نموده و ذیلیکه خلاصه از شرح البیان فی ذکر بدعة الزمان است بچاپ رسانیده

او رساله بدء الخلق و رساله کشف الحقایق حمزة بن علی را در ۱۹۰۲

چاپ کرده و نیز کتاب تاریخ الاعلام کنیسه اسکندریه ابن مقفع (۱) را چاپ نموده و در کنگره سوم مستشرقین جزو کارمندان بوده نام و عملیات او در ضمن فهرست کتابخانه بریل مسطور است

۴۹۳ — شری — A. Scherky

برادران شری دو نرادران ایران شناس اند که دوره سلطنت صفویه ایران آمده و از گزارشات این کشور آگاهی یافته حاصل مشاهدات خود را کتاب کرده و طبع نموده اند

۴۹۴ — سیمن — L. Simon

خاور شناس معاصر که از جمله مطلقین بقسمت مصر و آسیای غربی بشمار رفته و رساله درباره مصر نوشته و فهرست نیوگرافیکال (۲) (نقشه برداری) آسیای غربی را ترتیب داده و آنرا در ضمن دوست صفحه با ۲۲ نقشه در ۱۹۳۷ به چاپ رسانیده و آثار دانشی دیگری را هم دارا است

۴۹۵ — اسموس — Smous

خاور شناس دانمارکی که با ادبیات ایران اظهار علاقه نموده و کتابی شام تحقیقات در اطراف حافظ (۳)

سیمن

و غزل سرایان دیگر بزبان دانمارکی نوشته و به چاپ رسانیده

اسموس اگر چه سایر نگارشاتش بزبان فرانسه و انگلیسی و آلمانی است با وجود این

۱ — ابن مقفع اوالشر ساویرش اسقف که در دوره المر فاطمی ۱۰۰۰ میلادی وده

۲ — Topographical

۳ — حافظه شمس الدین محمد صاحب دیوان معروف متوفی ۷۹۱ هجری

مقداری از اشعار شاهنامه و رباعیات از خیام را بزبان دانمارکی ترجمه نموده

۴۹۶ - اسمیت - G. A. Smithe

خاور شناس انگلیسی و نویسنده کتاب :

Historical Géography of the Holy Land

است که جغرافیا و تاریخ اماکن مشرفه را متضمن و این کتاب در لندن سال ۱۹۰۵
نچاپ رسیده

۴۹۷ - اسمیت - Dr. D. Smithe

دکتر داوید اسمیت استاد ایران شناس امریکائی که در تاریخ و ادبیات ایران
مطالعاتی زیاد کرده و نایران سفر نموده و یاد داشت ها از سفر خود نگاشته و در
مجله های امریکا نشر داده

این دانشمند در صدد تکمیل احوال عمر خیام برآمده و رباعیات خیام را به
انگلیسی ترجمه کرده و خواسته که مقام علمی آن حکیم را در ریاضی و ادب معلوم نماید
اسمیت از استادان عالی مقام دارالهنون کلمبیا و دانشگاه نیویورک است و مولفاتی
در ریاضیات دارد او در ۱۳۱۲ شمسی هجری بایران آمده و در تهران کنفرانس ها
داده و مجدداً در این قسمت اخیر هم بایران آمده و کنفرانسی در دانشسرای عالی راجع
بنفوذ ایران در تمدن امریکا داده و از طرف وزارت معارف ایران باعطای یکقطعه نشان
علمی طلا درجه اول مفتخر گردیده

۴۹۸ - اسنوک هورگرونز - Dr. Snouck Hurgronje

۱۸۵۷ - ۱۹۲۷

خاور شناس معروف هلندی که از مؤسسين دائرة المعارف اسلامی لیدت و
نویسنده مجله تاریخ ادیان شیخ المشرقین بوده و این لقب را ماسنیون مستشرق شهیر
در جشن «کلزد فرانس» پاریس باو داده و در مجمع علمی عربی دمشق سمت
عضویت داشته

جرجی زیدان (۱) و صاحب کتاب اکتفاء القنوع و نویسنده کتاب معجم المطبوعات

از وی نام برده و ترجمه تفصیلی او را
مجله الصباح مصر در شماره ۱۴۵ سال
۱۴ ص ۱۶) نگاشته و نگارنده مطالب
ذیل را از آن اقتباس نمود :

اسنوڪ هور گرونر

دکتر اسنوڪ هور گرونر از بزرگترین
خاورشناسان و خدمت گذاران بزرگ ادبیات
اسلامی بوده و اهتمام بادییات و مباحث
اسلامی را جزء وظیفه خود شناخته و
مدتی استاد و ایمندهلند شده و امور
مذهبی و اجتماعی را در مستعمرات شرقی
هلند از جاوه و جزایر هند شرقی عهده
دار گردیده و در ظرف چند سال در هلند

بعضی عادات و رسوم اهل جاوه را نشر داده و بعد از آشوب و شورش مردم جاوه در
اثر اجرای قانون هلند دکتر مذکور بانجا سفر نموده و یاد داشتی داده که حکومت
هلند را بجرح و تعدیل قانون مذکور و ادار نماید

حکومت فرانسه هم اسنوڪ گرونر را در ظرف پنجسال برای تطبیق قوانین
جدید خود در بربر (شمال افریقا) ماموریت داده ولی در آنجا که اهالی آن مردمی
مسلمان بودند او بر ضد مصلحت فرانسه قیام نمود

دکتر اسنوڪ هور گرونر در لیدن سال ۱۸۵۷ تولد یافته و تحصیلات خود را
در لیدن تکمیل نموده و در امور و شؤون اسلامی مجتهد شده و در زبان عربی استاد
استاد گردیده و اسلام قبول نموده بجانب مکه و حجاز سفر کرده و در موقع ورود بجده
پائیز سال ۱۸۸۵ حاکم آنجا در اسلام وی مشکوک شده و بدینوسیله مدت پنجماه

۱ - جرجی زیدان نویسنده مجله الهلال متولد ۱۸۶۱ و متوفی ۱۹۱۴ مولف اداب اللغة العربیه

با اجازه ورود بمکه نداد ، در آبوقت هورگروئز ۲۸ سال داشته و بعدها در اثر ابراز
حرارت و حماست خود باسلام حاکم جدو را بصحت اسلام خویش قانع نمود و بجواز
رفتن مکه برای او صادر شد

هورگروئز موقع تشرف بمکه با زنی بدوی ازدواج نموده و از آن اولادی آورد
ولیکن قونسول فرانسه مقیم جدو نسبت بهورگروئز نزدکار کنان دولت عثمانی سعایت
کرده و برای اخراج اجباری او از مکه اقدام کردند ، هورگروئز مدتی که میان توده عرب
گذرانند از فرا گرفتن زبان و لهجه قبایل بدوی و ادبیات بادیه استفاده کرده و با این
احوال مدنی در آنحدود زندگانی مینمود تا در ۱۸۸۶ بهولند برگشته کتاب اول
خود « کتاب مکه » را در دو جلد نشر داده ، او در این کتاب عادات و اخلاق بدوی
و بازارهای بنده فروشی و تجارت برده را نام برده و نیز از خانه کعبه و موقعیت
مقدس آن سر زمین و اهمیت و احترام این مکان در بین مسلمین و عمل حج و شرایط
حجاج و غیره وصف نموده و در ذیل کتاب خلاصه از لغات عربی و پیدایش و ارتباط
آن بلغات سامی نکاشته و نشر این کتاب باعث گردید که دولت انگلیس او را برای
استادی ادبیات عربی دانشگاه گامبریدج استخدام نماید ، هورگروئز در دانشگاه جانسین
« روبرت اسمیت » شده ولی طزلی نکشید که تدریس دانشگاه را بجهت و علی چند
ترک نموده و شایسته دید که روزگار خود را بتدریس و تحقیق و مسافرت در عالم
اسلامی مصرف نماید

در سال ۱۹۰۶ هورگروئز استادی ادبیات عربی جامعه لندن و هلند را قبول
نموده و مربی ولیعهد آن کشور گردید و ضمناً مستشاری رسمی امور اسلامی و عربی
حکومت جزائر شرقی هولند با او شد تا اینکه اخیراً در حدود سن هفتاد سالگی
وفات نمود ۱۹۲۷ .

کتاب Mikkanich Sprichworte او در چند جلد است و در دائره المعارف
لندن در موضوع اذان تحقیقات و نگارسانی دارد

او « کتاب الحاج الی المکه » را بزبان هلندی نوشته و با تصاویر در لندن طبع نموده
و کتاب المهدی را بزبان آلمانی نکاشته و امثال مکی بالمانی او در لاهه سال ۱۸۸۶

طبع شده کتاب مکه و جغرافیای آن را بانقشه ها در زبان آلمانی ضمن دو مجلد نوشته و بطبع رسیده و کتابی در (سیاست فرانسه در هلند) دارد که آنهم طبع شده و او کتابی راجع باسلام در ۷ جلد نگاشته که از ۱۹۲۳ تا ۱۹۲۷ بچاپ رسیده و تفصیل آن در فهرست کتابخانه بریل (ص ۱۲۱) مسطور است

۴۹۹ - سوسن - socin

خاور شناس دانشمند آلمانی که اهل تحقیق و مطالعه بوده و تألیفاتش نموده و نویسنده الامثال والحکم الدارجة است و کتاب او تحت این عنوان بطبع رسیده
Die Arabisch dialoekt von Mosul und mardin Leipzig 7904

سوسن کتاب هائی زبان عربی و آلمانی نوشته که در برلن از ۱۸۸۹ - تا ۱۹۰۹ طبع و نشر پذیرفته

۵۰۰ - سدیو - Sodieu

مستشرق فرانسوی که در تاریخ اسلامی بر رسی و مطالعه نموده و کتابی بنام تاریخ عرب و اسلام نوشته و در ۱۸۷۷ کتاب او بطبع رسیده (گوستاو لودون در کتاب تمدن عرب خود از نگارشات او استفاده و استناد نموده)

سدیو کتاب جامع المبادی و الغایات ابوعلی مراکشی (۱) را ترجمه نموده و راجع بمسلمین و علوم ایشان و قوانین اجتماعی و مدنی و لغت و غیره بدیگران رسیده و سرمشق داده اند شرحی نگاشته خدمات مسلمین را در هندسه و ریاضی شرح داده و از مستشرقین دوره اخیر است او راجع باسلام و قرآن و وجود محمد ص مطالبی عالی و مفید نوشته.

۵۰۱ - سلمن گاندز P. Solmon Gandz

پروفیسور خاور شناس معاصر امریکائی که در دانش سرای یسویا (۲) در شهر نیویورک جزء اساتید زبان شرقی و در ردیف مستشرقین بشمار رفته و صاحب آثار و نگار شانی است.

۵۰۲ - سلتی کوف الکزی Solty koff Alexi

خاور شناس که در ایران و هند گردش کرده و نتیجه مشاهده و مطالعات خود را جمع و کتابی ترتیب داده و کتاب او در پاریس سال ۱۸۵۸ بطبع رسیده.

۵۰۳ — سوئک — Sonneck

استاد و مدیر سابق مدرسه عالی اسلامی قسطنطنیه و معلم مدرسه کلنیال و صاحب کتاب *الديوان المطرب في اقوال عرب افريقيه والمغرب* است که جزء اول کتاب او در پاریس سال ۱۹۰۴ طبع شده و جزء دوم هم بعداً با ترجمه فرانسویه بطبع رسیده

۵۰۴ — زن ثرمر — Sonthermer

خاور شناس آلمانی صاحب ترجمه کتاب *جامع مفردات الادویه والاغذیه ابن یطار (۱)* است که آنرا در تحت عنوان *Grosse Zusammenstellung* (بزرگترین ترکیبات) از ۱۸۷۰ تا ۱۸۷۲ طبع رسانیده

۵۰۵ — سوزا — Souza

۱۸۱۲

از خاور شناسان اوایل قرن نوزدهم بشمار آمده که در ۱۸۱۲ وفات یافته و صاحب کتاب *الفاظ پرتغالی* است که از زبان عربی اشتقاق یافته و با ماخوذ و اقتباس شده و از دانشمندان محقق و متبحر بوده

۵۰۶ — اشپیکل — Spiegel

۱۸۲۰ — ۱۹۰۵

مستشرق مشهور آلمانی که از دانشمندان بزرگ و اهل تحقیق و سیاحت و اطلاع بوده

اشپیکل در ۱۱ ژویه در کیت رنگن آلمان تولد یافته و در ۱۵ دسامبر در مونیخ بدرود زندگانی نموده و صاحب مؤلفات و خدمات عدیده است
دانشمند مذکور در ۱۸۶۷ میلادی بخمال خواندن خطوط میخی و رسم الخط دوره باستانی ایران بر آمده و رموز و اسرار آنرا حل و تصفیه نموده — علاوه بر —

این او بقصد گردش و جهان بینی بسیاری از ممالک دنیا از وطن خود حرکت کرده و بسی جاها را دیده و آگاهی زیادی از اوضاع هر جا پیدا نموده و در کتاب *Eránische Alter Tunskund Dscho* خود در باب اصطخر فارس مطالبی نگاشته اشپیکل ابتدا زبان سانسکریت را فرا گرفته و بخواندن آن ماهر شده سپس زبان فارسی و خط پهلوی را آموخته و نیز زبان ارمنی و پشتو (افغان) را یاد گرفته و معلوم نموده که آن زبانها فروع زبان آریائی میباشند او کتابی بنام

Die Alexandersage Bei den Orientalen

در باره اسکندر و قصه آن نوشته و این موضوع را در آن حل نموده و قصه اسکندرنامه نظامی را هم در کتاب خود انتقاد کرده و کتاب او در ۱۸۵۱ در لپزیک بطبع رسیده اشپیکل طریقه صرف و نحو هر يك از زبان های مذکور را پیدا نموده و خطوط میخی تخت جمشید را خوانده در یونان هم اوراقی از پوست که خط میخی با ترجمه پهلوی در آن نگاشته شده بود دیده و حروف الفبای میخی را بکمک حروف پهلوی درست کرده و متدرجاً بخواندن حروف و خط میخی ملط گردیده و پس از آن بترجمه خطوط تخت جمشید مبادرت نموده و کتابی هم در این باب جمع و تالیف کرده

او خطوط میخی تخت جمشید را بسه شکل دانسته و معلوم نموده که اگر هر کس يك شکل آن را بخواند خواندن سایر اشکان برای او سهولت انجام میگیرد استاد دانشمند آقای دکتر رضا زاده شفق استاد دانشکده ادبیات طهران که نسخه اول فرهنگ خاور شناسان نگارنده را مطالعه فرموده این عبارت را در حاشیه کتاب بخط خود راجع بآثار اشپیکل نگاشته که عیناً نقل میشود:

« از آثار مهم این مستشرق نامی آلمانی یکی تاریخ منصل و بسیار سودمند ایران قبل از اسلام است از آغاز تا ظهور اسلام در سه جلد بزرگ - دیگر کتاب مفیدی است راجع به کتیبه های میخی ایران بالاحقه مختصری در صرف و نحو قواعد فارسی باستان و فرهنگ لغات - دیگر کتاب مفیدی از تاریخ و دوره آریائی و نظایب آنها دانشمند مزبور مقالات و متبعات و تحقیقات اساسی علمی زیاد راجع بعلوم ایرانی در مجله انجمن آسیائی آلمان انتشار داده »

مستشرق عالی مقام و دانشمند مشهور اطریشی که از مشاهیر خاورشناسان و صاحب خدماتی برجسته و شایان تقدیر است ولادت این استاد در تیروول (یکی از شهرهای اطریش) شده ۱۸۱۳

سپر نجر بعد از تحصیل کمالات از وطن خود بجانب انگلستان و لندن رفته و در آنجا داخل خدمت دولت انگلیس شده و بهندوستان ماموریت یافته، امور مدرسه دهلی را عهده دار گردیده و در مطبعه کلکنه بنشر موافقات و مصنفاتی مفیده از آثار علما و دانشمندان عالم اسلامی کوشیده او با لومسدن رئیس انگلیسی برای انجام امور تشریک مساعی نموده و خدماتی را که انجام داده از این قرار است

طبع مقامات حریری طبع و نشر کتاب نفعه الیمن شروانی (۱) قاموس المحيط فیروزآبادی (۲) تاریخ الخلفاء سیوطی - نوادر قلیوبی (۳) کشف ز منحسری فتوح الشام - کشف اصطلاحات الفنون نهانوی (۴) بحیة الفکر ابن حجر عسقلانی - الاتقان سیوطی - معجم الصوفیه عبدالرزاق کاشی (۵) واصطلاحات صوفیه تاریخ بمبئی عتبی (۶) - الاصابة فی تمییز الصحابه ابن حجر عسقلانی رساله شمسیه نجم الدین کاتبی (۷) حدود النحو فاکهی (۸) - قسطاس المیزان شمس الدین سمرقندی (۹) الاستصار شیخ

۱ - شروانی احمد بن محمد انصاری شروانی یعنی است

۲ - فیروز آبادی ابو طاهر مجدالدین محمد بن یعقوب شیرازی

۳ - قلیوبی شهاب الدین احمد بن سلافة قلیوبی صاحب تحفة الراغب متوفی ۱۰۶۹

۴ - نهانوی - محمد علی بن شیخ علی بن قاسمی محمد هندی که در اواسط قرن ۱۲ هجری بوده

۵ - عبدالرزاق کاشی کمال الدین عبدالرزاق صاحب تدریس الایات و شرح فصوص و

غیره متوفی ۷۲۵

۶ - عتبی ابو نصر محمد بن عبدالجبار رازی متوفی ۴۲۷

۷ - کاتبی نجم الدین علی بن عمر شافعی استاد ریاضی و منطق متوفی ۶۲۵

۸ - فاکهی جمال الدین عبدالله بن احمد بن علی فاکهی مکی شافعی متولد ۸۹۹ متوفی ۹۷۲

۹ - شمس الدین که از دانشمندان بوده

طوسی (۱)

سپر نجر صاحب مجلدات Das Liben und die Lehre de Mohammed است که در ضمن آن شرح حال ابی ذرغفاری (۲) را نگاشته و نیز استاد مذکور یکجزء از کتاب مروج الذهب مسعودی را به انگلیسی ترجمه نموده و در طبع و نشر کتب مذکور فوق از علماء و دانشمندان هندوستان استمداد و دستیاری چست و بهمراهی ایشان مقصود را انجام داده وفات او در ۱۸۹۴ بوده

۵۰۸ - استن کنو - Sten konow

خاور شناس که در چندین کنکره شرکت داشته و مدیر انتشارات خاور شناسی انجمن خاور شناسان دانمارک و نروژ و غیره بوده

۵۰۹ - استراد Lu. Sterad

لوسترب استراد خاور شناس آگاه و متتبع در قسمت تمدن اسلامی که در اثر قنوع و تحقیق و احاطه و اطلاع کتاب (تمدن اسلامی) را نگاشته و کتاب مزبور بعنوان «حاضر العالم الاسلامی» به عربی ترجمه و طبع گردیده

۵۱۰ - استونسن R. Stevenson

روبرت استونسن دانشمند خاور شناس که راجع بقواعد و دستور زبان عربی

تحقیقات نموده و کتابی در این باب نوشته و اطلاعات او مورد توجه و استفاده بسیاری از خاور شناسان گردیده و در دائرة المعارف اسلامی لیدن آثار قلمی او زیاده تحقیقاتی را بار نسبت داده اند

استن کنو

۱ - شیخ طوسی شیخ الطایفه محمد بن حسن بن علی متولد ۳۸۵ متوفی ۴۴۰ صاحب تہذیب و استیصار

۲ - ابو ذرغفاری صحابی متوفی ۳۲ هجری که از بزرگان صحابه بوده

۵۱۱ - استکوی مانوئل Stokvi Manuel

دانشمند آگاه باوضاع نژادی دنیا که در عداد خاورشناسان بزرگ آمده و تاریخ نژاد (His. Généalogie) تمام دول روی کره را از قدیمترین زمان تا کنون در سه جلد نگاشته و عده از تابلوهای ژئوگرافیک را در آن گنجانیده و جلد اول آن را بسلاطین آسیا و افریقا و امریکا و پلینیزی اختصاص داده و در ۱۸۸۸ بچسپ و سانیده و در فهرست کتابخانه برزیل نام و عملیات او مسطور است.

۵۱۲ - استوری Ch. Story

شارل استوری استاد زبان عربی در دانشگاه کامبریج که خدماتی زیاد با ادبیات اسلامی نموده و در ۱۹۱۵ کتاب الفاخر تألیف مفضل (۱) صاحب فراعده و کسائی را با فهارس و قوافی و اشعار و امثال و رجال و الفاظ طبع نموده و بنشر آثاری دیگر مبادرت کرده.

۵۱۳ - استراثر Le Strange

خاورشناس معروف انگلیسی که کتاب جغرافی ابن سراویون (۲) را با انگلیسی ترجمه و نقل نموده و آنرا در سال ۱۸۹۵ با نقشه‌های لازم طبع و نشر داده و از آثار مهم و مشهور او جغرافیای ممالک شرقی اسلامی است که در آن تتبع و دقت نظر و عمق علمی این دانشمند معلوم میشود.

استراثر کتابات الشرقیه فی قرون الوسطی را در ۱۹۰۵ تحت این عنوان در کمبریج طبع و انتشار داده،
(اراضی شرقی خلافت)

Lands of the Eastern Caliphate

و نویسنده کتاب

Palestine under The Moslems

(فلسطین در حکومت مسلمین) است

۱ - مفضل بن سقمین عاصم از دانشمندان قرن دوم هجری بوده.

۲ - ابن سراویون جغرافی دان قرن سوم هجری متوفی ۲۹۵ هجری که کتابی

در جغرافیا نوشته.

استرانش اغلب با نیکسن همکاری نموده و کتابهایی را نشر داده اند از جمله آن دو کتاب ابوزید احمد بن سهل بلخی را در ۱۹۲۱ بچاپ رسانیده اند و نیز در چاپ جلد اول ترهت القلوب از ۱۹۱۳ تا ۱۹۱۵ مبادرت نموده .

۵۱۴ - سوتر Suter

خاورشناس معروف که داخل يك سلسله تحقیقات علمی شده و در باره خوارزمی اظهار عقیده نموده و آنرا از ابوریحان بیرونی دانسته .

سوتر شرح احوال قاضی ابوبکر (۱) بغدادی ریاضی را جمع آوری کرده و کتاب او را که در شرح مقاله دهم اقلیدس است بعنوان ذیل :

H. Suter verber denkommentar des Mohammed-
ben Abdelbaqi Zur Zehnten des Euklides

طبع و انتشار داده .

۵۱۵ - سایکس G. Sykes

ژنرال سایکس معروف انگلیسی که از دانشمندان و مورخین مطلع و نویسندگان شمرده شده و جزء ایران شناسان و مستشرقین است مشارالیه در موقع جنگ بین الملل (۱۹۱۴-۱۹۱۸) ریاست قوای نظامی که انگلیس ها در ایران با اسم پلیس جنوب تشکیل داده بودند برقرار بوده

سایکس در تاریخ ایران و شرق مطالعاتی نموده و کتابی ضمن دو مجله بنام

History of persia

نوشته که کتاب مذکور در ۱۹۱۵ بطبع رسیده و این کتاب محتوی تاریخ قدیم و جدید ایران و از کتب مفیده است اخیرا تاریخ او بقلم دوست دانشمندفاضل ما آقای سید محمد تقی فخرداعی بفارسی ترجمه شده

۵۱۶ - Sylvain Levi

۱۸۳۳

از شرق شناسان معروف فرانسه و صاحب اطلاعات و تحقیقات و خدماتی در عالم شرق است که آنرا بعالمیان تقدیم نموده وقت او در ۱۹۳۵ میلادی واقع شده

۵۱۷ - سیلوستر دساسی B. Sylvestre de Sacy

۱۷۵۰ - ۱۸۳۸

بارون سیلوستر دساسی بزرگترین مستشرق و معروفترین خاورشناسان است که در نیمهٔ اخیر قرن ۱۸ و نیمهٔ اول قرن ۱۹ زندگی مینموده و ولادت این استاد ۱۷۵۰ و وفات او در ۱۸۳۸ بوده .

دساسی از جملهٔ دانشمندانی است که علاوه بر زبان عربی بزبان شرقی از ترکی فارسی عبری و غیره دانا شده مخصوصاً در زبان عربی و فارسی تخصصی تمام یافته و زندگانی خود را در خدمت ادبیات و علوم شرقی مخصوصاً در ادبیات اسلامی و عرب صرف نموده او روح غیرت و همت را در ابدان اروپائیان بیخبر از نفایس شرق بحرکت آورده و عیسویان را که در اثر جلوگیری کشیشان و مخالفت روحانیین مسیحی از معارف و دانش و ادبیات عالم اسلامی بیخبر مانده نسبت بآن بدین بودند و از راه عناد تعلیمات ناپسند بآنها داده شده و حقایق دینات اسلام بگوش آنان بر خلاف خورده بود دساسی در اثر ترویج کتب و معارف اسلامی و ترجمه و نشر و تعلیم و تلقین آن راه را برای دیگران باز کرده و مستشرقین زمان او و بعد از آن تمامی مدیون و رهبن زحمات و خدمات این دانشمندان و از شاگردان وی بشمار میروند .

دساسی خدمات و کارهای زیادی انجام داده و مولفاتی عدیده دارد از تألیفات مهمه او کتاب صرف و نحو عربی این استاد است :

Grammaire Arabe

که آنرا در دو مجلد بزرگ برای یاد دادن زبان عربی بفرانسه نگاشته و کتاب قرائنی (خواندنی) است که در آن منتخبات ظریفه و جالب توجهی از کتب ادبی عربی موسوم به انیس المفید للطالب المستفید ترتیب داده و کتاب مذکور در پاریس سال ۱۸۲۷ بطبع رسیده .

دساسی مجمعی بنام انجمن آسیائی :

Société Asiatique

و مجله بنام مجله آسیائی

Journal Asiatique

تاسیس و نشر داده و او را مولفاتی در تاریخ اعراب دوره جاهلیت است و نیز

در بیان مذهب دروز تالیفی در دو مجلد نموده بعنوان

Exposé ae la Religion des Druzes

در آورده که در پاریس سال ۱۸۲۸ بطبع رسیده مولف مطالب و محتویات این کتاب را از کتب و آثار ایشان نقل نموده و مصدر ترجمه حال الحاکم بامر الله است (۱) دسائی کتاب التحفة السنیة فی علم العربیة را نوشته که کتبی در دو قسمت برای شاگردان مدرسه پاریس بزبان فرانسه جهت یاد گرفتن زبان عربی در صرف و نحو و کلام و عروض ترتیب داده و او را دائرة المعارفی در ادبیات و علوم شرقی در سه مجلد است

مستشرق مزبور با دلابورت (Delaborde) در ترجمه جغرافیای عربی بزبان افریقی از عربی شرکت نموده و آنرا در ۱۸۲۱ در پاریس بطبع رسانیده و کتاب الدر المنظوم فی وصایا سلطان المرحوم که وصایای لویی شانزدهم پادشاه فرانسه است دسائی آنرا ترجمه و با متن فرانسه طبع نموده

دسائی قصیده برده (۲) را بفرانسه ترجمه کرده و نیز کتاب نبذة العقود مقریزی را ترجمه نموده و در نقود الخلفاء مقالاتی نوشته که آنها را با مقالات دیگری در مجله آسیا ضمن موضوعات مختلفه نشر داده و مقامات حریری را هم بطبع رسانیده از اینها گذشته او را نگارسانی مفید در باره ایران است و کتاب المختار من کتب ائمة التفسیر و العربیة فی کشف الغطاء عن غوامض اصطلاحات النحو و اللغویة یا تكملة کتاب انیس المفید است که در ۱۸۴۷ با ترجمه فرانسه و شروح متن عربی و فرانسه طبع شده و منتخبات نحوی او در پاریس سال ۱۸۰۶ بطبع رسیده دسائی کتبی از قبیل الافادة و الاعتبار عبداللطیف بغدادی (۳) و کتاب کلیله دمنه

۱ - الحاکم بامر الله ابوعلی مسعود بن العزیز بالله متولد ۳۷۵ متوفی ۴۱۱

۲ - برده شرف الدین محمد بن سعید مصری بوسیری متولد ۶۰۸ متوفی ۶۹۴

۳ - عبداللطیف بغدادی صاحب کتاب الافادة و الاعتبار که آنرا در ۶۰۳ تمام نموده

و معلقه (لیبد ۱)) و الفیه ابن مالک (۲) را با ترجمه فرانسه بعنوان

Alfiyya ou la quintessence ce la G. Arab

در ۱۸۸۳ در پاریس و لندن بطبع رسیده و هشت باب از آن در کتاب خود بعنوان ترجمه

Anthologie Gram.

و المنشور الصادره بطبع رسانیده و نیز کتاب السلوک لمعرفة دول الملوك را مقداری ترجمه نموده

دسائی در کتاب انیس المفید خود منتخباتی از آثار و افکار علمای مشهور اسلامی مانند امام فخر رازی (۳) و مقریزی و خلیل بن (۴) شاهین طاهری و نیز در لمع از کتب د روز و بعضی از قصاید متنبی و لامیه العرب شنفری (۵) را جمع نموده و در این کتاب مکتوب سلطان مراکش را پادشاه فرانسه و مصالحه ما بین آن دو را با مکاتبات امام سعید بن احمد بمسیور سل بالیوز قنسول فرانسه در بغداد که در حدود سنه ۱۷۰۰ مکاتبه شده درج نموده و او را بزرگترین دانشمندان می‌شمارند که بلغت ضاد و بعالم عربیت خدمت کرده و بشیخ المششرقین ملقب شده

دسائی در کتاب

Mém. sur diverses Antiquites des La perse

خود تحقیقاتی مفید در باره اصطخر فارس دارد و آن کتاب در پاریس سال ۱۷۹۳ بطبع رسیده او مخصوصاً در کتاب خود از خطوطیکه سه تن از سلاطین آل بویه

- ۱ - لیبد بن ربیع بن مالک شاعر مخضرمی ولادت او ۸۶ قبل از هجرت و فات ۶۴ بعد از هجرت بوده و صد و چهل زندگانی نموده
- ۲ - ابن مالک ابو عبدالله محمد بن مالک طائی شافعی نحوی متولد ۶۱۰ متوفی ۶۷۲
- ۳ - امام فخر رازی ابو عبدالله محمد بن عمر بن حسین طبری نبی بگری متولد ۵۴۴ متوفی ۶۰۶
- ۴ - خلیل بن شاهین نخرس الدین متولد ۸۰۳ متوفی ۸۷۲
- ۵ - شنفری از دی صاحب فصیده لامیه اقبوا بنی امی صدر مطیکه که موسسه به شمس بن مالک و از شرای جاهلیت بوده متوفی ۵۱۰ م

بهری و سه نقش که دوتای آن بفارسی و سیمی بهری و از ابوالفتح ابراهیم نواده تیمور در قرن نهم هجری (۱۵ میلادی) و سه نقش که دو نقش آن عربی و سومی فارسی و از علی بن خلیل نواده اوزن حسن (۱) (قرن ۹ هجری) میباشد شرح داده از اوست کتاب

Recherche sur L'origine du Recueil des
contes Intitulé les Mille et un Nuits

که در باره الف لیله نوشته و در پاریس سال ۱۸۲۹ بطبع رسیده و او را رساله ایست که عنوان آن

Memoires de l'Academie des inscription des belles Lettres

است که در چند جلد و در ۱۸۳۳ طبع شده

دسائی صاحب کتاب (Chrestonathie) در چند جلد است که در جلد اول آن از ص ۱ تا ۹۲ قسمتی از تاریخ الفخری (ابن طقطقی) را نقل نموده (دائرة المعارف لیدن (ج ۱ ص ۲۱۸ ع)

دسائی پند نامه شیخ عطار را در ۱۸۱۹ میلادی (۱۲۳۴ هجری) در پاریس بطبع رسانیده و آنرا بفراسه ترجمه کرده و برای آن مقدمه بفارسی نوشته و اصل پندنامه با ترجمه طبع شده ، نکارنده اصل مقدمه را برای اهمیت آن و نمونه تسلطیکه استاد سیلو ستر دسائی در نگارش نشر عربی و فارسی و نظم فارسی داشته و مقام فضلی این دانشمند و حسن عقیده و ایمان کامل او را میرساند لازم دانست که در اینجا بنگارد و اینک مقدمه مذکور را از نسخه چاپی مورخ ۱۸۱۹ متعلق بجناب آقای حاج سید نصرالله نقوی رئیس دیوان عالی تمیز باین کتاب نقل مینماید و راستی حیفم آمد که از درج آن در این نامه صرف نظر نمایم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لحمد لله الواحد الصمد الجلیل الحمید العزیز المجید الحکیم القدیر السميع البصیر الجبار

۱ — اوزن حسن از خانواده آق قوتلو است که در ۸۷۴ تبریز را گرفته و بعد به عراق

حج استلایافته و در ۸۸۲ وفات نموده

القهار الكريم الرحيم المقدس في ذاته المنزه عن سمات النقص في صفاته مبدع المخلوقات و
محدث المصنوعات الذي لم يخرج شيئاً من القوة الى الفعل الا بقدرته ولا يهبط هباء من اعلى
عالم الوجود الى اسفل هاوية العدم الا بارادته عالم والغيب والشهادة مالك اليوم الذي ليس فيه شك
ولا ريب الخالق الذي ربي حقائق الافلاك بازهار النجوم وانوار الكواكب الثابت والسيار
و نور افلاك الحرائق بنجوم الازهار و كواكب الانوار من الرياحين والاشجار وبث في
اكناف الارض و اطراف الهوا انواع الحيوانات من السباع والبهائم والطيور والحشرات
واجري في طرق البحار ومسالك الانهار حيتان الكواكب والسفائن و سفن الحيتان
والثنايين ثم فضل الانسان على ما سواه من صنائع جبروته بها خصه به من معرفة لاهوته
والهمه من غرائب العلوم الدنيوية والدينية وعجائب الاحكام السياسية والادبية ما يهتدى
به الى صلاح ديناه و نجاح عقباه و عن الواجب على كل قبيلة من بنى آدم و على جميع
قطان اقطار العالم مع تفاوت ازمنتهم والملل و تباين امكنتهم والنحلان بحمدوه
على ما اكرمهم به من اكمل الاله وانعم عليهم من اتم احسانه و اجزل عطائه اذ ليس
من صنائع حضرته و خلائق قدرته الا ما يبين تسبيحه و يوتج تمديحه اما بلسان قاله و
اما بلسان حاله بحكم و ان من شئ الا يسبح بحمده و في ذلك انشد الشاعر

شعر

الم تر ان التسيم الصبا	له نفس نشره صاعد
فطوراً ينوح و طوراً يفوح	كما يفعل الفاقد الواجد
وسكب الغمام و ندب الحمام	اذا ماشكى الغصن المائد
و نور الصباح و نور الاقاح	وقد هزه البارق الراعد
و وافى الربيع بمعنى بديع	بترجمة و رده الوارد
و كل لاجلك مستيقظ	لما فيه تفعلك يا جاحد
و كل لاله ذاك	مقرله شاكر حامد
و في كل شئ له اية	تدل على انه واحد

و من احسن ما قيل في ذلك المعنى ما انشده الشيخ فریدالدین العطار في كتاب

منطق الطير .

مثنوی

هر چه هست از پشت ماهی تا بماء	جملة ذرات بر ذاتش گواه
پستی خاک و بلندی فلک	در گواه قدرش پس يك بيك
باد و خاک و آتش و خون آورد	سر خویش از جمله بیرون آورد
خاک ما گل کرد و رچل باعداد	بعد از آن جان را در آن آرام داد
جان چو در تن رفت و تن زوزنده شد	عقل دادش تا بد و بیننده شد
عقل را چون یافت بنیائی گرفت	علم دادش تا شناسائی گرفت
چون شناساشد بعجز اقرار کرد	عرق حیرت گشت و تن در کار کرد

اما بعد چنین میگوید ضعیف ترین بندگان رحمت و کمترین خدمتگاران
استعان فقیر عقیر و مسکین بی تمکین مظلومه نشین نادانی و فائوایی بارون سلوستره
دسائی مرید طریق حق شناسی که از خزینه الطاف خفیه التماس راهنمایی میکند و با
خضوع هر چه تمامتر اعتراف میورزد که کشتی جود و جهد خویش را از امواج دریای
خطایا و احوال گرداب گناه به رجاء ساحل سلامت است و نه امید پناه مگر برباح
لطف نامتناهی خدای امورگار و نادعایت ربانی خداوند پروردگار که آن بنده کمینه در
زمان جوانی و عنفوان زندگی از اکتساب نعمتهای بی بقای این زمان نا امان و
از التذاذ لذات مثبتات این جهان سراب نشان اعراض تمام واجتناب مالا کلام نموده
است و در حاصل کردن اموال بی زوال دانش پرورد دست آوردن رغائب خزانین و
غرائب دقائق ادب و هنر جهد کامل و سعی تمام فرموده و چون بیشتر همت آن ضعیف
در تعلم لغت عرب و تلقن زبان عجم مصروف شده روز و شب در مطالعت کتب عربیه
میکوشید و در تصفح نامه های فارسیه روزگار میگذرانیده و با وجود آنکه بر مجموعهات
بسیار و رسالات و اخبار اطلاع یافته است و در فنون متفرقه و تصانیف متنوعه خوض
کرده قضاة معرفت این کمینه هیچ کنایه نرسیده و در تصرف ضمیر بر تقصیر این خاطر

خسته هیچ رسالتی نیامد که در او چنین وصایای عزیز و چندین پندهای شفقت آمیز موضوع شده باشد که در پند نامه .

شیخ فریدالدین عطار رقی الحقیقه
 میتوان گفت که کمتر فوائد گوناگون
 است و ذخیره ثمرات و عقاقیر
 رنگارنگ غلط کردم که عقد است
 از جواهر ولالی حقایق علمیه و
 عملیه مشتمل و هر که میخواهد
 که روزگار بایمنی و بی ناکی بگذراند
 و از زحمتهای اندوه و نا مرادی
 محفوظ ماند و در بند آن میباشد
 که پس از مضمحل و ناپدید شدن
 سراب زندگانی مشمول عواطف

سیلستر دسائی

پادشاهان ملک بی نظیر گردد و منظور عین عنایت خداوند پوزش پذیر میباشد که
 خود را از وسوس شیطان ملعون که بنی آدم را عدو مین است دور داشته گوشهای
 عقل خویش تقراط این پند های گرابها تشیف نماید و سخنهای نصیحت آمیز این
 پیر ارشاد انگیز را دستور العمل ساخته مضمون ایشان فراموش کردن در همه عمر جایز
 ندارد و بنابراین پیش از چند سال این دعا گوی آهنگ کرده بود که چنان نامه مامور
 را طبع کند تا تحصیل او بر هر يك از بندگان را ستجوی آسان شود و از فوائد این
 رساله گرامایه کسی از خاص و عام محروم و بی بهره نماند اما تا این زمان میسر نشد
 چه از سالهای بسیار فتنه های بیشمار بر اقلیم زمین استیلا یافته است و هر کشور
 و مرز و بوم بخروش لشکریان و های وهوی جنگجویان در اضطراب افتاده و آدمیان
 دیده اند (ع) جهان پر ز آشوب و نشویش و نمگی لیکن چون بحکم سبجعل الله
 بعد عسریراً بمنایت آفریننده حرکت و سکون و ارادت خداوند اذا قسی امرأ فاما

يقول له کن فیکون سلاطین مالک و امم و اساطین اطراف عالم براین متفق و یکدل گشتند که لشکرهای فتنه و سرکشی را بتیغ آشتی و عدل کستری منهزم و مقهور کنند و در هر اقلیم و کشور علمهای صالح و موافقت افراخته و منشور سازند تا بمساعی محموده و آرای پسندیده این سرافرازان دادگر و پادشاهان هنر پرور حال چنین دست داد که (ع) پانگان رها کرده خوی پلنگی این ضعیف بشناخت تا پیش از نزول قضای آسمانی و غروب زندگانی که (مثنوی) عمر برفت و آفتاب تموز اندکی مانده خواجه غرهنوز آنچه مقصود او بود بکار آورد و از عهده عهد که میداشت بیرون آمد که حکما گفته اند: «الوعد علی الحر دین» پس میباید دانست که در یندنامه شیخ فریدالدین عطار بمروور الایام واللیالی و گردش فلک شعبده باز لا ابالی فسادچنان از زیاده و نقصان افتاده است که در بعضی از نسخ بیسی چند نوشته شد که در نسخه های دیگر موجود نباشد و نیز در عدد فصول کتاب مذکور و ترتیب ایشان و در اوایل و اواخر هر فصل از فصول او اختلاف واقع است و چون در تصرف راقم این حروف هفت نسخه حاصل شد در مقابله اینها با یکدیگر علی حسب الامکان دقیقه مهمل نگردد و بعد از امعان نظر و اعمال دقت بصر آن قرائت را در هر جای ثبت کرد که اولیتر و مستحسن تر معنی و لفظاً مینمود اما با این همه براین بنده مخفی نیست که در بیشتر مواضع که در ایشان اختلاف واقع شد نمیتوان یقین دانست که از خط مصنف صادر شده و از فساد نویسندگان چه تغییر و تحریف دخول یافته والله اعلم و هو یحکم بینهم فیما کانوا فیہ یختلفون و اگر معاذالله سهوی افتاد امید است از کرم خوانندگان و شنوندگان که این بنده را معذور خواهند داشت که لایکلف الله نفساً الا وسعها و تمام شد طبع این یند نامه در ایام پادشاه جهان پناه سایه کردگار و پرتو لطف پروردگار عالی ازاد فرخ نهاد مطاع عالم اکرم اولاد آدم جهاندار نیک نام و تاجدار سعادت فرجام خردمند عدل کستر و دانشمند دین پرور رود عالم و طرد حلم فریدون شوکت و سلیمان حکمت سالک کرم و عطا مالک مماتک عز و علامکرم درگاه ملیک صمد مورد مرحام دادار احد موسس اساس انصاف و داد معهد قواعد صلاح و سداد سلطان همایون و سر فراز و خاقان فراتسا نواز مصطفای خداوند کردون منخر دودمان بوربون

لوئیس هشتم که تخت او باد بر سر چرخ نهم
شعر

بنام ای فرانسایدورش چنان
جهانبان دین پرور داد گر
سر سر فرازان و تاج مهان
گر از فتنه آبد کسی در پناه
ندیدم چنین گنج و ملک سریر
نیامد برش درد ناک غمی
طلبکار خیر است و امید وار
گله گوشه بر آسمان برین
چو لوئی خردمند فرخ نهاد
به بینی در ایام او رنج
کس این رسم و ترتیب و آئین ندید
از آن پیش حق پایگاهش قویست
چنان عدل کس کرده بر عالمی
همه وقت مردم ز جور زمان
در ایام آن داد گر شهریار
برون بینم اوصاف شه از حساب
فرو ماندم از شکر چندین کرم
جهانت بکام و ملک بار باد
بلند اخترت عالم افروخته
غم از گردش روزگارت مباد
که بر خاطر پادشاهان غمی
دل و کشورت جمع و معمور باد
درونت بتابید حق شاد باد

که ایران بدران نوشیروان
نیامد چو لوئیس و الا کهر
سر و ر فرانس و فر جهان
نیابد جز این کشور آرامگاه
که وقف است بر طفل و بر ناپیر
که نهد بر خاطرش مرهمی
خدایا آمیدی که دارد برار
هنوز از تواضع سرش بر زمین
ندارد جهان تا جهانست یاد
که نالد ز بیداد سر پنجه
فریدون ابا این شکوه این ندید
که دست ضعیفان بجاهش قویست
که زالی نیندیشد از رستمی
نداند و از گردش آسمان
ندارد شکایت کس از روزگار
نگنجد در این تنگ میدان کتاب
همان به که دست دعا گستره
جهان آفرینت نگهدار باد
زوال اختر دشمنت سوخته
وز اندیشه بر دل غبارت مباد
پریشان کند خاطر عالمی
ز ملک پرا کندگی درر باد
دل و دین و اقلیمت آباد باد

تنت باد پیوسته چون دین درست بداندیش را دل چو تدبیر سست
 همینست بس از کردگار مجید که توفیق خیرت بود بر مزید
 جهان آفرین پر تو رحمت گناه دگر هر چه گویم فسانه است و باد

و چندین سخن بس که در اطناب کلام هیچ فایده نیست نه حکما گفته اند
 اناک و فضول الکلام فانها تظهر من عيوبك ما بطن و تحرك من عدوك ما سکن پس
 بدین بیت حافظ اکتفا میکنم :

ای شهنشاه بلند اختر خدا را همتی تا بدو سم همچو گردون خالک ایوان شما
 سیلوستر دسامی در این کتاب شرح حال شیخ اجل فریدالدین عطار را از
 تذکره دولتشاه غازی سمرقندی نقل نموده و اشعاری زیاد از حافظ و سعدی و دیگران
 را بفرانسه ترجمه کرده و بعضی قسمتها را بترکی و عربی نوشته که فی الحقیقه تمامی
 قابل اهمیت و نظر است او خود این مقدمه فوق الذکر را با اصل پندنامه
 ترجمه بفرانسه نموده و در قسمت آخر کتاب درج کرده و غزلهائی از شاهی شاعر هم
 بفارسی و ترجمه فرانسه وارد آورده که از آنها است :

هر که گوی نو ساخت مسکن خویش خون خود میکند بگردن خویش

ایضاً

بیا ای اشک تا بر روزگار خویشان کریم چو شمع از محنت هجران پار خویشان کریم

T

۵۱۸ — تاورنیه — Tavernier

۱۶۸۵-۱۶۰۵

دانشمند جهان **س**کرد و بازرگان فرانسوی که در دوره سلاطین صفویه (از ۱۰۳۸ هجری تا ۱۰۸۶) در این کشور مسافرت کرده و سیاحت ها نموده و از طهران آن زمان در کتاب خود شرحی نگاشته و کتاب او بنام:

Voyages en Perse

است که طبع شده

تاورنیه با رفیق خود برنیه Bernier فرانسوی بهندوستان رفته و رفیقش تاجری جواهری بوده این شرق شناس آگاه راجع بگزارش خود و سیاحت ها که کرده ، سفرنامه نوشته و سفرنامه او متضمن اوضاع از ۱۶۷۰ تا ۱۶۷۷ است که بطبع رسیده و سیاحت نامه مزبور را مرحوم نظم الدوله (۱) در ۱۳۳۱ بفارسی ترجمه نموده و طبع شده تاورنیه و همکار او در سفر نامه خود ابنیه و آثار هندوستان و قصور سلاطین مغول را شرح و تفصیل داده اند

سیاحت تاورنیه و رفیقش در هندوستان از (۱۶۴۵ تا ۱۶۵۲) بوده و سفرنامه او علاوه از ترجمه فارسی بزبان هندی هم ترجمه شده و کتابی مفید است .

ولادت تاورنیه در ۱۶۰۵ وفات او در ۱۶۸۵

واقع شده

تاورنیه

۱ — نظم الدوله ابوتراب خان خواجه نوریان متوفی ۱۳۰۶ شمسی که سیاحت نامه تاورنیه را در ۱۳۲۱ هجری ترجمه نموده و نیز کتاب سرگذشت کنتس دو باری را در چهارمجله ترجمه کرده و دو جلد آن بطبع رسیده

۵۱۹ چایکین کنستانتین — Tchaikine konstantin

اویسکی از خاور شناسان کنونی روسیه است که در حدود ۴۵ سال زندگانی نموده مدت ۵ سال از ۱۹۲۱ تا ۱۹۲۶ مترجم رسمی سفارت روس در تهران بوده و لیسانسیه (انستیتوی علوم شرقی مسکو) میباشد او کتابی در ادبیات معاصر ایران تألیف نموده که در ۱۹۲۸ در مسکو چاپ و انتشار یافته و در جشن فردوسی چند مقاله راجع به اسدی طوسی شاعر بزرگ و اسدی طوسی کوچک ضمن مقالات مستشرقین دیگر روس در مجله بعنوان فردوسی نشر داده.

علاوه بر این عدد زیادی از مقالات راجع به ادبیات فارسی در مجله های روسیه نگاشته او تمام بوستان سعدی را بشعر روسی ترجمه نموده و مشغول تألیف فرهنگی فارسی و روسی است و پرفور زبان در بنگاه علوم شرقی مسکو میباشد

۵۲۰ — توربکی — Thorbecke

۱۸۹۰

خاور شناس مشهور آلمانی است که بنوبت خود در باره طبع و نشر آثار علمی علمای اسلامی خدماتی را انجام داده و در سال ۱۸۹۰ وفات یافته
توربکی کتاب الملاحن — (ابن درید) و درة الخواص (حریری) و کتاب المحو (صباغ) و المفضلیات مولفه ابی العباس مفضل ضبی (۱) را با ملاحظاتی بزبان آلمانی در لیزیک سال ۱۸۸۵ چاپ نموده و ترجمه عنتره (۲) و دیگران را نشر داده و در دانش عربی و ادبیات آن زحماتی کشیده و در دارالفنون هیدلبرک جزء استادها بوده

۱ - مفضل ضبی ابوالعباس مفضل بن محمد کوفی متوفی در ۱۶۸

۲ - عنتره بن شداد عسبی شاعر عرب متوفی ۶۱۵ میلادی

۳ - ابن درید ابوالحسن محمد بن حسن بن درید متولد ۲۳۳ متوفی ۳۲۱ صاحب

۵۴۱ - تیکس Tik

۱۷۹۷

پروفیسور استاد خاور شناس که خدماتی شایسته بمعارف شرق کرده من جمله کتاب *نبذة العقود فی امور النقود* یا کتاب پولها و نقود قدیمه یا مسکوکات اسلامیرا در روستک سال ۱۷۹۷ بطبع رسانیده

۵۴۲ - تولستوی Tolstoi

(۱۸۲۸-۱۹۰۱)

لئون تولستوی دانشمند و (ع) فیلسوف روس که مردی بزرگ و صاحب اندیشه و اخلاق بوده، عمده زندگانی خود را برای خواندن مردم براه نیکبختی و سعادت و پیروی دیانت گذرانده، صاحب آثار و افکار مهمه در اخلاق و غیره است و از کسانی است که بروحیات شرق کاملاً آشنا بوده مخصوصاً در موضوع دیانت اسلام داخل کنجکسای و تحقیقات شده

این دانشمند کتابی بنام (کتاب محمد ص) نگاشته و گفتار حکیمانه نبی اکرم ص

تولستوی

را در رساله مخصوص بنام (حکم پیمبر اسلام) ترتیب داده و آورنده این دین را تقدیس و تکریم نموده - مطالبی منصفانه در خصوص

مزایا و حقیقت دین اسلام نگاشته و توجه بسیاری از دانشمندان بزرگ دنیا را بگفتار محکم و درست خود متوجه گردانیده

کتابهای تولستوی به بسیاری از زبانها ترجمه و چاپ شده و تمام ملل بتکارش او اهمیت داده اند

از جمله مصنفات او

کتاب جنگ و صلح - یادکارها و خاطرات بچگی و جوانی - و غیر اینهاست

بیشتر کارهای قابل ملاحظه تر او در مجلدات صفحات منتخبه بچاپ رسیده

تولد تولستوی ۱۸۲۸ م در ایامنائیا پولیا و وفات او ۱۹۱۰ م در استایار

بوده، و از خانواده نجیب متولد شده و در خدمت استادان آلمانی و فرانسوی تربیت و دانش آموخته، مانند بسیاری از بزرگان روسیه که اهتمامی زیاد بفرآ گرفتن زبانهای مختلفه دارند او نیز زبان آموخته آلمانی و فرانسه را خیلی خوب یاد گرفته انگلیسی را هم بقدر کفایت آموخته

تولستوی از آغاز زندگانی و دوره کودکی بتدوین و جمع حوادث و گزارش روزانه حریص بوده و بطوریکه نوشته اند او ۶۵ سال جریان بومه خود را بطوری نگاشته که اگر انتشار مییافت در حدود چهل مجلد میشد و اخیراً مولفات او در حدود ۹۸ جلد تعیین شده و کمیته مخصوصی مشغول طبع اوست

او سه ساله بود که مادرش وفات نمود و در سه سالگی هم پدر را از دست داده این دو فقدان بزرگ تأثیری شدید در زندگانی او نمود عمه او «کنتس الکساندر اوستن» ساکن «تاتیانا» بسر پرستی او متحمل گردید، وجود این عمه برای او خیلی مفید بوده و در دامان تربیت او تولستوی توانست که مراتب عالیه ادب و اخلاق را طی نماید

تولستوی دارای منظره عجیب و شگلی غریب بوده لب های کلفت و چشمهای ریز و بینی پهن او جلب توجه مینمود چنانکه نوشته اند او خود میگفته .
 « من آرزو دارم که خدا درباره من قدرت نعمتی نموده و مرا بسرشتی جدید با صورتی زیبار آورد »

این دانشمند برای خود برنامه دشواری ترتیب داده و در نهایت مراقبت آنرا اجرامی نمود ولی خواست که قانون را کاملاً تحصیل نموده باشد و طب را از ناحیه نظری و علمی بفهمد و در زبانهای فرانسه و روسی و ایتالیائی و آلمانی متبحر گردومیل داشت که در تاریخ و جغرافیا سر آمد شده علوم ریاضی و طبیعی را بداند، موسیقی و رسم را بقدر امکان یاد بگیرد

وقتی که تولستوی از دانشگاه بیرون آمد خواست که بکلی دست خود را از معتقدات سابقه تکان داده و خالی کند لذا در درس فلسفه در ۱۵ سالگی شروع نموده در شانزده سالگی از رفتن بکلیسا خود داری نمود .

او ایمان بوجود خدای یگانه داشته و منکر تعلیمات عالیه مسیح بود .

اندیشه عمده نولستوی در سعی وراء کمال بوده و هر قدر که میتوانست از علوم عالیّه تحصیل مینمود، کمال ادبی و کمال بدنی و انواع تمرینات و ورزش را متحمل شده و خود را بانواع محرومیت و ادار میشمود و میخواست در نظر مردم از هر چه کامل و تمام باشد

او همواره از محیط فساد خود متأثر بوده و در صدد تصفیه اخلاق افراد مردم بود و از نگارشات خود خدمتهای شایانی بعالم بشریت تقدیم نموده

۵۲۳ - تورنبرک ch. j. Torinberg

۱۸۷۸ - ۱۸۰۸

شارل ژان تورنبرک مستشرق معروف خدمتگذار که تاریخ کامل (ابن اثیر) را با فهرستی جامع و مفید طبع نموده و نیز کتاب انیس المطرب (ابن ابی زرع قاسی) (۱) را که در تاریخ قاس نوشته بطبع رسانیده

تورنبرک از شاگردان سیلوستر دسائی است او علاوه بر امور مذکوره قسمتی از کتاب محاضره (سیوطی) (۲) و کتاب فتوح فرنگان در بلاد اسلامی و خریده العجائب (ابن الوردی) (۳) را در ۵ جزء از کتاب نشر داده و از علاقمندان طبع و نشر آثار دانشمندان و علمای اسلامی بوده علاوه بر این قسمتی از مطالب خریده العجائب را ترجمه نموده «دائرة المعارف لیدن» (ص ۲۰۳ ج ۱) «

۵۲۴ - تورری ch. c. Torrey

۱۹۲۰

مستشرق معروف معاصر که کتاب فتوح (نصر بن عبدالحکم) را در لندن سال ۱۹۲۰ بعد از نشر هانری ماسه انتشار داده و برای آن مقدمه در ۲۴ صفحه نوشته و عین نشریات هانری ماسه را نقل کرده سپس قسمت فتح آفریقا و فتح اندلس را علاوه نموده، تورری خدمات دیگری را هم انجام داده

۱ - ابن ابی زرع ابوالحسن علی بن عبدالله بن ابی زرع متوفی ۷۲۶

۲ - سیوطی جلال الدین بن عبدالرحمن بن کمال سیوطی متولد ۸۴۹ متوفی ۹۱۰-۱۱

۳ - ابن الوردی یکی زین الدین ابو حفص عمر بن مضفر قرشی بکری لغوی متولد

۶۸۹ متوفی ۷۴۹ و دیگری سراج الدین ابو حفص عرشانی متوفی ۸۶۱ مؤلف خریده العجائب است

U

۵۴۵ - اوسکار من Uscarman

خاورشناس آلمانی معاصر که علاوه بر این از ایران شناسان عمده بشمار میرود و در قسمت های مختلفه مشرق زمین و اوضاع طبیعی و تاریخی آن اطلاعات و نگارسانی مفیده دارد مشارالیه در باره ایران و تاریخ آن استحضاری تمام پیدا نموده و مقاله در تحت عنوان کاره و درفش کوریانی نوشته و آنرا بمورد انتشار گذاشته

۵۴۶ - اوس هر J. Ussher

۱۸۶۵

ژان اوس هر دانشمند سیاح و جهانگرد که در قسمت های عمده کشور و ممالک آسیا گردش کرده و نقاط مهمه شرق را دیده و از جهان گردان قرن ۱۹ بشمار میرود سیاح مذکور حاصل مشاهدات و سیاحت های خود را بعنوان سفرنامه از لندن بتخت جمشید ندوین نموده و سیاحت های داغستان و گرجستان و ارمنستان و کردستان و بین النهرین و ایران را جمع و تألیف و کتابی کرده و آنرا در ۱۸۶۵ بطبع رسانیده

V

۵۲۷ — والنبورك Valenbourg

۱۷۶۳-۱۸۰۶

از مستشرقین معروف و دارای آثار مفیده و خدماتی شایان است که آنرا
بمعارف شرق تقدیم نموده وفات او در ۲۸ ژوئن ۱۸۰۶ بمسن چهل و سه
سالگی بوده

۵۲۸ — فانبری Vambory

خاور شناس قرن نوزدهم و مستشرق مجارستانی که در نقل کتاب قاموس ترکی
امیر علیشیرانوائی (۱) موسوم به ۱ بشقه مبادرت نموده و آنرا در سال ۱۸۶۲ در
بوداپست بطبع رسانیده و نشر داده (دایرة المعارف لیدن ج ۱ ص ۲۵۳)

۵۲۹ — فاندیک Van Dyck

۱۸۱۸-۱۸۹۵

دانشمند که اصل آن هلندی و در امریکا نشو و نما یافته و در فلسفه و حکمت
تبحر کرده و با آثار فلسفی و حکمت ابو علی سینا اظهار علاقه نموده و کتاب مبحث
عن القوه النفسانیة ابو علی را در ۱۳۲۷ هـ در قاهره بچاپ رسانیده و کتاب المرآة الوضیة
فی الکررة الارضیة اورا بهربی در بیروت ۱۸۸۶ طبع نموده اند و رساله الجدری رازی
را ترجمه کرده ولادت او ۱۸۱۸ و فاتش ۱۸۹۵ بوده

۵۳۰ — فاندنبرک Vanden Berg

۱۸۹۶

از دانشمندان و مستشرقینی است که در علوم شرقی مطالعات کرده و زبان عربی

۱ — میرعلیشیرانوائی وزیر سلطان حسین بایقرا متوفی ۹۰۶

۲ — ابن قاسم غزی شمس الدین ابو عبدالله صاحب حواشی بر عقاید نسفی متوفی ۹۱۸ هجری

را فرا گرفته و ترجمه هائی دارد که از آنجمله است ترجمه شرح رساله ابی شجاع (۲) ابن قاسم غزی که در فقه اسلامی نوشته شده او ترجمه این رساله را تحت عنوان

Fathal Qarib, Commentaire Sur Le précis de surisprudence

Musulmane d, Abou chodja par ibn Qusim al Ghazzi

در لیدن سال ۱۸۹۶ بطبع رسانیده او جزء سوم کتاب منهاج الطالبین نووی را هم بزبان فرانسه ترجمه نموده و کتاب فتح القریب شمس الدین غزی معروف بابن عربیلی را هم بفرانسه ترجمه و طبع کرده

۵۳۱ - واسکودگاما - Vasco de Gama

۱۴۹۷

سیاح و شرق شناس قدیمی قرن ۱۵ میلادی که از کشتی رانان مطلع و آگاه پرتغال بوده و در سال ۱۴۹۷ از دعاغه امید صالح برای پیدا کردن راه هندوستان طریق را پیدا نموده و بجانب هند آمده و بعد از فوت البوکرک Albuquerque بنایب السلطنه کی هندوستان برقرار گردیده

واسکودگاما از دعاغه امید صالح باقیانوس هند داخل شده و دریا نوردی کرده تا خود را بمقصود تائل نموده و تا آنوقت احدی از اروپائیان بانحدود نرسیده بود مشارالیه از آنجا مستقیماً بسواحل هندوستان رفته از ۱۴۹۷ بیعد دیگران عمل و نظریه او را پیروی نموده رفیق او در این سفر بارنامه تجارتی در کتاب خود راجع بتجارت شرق ذکر کرده که عواید کمر کی خلفای فاطمی را در مصر منضم است

واسکودگاما از دعاغه امید صالح بسواحل

مالایا رفته و پیش از رفتن او بانجا محل مزبور جای آمد و شد عربها بوده و از آوقت پرتغالیها به هندوستان راه یافتند و در تجارت شرق دخالت کرده راه را برای مداخله دیگران باز نمودند

۵۳۲ - وازیلیو - Vasiliève

خاور شناس معاصر امریکائی که در تاریخ مرابطین و شرق تخصص یافته و در دانشگاه

واسکودگاما

ویس کونس Wisconsin مادیسن Madison امریکا اشتغال دارد

۵۴۳ - ولیژر Veliger

استاد آگاه بزبان عربی که اهل تحقیق و تتبع بوده و در ترجمه کتاب القدر از عربی بفرانسه مبادرت کرده این دانشمند کتاب مذکور را در ۱۹۰۲ ترجمه نموده و در همین سال با متن عربی تحت این عنوان بچاپ رسانیده

Materieux pour servir à l'étude de la doctrine
de la Prédestination dans la Théologie Musu -
Imane tex arabe avec traduction Français

۵۴۴ - ونساتس لسنی - Vensatse Lesny

مستشرق معروف معاصر که مدیر و سرپرست شعبه ادبیات قدیم ایران و پهلوی بوده و در شعب دانشگاه چکواسلواکی مدتها بعنوان استادی اشتغال گرفته و با ادبیات فارسی خدماتی نموده

ونساتس ادبیات و زبان فارسی را در دانشگاه های (پرك) آلمان و انگلستان تحصیل کرده و چند سال هم در دارالفنون تاگور (۱) شاعر معروف هند در هندوستان معلم زبان سانکریت و زندی شده و از دوستان و علاقمندان بزبان و ادبیات فارسی است .

۵۴۵ - وسترکار - Westerca Arde

۱۸۷۸ - ۱۸۱۵

استاد خاور شناس دانمارکی که ما بین سالهای ۱۸۵۲ - ۵۴ بكمك اسناد و کتبی که «رامسوس راسك» از بمبئی خریده و بکپنهاك برده بود نسخه خیلی نفیسی از او ستارا بطبع رسانیده

وسترکا در سال ۱۸۵۱ نسخه از کتاب «بنداهشین» را که بزبان پهلوی است طبع نموده و در چند سال قبل از تاریخ مذکور بایران و هندوستان سفر کرده و در

۱ - تاگور وابندرات تاگور شاعر معروف هندی که در ۱۳۱۳ ش بهران آمده بود

مراجعت از هند و ایران برای ارمغان و راه آورد بوطن خود نقشه کتیبه میخی
فلس و سنم و قسمتی از کتب خطی زبان پهلوی را همراه برده ولادت این مستشرق
در ۱۸۱۵ وفات او در ۱۸۷۸ بوده

۵۳۶ - ویگنت دووینی - Viconte de Vogne

از مستشرقین شمار آمده و با ادب و اخلاق عمومی عرب و مسلمین آگاه گردیده
و کتابی مفصل در خصوص ادب و اخلاق و سلوک و رفتار عرب نوشته گوستا ولوبون
در کتاب تمدن عرب خود بنکارشات این استاد استناد کرده

۵۴۷ - ویسر - M W de Visser

ویسر

خاور شناس معروف هلندی دوره
معاصر که در مذهب بودای قدیم
ژاپون و سوترا و آئینی که در قرن
هفتم و هشتم میلادی در میان ملت
بود ارواج و معمول بوده و تاریخ
بعد از آن کتابی در دو جلد نوشته
و در ۱۹۳۵ بچاپ رسانیده

این دانشمند کتابی هم راجع
نراین جدید نوشته و کتابی هم راجع
بادیات چین و هند ترتیب داده

۵۴۸ - ویون د سنت مارتن - Viven de saint Martin

یکی از مطلعین و مطالعه کنندگان در علوم اسلامی است که عملیات دانشمندان
و بزرگان اسلام را انتقاد نموده و از روی تعصب و عناد زحمات آنها را بنظر مخالفت
گذرانده و اعتراض و انکار کرده و روی غرض و مقصود خود کتابی نگاشته

۵۳۹ - ولادیمیر Vladimer

دلادیمیر تاردف ایران‌شناس روسی که در اقتصادیات ایران کتاب نوشته و مدت سه سال در اصفهان عنوان کنسولی داشته و در این کشور مطالعات و مشاهداتی نموده و اکنون در حدود سن پنجاه سالگی میباشد

۵۴۰ - فوگل J Ph. Vogel

این دانشمند خاور شناس راجع باحوال بودا و مذهب بودائیسیم تحقیقاتی زیاد نموده و کتابی در این خصوص نگاشته در ۱۹۳۰ بچاپ رسانیده

فوگل

خدمات زیادی هم در استیتوی کرن از ۱۹۲۵ تا ۱۹۳۵ انجام نموده و کتابی راجع بزبان سانسکریت نشر داده و مقالاتی در خصوص این زبان و بعضی از السنه هندی نوشته و ملاحظاتی درباره اشعار هندی نگاشته مقاله در سالنامه ۱۹۳۴ در باب هند باستان دارد و قسمتی راجع بصنایع باستانی اسلام در چند جلد نوشته که جلد اول آن از ۱۹۳۵ تا ۱۹۳۷ بچاپ رسیده

عملیات و تصویر این خاور شناس در فهرست کتابخانه بریل درج گردیده

۵۴۱ - وولرس Vollers

استاد مستشرق و ایران شناس آلمانی که از دانشمندان ستوده و صاحب خدماتی بسندیده در معارف و ادبیات شرقی است وارس بکتاب شاهنامه فردوسی اظهار علاقه نموده و کتاب مزبور را تحت تحقیقات و استقصاء در آورده و آرا با چندین نسخه خطی مقابله و تصحیح کرده و در

طبع نسخه صحیح و کامل شاهنامه مبادرت نموده (روزنامه کاوه در شماره ۱۲ سال ۲ ص ۲۷ از وی نامبرده و بزحمات او اشاره کرده)

ولرس برای کتاب های خطی اسلامی در لیزیک فهرست ترتیب داده (دایره

المعارف لندن ج ۱) علاوه بر این دو جزء از کتاب الانتصار لواسطات عقد الامصار ابن دقماق مصری (۱) را نشر داده و آنرا تحت این عنوان

Des Crition de L'egypte Par ibn Dookmak

ولرس معلقه حارث بن عباد بگری را بلاتینی ترجمه کرده و در بون سال

۱۸۲۷ بطبع رسانیده (معجم المطبوعات ص ۷۲۵)

او قصیده طرفه (۲) را هم با شرح زوزنی بدستیاری دیسکی طبع کرده

۵۴۲ - ونولت Vona Loth

از ناشرین آثار است که جزء مستشرقین بشمار رفته و در نشر آثار اسلامی مبادرت

نموده از جمله رساله فی ملک العرب و کمیته را با متن عربی آن از ص ۲۶۱ تا ۳۰۹ از کتاب

الابحاث الشرقيه که در لیزیک سال ۱۸۵۷ بطبع رسیده او رساله مذکور را نشر داده

۵۴۳ - وودبرکت چرد Wood Bret cherde

۱۸۷۸

که چندی کنسول دولت بریطانیا در تونس بوده و بکسب اطلاعات شرقی و علوم

اسلامی علاقه داشته و در ترجمه و طبع و نشر آثاری عدیده مبادرت کرده و مولفانی

ترتیب داده از اوست

کتاب الادلة الجلیه فی موافقه الشریعة الاسلامیه لقواعد الانسانیه که در اسکندریه

در سال ۱۸۷۷ بطبع رسیده و از جمله کتب مفیده است و کتاب الاسلام و الاصلاح که

تقریر سر بر تشرد و نگارش ناصر خارجی حکومت در ۱۸۷۸ بوده ، کتاب مزبور

بعد ها عربی ترجمه و در تونس نشر یافته و مجدداً محب الدین افندی خطیب این کتاب

را منقح نموده و طبع کرده ۱۳۳۰

۱ - ابن دقماق صارم الدین ابراهیم بن محمد مصری حنفی متولد ۷۵۰ متوفی ۸۰۹

۲ - طرفه بن عبد ابوعمر و شاعر بگری متوفی ۵۵۰ م صاحب اشعار و دیوان

W

۵۴۴ - والین Wallin

۱۸۴۸

خاور شناس قرن نوزدهم است که از جمله سیاحان بوده و بین قبائل نجد عربستان و طوایف سیاه پوست سیاحت کرده و از اوضاع و رسوم و عادات و طرز زندگی آنان بخوبی اطلاع یافته و کتابی در این باب نوشته

والین در زبان عربی مهارتی تمام پیدا نموده و دوره سیاحت او در ۱۸۴۸ بوده که بلباس روحانی مانند یکنفر از علمای اسلامی از سواحل بحر احمر گرفته تا نجد و غیره را سیاحت کرده

گوستا و لوبون در کتاب تمدن عرب خود از کتاب والین استفاده زیاد نموده و بگفتار او استناد کرده

۵۴۵ - والپل Walpole

خاور شناس که در جهات مختلفه شرق سیاحت کرده و از اوضاع هر جا اطلاع پیدا نموده و کتابی بعنوان

Travels in Various Parts of the East

نگاشته و طبع کرده و کتاب او متضمن یکسلسله اطلاعات مفیده است

۵۴۶ - ویل weil

خاور شناس آلمانی و استاد دانشکاه هایدلبرگ (۱) که در قسمتی از زبانهای شرقی خود را بمرتبه استادی رسانیده و در این زبان تدریس مینماید

این دانشمند کتابی در افسانه و حکایات و نواریخ اسلامی بعنوان ذیل.

Bibliche Legenden der Muselmännery

نوشته و بچاپ رسانیده ، کتابی دیگر هم بعنوان :

Gesch d. chalifen weil

در چند جلد تألیف و طبع نموده و کتاب الف لیله و لیله را از زبان عربی بآلمانی ترجمه نموده (گوستاولوبون- تمدن عرب)

۵۴۷ - ویامینوف زرنوف - welyaminof zernof

خاور شناس روسی که در قرن نوزدهم میزیسته و در سال ۱۸۶۸ در پتر گراد کتاب ابشغه (فتح همزه و ضم باء و سکون شین و فتح نای) یا قاموس ترکی عثمانی شرقی مولفه امیر علیشیر نوائی را طبع و نشر نموده این کتاب را وامبری مجاری چنانکه نگاشته شد بزبان مجاری نقل نموده و در ۱۸۵۲ در بوداپست بچاپ رسانیده

۵۴۸ - ولهوسن - wellhausen

خاور شناس آگاه بتاریخ دوره اول اسلامی که کتابی در سیرت حضرت ختمی مرتبت صلوات الله علیه و اله و گزارش آن بزرگوار در مدینه بعنوان :

Mohammed in Medina

بزبان انگلیسی نوشته (دائرة المعارف اسلامی لندن)

ولهوسن کتابی هم در تاریخ عصر اموی نگاشته و بعنوان :

Das Arabische Reich

نوشته و در برلن ۱۰۹۲ چاپ نموده

و کتابی بنام مذاهب سیاسی بعنوان

Die Religios politichen

و کتابی دیگر بعنوان

Die Kaimphe der Arabe

نوشته که در ۱۹۰۱ بچاپ رسیده و از کتاب های مفید با اهمیت است

(دائرة المعارف لندن ج ۲)

۵۴۹ - ونسینک - wensinck

خاور شناس معروف هلندی که از دانشمندان معاصر و عضو دایرة المعارف

اسلامی لیدن است

ونسینک

این دانشمند صاحب آثار و مولفاتی زیاد و

نشریاتی مهم است

او کتاب مفتاح کنوزالسنه را تالیف نموده

که آنرا دانشمند مصری محمد جواد عبدالباقی

ترجمه و بچاپ رسانیده و از جمله نشریات او:

شرح حال مقدسین شرق که از منابع سریانی

گرفته و نقل و ترجمه نموده و تاریخ ارشلید

را در ۱۹۱۱ بامتن عربی بچاپ رسانیده و نیز

افسانه هیلاریا را از متن عربی و متن سریانی طبع نموده و یاد داشت ها از احادیث

اسلامی بترتیب العبا نگاشته و در ۲ جلد تدوین و چاپ کرده و کتابی بسیار مفید

در این موضوع ترتیب داده

و بسنینک قسمتی از احادیث اسلامی را بهم وفق داده و مسانید احمد و دیگران

را بکمک مستشرقین مرتب نموده و ترجمه در احوال عمده از دانشمندان اسلامی بطور مقاله

نگاشته که در دایرة المعارف اسلامی لیدن درج شده و خلاصه کارهای او هم در فهرست

کتابخانه بریل مسطور است

۵۵۰ - وسلوسکی Wesselowski

ایران شناس روسی که در تاریخ ایران بررسی و تتبع زیاد نموده و کتابی بزبان

روسی در این خصوص در دو جلد ترتیب داده و مدارک کتاب خود را با اسنادی استناد

نموده که در آرشیو رسمی دولت روسیه بوده

این مورخ اوراقیرا که از زمان شاه عباس کبیر بقی مانده بود دیده و کتاب

خود را از روی آن تالیف کرده و کتاب مزبور از کتب مفیده و شامل گزارش مهمه و وقایع دوره سلطنت شاه عباس و شرح حوادث و وقایع اندوره است که بقلم سفیر و مأمورین اعزامی دولت روسیه باین کشور نگارش یافته و نویسنده مذکور از آن اوراق اقتباس نموده

جلد اول کتاب وسلوسکی در ۱۸۹۰ بچاپ رسیده و بنام تاریخ روابط سیاسی و تجارئی بین روسیه و ایران موسوم شده و جلد دوم آن هم که مربوط به روابط بین ایران و روس است در ۱۸۹۳ بطبع رسیده

۵۵۱ - ویتهم - whigham

دانشمند انگلیسی که در قسمت تاریخ سیاسی اخیر اطلاعاتی مفید گرد آورده و در باره رقابت انگلیس و روس در ایران و موضوع خلیج فارس و راه آهن بغداد کتابی نگاشته و چاپ نموده

۵۵۲ - وینفیلد - whinfield

خاور شناس انگلیسی که کتاب رباعیات خیام را بامستر ادوارد فیتزجرالد طبع نموده و خدماتی دیگر هم در خاور شناسی انجام نموده

۵۵۳ - وایت - white

خاور شناس انگلیسی که در کتب و آثار اسلامی مطالعه نموده و در طبع و نشر و ترجمه کتبی از کتابهای اسلامی اهتمام بخارج داده از جمله کتاب عبداللطیف بغدادی را ترجمه کرده و با اصل متن در ۱۸۰۰ بچاپ رسائیده و قات او در ۱۸۱۴ در اسکندریه بوده

۵۵۴ - ویلیام جونز - william jons

خاور شناس انگلیسی معروف که از دانشمندان قرن ۱۸ بوده و خدماتی شایسته بمعارف اسلامی نموده ویلیام جونز کتاب سبعة معلقه رادر ۱۷۸۲ در لندن با ترجمه انگلیسی طبع کرده و کارهای دیگری هم دارد
باید دانست که علاوه بر ویلیام ژان کتاب سبعة معلقه یا بعضی از قصائد آنرا

مستشرقین دیگر بطبع و ترجمه مبادوت نموده‌اند از جمله ارنولد Arnold این کتاب را در لیزیک سال ۱۸۵۰ طبع کرده و معلقه امری القیس را با شرح زوزنی (۱) مستشرق دیگر بنام لندگوتور در ۱۸۲۴ با ترجمه لائینی طبع نموده جرجس مرقس آنرا در پترگراد سال ۱۸۸۹ با ترجمه روسی طبع کرده.

کنانشبول (Knatchbull) قصیده معلقه حارث (۲) بن حلزه شاعر دوره جاهلیت را در اکتبر سال ۱۸۴۰ بطبع رسانیده و لرس هم آنرا در سال ۱۸۳۷ طبع کرده و ریسکی مستشرق معروف با او مساعدت نموده و نیز قسمتی از سبعة بدستیار ریسکی در لیدن سال ۱۷۴۲ با شرح لازمه بزبان لائینی با قصیده لامیه العجم طفرائی (۳) طبع شده و مستشرقین مذکور هر کدام با ویلیام جونس همکاری و همفکری نموده‌اند

۵۵۵ - ویلکن - wilken

ارمستشرفینی است که درباره آل بویه کتاب نوشته و از صاحب بن عباد (۴) در این کتاب شرحی قلیل ملاحظه نگاشته و کتاب او در تحت عنوان

Gesch der : Sultane aus dem Geschlechte

Bujeh nach Mirochond

انتشار یافته (دائرة المعارف اسلامی لیدن ج (۱) ص ۲۲۱ ضمن شرح حال ابن عباد)

۵۵۶ - ویلس - wils

ایران شناس قرن نوزدهم که کتابی راجع بکشور ایران بنام «کتاب مملکت شیرو خورشید» یا ایران جدید و تجارب زندگی مولف در ایران جمع نموده و گزارش از (۱۸۶۶ - تا ۱۸۸۱) ضبط و تدوین کرده و کتابی نموده که در ۱۸۹۱ بطبع رسیده.

۱ - زوزنی ابو عبدالله حسین بن علی بن احمد متوفی ۴۸۶ صاحب ترجمان القرآن و شرح سبیه معلقه

۲ - حارث بن حلزه یشکری متوفی ۵۸۰ میلادی شاعر معروف عرب دوره جاهلیت

۳ - طفرائی مویلدالدین حسین بن علی اصفهانی متوفی ۵۱۴ هجری

۴ - صاحب بن عباد ابوالقاسم اسمعیل بن حسن بن عباد طالقانی وزیر مویلدالدوله دیلمی

E. wilmar - ویلمار - ۵۵۷

۱۸۵۷

ادوارد ویلمار شرق شناس و معتمد در لغت و زبان عربی که در طبع و نشر کتابهایی اقدام نموده و از جمله کتاب المثلث (قطرب نحوی) (۵) را که در لغت ندوین شده این شخص کتاب مزبور را در هارورک سال ۱۸۵۷ بطبع رسانیده

۵۵۸ - ویلسن - wilson

بطوریکه خود او مینویسد شارل ادوارد ویلسن (۱) تولد او در ۱۸۴۸
دولوپول لنکاشیر انگلستان (۲) شده

ویلسن استاد انگلیسی و معلم زبان ایرانی در کالج بریدج از ۱۸۸۳ تا ۱۸۸۸ پرفسور
زبان ایرانی در دانشگاه لندن اولیور بیسته کالج از ۱۹۱۷ تا ۱۹۰۳ و معلم زبان ایرانی
والسنته شرق از ۱۹۲۸ تا ۱۷۱۷ بوده

او دکتر در فلسفه و ادبیات ایرانی و شغلی مطالعه در ادبیات ایران بوده و
بویسنده قسمتی از تنبیهات راجع بشاهنامه -
قسمتی از فرهنگ فارسی با انگلیسی است که در تحت
طبع بوده و مقالات مختلفه در مجله تمدن اسلامی
در تصوف و کمک بقرائت نسخ خطی ایران و
غیره دارد

ویلسن

ترجمه مشنوی جلال الدین محمد در دو جلد -
هفت پیکر نظامی - قسمتی از بهارستان جنای
قسمتی از گنج شایگان برای وزارت جنگ
انگلیس او در مجله آگاهی مقالاتی در باب کتب
تالیفی راجع زبان فارسی نگاشته و ترجمه حکیم عطار

۱ - قطرب نحوی محمد بن مستیر جوی متوفی ۲۰۶ است که از علمای جدو بوده

۲ - Charles Edward Wilson -

۳ - Liverpool Lancashire -

نیشابوری - بهارستان جامی - ترجمه افسانه ایوب بزبان فارسی - مکالمه عربی و انگلیسی -
در لهجه سوریه - مقاله راجع باصطلاحات ایران قدیم موسیقی ایران و مقالات
دیگر او در مجلات و جرائد راجع بآثار ایران انتشار یافته

۵۵۸ - وپکی - F.woerpcke

۱۸۶۴ - ۸۲۲۶

فرانس وپکی Frants w. لپزیک آلمانی که از مستشرقین عالی مقام و خدمتگذار
شهر معارف شرقی است او را توجهی خاص بر ریاضیات اسلامی بوده و برای تحقیق
و آگاهی از این مقصود بجانب برلن شتافته و رساله خیام را که در جبر و مقابله نوشته
و طریقه جبر و مقابله مجهولات را، متضمن است او با ترجمه به - اسه نشر داده و
مقالاتی در هندسه نوشته که در مجله آسیائی طبع شده

وپکی کتاب تلخیص جبر و مقابله فخری تالیف کرخی را با مقدمه در جبر و
مقابله عربی در پاریس سال ۱۸۵۳ و کتاب حساب راجع باصول جدید ریاضی در
عرب او در ۱۸۹۴ پاریس بطبع رسیده

صاحب معجم المطبوعات مینویسد: * وپکی در قریه از قراة لپزیک آلمان در
۱۸۲۶ متولد شده و در ویتمبرگ درس خوانده سپس ببرلن رفته و از دروس ریاضی
فارغ التحصیل شده در ۱۸۴۸ به فریتک مستشرق معروف در بونه بر خورد نموده
و از وی زبان عربی فرا گرفته و این تعلیم جدید بانی برای مطالعه و تحقیق بر وی
وپکی باز نموده و در صدد مطالعه و تحقیق آثار و کتب اسلامی در حساب و جبر
و مقابله و هندسه و هیئت بر آمده و از آنوقت از روی حق شناسی و قدردانی خود
را برای احیاء آثار مزبور و ابر از دفائن و خزائن علمی آن مهیا کرده و قسمتی
از اوقات خود را برای انجام این کار تخصیص داده و در اندیشه طبع و نشر کتب ذیل بر آمده
براهین جبر و مقابله عمر بن ابراهیم خیام نیشابوری ابوعثمان سعید بن یعقوب
دمشقی و کتاب الفخری در جبر و مقابله تالیف محمد بن حسین کرخی

علاوه بر این ویکی کتی دیگر را در ریاضیات اسلامی طبع و نشر داده

۵۵۹ — وولف گانگ لنتز *Wolf gang Lentz*

۱۹۰۰

خاور شناس معاصر آلمانی متولد در ۱۹۰۰ میلادی در هاملن (۱) که تحصیلات خود را در ژیمنیار هاملن و دانشگاه مونیخ (۲) و گتینگن (۳) در ۱۹۲۳ برای دکتری در فلسفه یا علم السنه و زبان انجام داده

وولف گانگ در ۱۹۲۴ معاون علمی در آکادمی علوم پروس در برلین بوده و در هیئت روس و آلمان در الائی پامیر در ۱۹۲۸ شرکت نموده و هم در هیئت آلمانی هندوکش در ۱۹۳۵ شریک بوده

از آثار او ایران شناسی زبان جدید ادبی ایران توسط فردوسی است که در ۱۹۲۶ طبع شده و در پشت بام دنیا که در ۱۹۳۱ بطبع رسیده لهجه پامبری که در ۱۹۳۳ طبع شده

آثار طبع نشده این استاد (موفقیت عیسی از نقطه نظر مایتسیم و فلسفه عقیده مذهبی را جمع به نیک و بد) که در ۱۹۲۶ نوشته عقاید مذهبی مانیشر بر طبق کتب ایرانی و چینی که در ۱۹۳۳ نوشته داستان پهلوانی شاعر شرقی اسکندر کوبالار که در ۱۹۳۶ نگاشته و تحت این عنوان است:

Alexander Kubalar

۵۶۰ — رایت *W. Wright*

۱۸۳۰

ویلیام رایت مستشرق دانشمند انگلیسی صاحب کتاب گرامر عربی

Arabic Grammar

که آنرا در صرف و نحو و قواعد زبان عربی نگاشته و بطبع رسانیده و این کتاب در دو مجلد است (دایره المعارف لیدن)

رایت در ۱۸۳۰ در هندوستان متولد شده و در اسکاتلند تحصیل کرده و چندی

۱ - Hameln

۲ - Muenchen

۴ - Goettingen

در لیدن نزد دوزی (۱) گذرانده و در دانشگاه کمبریج از ۱۸۷۰ تا سال وفات خود
 درس عربیت آموخته و در این زبان مهارت پیدا کرده و نظارت کتاب های خطی شرقی
 را در کتابخانه لندن عمده دار گردیده و برای کتب خطی سربانی فهرست ترتیب داده
 و کتاب السرج واللجام (این درید) را در لیدن سال ۱۸۵۹ طبع نموده
 وایت کتاب کامل مبرد (۲) را با سفرنامه - ابن جبیر (۳) و منتخبات شعرای
 جاهلیت بطبع رسانیده و قسمت تاریخی از نفع الطبیب را استخراج نموده او را کتابی
 در تعلیم زبان عربی است و نیز کلمات خزیره الخطاب و تحفه الطالب را طبع کرده
 ۵۶۱ - ووستنفلد Wustenfled

خاور شناس معروف آلمانی که خدماتی فوق العاده نموده و بین تمام مستشرقین

وستنفلد

معروف است او کتاب های زیادی
 را سرداده و تحقیقاتی عمده نموده
 از نشریات او رساله فی وجه الشبهه و
 الخلاف بین اسماء القبائل العربیه
 ابن حبیب لغوی (۴) است که این استاد
 آنرا در کوئنگن سال ۱۸۵۰ میلادی
 طبع کرده و راجع بکتاب
 ابن حبیب دمشقی (۵) یا تاریخ
 سلاطین مصر شرحی نگاشته
 وستنفلد با پر و کلمن همکاری و دستگیری
 مینموده و کتاب طبقات الشافعیه
 الکسری (سکسی) (۶) را طبع و نشر

1 - Dozy

۲ - مبرد ابوالعباس محمد بن رید مصری مواد در ۲۱۰ و متوفی ۲۸۵

۳ - ابن جبیر ابوالحسن محمد بن احمد کلبی اندلسی متولد ۵۴۰ هجری قمری ۶۱۶

۴ - ابن حبیب لغوی موفی در سامرا سال ۲۴۵

۵ - ابن حبیب دمشقی بدرالدین حلبی مورخ و ادیب متولد در دمشق - ۷۱۰ و متوفی ۷۲۲

۶ - سبکی شیخ الاسلام آخ الدین عبدالوهاب سکسی متولد ۷۲۷ هجری قمری ۷۷۱ صاحب تصانیف و جمیع الجواهر

داده و نیز کتاب طبقات نووی را منتشر کرده و کتاب الاشتقاق ابن درید را در
کوتنگن در ۱۸۵۴ طبع نموده و صاحب کتاب

di Geschitschreiber d Araber

است که در آن شرح حال ابن قوطیه (۴) را ذکر کرده و ابوالمظفر محمد بن
احمد ابیوردی شاعر هم شرحی نگاشته و گذارشی بیان نموده (دایره المعارف اسلامی
لیدن) ۱ او کتاب اخبار مکه و ماجاء لها من الآثار الارزقی را در کتینگن چاپ
نموده ۱۸۵۸

Y

۵۶۳ - یات C. F. Yate

۱۹۰۰

خاور شناس معاصر انگلیسی که در تاریخ و جغرافیای کردستان و سیستان
ایران تحقیقات عمیقہ نموده و کتابی در حدود اطلاعات خود بعنوان :

Kurdistan and sistan

نگاشته و کتاب او در ۱۹۰۰ میلادی در لندن و ادبرک بطبع رسیده

۵۶۴ - ینی C. Yeni

ژرژ ینی مستشرق معاصر که
اوقات خود را تحقیق و مطالعات
معارف شرقی و ادبیات آن گذرانیده
و در کنگره علمی عربی دمشق و اجمن
های علمی دیگر عصویت دارد و دارای
نگارش و آثاری است

۵۶۴ - یوناس یو وارسون

Yonas Yowarson

۱۹۲۸

مستشرق سوئدی که در خصوص

مذهب اسلام صاحب تحقیقاتی زیاد

است و در مجله (عالم اسلامی نیویورک)

در ۱۹۲۸ مقالاتی خوب و مفید نگاشته و نشر داده مخصوصاً در باره مسلمین حبشه

و تفصیلی نوشته و او را زحمات قابل تقدیر است

ینی

Z

۵۶۵ - زترش تین K.v.Zettersteen

زترش تین

خاورشناس معروف سوئدی
که در بسیار احوال معاریف و
بزرگان اسلامی تحقیقات نموده و
شرح حال نگاشته و او را نگارشانی
در ترجمه اصول (صاحب بن عباد -
ابن عمید - ابن ماکولا (۱) و
دیگران است که در دائره المعارف
لیدن ضمن احوال این اشخاص
بقلم خود او درج گردیده و در مجمع
عربی عضویت دارد و از مستشرقین
بزرگ بشمار رفته و در شرح احوال

ابوسلمه خلال (۲) هم مقاله نگاشته که در دایره المعارف اسلامی لیدن درج شده

۵۶۶ - زا کوفسکی Zhu Kowski

۱۸۹۹

مستشرق مشهور روسی که در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم زندگانی
میتموده و در حدود قوه خود خدماتی را بعالم شرق و معارف اسلامی تقدیم نموده
زا کوفسکی اسرار التوحید فی مقامات شیخ ابی سعید (۳) را در سال ۱۸۹۹
در بطرو کرا د طبع نموده و شرح حال او را هم نگاشته (دایره المعارف اسلامی لیدن
ج ۱ ص ۳۵۲)

۱ - ابن ماکولا امیر سعد المک ابو نصر علی بن هبت الله گلمایکانی وزیر القتم عباسی
متولد ۴۲۱ متوفی ۴۷۰

۲ - ابوسلمه (وزیرالجمهد) حفص بن سلیمان داعی عباسیان که در ۱۳۲ بقتل رسیده

۳ - ابوسعید ابو الحیر فضل الله ابن ابی الخیر عارف مشهور متولد در محرم ۳۵۷ در

خراسان و متوفی در شعبان ۴۴۰ هجری

۵۶۷ - زینکر Zinker

مستشرق مشهور که کتابی بنام کتاب شناسی شرقی نوشته و بسیاری از کتب را در آن نامبرده و او از اعضای جمعیت شرقی پاریس است

او در فهرست موسوم به کتاب شناسی شرقی اسامی کتب و ابنزبان عربی نوشته و لیکن توصیف و اسامی مؤلفین آنرا بزبان فرانسه وارد کرده و عنوانش این است

Bibliotheca orientalis

زینکر در این کتاب قسمتی از قدیمترین مطبوعات ایران را شرح داده و جزء اول کتاب او در اپریل سال ۱۸۳۶ و جزء دیگر در همانجا سال ۱۹۶۱ به طبع رسیده

۵۶۷ - زوتنبرگ Zwinbergue

خاور شناس معروف که کتاب نسابی بلعمی (ترجمه فارسی تاریخ بلبری را از زبان فارسی به فرانسه ترجمه نموده و طبع کرده

زوتنبرگ بزبان فارسی علاقه زیاد داشته و این زبان را بخوبی یاد گرفته و کتاب فوق به مهارت و آگاهی دانشمند مزبور با ترجمه روان و سلیس بزبان فرانسه گواهی میدهد
تمت بالخیر و الحمد لله رب العالمین

طهران ۱۸ آذر ماه ۱۳۱۶ شمسی

مدارك و مصادر كتاب فرهنگ خاور شناسان

- ۱ - اوراق و نوشته های جمعی از مستشرقین معاصر که بقلم خود نگاشته اند
- ۲ - معجم المطبوعات يوسف الیان سرکيس طبع مصر ۱۳۴۶ هجری
- ۳ - تاریخ اداب اللغة جرجی زیدان چاپ مصر
- ۴ - ترجمه عربی دائرة المعارف اسلامی لیدن چاپ مصر
- ۵ - فهرست کتابخانه بریل چاپ لیدن ۱۹۳۷
- ۶ - دائرة المعارف بطرس بستانی چاپ بیروت ۱۸۷۶
- ۷ - دائرة المعارف محمد فرید و جدی طبع مصر ۱۳۴۱ هجری
- ۸ - ترجمه فارسی کتاب تمدن عرب گوستا و لونون چاپ تهران
- ۹ - فهرست ابن الندیم چاپ مصر ۱۳۴۸ هـ
- ۱۰ - وفیات الاعیان ابن خلکان چاپ مصر
- ۱۱ - فوات الوفیات صلاح الدین صفدی کتبی چاپ مصر
- ۱۲ - مجله الهلال مصر
- ۱۳ - مجله المقتطف »
- ۱۴ - » الصباح »
- ۱۵ - «السیاسة الاسبوعیه» »
- ۱۶ - شرح مجانی الادب لوئی شیخویسوعی چاپ بیروت
- ۱۷ - منتظم ناصری اعتماد السلطنه چاپ طهران
- ۱۸ - گرانده لاروس فرانسه
- ۱۹ - لاروس اونیورسل »
- ۲۰ - مصادر متفرقه دیگر

Noms des orientalistes et des iranisans mentionnés dans le présent ouvrage

A

Abel Remusa
Adler
Adril
Ahlwardt
Albertus Schultens
Alcarius
Alfred Guillaume
Almarof Cardeas
Amari, A. micel
Amari
Amédroze
Amélineau
Ananda Coomaras-
wamy
Anclemant Abraham
Andreas
Arbanus
Ardeman
Arendonk
Armand Pierre
Armond
Arnold Toumas
Arnold Auguste
Atsuiji Ashikago
Azoo

B

Babelon
Badeker
Badger
Bage

Balzac
Barbier de Meynard
Barjes Cahen
Barker
Barn
Baron Rozon
Barth
Barthelmy
Barthold
Basset
Batissier
Baur
Bear
Becker
Becthal
Bedjan
Bedrich Hrozny
Belot
Benrice
Bernarddon
Bernadschaow
Bernhardt
Bernier
Berthels
Berthold
Bevan
Bichof
Biguet
Blanchard
Blassiaus

Blau
Blunt
Boer
Bolfore
Bolotnikoff
Bourgarde
Bouvat
Breasted
Beraine
Bricteux
Briggs
Briggs Martin
Broch
Brockelmann
Brosselard
Brown
Bridges
Buhl
Burckhard
Buriaut
Burnauf
Burton

C

Cahaun
Canicus
Cardonne
Carlyle
Carpenter
Carra de vaux

Casimeresqui
 Casanova
 Casiri
 Caterino Zens
 Cassin de Perceval
 Champollion
 Chardin
 Charles Layll
 Chateaubriand
 Cherbonneau
 Chindler
 Chodzko
 Christi
 Christian Hern
 Christensen
 Chirtianoirtsch
 Chowison
 Clavije
 Clement Mullet
 Clerc
 Conde
 Contarini
 Cornilius
 Codera
 Contenau
 Cordier
 Costo
 Cotton
 Cratechcufeski
 Créswell
 Crinilius

Cruttenden
 Cuinet
 Cumont
 Cureton
D
 Dabiy
 Dacier
 Darmesteter
 Deboer
 De Bod
 Defermery
 De groot
 De Guigns
 De glareza
 De Goeje
 Dejong
 Delabort
 Delafoss
 Delphin
 Denison Ross
 Deselane
 Derenbourg
 Derenbourg-
 Hertuique
 Desverger
 Desmaisans
 Devic Marcel
 Dieterici
 Dieulafoy
 D'ohsson
 Dombay
 Donald son

Don Crarcia
 Dozy
 Drinkwater
 Dubessux
 Dubrovii
 Dugat
 Duncan
 Duplex
 Dupré
 Duyvendak

E

Edgare Blochet
 Edwards Brown●
 Edward Cha—
 vannes
 Edward Lane
 Edward Vewell
 Esgr
 Ellis
 Emari
 Emil Lesacur
 Engelmann
 Ernest Diez
 Ethé
 Ewald
F
 Fagnan
 Feuvrier
 Ferran
 Feitzegral
 Fischer

Flauton
Fleicher
Flüguel
Fonahn
Foy
Fraser
Frahen
Franciscus
Freiman
Fresnel
Freytag
Freilly
Fritz Wolff
Frohen
Fumey

G

Galland Antoine
Galaunoff Roman
Gardanne
Gardener
Gaspar Remiro
Gaston Viat
Gautier
Geiger
Georges
Gérald
Germanieu
Geyer
Gibbe
Gibbe
Giles

Girard de Prauger
Girard das vos
Glaser
Gobineau
Godard
Gode Froy
Gold züher
Goguyer
Gonda
Gonzalier
Gothel
Coucien De Per-
Ceval
Graffe
Grangeret de la
Grange
Grifini
Grünbaum
Grohmann
Guaiguer
Gidi
Guillaume
Gunter
Gustave le Bon
Gustave Weill
Gureton
Gulier
Guy
Guyard

H

Hackin
Haffner
Halév
Hambert
Hamilton
Hammer Purgstal
Hartmann
Hefneing
Hefnere
Heine
Hell
Hellmut Ritter
Henzius
Herbert Gray
Herbert Thomas
Herblot
Herder
Heroch
Herum
Hectune Teniler
Hilton
Hibi
Hins
Hirschberg
Hommel
Horn
Horowitz
Horten
Houdas

Hourth
Houtsma
Hubschonan
Huart
Hughes
Humboldt
Hylanar

I

Inustransof
Ivingue
Isaac Cattan

J

James Morier
Jean Capart
Jan Crede
Jan de Seville
Jan Rypka
Jaques de Valon-
berg
Jaromir Bocky
Jaslin
Jaubert
Jeffery Arthur
Jirarde Crimon
Jirarde Osvos
Jjavous
Johamme yahu
Johansen
Jonas Han Way

Jonker
Joseph Upton
Jotala Pizzi
Jukowsky
Jules Labeume
Julis
Julius Lipier
Jurdin
Justi
Juynboll
Juynboll
Jvakar

K

Kahle
Kanicus
Kasanouva
Kasimirski
Kaufma
Kern
Khanikoff
Koenig
Koesgarten
Konning
Krehl
Kremer
Krinkow
Kromly
Kuhnel
Kurzinski

Kuypers

L

Lafuente
Lamartine
Lame
Lamiresso
Lamens
Landberg
Landuer
Lane William
Lane Paulo
Lavoix
Leclerc
Ledrain
Leech
Lees William -
Nassau
Léon Cahon
Léon Caétani
Léon Mayer
Leppert
Levi Provençal
Litmann Enno
Lopes
Lotman
Lothron Studard
Lower Stevens
Lugduni
Lumsden
Lybi'er

Lycklama

M

Macan

Macdonald

Macler

Mac^y Everti

Mahel

Malcolmo

Malozair

Maninski

Marcel

Marcopolo

Marr

Marre

Margoliouth

Mariette Bey

Marou

Marou Camillo

Marquart

Martimer

Martin

Maspero

Massé

Massignon

Mathes

Max Krause

Mayese

Mazaryk

Mehren Michil

Meillet

Mélie

McXelmianus

Michaud

Miller Boris

Minorsky

Mohel

Moller

Monk

Monk Famer

Montere

Montesqieu

Morgan

Morgan Evan

Mortiz

Moulet

Muir

Muller

Musil

Musset

N

Nagellberg

Nalino

Nassau

Nassu

Nicholson

Nicla

Niebult

Nioerg

Noideke

Nuskowyi

O

Obson

Odoacro

Oestrup

Oldinberg

Olcarius

Olga de Iabrow

Olivier

Oppert

Orbeli

Ouseky

Owenjons

P

Palgrave

Pally

Palmer

Pastoral

Paul Kraus

Pavot de Courtell

Pedérsen

Pelliot

Perkin

Perron

Pertsh

Petermann

Pezard

Philip Kitti

Pierre Loti

Pierson

Pietro dellavallé

Plano Carpino

Pluton

Pococke

Pons Boigues

Pope

Porter Harvey

Pouillet

Pouvoir ville

Prender Gast

Prideaux

Pouchkine

Publicist

Pumpeliv

Q

Quatremer

R

Rabino

Ramsou Rasck

Raphael du mans

Rasmoucin

Ravery

Rawlinson H

Rawlinson g

Rebruck

Red House

Reinaud

Reiske

Reith

Rescher

RhodoKanakis

Ribera

Richard Gotheil

Richardson

Rieu

Robert Clive

Robert Son

Rodiguer

Rodlph de Berijs

Rodoli Myer

Romascovitch

Roodra Tacon

Rosariou Grigor

Rosen

Rosen F

Rotta

Rousseau

Rousselet

Roux

Rowland Son

S

Sachau

Sabin m

Sarre

Sanguinetti

Savary

Schaade

Schacht

Schefer

Scheil

Schneider

Schiaparelli

S hlogel

Schmidt

Schmidt A.

Schroeder

Schwal

Sebastian

Sedickell

Sedillot F.

Sedillot L.

Séeland

Seibold

Scherky

Simon

Smous

Smithe G.

Smith D

Snouk Burgromp

Soun

Sodien

Salmon Grand

Sobykoll

Sonneck

Sonthemer

Souza

Spiegel

Sprenger
Sten Konow
Strad
Stevenson
Stokvi Manuel
Story
Strange
Suter
Sarkes
Sylvain Lévi
Sylvestre de Sacy

T

Tavernier
Tchaikine
Thorbecke
Tix
Tolstoi
Torinberg
Torty

U

Uscarman
Usher

V

Valenbourg
Vamrbery
Van Dyck
Vanden Berg
Vasco de Gama
Vasiliève
Vensatse
VestreaArde
Viconte
Visser
Viven
Vladimer
Vogel
Vollers
Vono Loth
Vood Brect

W

Wallin
Walpobe
Weil
Welyaminof

WellHaussen
Wensinck
Wesselowski
Whigham
Whinfield
White
William jons
Wilken
Wills
Wilmar
Wilson
Woepcke
Wolfgang
Wright

Y

Yate
Yeni
Yonas

Z

Zettersteen
Zhukouski
Zinker
Zutinbergue

فهرست اعلام کتاب فرهنگ خاورشناسان

۲۳۳-۱۰۸-۴۶	ابن حبیر	۱۵۱	آدلف کروهمان
۹۹	ابن جریر	۳۲۹	آرنولد
۹۹	ابن جریر تکریتی	۲۵۲-۳۵۱	آقا محمد خان
۲۵۷	ابن جنی	۳۵	آقا اوغلو
۳۳۳	ابن حبیب دمشقی	۱۲۹	آلان گاردینر
۳۳۳	ابن حبیب لغوی	۲۰۶-۱۱-۱۰	آلفونس
۳۳۳-۱۹۷	ابن حجاج	۲۵۲	آلونبرک
۲۱۰۷۲-۳۹	ابن حجر عسقلانی	۲۲	آنکیتل روبرت
۸۸	ابن حاد	۴۳	ابا قاتان
۱۱۰	ابن خالویه	۲۸۶	ابراهیم بن عزرام
۸۲-۲۴۴	ابن خطیب سامانی	۴۷	ابراهیم صابی
۲۳۸-۱۰۹-۱۲۳	ابن خطیب غرناطی	۱۹۳	ابن آدم
۱۰۷-۵۵-۷۲-۲۱۷-۲۸۶	ابن خلدون	۲۴۲-۱۰۵	ابن ایبار
۱۹۰-۲۷۳		۲۳۸	ابن ابی اصیبه
۱۰۹	ابن خاککان	۳۱۷	ابن ابی زرع فارسی
۱۸۹	ابن دبیع	۳۲۰	ابن ابی سرج
۹۶	ابن دخیل	۲۷۲	ابن اثیر
۳۱۴	ابن درید	۸۷-۱۷۵	ابن انباری
۳۲۴	ابن دقاق	۲۷۴	ابن برد
۲۴۷	ابن راوندی	۹۳	ابن بشکوال
۹۱	ابن رسته	۲۶۳	ابن بطریق
۱۳۵-۲۴۳	ابن رشد	۲۸۴-۱۶۸	ابن بطلان
۶۶	ابن رشید	۱۰۱	ابن بطوطه
۱۱۴	ابن زیان	۲۲۴	ابن البنان
۲۹۹	ابن سراویون	۲۹۷-۲۱۲-۳۱۹	ابن یطار
۸۷	ابن سراج غرناطی	۲۳۳-۱۲۹-۸۰	ابن تفری بردی
۱۹۳	ابن سریح		

۱۰	ابن قره	۷۲	ابن -
۹۴	ابن قرمان	۱۰۹	ابن - عید فومی
۱۳۱	ابن قطلوبغا	۱۶۳	ابن السکت
۱۵۲	ابن قوطیه	۲۰۹-۲۳۲	ابن سلمی
۲۷۳	ابن قلیس	۵۷	ابن سیدالناس
۱۰۵	ابن قیسرانی	۲۰	ابن سینا
۲۰۸	ابن کمال یاشا	۱۹۹	ابن شجری
۲۳	ابن ماکولا	۱۰۸	ابن شداد
۳۰۵	ابن مالک	۱۸۷	ابن شبود
۲۳۲-۱۰۴-۹۶	ابن مسکویه	۲۳۹-۱۱۷-۸۱-۷۰	ابن طفیل
۹۶	ابن معتر	۶۴-۴۴-۳۰۶	ابن حانطقی
۸۳	ابن مغازی	۹۶	ابن طیفور
۲۹۲-۹	ابن مقم	۱۸۷	ابن عباس
۲۳۲	ابن منیر	۱۲۹	ابن عبدالحکیم
۱۲۱-۵۶	ابن الندیم	۱۰۳	ابن هبسون
۱۸۷-۳۱۷	ابن الوردی زین الدین	۲۶۳-۵۹	ابن عبری
۱۳۳-۱۰۲		۱۱۴	ابن العناری
۳۱۷	ابن الوردی سراج الدین	۱۹۱-۱۲۶	ابن عربشاه
۱۰۴	ابن ولید انصاری	۲۳۵	ابن عساکر
۱۵۸-۱۴۸	ابن هشام	۲۶۰	ابن علی
۱۹۹	ابن هبتم مصری	۳۳۶	ابن عمید
۱۶۱	ابو احمد مہرجانی	۹۲	ابن عوام اشیلی
۱۹۳	ابو اسحق شیرازی	۲۲۰-۳۳۱	ابن قرایلی
۱۱۹	ابو اسمعیل	۱۶۰	ابن فارض مصری
۹۹	ابو بشر منجم	۹۳	ابن فرضی
۱۵۲	ابو بکر اشیلی	۱۲۳	ابن فضلان
۸۷	ابو بکر بشار	۱۹۳	ابن قاسم
۲۰۰	ابو بکرین درید	۳۱۹	ابن قاسم فزی
۱۵۲	ابو بکر زبیدی	۲۰۲-۷۲	ابن قتیبه
۹۶	ابو بکر شطرنجی		

۵۴	ابوعبدالله شهاب‌الدین	۱۷۳	ابو بکر خبیه
۱۰۵	ابوعبدالله محمد	۲۲۵-۱۳۶	ابو تمام
۱۰۵	ابوعبدالله راکشی	۹۲۳	ابو جعفر خلیفه
۱۰۸	ابوعبید بکری	۴۵	ابو جعفر محمد
۲۲۱	ابو عثمان سعید	۱۶۵	ابوالحسن اشعری
۱۳۱	ابوالعدل	۱۶۸	ابوالحسن عبدالودود
۲۱۰	ابوعلی بغدادی طیب	۸۴-۴۴-۱۱۴	ابوالحسن علی منجم
۴۷	ابوعلی خازن	۲۸۸	ابوالحسن مفضل
۲۱۲-۳۱۹-۸۱-۱۱	ابوعلی سینا	۱۶۰	ابوحفص مصری
۲۹۶	ابوعلی مراکشی	۱۱۳	ابو حنیفه
۲۲۵	ابوالعلاء عمری	۲۰۰-۱۹۹	ابو دهل جامحی
۱۵۰	ابوعمر وکندی	۱۷۰	ابو دلامه
۳۰۶	ابوالفتح ابراهیم	۲۹۹	ابوذکر غفاری
۱۳۱	ابوالفتح موصلی	۲۳۳	ابوریحان بیرونی
۱۵۲-۱۹۶	ابوالفرج اصفهانی	۹۲	ابو زکریا
۵۹	ابوالفرج بن اهرودن	۳۰۲	ابو زید
۴۹	ابوالفضل احمد	۱۷۸-۲۴۱	ابوزید بلخی
۱۷۳	ابوالقاسم بن احمد	۲۲۶	ابو سعد سراج
۹۳	ابوالقاسم خلف	۱۷۴	ابوسعید بهادرخان
۳۴	ابوالقاسم سحاب	۱۶۵	ابوسعید حسن بصری
۳۴	ابوالقاسم فردوسی	۱۲۵	ابوسعید ابوالخیر
۷۱	ابوالقاسم نحوی	۲۶۸	ابوشامه نحوی
۱۰۲	ابوليث سمرقندی		ابوشجاع رودراوزی
۱۲۵	ابوالمحسن	۱۱۱	ابوالغضیب کرخی
۳۰۸	ابوالمحسن نفقی	۳۱۰	ابوالغازی
۱۶۵	ابومحمد نوبختی	۴۷۰	ابوالعباس آمدی
۳۳۴	ابوالمظفر	۱۳۱	ابوالعباس باصری
۲۳۱	ابوالمعالی	۱۳۷	ابوالعباس مراکشی
۱۱۱	ابومنصور نیشابوری	۹۶	ابوعباده
۱۶۵	ابوموسی	۱۳۳	ابوعبدالله احمد
۹۳	ابوالولید	۱۶۴	ابوعبدالله بصری
۸۱	ابوهدیبه علاف	۲۳۳	ابوعبدالله زنجانی
۳۲۷	ابوالهول	۲۰۱	ابوعبدالله سورتی

۸۶	اعتماد السلطنه
۲۶۴	اعلیٰ حضرت شاهنشاه یهلوی
۲۲۴	افلاطون تیبوری
۲۶۰ - ۲۹۰	الغ بیک
۱۱۳	امام جعفر صادق ع
۳۰۵	امام سعید
۲۲۹	امام غایب ع
۲۸۵	امام محمد حسین شیانی
۲۱۹-۱۰۸-۷۵	امیر القیس
۳۰۵	امام فخر رازی
۲۱۹-۷۵۹۱	امیر امی الحاج
۹۱	امیر تیمور کورکانی
۲۲۵	امیر شکیب ارسلان
۳۱۹-۳۲۶	امیر علیشیر
۳۱۹	امیر المؤمنین علی ع
۲۹۱	انباری
۱۸۷	انس
۳۰۶-۹۳	اوزن حسن
۳۵	آنکلساریا
۲۹	اوزن املی
۲۲	اولد نبرک
۳۵	اونوالا

ب

۱۷۸	باباطاهر
۲۴۴	بتآنی
۹	بختیشوع طیب
۲۴۵	بدیع الزمان
۳۰۴	برده
۳۱۳	برنیه
۳۳۳	بروکامن
۲۰۸	برهان الدین بقای
۱۵۹	برهان الدین فرغانی

۱۸۷	ابی
۱۷۵	ابی الزبیر
۱۹۸ - ۳۲۵	ابی الملاء
۱۹۹	ابی العیثیل
۴۳۰	ابی القداء
۴۴	ابی نواس
۲۰۸	ابی الہلال ع-کری
۲۰۱ - ۱۹۳	ابی الہیثم بصری
۲۱۸	ابن اسبک
۳۸۶	احمد بن مشنی
۱۳۶	احمد بن محمد دمشقی
۱۷۸	احمد بن منصور
۲۳۳	احمد بن منیر
۵۶	احمد لطفی
۴۵	احمد بن یحیی
۱۷۴ - ۵۶	اخطل
۱۸۷ - ۱۱۴ - ۱۰۴	ادریسی
۲۲۸	ادوار فتیز جerald
۲۲۱-۱۱۱	ادوار فانڈیک
۱۱۱-۵۶	ارسطو
۴۴	ارغون خان
۲۱۸-۱۲۵	ارمانیا موکانی
۱۲۵	ازرقی
۲۱۴	استادلی
۲۱۲	اسحاق بن حنین
۳۵	اسحاق محمد
۱۷۸-۳۱۴	اسدی طوسی
۱۴	اسقف رومستین
۹	اسقف طلبطله
۳۲۲	اسکندر کوبالار
۱۷۲	اسمعیل حسینی فارانی
۲۰۴	اشرف اققان
۱۴۳	اصمعی

ج

۲۵۶	جابر بن حیان
۱۴۱	جابر بن افلح
۲۶۲ — ۱۲۹	جاحظ
۷۰ - ۲۴۴	جای
۱۳۱	جر جانی
۱۸۰-۴۸	جر جس بن عمید
۲۲۶-۲۹۴	جر حی زیدان
۱۴۲	جریر
۱۴۳	جریر بن عطیه
۱۸۵	جلال الدین روسی
۳۳۰	جلال الدین محمد
۸۰	جمال الدین تغری
۲۶۰	جمال الدین متصادی
۹۶	جوجی
۱۹	جسس وار
۱۶۱	جمشید
۲۸۲	جوالبقی
۲۲	جونس
۱۰۱	جوینی

ح

۱۸۰	حاجی آقا
۱۸۱	حاجی بابا اصفهانی
۱۳۱ — ۱۲۴	حاجی خلیفه
۱۶۲ — ۵۲ — ۳۰۹	حاج سید نصرالله
۵۵	حاج سید محمد ادرسی
۱۲۱	حاج میرزا جلانی
۱۲۵	حادره مازنی
۳۱۹	حارت بن حلزه
۲۹۳	حافظ
۳۰۴	الحاکم بامرالله
۸۴	حاکمی
۸۱	حجة الاسلام غزالی
۲۰۹	حداد

۳۰	یزارد
۹۷	بستانی
۵۲	بشاری
۲۱۱	بصری
۹۷	بطرس بنانی
۱۴۱	بطلیبوس
۵۸	بکر
۲۰۱	بکر بن عبدالعزیز
۱۰۸	بکر بن عبدالله
۴۵-۱۰۳	بلاذری
۳۳۷	بلعی
۲۶۸	بلینوس حکیم
۱۷۵	بنی موسی
۲۴۲	بنی نصر
۱۷۵	بنداری
۱۹	بورنوف
۲۲۵	بهاء الدوله
۱۰۸	بهاء الدین
۱۲۰	بیضوی

ت

۱۲۸	تاتار علی افندی
۴۵-۵۸	تأبطشرا
۱۰۶	تاج الدین قزوینی
۱۴۲-۳۲۱	تاگور
۶۳	تاوریته
۲۸۳	تثودر
۲۷۳	تثوکریت
۹۶	تعبری
۲۴	تقی زاده
۱۳۳	تقی الدین فاسی
۲۴۹	تقی الدین مقریزی
۴۶	توفیق الطویل
۱۵۳	تولی خان
۲۱۱	تھانوی
۶۷	تیمور لنگ

۱۶۱	د	دارا
۱۵۱		دکتر ابراهیم
۱۴۲		دکتر انصاری
۲۲۹-۲۹۸-۳۴		دکتر رضازاده شفق
		دکتر زکی محمد حسن مصری
۲۰۴-۵۱-۳۱		
۳۰۴		دلایرت
۲۴		دمبای
		دمبری
۳۱۲-۱۲۰		دولت‌شاه
۲۴		دیسلان
۲۲		دیگلسن
۳۰	ذ	دیپانده
۲۴۰-۱۴۳	ر	ذوالرمه
۲۰۷-۱۰۶		رشید شرتونی
۱۲۰		رشید الدین
۱۳۰		رشید وطواط
۲۸۴		رضا عباسی
۳۶		رضوی
۲۳۶		رفائل مصری
۶۹		رکفلر
۲۲		رنلسن
۴۴		روبه بن عجاج
۲۴		روزاریو
۲۸۸		رونه نقاش
۳۲۹	ز	زیبکی
۱۹۹		زیندی اشلیبی
۲۰۰		زیرین بکار
۱۳۴		زردشت
۱۵۱-۷۰		زایخا

۱۴۳	حذیفه شاهر
۲۱۴ - ۸۳۰	حریری
۱۶۵	حسن بصری
۴۴	حسن بن هانی
۸۲	حسین بن علی
۳۲۶	حضرت ختمی مرثیت ص
۱۹۶	حضرت رضا
۱۴۸ - ۶۴	حطیبه
۲۳	حکمت
۱۳۱	حکیم ابوالقاسم فردوسی
۶۷	حکیم عمر خیام
۲۲۳	حکیم نظامی
۲۲۲	حلاج
۲۴۶ - ۱۰۶	حمدانہ مستوفی
۱۹۱ - ۴۰	حمزه بن علی
۱۹	حنین بن اسحاق
۱۲۵	حویدره شاعر
۸۱ - ۷۰	حی بن بظان
	خ
۲۲۲	خاقانی
۲۲۴-۲۲	خایکوف
۲۲۳	خامرو
۲۷۴	خشاقی
۱۳۶	خطیب تبریزی
۲۳۰	خطیب بغدادی
۱۰	خلف بن عباس
۱۵۹	خلیل بن اسحاق
۳۰۵	خلیل بن شاهین
۲۰۰	خلیل غنوی
۱۲۵	خواجه ابوسعید
۲۷۶-۲۶۲-۱۲۹	خوارزمی
۱۲۸	خیام

۱۲۶	سید محمد یلاوی
۲۲۹	سید محمدعلی داعی الاسلام
۲۰۵	سید مرتضی
۱۹۲-۱۱۱	سیدالدوله بن حمدان
۲۳۵-۱۰۵	سیلوستر دسامی
۳۱۷	سیوطی

ش

۱۷۱	شاه اسمعیل ۱
۶۳	شاه جهان
۲۰۴	شاه سلطان حسین
۴۵	شاه صفی
۱۷۱	شاه طهماسب
۳۲۸	شاه عباس
۴۵	شاه عباس دوم
۱۶۰	شبهتری
۲۹۹-۱۸۰	شبروانی
۲۰۵	شریف مرتضی
۲۸۶	شمس الانامه
۸۸	شمس الدین
۲۸۹	شمس الدین احمد
۲۳۵-۱۳۳	شمس الدین دمشقی
۱۰۵	شمس الدین ذهنی
۲۲	شمس الدین رازی
۲۹۹	شمس الدین سمرقندی
۳۰۵	شنفری
۴۵	شهاب الدین
۱۴۰	شهاب الدین احمد
۱۵۶-۹۹	شهرستانی
۷۶	شیخ ابراهیم
۳۳۶-۱۲۵	شیخ ابوسعید
۱۵۰	شیبانی مقدسی
۲۲۶	شیخ البلد
۲۸۱	شیخ زین الدین

۲۱۱-۱۳۰-۷۱-۶۵-۱۶۰	ژمشری
۸۳-۳۲۹	ژوزنی
۳۶	ژهاوی
۴۰۹	زهیر بن ابی سلمی
۱۷۳	ژیانی
۷۱	زید بن جون
۱۱۱	زید بن رفاعه
۲۱۴	زین الدین بن علی
۲۱۴	زین الدین ملیاری

ژ

۲۰۶	ژوسن لن
-----	---------

س

۲۴۰	سایکس
۳۳۳	سبکی
۱۲۷-۵۱	سیهسالار
۲۳۰-۲۰۱	سغاوی
۲۳۰-۲۳۱	سعدی
۲۲۷	سعید یاشا
۲۰۹	سعید بن یوسف
۵۳	سعید منوقی
۱۹۷	سکری
۳۶	سلجوقی
۱۷۳	سلطان جلال الدین خوارزمشاه
۱۷۳	سلطان منکبرتی
۵۸	سلطان جهانگیر
۳۳۸	سلطان عثمانخان
۱۳	سلطان محمد فاتح
۲۳۷	سلطان محمود غزنوی
۲۳۳	سلمان فارسی
۲۲۵	سمعی
۵۷	سنجر
۴۵	سید جبرئیل موسوی
۲۰۵	سید رضی

۱۵	عباس میرزا
۸۸	عیدری
۵۵	عبدالرحمن
۸۴-۷۰	عبدالرحمن صوفی
۱۱۰	عبدالرحمن بن محمد
۹۵	عبدالرزاق دنبلی
۱۵۷	عبدالرزاق کاشی
۲۶۸-۲۹۹	عبدالرزاق سمرقندی
۲۸۳	عبدالقادر بغدادی
۱۸۰	عبدالکریم
۳۲۸-۱۰۸	عبداللطیف بغدادی
۲۰۲	عبدالله بستانی
۲۴۶	عبدالله بن علی طوسی
۱۳۰	عبدالله بن عمر فارسی
۹۶	عبدالله بن محمد
۳۳	عبدالله رهشا
۲۰۱	عبدالملک بن هشام
۵۶	عبدالملک مروان
۸۸	عبدالمشعم قریشی
۱۱۴	عبدالواحد مراگشی
۲۰۱	عبید بن شدقه
۲۷۳	عتبی
۱۴۳	عجاج بن روبه
۲۴۸	عروة بن ورد
۱۱۴	عریب بن سعد
۳۶	عزام (عبدالوهاب)
۲۲۵	عزالدوله
۲۶۰	عضدالدوله
۵۷	علاءالدین
۱۰۱	علاءالدین عظاملک
۱۸۷	علی
۳۹۰	علی یاشامبارک
—۹۳—۸۰	علی بن ایطالع
۲۸۵—۲۹۰—۱۳۰	

۹۷	شیخ ناصف یازجی
۹۷	شیخ یوسف اسیر
۲۰۷	شیخ عمر سویدی
۲۰۱	شیرازی
۲۲۳	شیرویه
۲۴	شیل

ص

۲۴۲	صابی
۳۳۹	صاحب بن عباد
۲۲۴	صادق ملارجب
۱۰۴	صمیم القوانی
۱۶۵	صفدی
۱۹۲	صفی الدین
۱۰۸	صلاح الدین
۹۶	صولی

ط

۱۴۲-۱۰۴-۴۵	طبری
۱۱۱	طرخان
۳۴۲-۱۹۶	طرفة بن عید
۲۰۱	طرمیح بن حکیم
۳۲۹	طفرانی
۲۵۵	طلال بن عبدالله
۹	طلبعلی
۱۰۱	طنجی

ظ

۴۷	ظہیرالدین روز راوزی
۲۶۹	ظہیرالدین مرعشی

ع

۳۶	عبادی (عبدالحمید)
۱۸۰	عباسعلی تفرشی

۵۱ فرهاد میرزا
۲۰۶ - ۱۶۵ فریدالدین عطار
۱۸ فلور برت
۳۶ فهم
۲۹۹ - ۲۱۶ فیروز آبادی

ق

۳۲۶ القائم عباسی
۸۳ قاسم بن علی
۳۰۲ قاضی ابوبکر
۲۲۶ قاضی تنوخ
۱۳۰ قزوینی
۵۷ قطب‌الدین محمد
۱۲۵ قطنه بن اوس
۱۴۳ - ۳۳ قطرب نحوی
۲۱۱ - ۲۹۹ قلیوبی
۲۲۱ قوبلای قآن

ک

۲۹۹ کانی
۱۳۲ گالیه
۲۴۹ گایگر
۳۳۱ کرخی
۲۵۹ کریستی ویلسن
۱۶ گریگورس
۱۳۶ - ۲۷۶ کسارتن
۲۰۰ - ۲۸۱ کعب بن زهیر
۱۶ کلبر
۹۶ کلبی کنانی
۲۹ کلیمان هواز
۲۷۶ کلنیتز
۱۶۶ کمال‌الدین اصفهانی
۳۲۹ کنانشبول
۳۱۶ کنس الکساندر
۳۶ کویرلی زاده

۵۵ علی احمد مصری
۴۵ علی بن حسین مسعودی
۳۰۶ علی بن خلیل
۱۶۴ علی بن عیسی
۷۰ علی بن عیسی اربلی
۲۶۰ علی بن عیسی مجوسی
۲۸۲ - ۱۱۱ علی بن هارون
۲۱۱ - ۴۷ علی بن مکویه
۱۱۰ - ۴۳ عمادالدین اسمعیل
۱۷۵ عمادالدین کاتب
۲۰۱ عمادالملک
۵۶ عمر بن شیم
۸۸ عمر بن عبدالعزیز
۹۶ عمر بن مختار
۹۶ عمر بن مسعود کنانی
۲۳۴ - ۲۷۹ عمر خیام
۳۱۴ - ۱۱۱ - ۷۵ عشره بن شداد
۲۲۴ عنصری
۱۱۱ هرفی

غ

غزالی ۵۴ - ۱۴ - ۱۶۰ - ۱۵۶ - ۵۸
غلامعلی رعدی ۳۳

ف

۲۳۸ - ۸۱۱ - ۱۰ فارابی
۱۷۲ فرانی
۲۰۸ فاضه
۲۹۹ فاکهی
۳۰۲ - ۱۵۵ فخر داعی
۲۹۱ فردریک موتر
۱۱۵ - ۱۰۶ - ۶۷ - ۴۳ - ۶۳ فردوسی
۱ - ۱۳۴ - ۱۳۶
۲۴۲ - ۱۵۹ - ۱۰ - ۱۹۱ فرغانی

۵۸	محمد ارجانی	۲۰	گوتامبرگه
۱۲۹	محمد بن احمد خوارزمی	۲۲	گوتوالک
۳۰۴	محمد بن احمد کانی	۲۶۲	گوزافات
۵۶	محمد بن اسحاق	۲۴۱	کوهن
۱۸۵	محمد بن حسین بلخی	۲۷۸	کیخسرو
۳۳۱	محمد بن حسین کرخی	۲۷۸	کیکاوس
۱۹۷-۱۲۸-۱۱	محمد بن زکریای رازی	۲۶۷	گیلوم روبروکی
۵۵-۸۰	محمد بن عبدالله		
۲۱۲	محمد بن علی بلخی		
۱۱۱	محمد بن محمد طرخان	۳۷	لاحق
۱۱۱	محمد بن معشر	۱۹	لاسن
۱۰۵	محمد بن نصر	۲۷۳-۷۲	لید
۸۱	محمد بن هدیل	۱۰۹	لسان الدین
	محمد بن یوسف	۱۰۹-۸۴	لقمان حکیم
۳۷	محمد حبیب	۱۲۶-۳۲۹	لند کونور
۸۶	محمد حسن خان اعتدال السلطنه	۱۷۶	لوئی ۱۴
۱۲۳	محمد صغیر مراکشی	۲۰۴	لوئی ۱۵
۱۲۰	محمد هوفی	۳۱۱	لوئی ۱۶
۱۱۱-۵۴	محمد نحرالی	۳۱۱	لوئی ۱۸
۳۲۷-۴۱۱	محمد قواد عبدالباقی		
۱۷۶-۱۲۰-۲۴۹-۱۱۹	محمد قرینی		
۹	مرقس	۱۰۹	مأمون
۲۸۶	مرزبان بن دستم		مادام اتلوات
۲۶۸-۲۰۰	مزامم عقبلی	۱۶۶	مادیاتور روز
۱۰۳-۸۱-۴۵	مسعودی	۱۷۴	مارتل
۱۰۴-۱۰۶	مسلم بن ولید	۱۸۱	مارسل و ربروک
۳۰۵	مسورسل	۲۹۳	ماسنیون
۲۳۶	مصطفی کمال	۲۳۳	مبرد
	مخیرة بن مهلب	۱۱۱	متنبی
۳۰۱	مفضل بن سقمه	۲۲۳	متوکل
۴۷	المقندی	۲۲۴	منی بن یونس
۶۶	مکاریوس	۱۷۸	مجدود الدین
۵۷	ملکشاه سلجوقی	۳۲۴	محب الدین افندی
۱۱۶	ملك الشعراء بهار	۱۰۰	محسن جهانسوز

ل

م

۹۹	نسفی
۱۷۲-۱۸۳	نسوی
۲۶۶	نشوان بن سعید
۳۲۴-۱۶۵	نظامی
۳۱۳	نظام الدوله
۲۰۱-۱۹۹	نعمان بن بشر
۱۶۸	نقشبندی
۱۶۵	نوبختی
۸۸	نورالدین
۳۳۴	نووی
۸۴-۱۴۰-۴۵	نویری
۲۸۰-۳۷	نوشیروان
۳۷	نهاد بیک

و

-۲۱۲-۱۹۸-۱۲۵	واقعی
۲۴۵-۲۴۶	
۳۲۶	وامبری
۹۶	واواء دمشقی
۲۲۳	وحید دستگردی
۱۹	وسانسلاس جولین

ه

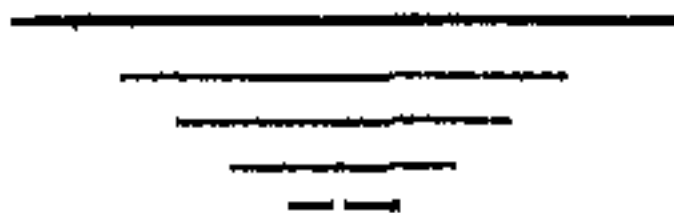
۳۷	هادی حسن
۲۲۸-۹-۲۰۹	هارون الرشید
۲۲	هالینی
۱۸	هانری رونس
۹۲	هانری سوم
۲۴۶	هجو بری
۳۰	هرتسفلد

۲۲۳	ملازلفلی کرانی
۷۱	ملا محمد قاسم هندو شاه
۷۵-۲۸۰	ملکم خان
۲۲۴	المستنصر
۲۰۷	معاویة بن ابی سفیان
۵۱	متمدن الدوله فرهاد میرزا
۸۳	منارلی
۱۴۰-۱۰۵	مقریزی
۵۳	مقدسی
۲۶۲-۵۳	منکوقا آن
۹	المنصور خلیفه
۱۴۴	منیره
۲۳۶	میدانی
۲۰۸-۱۰۱	میر خوانده
۵۱	میرزا ابراهیم خان شیرازی
۸۹	میرزا اکبر مهندس ایرانی
۷۰	میرزا جعفر قراچه داعی
۱۲۷	میرزا حسین خان سمسالار
۱۴۱	میرزا سید حسین همدانی
۱۱۶	میرزا محمد کاظم صبوری

ن

۲۸	نایثون بنایارت
۲۳۷-۱۲۳	نادر شاه افشار
۲۷۴	الناصر
۲۸۶-۷۰	ناصر خسرو طوی
۱۷۵	ناصرالدین بهی
۱۲۲	ناصر الملك همدانی
۲۳۴	ناصری یازجی
۹۵	نجفقلی دنبلی
۹۹	نجم الدین حنص
۲۲۴	نژند

۹۹	یحییٰ بن جریر	۲۲	هرکونی
۵۵	یحییٰ بن محمد	۸	هرمان
۱۲۵	یزیدی	۴۷	هلال بن حسن
۱۷۶-۱۹۳	یعقوبی	۲۹۰	هلالی جغتائی
۱۳۱-۸۲-۹	یعقوب بن اسحاق	۱۸	هنبس
۲۸۹	یوحان یک		
۹	یوحنا		ی
۱۵۱-۷۵	یوسف	۳۷	یارفش کبوج
۸۷	یوسف بن سراج	۲۲۵-۵۴	یاقوت حموی

فهرست کتب و مؤلفات نامبرده در فرهنگ

خاور شناسان

		الف	
۸۱	احوال ابوعلی سینا	۲۵۴	آثار اسلامی آسیانیا
۲۳۳	احوال سلمان	۴۸۲	آثار الباقیه
۸	احوال شعرای عرب	۹۴	آثار باستان شرق
۸۱	احوال غزالی	۲۲۷	آثار تاریخی
۵۴	احیاء العلوم	۲۸۸	آثار تاریخی ایران
۱۸۲	اخاناتون	۱۴۱	آثار جابر
۲۸۷	اخبار ایتالیا	۲۷۸	آثار عرب
۲۳۲	اخبار حلاج	۶۹	آثار مصر
۴۵	اخبار الزمان	۲۰۴	آخرین انقلاب
۲۴۲	اخبار العصر	۱۴۸	آداب جدل و مناظره
۲۰۶	اخبار فتح اندلس	۴۴	آداب السلطانه
۳۳۴	اخبار مکه	۱۳۸-۱۳۰	آداب اللغة
۲۵۶	اخراج مافی القوة	۲۲۸	آذربایجان
۱۳۱	الادباء	۵۹	آرشبوریاتال
۲۸۲-۲۰۲-۷۲	ادب الکاتب	۸۸	آزمایش ادبیات عرب
۱۱۳	ادبیات اندلس	۲۵۵	آسیا
۱۳۶	ایران	۳۳۴	الالجات الشرقيه
۳۲۲	چین	۳۲۶	اشته
۱۲۰	زبان فارسی	۲۷۱	ائمه اثنی عشر
۲۱۰-۱۳۱	سانسکریت	۲۳۲	ابن عبدالحکیم
۸۰	عرب	۲۳۲	ابن منیر
۳۱۴	معاصر	۲۳۱	ابوالعالی
۲۳۷	ادیسا	۱۰۴-۵۲	احسن التقاسیم مقدسی
۳۲۴	الادله الجلیة	۱۴۱-۲۳۹	احصاء العلوم
۳۰۱	اراضی شرقی خلافت	۸۵	احوال ابن سراج
۲۸۴	اردبیل		
۲۲۵	ارشاد الادیب		

۱۸۱	اطلاعات انجمن آسیائی	۲۱۸	ارض روم
۲۶۵	اطلاعات شرقی	۱۹۹	الارض التي قطعها النبي
۱۳۰	اطواق الذهب	۱۵۰	ازکی الرباحین
۱۰۳	الاعلاق النفیسه	۵۳	ازیه سین
۱۹۶-۱۵۲	الافغانی	۲۴۹-۱۵۱	أساس فقه اللغة
۳۰۴	الافادة و الاعتبار	۹۹	استانس و هیستاسب
۱۷۴	افتتاح الاندلس	۳۰۰ - ۱۹۹	استبصار
۳۲۳	اقتصادیات ایران	۱۵۲	الاستدراك
۲۱۳	افسانه ملك سبا	۱۳۸	الاستقصاء
۶۷	افسانه های کارتاز	۲۸۲	استیعاب
۱۷۸	اقسام العلوم	۳۳۶	اسرار التوحید
۲۵۱	اكتشافات بین النهرین	۲۶۳	اسرار الحكمة
۲۹۴-۱۲۶-۲۴۱	اكتفاء القنوع	۲۹۱	اسرار العریه
۱۳۶	الاکمال	۹۸	اسرار مینرا
۲۳۹	اکمال الدین	۲۹۸	اسکندر
۱۱۱	الهیات ارسطو	۲۳۹-۲۹۶	اسلام
۱۶۵	آلهی نامه	۱۰۰	اسلام و شرق
۱۵۹	التقاط الازهار	۳۲۴	الاسلام و الاصلاح
۲۹۸	الغناظ یرتغالی	۱۷۸	الاسماء
۲۵۰-۲۳۶-۲۰۹-۲۰۷-۱۳۰	الف ليله	۱۷۰	اسماء ذوی التدرین
۲۵۳-۲۵۱		۱۴۳	اسماء الوحوش
۲۹۱	الف ليله عربی	۳۳۴	الاشتقاق
۳۰۵	الفیه ابن مالک	۱۶	اشعار ابن دخیل
۱۴۳	الامثال جاحظ	۲۷۵	اشعار ابوالعلی
۲۰۹	الامانات	۱۶۵	اشعار مقالات
۲۲۳	امثال بغدادیه	۲۹۹	الاصابة
۷۶	امثال عربیه	۲۱۱	اصطلاحات الفنون
۸۴	امثال لقمان	۱۴۱	اصلاح مجسطی
۲۹۴	الامثال و الحكم	۱۷۰	اصل بابلی
۲۸۲	انتشار مذهب مسیح	۱۶۳	اصول روزنامه نگاری
۳۳۴	الانتصار	۲۲۲	اصول زبان فارسی
۸۱	انجمن فلسفه و زبان	۸۷	الاضداد
۶۷	انجیل	۱۶۳	اضداد اسمعی

۱۹۳	البلدان یعقوبی
۱۳۱	بنفہ
۱۵۹	البدفہ
۲۶۸	بلوغ المرام
۳۲۱	بندامیش
۹۵	بناهای جدید ایران
۲۳۰-۳۱۴-۵۴-۵۵	بوستان
۲۳۰-۳۳۰	بهارستان
۳۳۱	بهارستان جامی
۲۹۱	البيان
۲۳۰-۲۳۱	بيان الادیان
۱۱۲	بيان المغرب
۵۹	بيت الاسلام

پ

۱۲۶	پانولری
۹۰	یادشاهی قباد
۵۹	یسران نیل
۱۳۴	پندنامه زردشت
۲۴۵-۳۰۶-۳۰۹	پندنامه عطار

ت

۸۰	تاتر مضحک
۲۸۰	تأثر ملایم خان
۱۶۰	تأثیر ابن فارض
۲۷۳	تثو کریت
۱۸۰	تأثیر ادبیات ایران
۱۳۱	تاج التراجم
۱۲۳	تاج العروس
۲۷-۲۱۱	تاریخ آسیا
۱۷۵	تاریخ آسیای صغیر
۱۷۵	تاریخ ابن بیوی

۳۶۷	انحصاط روم ^۴
۲۲۵	انساب سمعانی
۱۰۵	الانساب المقننه
۲۴۷	انشاء الدرایه
۱۷۵	الانصاف
۲۱۵	اقلاب ضد تمدن
۱۲۴	انگلیس ها در ایران
۱۳۰	انوار التنزیل
۱۷۸	انیس العشق
۳۱۷	انیس المطرب
۳۰۳	انیس المظید
۹۶	اوراق صولی
۲۷۴	ایام الناصر
۸۹	ایران
۲۱۸	ایران قبل از اسلام
۱۸۷	ایران قدیم
۱۱۲	ایران و کلمه و آشور
۲۳۷	ایلیاد
۱۶۰	ایها الولد

ب

۲۶۰	بحر اللسان
۱۲۹	بده الخفاق
۱۷۷	البدء و التاريخ
۹۶	البدیع ابن معتز
۳۳۱	براهین جبر و مقابله
۸۷	بررسی در اساس انقلابات
۱۴۴	برونر
۱۳۶	بزوغ النور
۲۰۲	البستان
۵۵-۷۳	بنیة الرواد
۱۸۹	بنیة المستفید
۲۱۱	البنیة الوعاء
۱۴۲	البلاغ

۱۲۰	» جدید باب	۲۶۸	تاریخ ابن حجر
۱۲۴	» جزیره سیسل	۸۸	» ابن حماد
۱۱۷	» جنگ ایران و روس	۲۷۱	» ابن خلدون
۱۰۱	» جهانکشا	۱۱۳	» ابن زیان
۲۶۵	» چین	۵۹	» ابن عبری
۱۹۹	» الحکماء	۹۶	» ابن مسکویه
۱۱۷	» خاورشناسان	۱۱۰	» ابوالغازی
۲۳۲	تاریخ خطیب	۱۰۸	» ابی القداء
۲۱۱ — ۲۹۹	تاریخ الخلفاء	۱۶۰	» اترک و اسمعیلیه
۲۰۲	» دمشق	۱۸۰	» الاحاطة
۱۱۳	» دول اسلامی	۴۵	تاریخ اخبار الرسل
۱۰۸	الدولة الاتابکيه	۱۵۶	ادبیات اسلام
۲۸۵	» رجال اسلامی	۷۱	» عرب
۱۱۶	» زندگانی بایرن	۲۹۰	» فارسی
۱۱۰	» زندگانی حضرت رسول	۶۹	» اروپا
۲۱۸	سنن	۱۷۱	» تاریخ اسامی و رموز نجوم
۲۵۸	» سری مغول	۱۲۶-۱۶۷	» اسلام
۲۷۵	» سلاجقه عراق	۲۹۲	» الاعلام
۳۴۳	» سلاطین مصر	۱۱۰	» افریقا
۹۸	» سمرقند	۷۸	» افریقا و آسیانیا
۴۵	سنی ملوک الارض	۲۷۶	» اکس
۱۷۳	سودان	۱۲۰	» انقلاب ایران
۱۷۳	سیرت جلال الدین	۳۰۲ — ۲۲۰	» ایران
۲۷۶	شارلکن	۲۴۸	» ایران و عرب
۱۷۱	» شاه طهماسب	۱۷۰	» تاریخ بابلها
۱۶۰	شعراى عثمانی	۱۰۶	» تاریخ پاسبانان عثمانی
۸۴	» صقلیه	۱۰۷	» تاریخ بربر
۲۳۷	» صلیبی	۱۷۸	» بغداد جدید
۹۲	» طب	۳۳۷	» بلعی
۳۲۷ — ۱۰۴ — ۱۱۶	» طبری	۵۵	» بنی جلاب
۲۶۹	» ظهیر الدین	۵۵	» بنی زیان
۳۳۷ — ۲۲۹ — ۱۶۰	» عثمانی	۳۲۲	» بودا
۱۶۹	» عرب	۱۷۱	» تمدن شرق
		۱۵۵	» غرب

۵۴	«هرات	۱۲۶	«عرب فاندیک
۲۱۸	هرقل	۱۱۰	«عرب قبل از اسلام
۱۷۶	یعقوبی	۲۸۱	«عمومی
۲۹۹	«یمینی	۲۳۶	«عصر اموی
۲۳۵	«تیین ابن عساکر	۲۰۶-۸۲	«خرماطه
۲۱۱-۴۸	«تجارب الامم	۲۴۸	«شاسته
۱۸۹	تجارت عربستان	۱۷۳-۸۸	«فتح اندلس
۱۴۵	تجریات	۲۱۳	«فتح مسلمین
		۱۳۵	«فتوح و مغازی
۱۰۸	تحفة الادباء	۱۹۲-۱۶۵-۱۲۵-۴۴-۴۶	الفقری
۶۵	تحفة الانبیاء	۷۱	«فرشته
۳۹۰	التحفة الیمینیة	۱۸۷	«فرغانه
۱۷۳	تحفة الحکام	۲۱۸	«فرمانی
۱۳۳	تحفة الدهر	۹۵-۷۳	«فاجاریه
۲۹	تحفة الراغب	۶۹	«قدمای مصری
۲۱۱	تحفة الراهبین	۲۴۸	«قرآن
۳۴	التحفة السنیة	۲۳۴	القران
۲۱۴	تحفة المجاهدين	۱۱۳	قرطبه
۱۵۵	تحقیق اغلاب فرانسه	۶۲	قمقازی و خزر
۲۰۶	تحقیقات الف و لیله	۲۴۶-۱۲۰-۱۰۶	گزیده
	تحقیقات درباره حافظ	۱۸۱	«گنوسیوس
۷	تحقیقات درمبانی سخن	۳۶۲	«مختصر الدول
۱۴۸	تحقیق فلسفه	۱۰۸	«المختصر فی اخبار البشر
۳۴۷	التدبیرات الالهیه	۱۲۷	«مدرسه سیهسالار
۱۷۳	تذکره البیان	۲۲۰-۱۸۰-۱۷۱	مصر
۱۲۰	«دولت شاهی	۲۵۰-۱۷۴-۱۶۰-۱۱۲	«مغول
۱۷۸	الخطاطین	۱۰۱	«میرخواند
۱۶۴	«الکحالیین	۱۳۲	بادشاه
۱۲۰	باب الالباب	۱۴۲	«نبوت محمد
۷۱-۵۵-۴۶	تراث الاسلام	۳۰۶	«نژاد
۲۶۳	تراجم احوال	۱۷۳	نقاشی
۱۳۱	تراجم نجوین	۲۰۴	«نقاشی در ایران
۱۲۰	تراولز	۴۷	«الوزراء
		۳۲۷	«وسلوسکی

۱۳۱	تعريفات	۲۰۱	تربيت اسلامى
۱۳۱	تعريفات جرحانى	۲۴۵	ترجمان الاشواق
۲۸۶	تعليل	۸۳-۳۲۹	ترجمان القرآن
۱۴۷	تعليمات اسلامى	۳۳۶	ترجمه اصول صاحب بن عباد
۲۶۲-۱۳۱	تعليم و تربيت	۱۶۰	ترجمه اطواق الذهب
۱۴۲	تفسير بيضاوى	۲۳۱	۲ اقسامه ابوب
۲۴۲	تفسير طبرى	۲۹۰	۱ اقسامه هاى همنانى
۴۵	تفسير كبير	۱۲۳	الف ليله
۲۱۱	تفسير كشاف	۱۳۴	يژن و منيره
۲۷۱-۱۰۸	تقويم البلدان	۱۲۱-۱۲۶	تاريخ جديد
۱۶۸	تقويم الصحه	۲۹۰	ديوان هلالى
۳۰۴	تكملة	۱۲۱	تورات
۲۰۵	تلخيص	۸۱	جغرافياى آسيا
۲۳۴	تلخيص اعمال الحساب	۳۱۳	سفر نامه تاورنيه
۳۳۱	تلخيص خبر و مقابله	۹۰	شاهنامه
۲۳۴	تلخيص المفتاح	۳۱۴	ختره
۲۲۶	تعمدن اسلامى	۲۵۶	قرآن يالمر
۱۵۵-۵۶	تعمدن عرب	۲۵۵	ساوارى
۱۸۸	التنازع والتخاصم	۲۳۵	مليا
۲۰۸-۱۹۳-۱۰۴	التنبيه	۲۹۰	كتاب كلمان سوار
۸۱	التنبيه والاشراق	۱۲۰	كشف المحجوب
۲۰۱-۱۹۹	تنقيح المناظر	۲۱۷	ترقى اصول دين
۱۰۸	تورات	۱۱۷	ترقى اصول دين اسلام
۱۸۵	تور كبرى	۹۸	تركه آسيا
۱۰۴	توصيف اقريقيا و اندلس	۲۰۷	تصريح الامصار
۲۳۹	« قسطنطين	۹۲	تسلط عرب بر اسيايا
۱۲۳	توصيف مصر	۱۵۱-۸۸	تصاريف الافعال
۳۰۰	تهذيب	۸۱	تصاوير نژاد سامى
۲۰۱	تهذيب الدرر الكامنه	۱۸۸-۲۰	التصريف
۲۶۸-۲۰۱	التبيان	۲۰۴-۱۴۶	التصوير فى الاسلام
	ث	۶۱	در جستجوى خدا
		۱۵۶	تطور ملل
۱۱۱	الثرة المرضيه	۹۶	التعاوين

۴۰۰	حاضر العالم الاسلامی
۲۸۴	حجاری کوهستانی ایران
۱۳۰	حدائق الشعر
۲۳۷	حدود الاعلام
۳۳۱	حساب
۲۹۸	حفریات تپه یا حصار دامنجان
۲۰۵	حقایق التنزیل
۷۰	حکایات فارسی
۸۳	حکایات المسلمین
۲۵۰ — ۸۸	حکایات منتهیه
۱۷۳	حکایات منقول
۲۵۰	حکم عربیه
۹۳	حکم علی بن ابیطالب
۷۲	حکمت الهی
۱۰۴	الرحلة السیراء
۸۲	ذلل المرقومه
۱۹۹	حماسه ابن شجری
۹۶	حماسه تجری
۱۳۶	حماسه کعب بن زهیر
۷۰	الجزء
۷۵	حیات محمد ص
۳۶۲	العبوان
۱۲۹	حیوان العیوان

خ

۱۷۳	الخیر عن اول دولة
۱۹۴	الخراخ
۱۷۹-۱۲۳-۱۰۲	خریده العجائب
۱۵۴	خزانه کتب البلدان
۳۳۳	خزرة الخاطب
۲۵۷	الخصایص
۲۴۲-۱۰۹-۸۲	خطرة الطیف
۲۹۰	خطط التوفیقه

ج

۵۱	جام جم
۲۲۶-۱۰۶	جامع التواریخ
۱۲۶	جامع الحکایات
۱۰۶	جامع اللطائف
۲۹۶	جامع المبادئ
۲۹۷	جامع مفردات
۵۸	جاودان خرد
۱۴۹	جاوه قدیم
۱۹۲	الرجال والامکنه
۳۱۹	الجدری راری
۲۳۳	جزیره العرب
۱۵۳	جغرافیای آسیا
۳۰۱	ان سرايون
۱۸۷	ادریسی
۸۰	جغرافیا کاریاشر
۲۶۹	گیلان
۲۹۳	وتاریخ اماکن
۱۰۳	مالک شرقی
۴۷	» مصر
۲۸۴	جلدسازی اسلامی
۱۹۸	الجمعیته الملكیه
۲۰۱	الجمهره
۲۳۶	جذاه الفواکه
۳۱۵	جنگ و صلح
۱۹۳	الجواز الدینی
۱۶۹	جوامع علم ریاضی
۱۰۶	جهانگشای جوینی

ح

۱۹۵	الحاج الی لمکه
۸۲۱	حاجی بابا
۹۱۷	الحاوی
۲۱۵	حاضر العالم

۱۱۹	دیوان ابن رشید	۱۹۴-۱۵۰	خطوط مقریزی
۹۴	ان فرمان	۵۱	خلاصة الحساب
۲۷۳	ابن قیس	۱۱۱	خلاصة اوقاف
۱۹۸	امی دهل	۲۴۲	خلافات
۲۰۸	امی المحجن	۱۶۳	خلق الاسان
	امی نواس	۱۸۸	الحلیقة
۱۰۸	اسره القیس	۱۶۵	خمسه نظامی
۲۰۵	امیر ع	۸۱	خودکار
۱۳۵	حادره		
۱۴۸	حطیه		
۱۸۱	دیاری		
۱۰۴	صریح القوانی	۳۰۵	دائرة المعارف
۹۶	عمر بن مختار	۳۰	دائرة المعارف اسلامی
۱۱۱	متنبی	۳۳۲	داستان بهلوانی
۲۰۰	مزاحم	۹۷	بنایی
۱۰۴	مسلم بن ولید	۸۱	الدينية
۲۹۷	المطرب	۱۶۸-۶۱۷	شرقی
۵۶	نظامی	۲۶۰	دائرة المعارف طبی
۱۹۸	همان	۴۶	اسلامی لیسن
۹۶	واراه	۴۴۲-۱۷۴	در اسلام
	ذ	۱۴۰	دره الخراس
۵۳	ذخیره علمیه	۶۱	در جستجوی خدا
	ر	۳۰۶	الدر المنطوم
		۴۹	الدر الکامنه
۱۴۶	راهنمای تاریخی ایران	۳۱۴	درة الخواص
۶۳	زن	۱۵۸-۱۴۰	الدرة الفاخره
۶۹	مسافر در شرق	۲۱۱	دستور زبان پشتو
۱۲۵	رباعیات ابوسعید	۱۷۸	نمایشگاه
۱۷۸	باباطاهر	۵۱	النظایة الاسلامیه
۲۴۶-۲۹۳-۲۴۶-۸۹	خیام	۱۰۱	دمنولری
۶۵	رجال بلاشار	۲۳۲	دنیای اسلام
۲۴۲	رسائل ابن رشید	۱۳۶	دواء الظلمه
۲۶۲-۱۲۹	جاحظ	۲۹۸	دوره آریائی

۱۸۲	زندگانی پتوزریس
۸۰	فردريك
۸۰	كرمبول
۲۹۹	زيح الغ بيك
۱۰۸-۸۴	زيح حاكمي
۲۴۴	صايب
۴۸	كبير
ژ	
۳۲۲	ژايون جديد
۲۰۶	ژوسن لن
س	
۲۹	سارتور زار ديوس
۷۰	سالمان و ايسال
۴۳-۲۷۱	سعيه مملوئه
۲۲۷	سرابيم مقيس
۲۳۳	الشرح والمعجم
۲۶۸	سر الحليقه
۲۹۳	سرگذشت گنتس دوباري
۵۹	سعيد و صياد
۱۰۱	سفرنامه ابن بطوطه
۴۶	ان جبير
۲۵۳	اوزلي
۱۲	بريه
۲۶۲	پترو
۲۹۳	تاورنيه
۲۰۷	سوريه
۴۶	صقلبه
۹۸	عبدري
۲۷۲	عربي
۲۶	عربستان
۲۵۲	کشور عثمانی و مصر

۸۵	رساله آثار باستان مصر
۲۳۲	این زنجی
۱۳۳	این فصلان
۲۳۵	این شجاع
۲۳۶-۱۱۷-۷۰	حی بن یقظان
۳۹۵	حکم یثیبر
۲۳۲	صوفیه
۱۷۰	علم آثار
۱۱۱	فارابی
۰۰۰	فی اوجه التبه
۰۰۰	ملك العرب
۱۵۷	قضا و قدر
۱۹۱	کتابه تخت جمشید
۱۰۶	الرساله مصر
۵۳	رساله المنقذ من الضلال
۲۵۹	منطق
۳۳۵	نامیف یازجی
۲۳۱	رسوم و عادات ایرانی
۲۴۸	روزنامه کاوه
۲۶۶	روسالکا
۲۴۸	روضه التعریف
۲۰۷	روضه المعفا
۲۶۸	الروضین
۳۱۵	ریشه جنیت
ز	
۳۲۳	زبان ساسکریت
۹۰	سنانی
۲۵۹	عرب پیش از اسلام
۹۰	ماقبل تاریخ
۵۹	زمین مقدس
۵۹	زمان پردکی نرك
۵۱	زنبیل

۲۰۸	شرح امی الهلال
۲۸۱	باجوری
۲۲۷	حفاری مصر
۱۳۶	خطیب تبریزی
۳۲۴	زوزنی
۲۶۱	سعبه مطلق
۱۷۲	قصص الحكم
۱۵۲	قصیده بیات سعادت
۱۰۴	قصیده ابن عیون
۱۴۸	قطرة النداء
۳۰۲	مقاله اقلیدس
۱۵۱	یوسف و زلیخا
۳۰۱	الشرقی
۲۴۶	شعر و شاعری
۹۴	شمال هندوستان
۷۹	شورش فراخه

ص

۲۹۴	الصباح مصر
۱۹۷	صحیح بخاری
۲۶۱	صرف و نحو
۲۸۹	شرقی و المانی
۳۰۳	صرف و نحو عربی
۱۳۳	صفاة بعض الدراهم
۹۳	الصفاة امن بشکوال
۲۵۹	الصناعین
۲۶۳-۲۶۵	صنایع ایران
۸۴	الصورة عبدالرحمن
۲۸۹	صوفی در افغان

ض

۱۰۲	ضد عفاریت
۲۰۱	الضوء اللامع

۶۶	سفر نامه قسطنطنیه
۹۲	کلاویه
۹۳	کنارینی
۲۸۶	ناصر خسرو
۲۷۱	ناصرالدین شاه
۲۴۶	نیوهر
۲۷۲	ساحله التواریخ
۶۷	سلطنت مغول
۳۰۵	السلوک
۶۲	سنت زن
۱۴۵	سه سال در آسیا
۱۲۷	در ایران
۳۱۸	سیاحت نامه اوسهر
۲۶۱	زایون
۸۶	شاردن
۱۰۱	لارستان
۴۵	مسکو و تاتار
۸۳	ونیزیا در ایران
۲۶۹	سیاست فرانسه در هلند
۱۵۶	صیرت ابن هشام
۱۰۸	صلاح الدین
۲۲۵	نبوی
۶۴	سینو ایرانگا

ش

— ۱۶۸-۱۶۷-۴۹	شاهانه فردوسی
۲۱۸-۲۷۱-۲۹۳-۲۳۸-۲۵۳-۱۷۵	
۲۹۳-۲۸۳-۲۶۶	
۲۸۶	شاهکار صنایع اسلامی
۹۰	شاهنشاهی ساسانیان
۸۹	شبهه در ایران
۲۴۴	الشجرانی زید
۱۰۳	الشر
۸۷	شرح ابن انباری

١٥٦	عتيده اهل السنة
٥٦	علم الطبيعه ارسطو
٢٤٤	علم الفلك
١١٠	العمدة
٥٧	عيون الاثر
٧٢	الاخبار
٢٣٨	الاباء
١٠٤	العدائق
١٠٥	العيون والعدائق

غ

١٠٦	شبهة الساظر
١٩٨	الغفران

ف

٣٠١	الفاخر
٢٠٨	فاطمة
١٣٦	فاكيه الطغاه
٣٢٠	فتوح القريب
٣١٧	فتوح
٢٧٣	فتوحات عرب
١٠٤-٤٥	فتوح البلدان
٢٤٦	فتوح الجزيرة
٢١١	فتوح الشام آزدي
٢١١-٢٤٥	واقدي
٣١٧	فرنگان
٢٣٢	مصر والمغرب
٣٣١	الفجرى
٢٠٧	فرائد اللغة
٢٣١-٧٠	فردوسى
١٦٦	فرق الشيعة
٢٦٨	فرق اليماني
١٠٤	فرهنگ جغرافيا

ط

٢١٢	طب ابو على
٢١٠	اسلامى
١٣٦	ايرانى
١٨٨	خلف بن عباس
٧٢	طبقات ابن سعد
١٥٦	الادبا
٩٩	الاطباء
١٣٦	الحنفية
١٦٤	السفراء
٣٣٣	الشافعية
٢٧٠	ناصرى
٣٣٤	نورى
٢٠٠	النحاة
١٧٣	طرف منريه
٢٤٩	الطريقة العربية
٢٣٣	الطواسين
٢٤٥	طريقه الاولياء

ظ

١٠٧	ظفر بامه
-----	----------

ع

١٣٠	عجائب المخلوقات
١٩١	عجائب المقدور
١١١	الهند
٨١	وغرايب
١٥٠	عرب قبل از اسلام
١٣١-١٠٤	العرب في دولة العرب
٢٢٢	عروض شمس الدين
٩٩	عقائد النسفه
٤٤	العقد الثمين
٢٤٧	عقليه المشوقه
٢٣٦	عقد الجمان

ق

۲۷۴	قاس
۶۵	القالی
۳۱۶	قاموس ترکی
۷۴	قاموس کرنبوس
۲۱۶	قاموس اللغة
۲۹۹-۲۱۶	» الحیط
۲۰	قانون ابن سینا
۱۹۷	قانونچه
	قانون عن طب
۱۶۹	العیون
۶۶	قبائل بدوی
۲۲۱	تصطی نامه
۳۲۱	القدر
۱۱۰	قراضة الذهب
۲۱۱-۶۷-۱۹۵-۱۴۲-۱۳۸	قرآن
۲۹۹	قسطنس المیزان
۱۷۳	قرایده الهاشیمات
۹۰	قصه ایرانیان
۸۳	قصه الحكم
۱۵۰	القضاة مصر
۲۴۱	قطعات عربی
۱۵۹-۱۶۲	القلب والابدان
۵۱	تتمام

ک

۳۱۷	کامل ابن اشر
۳۳۳-۲۷۳	الكامل مبرد
۳۱۸	کاتالک
۲۷۸	کتاب آمدی
۲۴۵-۳۰۲	کابوزید
۲۹۲	کرادران شرعی
۲۸۰	کنداد
۲۵۶	کابرین حیان

۰	فرهنگ خاورشناسان
۱۳۹	» روسی و فارسی
۲۶۱	» ژاپونی
۱۲۸	فرهنگ عربی و کلانی
۲۶۵	» و انگلیسی
۱۳۱	» و روسی
۲۲۰	» و فارسی
۳۱۴	» فارسی و روسی
۱۱۰	» فرانسه و فارسی
۶۸	» مصری
۰	» نام بزرگان
۱۱۱	فصوص الحكم
۱۷۸	فقه اللغة بابی
۸۳	فکاهیات
۳۰۱	فلسطین در حکومت مسالین
۱۱۲	فلسفه ایران و عرب
۱۹۱	الفلك
۸۹	فنون فرعی اسلامی
۶۰	الفواید المدیریة
۵۶	فهرست
۱۳۱	امن التندیم
۱۰۵	اکادمی لندن
۲۹۲	نیوکرافیکا
۸۲	عربی اسکوریال
۳۵۹	کتابخانه برلن
۱۰۸	کتاب خطی موزه پاریس
۹۹	برینانیا
۷۰	لیژ
۱۳۰	وین
۱۹۰	فهرست قرآن
۳۳۳	کتاب سریانی
۵۳-۵۵	الغیض المدید
۱۲۵	فیلولزی

۱۰۲	کزارش مغول	۶۴	کتاب جربر و حطبه
۱۶۰	کولشن راز	۲۱۹	» جدید
۵۴-۲۸۰-۲۵۶	کولستان	۲۵۹	» خلیل
۲۳۰-۲۲۰-۵۹	کولستان سعدي	۵۸	» در اسلام
۳۳۰	کنج شانگان	۷۰	» در مملکت شیر و خورشید
۲۲۳	کنجه	۱۷۹	» دنیا
	ل	۲۸۱	» دهلی
۱۹۱	لامیه العجم	۲۸۰	» رزن
۷۰	لسانی پامکبتاد	۲۸۸	کتابشناسی ایران
۱۰۴	لطایف المعارف	۳۲۷	» شرقی
۲۰۸	لعب العرب	۳۲۸	کتاب عبداللطیف
۲۴۸	لغات سامی	۳۰۳	قرائتی
۱۱۱	لفت لیره	۱۳۹	» گاردان
۸۵	لفت و دستور مصر	۷۲	» لید
۸۲	اللمحة البدویة	۱۰۹	» لیس
۳۰۵	لمع	۳۱۵	» محمد ص
۱۶۵	اللمع	۲۱۰	» مقدس
۲۴۶	اللمعه فی الصرف	۲۶۰	کتاب ملکی
	م	۹۶	کتاب خطی اسکندریه
۲۰۱-۱۹۹	الناور	۲۷۸	کتاب خطی جاوه
۱۴۳	ماخالف فی الانسان	۲۹۸	کتابهای میخی
۲۸۲	مالهند من مقوله	۱۳۱	گرامر عرب
۲۱۵	مانداکانس	۷۱	کشاف
۱۰۵	مباحث جغرافیا	۲۹	کشف الحقایق
۳۱۹	مبحث عن القوه	۱۳۴	کشف الظنون
۱۱۱	مبادئ اراء	۲۸۲	کشف الغمه
۳۳۰	المثلث	۲۴۶	کشف المحجوب
۸۱	متفکرین اسلام	۲۳۲	الکلامی
۱۸۵	متنوی	۷۸-۱۹۴-۲۰۴	کتابه و دمه
۹۹۱	المجتبی	۲۰۲	کنز اللغات
۱۸۲	مجسمه های مصری		گ
۸۱	مجله آسیائی	۸۳	گراماتیک
۲۷۶	» شرقی آلمانی	۲۳۲	گرامر
۷۱	» مطالعہ آثار	۱۷۸	گرماسب نامه

۳۳۶	معجم الامثال
۴۴	مجموع اشعار العرب
۵۷	مجموعه حکم
۸۳	د نوشتجات
۳۱۷	محاضره سيوطي
۱۸۴	محمد بن تومرت
۲۲۵	محمد و اسلام
۵۶	محمد و قرآن
۲۸۵	المخارج
۸۸	المخاطبات
۳۰۴	المختار من كتب
۲۷۶	مختصر موجز
۱۷۰	د جغرافياى شرق
۲۵۹	" جبر
۵۹	د الدولة
۱۰۸	د سياحت ابن جبر
۲۶۱	مختصر المعاني
۴۳	المختصر من اخبار البشر
۱۶۳	مخزن الكونوز
۹۶	مخطوطات ابن طيفور
۲۹	مدالفة
۳۲۶	مذاهب سياسى
۱۴۶	مذاهب زفلسفه آسيا
۲۱۷	مذاهب و عادات
۱۱۲	مذاهب - بعه
۳۲۳	مذهب يودائيسم
۸۶	مراآت البلدان
۱۹۲-۱۲۹	مراصد الاطلاع
۹۰	مرام مزدك
۳۱۹	الثمرة الرضية
۱۹۹	مراثيه
۲۸۶	مرزبان نامه
۹۶	مرشحات
۲۶۷-۲۵۶-۱۲۴-۴۵	مروج الذهب
۳۰۰	
۱۴۲	مساقرت در ايران
۲۲۵	د درجات شرق
۲۵۸	د دريائى
۶۷	مسامرة قرطاجنه
۲۳۵	مسيحيان شرق
۲۲۵	مشاهد اورشليم
۱۸۷	مصاحب ابن ابى داود
۸۴	مصدر زمان فراهنه
۲۳۶	مصطفى كمال
۱۲۳	مطالع الشمس
۱۳۰	مطلوب كل طالب
۲۳۸	معاني الاخبار
۲۰۲	معاني الشعر
۱۴۸	معاني النفس
۱۳۰	معاني النفس
۲۵۶	معاني الجواهر
۹۳	معجم ابن فرضى
۲۲۵-۵۴-۵۴	معجم الادباء
۱۹۳	معجم البلدان
۲۱۳	مفاخر البربر
۲۳۸	مفاخره
۵	مفتاح الاعلام
۳۲۷	مفتاح نور السنه
۲۱۲	مفردات ادويه
۷۱-۶۵	مفصل زه خشرى
۸۷ ۳۱۴	المفضليات
۸۳	مقامات
۲۶۵	مقامات بديع الزمان
۲۷۲-۲۹۹	مقامات حريرى
۱۰۶	المقامات العاديه
۵۸	مقاصد الفلاسفه

١٩٤-١٧	ملخص تفح الطيب	٤٨	المقتطفات
١٥٥	ملخص التاريخ	١٧٠	مقتطفات
	ن		
١٨٧	ناسخ منسوخ	٢٦٨	مقدمه ابن خلدون
٢٩٩	معجم الصوفيه	٧٠	مقدمه الدراري
٨٨	معجم المطبوعات	١٣٣	المقنع
٢٨٢	المغرب جواليقي	٨٢	مقننه السائل
٢٠٢	المغريه	٣٣	مكالمه عربي و انكليسي
١٠٤	المشبه	٨١	مكانيك
١٠٤	المشبه في اسماء الرجال	٣٩٥	المكه
٢٤٨	معلقات خمس	٤٨-١٠	المسكين
٢١٨	معلقات دانبال	٤١٤	الملاحن
٣٢٩	معلقه امره القيس	٦٠	ملك البيان
٣٦٢-١٢٩	مفاتيح العلوم	١٩٧	الملكي
٢٤٠	نامه هاي ايراني	١٥٦-٩٩	ملل و نحل
٣٠٤	نبذة العقود	٣٢٩	ملكوت شير و خورشيد
٢٥١	نبذة في اخبار الكرخ	٢٢٦	مناظره مني و سراج
١٩٢-٢١٥	النجوم الزاهره	١٠٨	مناقب صلاح الدين
١٣١-١٢٦	نجوم الفرقان	١٠٨	منتخبات ابو حبيب
٧٢	نجوم و حكمت طبيعي	٣٣٣	شعراى جاهليت
٣١٤	الحو صباغ	٢١٨	منتخبات عربيه
١٦٣	نحو اللغة جغتاني	١٠٤	منتخب مقرئزي
١٦٠	نخبة الازهار	٨٦	منتظم ناصري
٦٠	نخبة السلح	٣٠٥	منثور الصادره
٢٣٥	نخبة الدهر	١٦٥	منطق الطير
٢١١-٢٩٩	نخبة الفكر	٩٦	المنظوم والمنثور
٩١	نخستين مرد و نخستين شاه	٥٤	المنتظم من الضلال
٦١	نداي كار	٧٦	المواعظ للاعتبار
	نزهت الحاوي	٨٠	مورد اللطافه
١٠٨	نزهت ذوي الكبير	١٠٧	موضوع بربر
١٠٦-٣٠٢	نزهت القلوب	٢٥-٩	الموطاة
١٠٤	نزهت المشتاق	١٣١	المونس الوحيد
١٢٦	النشرة الاسبويه	٨٩	مهدي
		٢٩٦	المهدي
		١٤٨	مبتولري يهود
		٢٢٩	ميتاتور
		١٠٤	ملت ارمن

۱۵۰	الولاية	۲۰۸	نشوة الارتجاج
۲۷۴	الولاية والقضاة	۵۴	نظم الدرر
۱۹۶	ولاية مصر	۲۴۴	نقعات الانس
۲۰۶	ويتاسيون	۷۸-۳۳۳	نقع الطيب
	هـ	۲۹۹-۱۸۰	نقحة اليمن
		۲۸۴	نقاشى رضاي عباسى
۲۸۰	هاروت و ماروت	۱۲۶	المقش فى الحجر
۱۹۳	هاندلنيك	۳۹۱	النقط والدواتر
۱۷۰	هداياتى بنى اسرائيل	۱۲۰	نقطة الكاف
۱۵۹	هديه	۳۰۴	نقود الخلفا
۱۵۹	الهداية	۲۱۱-۲۹۹	نوادى قلوبى
۱۴۳	هذا مقال قطرب	۱۵۱	نوشجات عربى در مصر
۲۴۰	هشت سال در ايران	۱۴۰-۲۷۸	نهاية الادب
۲۵۸	در ايران پرکن	۹۹	نهاية الاقدام
۳۳۰-۱۸۵	همت بيگر	۲۶۵	نهج القويم
۲۷۰-۱۸۳	هفتين سلطنت	۱۶۸	النهر الفئض
۲۲۶	الهلال	۳۱۵	نهضت مصر
	ى	۱۴۲	نهضت هاى جديد
۳۱۵	يادگارها و خواطرات		ق
۵۱	يادگار بهاي اسلام	۹۹	الواحد واللاثن
۱۲۰	بكال در ايران	۵۹	وادي شاهان
۱۴۹	يكنفر خواننده	۱۶۵	الوافى بالوقبات
۷۰	يوسف و زليخا	۱۵۳	وصف انطاكية
۱۱۱	يتيمة الدهر تعالىبى	۱۰۸	وفيات الاعيان

غلطنامه کتاب

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۸	۲۰	کله	کلید	۸	۲۰	کله	کلید
۹	۱۷	مسیحین	مسیحین	۹	۱۷	مسیحین	مسیحین
۱۰	۱	girarb	Girard	۱۰	۱	girarb	Girard
۱۸	۲۳	رونس	رونسن	۱۸	۲۳	رونس	رونسن
۲۰	۱	Ceytenberg	Gutenberg	۲۰	۱	Ceytenberg	Gutenberg
۲۴	۱	۹	۱۹	۲۴	۱	۹	۱۹
۳۰	۱۵	تنها	نه تنها	۳۰	۱۵	تنها	نه تنها
		گرفسوالد	گرفسوالد			گرفسوالد	گرفسوالد
۴۵		سطر آخر جبریل	جبرئیل	۴۵		سطر آخر جبریل	جبرئیل
۴۶	۲۳	Amelineau	Amedroz	۴۶	۲۳	Amelineau	Amedroz
۴۸	۴	انگلمان	انگلمان	۴۸	۴	انگلمان	انگلمان
۵۱	۱۵	Chrestomathia C brestomalhia	Chrestomathia	۵۱	۱۵	Chrestomathia C brestomalhia	Chrestomathia
		آرونیک	ایرونیک			آرونیک	ایرونیک
۵۱	۱۵	Arving	Irving	۵۱	۱۵	Arving	Irving
۵۳	۹	Agyten	Egypten	۵۳	۹	Agyten	Egypten
۵۸	۱	خسرو	خرد	۵۸	۱	خسرو	خرد
۶۱	۱۵	گیبون	کین	۶۱	۱۵	گیبون	کین
۶۵	۱	زفخشری	زفخشری	۶۵	۱	زفخشری	زفخشری
۶۵	۱	بالمفصل	بالمفصل	۶۵	۱	بالمفصل	بالمفصل
۷۰		بریکس بریکتو	بریکتو	۷۰		بریکس بریکتو	بریکتو
۷۲	۱۷	Gfesch	Geseh	۷۲	۱۷	Gfesch	Geseh
		لنکینک	لنگستیک			لنکینک	لنگستیک
۸۵	۱۶	ارتولوی	ارگولوی	۸۵	۱۶	ارتولوی	ارگولوی
		اسلامی	اسلامی			اسلامی	اسلامی
		مجله	مجله			مجله	مجله
		islam	islan			islam	islan
		خرابه	خرانه			خرابه	خرانه
		او	و			او	و
		تاریخ قرطبه	قرطبه			تاریخ قرطبه	قرطبه
		دوبو	دوبو			دوبو	دوبو
		La	Aa			La	Aa
		در این	در و این			در این	در و این
		الحقیقه	الخفیه			الحقیقه	الخفیه
		Deutshes wörterouch	deutsches wörteruch			Deutshes wörterouch	deutsches wörteruch
		کتابخانه	کتاب			کتابخانه	کتاب
		برن هارد	۱۴۰ سطر آخر بنیارد			برن هارد	۱۴۰ سطر آخر بنیارد
		Bernhard	Benhard			Bernhard	Benhard
		زیلس	زبلر			زیلس	زبلر
		اوضاع	۱۴۵ سطر آخر اوضاع			اوضاع	۱۴۵ سطر آخر اوضاع
		L'école	Lécle			L'école	Lécle
		از فرانسه	فرانسه			از فرانسه	فرانسه
		ویل	وی			ویل	وی
		laws	Lxws			laws	Lxws
		Hefner	Hofner			Hefner	Hofner
		هربلو	۱۶۷ سطر آخر در بلو			هربلو	۱۶۷ سطر آخر در بلو

صنجه	سطر	غلط	صحيح
۲۸۰	پای	صنجه	میرزا
۲۹۸	۲۳	نظائب	نظائر
۳۰۱	۹	فراعه	فراء
۳۰۷	۵	الحرائق	الحدائق
۳۱۱	۱۰	نواضع	نواضع
۳۱۶	۹	سه سالکی	نه سالکی
۳۳۳	۷	کنات	کتاب

صنجه	سطر	غلط	صحيح
۱۸۰	۱	insustran	Inustran
۱۸۴	۸	wouaui	Mouanie
۱۸۵	۶	ک	کسی
۲۰۱	۵	باجلف	باجلف
۲۲۳	۲	هنوکل	هنوکل
۲۲۷	۹	سرایم	سرایم
۲۶۴	۸	ایرای	ایران
۲۶۴		سطر آخر متصل	عمل